

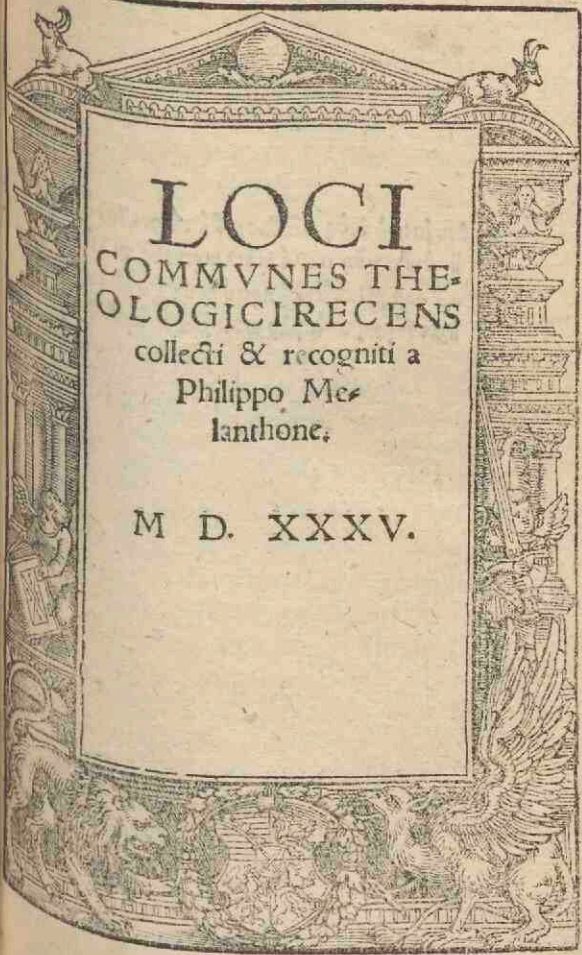

Loci communes theologici recens collecti & recogniti

<https://hdl.handle.net/1874/402743>

gee

2

LOCI
COMMUNES THE-
OLOGICIRECENS
collecti & recogniti a
Philippo Me-
lanthone.

M D. XXXV.

ὕψιστος ὁ θεὸς μάλλον δὴ τέρπεται ἄλλαις
ἢ διδασχῆς μελέτη ἐπιχειροῦς τε λόγου
τσοῦ δ' οὐρ χεῖρ ἄναξ κραδίη δέχθ' ἴλεον ἡμῶν
ἡμετέρας δ' ἁγίων πνεύματι ἄρδ' ἐφείνασθε

Non sapientibus deo magis nec deditur aliquid
quia deditur studio scripturarum scripturarum
et ob hoc est et hoc est scripturarum scripturarum
et magis sunt scripturarum scripturarum

SERENISSIMO PRINCIPI D. HENRICO
 OCTAVO, ANGLIAE ET FRAN-
 CIAE REGI, HIBERNIAE DO-
 MINO, VVALLIAE ET
 CORNVBIAE PRIN-
 CIP. S. D.

VM IN DOCEN-
 do magnopere pro-
 fit, tenere summas
 rerum ordine et ra-
 tione distributas, &
 in methodum cōtra-
 ctas, collegi & ego
 præcipuos locos do-
 ctine Christianæ,

eosq; quos arbitrabar maxime ad pietatem alen-
 dam conducere, & in uita, & in exercitijs piorū
 usum habere, deniq; qui extare in Ecclesijs & in
 contionibus inculcari maxime debent. Ac non
 solum curiosas & inutiles quæstiones præcidi ac-
 suzi, sed etiam in reliquis locis, quos explicandos
 esse putavi, optima fide ac simplicitate sine So-
 phistica, res ipsas, quantum potui, exposui. Nam
 & ipse abhorreo, ut qui maxime a præstigijs illis
 disputa-

disputationum, quæ cum multa colligunt inextricabilia, perplexa, paradoxa, absurda, prodigiosa, tantum perturbant conscientias, nō docent.

Etsi autem hoc unum fuit meum consilium, ut de rebus necessarijs colligerem doctrinam catholicæ Ecclesiæ Christi, uidelicet, quæ traditur in Apostolicis literis, & receptis scriptorib. ecclesiasticis, tamen hic præfundum duxi, me libenter Ecclesiæ catholicæ, hoc est, pijs, doctis, & peritis omnibus permittere iudicium de omnibus lucubrationib. meis. Quemadmodum enim Paulus præcipit, ut unusquisq; norit modum fidei sibi datum a Deo, ita cum mea mihi imbecillitas non plane sit ignota, neq; antea sine autoribus non dogmate pronunciaui, neq; Ecclesiæ iudicium unquam aspernabor.

Nec uero nouum est exemplum, methodos doctrinæ Christianæ informare. Nam & apud grecos Damascenus, & apud nostros Longobardus huiusmodi scripta reliquerunt, quibus gratiam & celebritatem summam hoc unum peperit, quod methodi magno studio expetuntur. Itaq; uideamus eos uel primæ classis scriptoribus annumeratos esse. Extiterunt & ante hos huius generis libelli.

libelli. Enarrationes Cypriani & aliorum in sym-
bolum. Et nonnulli non inconcinne Augustini
sententias collegerunt de singulis articulis, in li-
bello cui titulus est de fide ad Petrum, Extat &
uetus scriptum Origenis $\omega\epsilon\gamma\iota \alpha\gamma\chi\epsilon\omicron\upsilon\pi$, cui hunc ^{de primis principibus}
titulum fecit, propterea quod precipuos locos
Christianæ doctrinæ, ibi serie quadam disponit &
explicare conatur. Ad hæc Paulus quasi me-
thodum quandam informat in Romanis, accurat-
issime disputans de causa peccati, de usu legis,
& de beneficio Christi, quod sit proprium Christi
beneficium, quomodo consequamur remissionem
peccatorum, & reconciliationem. Sunt initio &
symbola hoc consilio condita, ut extaret breuis
quædam summa doctrinæ Christianæ, in qua locos
ad pietatem necessarios tanquam simul in una ta-
bula propositos conspiceret & complecti homines
possent. Nam hæc una est ratio utiliter docendi.
Quare non sum autor noui exempli in Ecclesia,
sed illud ualde angit animum meum. Quo magis
opis est methodo, quo auidius omnes studiosi o-
mnibus ætatibus has $\epsilon\sigma\alpha\gamma\omega\gamma\alpha\epsilon$ & expetue-
runt, & exceperunt, eo maiore consilio, & rel-
ligione scribi debebant. Quid enim difficilius est,
quam explicare dilucide grauissimas religionis
controversias, quid periculosius, quam in tanta

iudiciorum uarietate rectissima deligere? Quid
procliuus, Quid tam homini proprium, quam lae-
bi, & hallucinari, & non raro specie recti des-
cipi. Quid quod saepe etiam recte sentientes, ta-
men in explicando quasi sui obliuiscuntur, nec
satis commode dicunt quod uolunt. Saepe cedunt
oncri, nec possunt, quod sentiunt exponere. Inde
cum postea imperiti opiniones parum commodas
hauriunt, plurimum oritur scandalorum in Ec-
clesia. ~~has scilicet me non frustra queri~~, qui cum
iudicio ueteres scriptores legunt, quorum uix ul-
lus est in quo non interdum uel perspicuitas uel
diligentia desideretur. Quam multi occurrunt
loci, de quibus cum ipsis autoribus si liceret, colo-
loqui cuperemus, & coram diserte seiscitari quid
senserint, quos habuerint autores. Praesertim
autem in hoc scripti genere in methodis, quam
multa non obscure taxantur. Quoties iugulatur
Origenes in libro $\omega\epsilon\gamma\iota \ \acute{\alpha}\rho\chi\omega\pi$, Longobardo ne-
quidem ipsius alumni pepercerunt, Et quaedam in-
re reprehenduntur. Itaque cum tantum & diffi-
cultatis & periculi sit, componere methodum,
saepe mihi uenit in mentem, id non unius hominis
opus esse debere, sed synodi, in qua doctissimi &
optimi uiri re comuniter deliberata, de omnibus
ijs articulis, de quibus saepe oriuntur controversiae
& quae

Et quaedam in ipsis ueterib. dissimilitudo est, dili-
genter iudicarent, et integram doctrinam relli-
gionis ederent. Quod Plato inquit, Principes re-
rum publicarum praecipue hoc efficere debere, ut
ciues et beati sint et inter se amici, ad hunc op-
timum Ecclesiae statum nulla res afferret plus
momenti, quam si talis aliqua pia ac simplex ex-
taret forma doctrinae, graui autoritate scripta.
Haec enim et ambigentes animos sanare, et con-
cordiam ac tranquillitatem Ecclesiae restituere,
et in posterum munire posset. Huius summi inter
homines beneficij autores non solum Episcopos,
sed etiam summos Principes esse decet, ut et glo-
riam Dei ornent et omnium gentium saluti con-
sulant, praesertim cum sine ope ipsorum res tanta
perfici nequeat. Nec uero dubito, quin ut quisq;
Princeps prudentissimus atq; optimus est, ita ue-
hementissime afficiatur Ecclesiae cladib. neq; n.
sunt aut obscurae, aut ita leues, ut sine summa
acerbitate doloris considerari possint. Veteres
quidam morbi haerent in Ecclesia non dissimulan-
di. Constat enim quosdam insignes articulos do-
ctrinae Christianae diu iacuisse obrutos densissima
caligine. Ex qua postquam euolui ceperunt ope-
ra quorundam doctorum et bonorum uiro-
rum, statim suscepta est passim inusitata seruicia

& indigna lenitate Ecclesiastica, Neq; tantum
 trucidantur boni & docti uiri, confirmantur abu-
 usus, sed omnino extinguuntur studia doctrinae
 Christianae. Hinc orta dissensio, cum alia infinita
 parit incommoda, tum hoc praecipuum, quod locum
 praebet, ut sit, alicubi indoctis, sediciosis & fana-
 ticis hominibus, qui & nefarias *ἑορμαχίας*
 spargunt in Ecclesia, & de rebus ciuilibus falsas
 serunt opiniones & perniciosas religioni ac ci-
 uili hominum societati, planeq; transformant
 religionem in quandam horribilem barbariem.
 His tantis malis profecto decet bonos & sapienter
 Principes idonea remedia querere. Quid
 quod etiam posteris praestare Ecclesiam debent?
 quae quidem, nisi ratio meatur, ut pia & certa
 doctrinae forma ad posteros propagetur, infinitis
 modis dilacerabitur. Extat apud Xenophontem
 breuis quaedam ac plena grauitatis atq; animi
 Laconici concilio Archidami, qui collapsam ac pene
 deploratam Spartam uirtute sua restituit. Hic
 ante id praedium, quo maxime iterum crexit patri-
 triam, cum instructa acie, iam signa canere iu-
 beret, his uerbis adhortatur exercitum, *ἄνδρες*
πατριῶται, νῦν ἀγαθοὶ γενόμενοι, ἀναβλέψατε
ἄλλο ὄρθοις ομμασιρ, ἀποδῶμεν τοῖς ἐπι-
τινομένοις τὴν πατρίδα. O generosam nos-
 tram, &

*aduersus deum
 pugnae*

*ἄνδρες ἄνθρωποι
 Boni facti, & ἄν-
 τιστοὶ καὶ ἐπι-
 κειμένη ἡ πόλις
 καὶ ἡ πόλις ἡ πόλις
 πατρίδα*

sem & dignam Rege Spartano, & Agesilai filio, qua testatur magnos & fortes viros debere maximas dimicationes suscipere, ut posteris saluam rempub. tanquam certam sedem relinquunt.

Quanto magis decet sic affectos esse Christianos & Principes & doctores, ut cupiant posteris relinquere Ecclesiam recte constitutam ac tranquillam. Nec uero ullius rei cura potior & antiquior esse magnis uiris debet, praesertim ijs qui sedent ad gubernacula, qui utinam in tantis Ecclesiae calamitatibus aliquando sibi hanc honestiss. uocem subiiciant, ἀναβλέψωμεν ἡρθοῖς οὐμασσίη, ἀποδῶμεν τοῖς ἐπιγιγνυμένοισι τὴν ἐκκλησίαν. Id uero non potest effici, nisi rite explicata doctrina. Nam uiolenta cōsilia nec sanāt ambigentes animos, nec prosunt ad constituendam durabilem tranquillitatem. Et quanquā coercenda est petulantia, & seueris exemplis puniendi sunt, qui serunt aut amant impia dogmata, aut seditiones excitant, tamen uidendum est, ne pariter sine discrimine exerceatur seueritas in bonos & malos.

Sed ut redcam unde digressus sum, Equidem maxime opto, ut de aliqua integra methodo synodus aliquando deliberet, sed cum hoc tempore uiderem

derem in tanta uarietate disputationum atq; opi-
 nionū imperitis quasi regiones monstrandas esse
 doctrinae Christianae, eosq; praemuniendos esse cō-
 tra perniciosas atq; impias opiniones, coegi hos
 locos in compendium, bono studio, & quantum
 potui dedi operam, ut ordinem & uiam ad doc-
 cendum accomodatam adhiberem, meq; in ipsa
 methodi septa diligenter inclusi, quod ut faciam,
 etsi etiam ingenij infirmitas me cogit, tamen ha-
 beo aliquam consilij mei rationem. Quanquam
 enim sunt nonnulli excellentibus ingenijs praediti,
 qui uelut Phidias tribuit statuis non solum aptam
 harmoniam membrorum, sed etiam dignitatem et
 amplitudinem, ita & ipsi ad methodum adiungunt
 splendorem & lumen orationis, ad illustrandam
 rerum magnitudinem, tamen haec foelicitas pro
 paucorum est. Ego meo me pede metior, ac satis
 agnosco me, diuinam illam Phidiae formam atq;
 ideam effingere non posse, ac facile patior me
 inter κοροπλάδοις & minorum operū singulos
 numerari, quare maiore cura ac studio illa artis
 uestigia cōsecutor. Scio multos alios magis delectari
 liberis declamationibus, & has angustias me-
 thodi fugere, sed pleriq; dum sibi indulgent, saepe
 a scopo decurrant, & dum multa extra causam,
 magna uoce sonant, manuq; tota, nihil certi se-
 etorem

Inuifigulos qm
 e lino aut ma
 anu in gms ma
 teia fmgis ma
 gūrlas et comp
 rat quibz ludo
 foleta poveri

ctorem docent. Illam uero licentiam Academico
more disputandi, maxime odi, quam sibi sumunt
nonnulli, qui & recte tradita ab alijs calumniose
deprauant ac euertunt, & sine lege, sine delectu,
sine autoritate ueteri, quidquid libet, dicunt.

Quod de Tantalo inquit Euripides, ἀνόλασον ^{petulantiam habent}
ἐξε γλώσσας, ἀρχίσκην νόσον, profecto in theatro ^{lingua, sine offi-}
ologo turpissimus est morbus, linguæ petulantia ^{am morbum}
Meminiſſe nos decet, quo in theatro uerſemur, iu-
dicem habemus Christum, ſpectatores Angelos,
auditores infirmos, quorum animi facile ſaucian-
tur. Ideo & religionem ac fidem, quam debe-
mus rebus ſacris præſtare ſtudui, & ne res alio-
qui intricatas magis etiam inuoluerem, adhibui
proprietas in explicando, quantam potui
Eamq; ob cauſſam uſitatis in Eccleſia uerbis uſus
ſum, & interdum a ſcholis uerba quædam mutu-
atus ſum, quæ ſunt condonanda temporibus. Cæ-
terum dedi operam, ut ſermo eſſet perſpicuus.
Non admiscui peregrinas diſputationes, Eſſi enim
ita ſtatuo, eos qui non ſunt inſtructi liberali eru-
ditione, non ſatis idoneos eſſe ad exponendam
religionis doctrinam, et in plerisq; locis quædam
ex alijs literis aſſumenda ſunt. Interdum confe-
rendæ quædam ſententiæ religionis, cum Philo-
ſophiâ, tamen ut in alijs rebus, ita hic quoq; mo-
dus gra-

aus gratissimus est. Adiuuemur ab alijs artibus in
his ipsis rebus illustrandis, in institucunda œconomi-
mia, seu, ut ita dicam, in ipsa ædificij forma des-
lineanda, Nam indocti ne possunt quidem res in-
tricatas apte distribuere, sed sepe miscent non
coherentia, aut diuellunt coniuncta, Nec semper
vident, quid sit in controuersia, ubi constringendum
sit. Ad hæc pleriq; læci collatione Philosophiæ
funt illustriores. Neq; tamen confundenda sunt
artium genera, nõ obruenda est doctrina Christi-
ana alienis disputationib. Ego etiam, ne prolixio-
r essem, parcius, quam licuit, delibauì quædam
ex alijs literis. Paulus uult eos qui tradunt doctri-
nam religionis, esse ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥΣ, quod profecto
nemo præstare potest rudis aliarum literarum.
Itaq; etsi sunt aliæ præstantiores uirtutes, pietas,
usus uitæ, experientia certaminum spiritualium,
prudencia, tamen impudentes sunt hi quoq; qui
cum se interpretes doctrinæ Christianæ esse pro-
fiteantur, non dant operam, ut adiungant libera-
lem eruditionem, quæ non solum ornamento est
Ecclesiæ Christianæ, sed aliquid ipsi doctrinæ lu-
cis addit. Ac plane dignos odio esse censeo Ana-
baptistas, & si qui similes sunt, qui inruditam
quandam & barbaricam theologiam in Ecclesi-
am inuehere conantur, & contendunt nullis literis

capitulum ad Titum

ris opus esse, quare omnia confuse sine arte di-
 cunt, nullam adhibent antiquitatis noticiam, nul-
 lam collationem ex alijs disciplinis. Atq; hi suum
 habent theatru. Vulgus enim quia natura odit ar-
 tes, gaudet earum dignitatem eleuari. Verum
 hæc persuasio non solum officit studijs literarum
 & civili uitæ, quam tuentur ceteræ artes, sed eti-
 am nocet religioni. Nam eruditio non solum hoc
 nomine prodest, quod acuit iudicia, quod docendi
 formam monstrat, sed conducit etiam moribus.
 Nam ut quisq; eruditissimus est, ita diligentissi-
 me magnitudinem rerum animo metitur, quod
 curam & sollicitudinem recte docendi auget.
 Contra inscitia negligentiam in bonis alit, confir-
 mat in malis audaciam qua nulla maior est Eccle-
 siæ pestis. Multo enim confidentius uociferantur
 & pronunciant mali, ubi auctoritatem sibi arro-
 gare sine doctrina possunt. Quare omni contenti-
 one censeo incitandos esse ad iustam discendi ra-
 tionem, & ad uera studia cum religionis, tum alia-
 rum optimarum artium omnes qui utiliter serui-
 re Ecclesiæ cupiunt. Inuitantur autē ingenia ex-
 emplis, iuxta illud Hesiodium $\xi\kappa\lambda\omicron\iota\delta\epsilon\tau\epsilon\ \gamma\epsilon\iota\tau\omicron\upsilon\alpha$
 τὸν γαίτωρ. Itaq; etsi mea scripta non sunt
 perpolitata, tamen ut nihil aliud præstem, certe me-
 thodus monere lectores potest, ad res tantas expo-
 nendas

*emmet ante di-
 ang. v. inu*

1 nendas alijs etiam literis atq; artibus opus esse.

Vt autem hic commentarius auspicius
exiret in publicum tuo nomini Inclyte Rex dedis-
candum esse censui, præcipue ob hanc causam,
quod cum non nulli partim indocti, partim iniqui
etiam apud exterarum nationes summorum regum
animos pariter aduersus omnes qui non probant
omnia monachorum somnia, miris artificijs incen-
dant, plurimum mea referre putavi, ut tibi regum
omnium doctissimo exhiberem hoc scriptum, ut
Maiestas tua potius ex hoc scripto quam ex alio-
rum calumnijs, iudicium de me & toto hoc doc-
trinae genere in quo uersor, faceret. Accipimus te
cum in sacris literis præclare doctum esse, tum
in reliqua philosophia, ac præcipue in illa pulcher-
rima parte, uidelicet in consideratione motuum
& effectuum caelestium, qua & propter dignita-
tem rerum, & propter maximas utilitates in res-
bus gerendis, summos ac sapientissimos Reges
omnibus ætatibus maxime delectatos esse legimus,
acerrimo studio, & summa cum prudentia uer-
sari. Accedunt ad tantam præstantissimarum ar-
tium doctrinam, & ceteræ uirtutes dignæ mag-
no principe, iusticia in imperio, pacis tuende cu-
ra, magnitudo animi, pietas, studium iuuande &
ornande

Ornandæ religionis Christianæ, clementia ac bonitas eximia quæ cum in alijs negocijs cernitur, tum etiam in hac re lucet, quod in tuo regno nullæ seueritas in homines bonos, moderatos, & studiosos purioris doctrinæ Ecclesiasticæ exerceri dicitur, cum in alijs terris principum iracundia sine modo exarserit, de quorum consilio nihil hoc loco disputabo. Tantum illud dicam, quod mihi uideatur, Neq; deest Ecclesiam iniusta crudelitas, neq; profutura est ad restituendam tranquillitatem. Itaq; moderatio tua digna bono ac sapiente Principe, haud dubie Deo grata est. Vt enim ui quoq; coerceri fanaticos & impios homines, Deus præcipit, ita nullum crudelius est parricidium, quam simul pios, ac membra Christi trucidare, lacrare ueram Ecclesiam, & delere res bonas atq; utiles Ecclesiæ. Neq; .n. negari potest à bonis & doctis uiris multa ad pietatem utilia, iterum patefacta esse. Propheta Esaias, cū uaticinatur pios Reges, Ecclesiæ Nutricios ut uocāt, fore, postulat ut Reges tegant pios aduersus iniustam seueritatem, ut rectam doctrinam propagari curent. Qui tituli, quæ trophæa magis optanda sunt magnis & sapientibus regibus, quam ut cœlesti uoce tribuatur eis hæc suauissima appellatio, ut prædicetur Ecclesiæ Christi Nutricij. Magna sunt, & plena dignitatis

tatis preconia, dici Africanum, Macedonicum,
& hoc genus alia. Sed multo gloriosius est dici
patriæ patrem. Vera autem nobis & perpetua
est patria, Christi Ecclesia. Huius ueræ patriæ
patrem & ut prophætæ uerbo utar, nutricium
esse, hæc uero est ingens gloria, præcipue expe-
tenda Regib. Hæc officia Reges Deo conciliant,
hæc officia sunt hostiæ Deo gratissimæ. Non sunt
autem Ecclesiæ nutricij, qui quamuis crudeli-
tati suæ prætexunt Ecclesiæ nomen, tamen ueræ
Ecclesiæ membra, hoc est, homines pios & do-
ctos iniustissime interficiunt, & doctrinam in quâ
ueri cultus Dei monstrantur, delent. itaq; non
solum moderatio tua, & clementia ipsa laudan-
da est, sed iudicium potius ac sapientia, quod
M. T. ita tuetur Ecclesiæ tranquillitatem, ut tam-
men faueat studij pietatis, & intelligat quosdam
abusus emendatione opus habere. Cum igitur
& doctrina excellere Maiestatem T. scirem, &
intelligerem te singulari moderatione & clemen-
tia, quæ maxime decet eruditionem, in his dissens-
sionibus uti, potissimum Maiestati tuæ duxi mir-
tendum esse hoc scriptum, quod etsi totū permittit
iudicio Maiestatis tuæ, tamē ut spero, ostendet in-
iuste contra nos accendi regum iracundiã. Non
dubito quin Maiestas T. simul & gloriæ Christi
&

et glorie Christi, et paci Ecclesie optime con-
sultum cupiat, ac de remedijs huius dissidij sepe
multumq; deliberet, quam ad rem sane prodest
non tantum illorum uidere scripta qui causam no-
stram iniustissimis calumnijs deformant, quod non
solum impudentes quidam, et infimi subsellij ho-
mines faciunt, sed etiam non nulli alij, qui in hoc
theatrum prodeunt sumpta singulari grauitatis
et sapientie persona, quos decuit autoritatem
suam non ad bonorum perniciem, et ad inflama-
mandam crudelitatem imperitorum, sed potius ad
ornandam Christi gloriam, ad morbos Ecclesie
recte curandos, ad flectendos ad Christianam leni-
tatem principum animos, conferre. Turpissimum
est enim magnis uiris simulatione grauitatis Sy-
cophanticam exercere, quod faciunt, qui astute
dissimulat receptos abusus, et arte deprauant ea
quae nostri pie atq; utiliter monuerunt. Ego ex ani-
mo ueneror Ecclesiam Christi catholicam, eiusq; sen-
tentiam omni studio amplector. Nec uelim unquam a
iudicijs bonorum et doctorum in Ecclesia dissentire.
Proinde hunc meum commentarium exhibeo
Maestati T. non ut patronum mihi, siquid erro,
sed ut in grauissimis controuersis censorum queram,
cuius iudicium propter doctrinam rectam, prop-
ter fastigium Regiae Maestatis liberum et equum
fore

fore statuebam Oro itaq; M. T. ut hoc nomen
non grauatim scriptum meum accipiat, in quo ne
spero uidebit me & res ad pietatem utiles com-
plexum esse, & pacis concordieq; Ecclesiasticæ
cupidissimum esse. Christus M. T. seruet
incolumem ac florentem, & guberna-
net ad Christi gloriam ornan-
dam, & ad salutem Ecclesiæ.

Anno M. D. XXXV.

LOCI COMMUNES THEOLOGICI.

ICVT IN ALIIS
artibus prodest te-
nere precipuos lo-
cos methodo, & se-
rie quadam disposi-
tos, quibus cognitio-
nitia, progressio-
nes, exitus artium
prospici possunt, ita

conduci & in doctrina Christiana methodum a-
liquam informare. Constat enim hanc unam esse
iustam perfecte docendi uiam, omnium doctorum
& prudentum literis celebratam. Porro quidam
in colligendis Theologicis locis, tantum quosdam ex
Philosophia morali accersunt. Enumerant uir-
tutes, ut Iusticiam, Temperantiam, Beneficenti-
am & similes. Sed Christiani scire debent, etsi hi
Philosophici loci ad partem aliquam legis Dei
recte referuntur, tamen ingens discrimen inter
doctrinam Christianam, & Philosophiam esse,
& requirendas hic esse alias res multo maiores,
& ignotas Philosophiæ, ut mox apparebit in cata-

LOCI COMMVNES THEOLOGICI.

logo locorum. Ac si quis propius considerabit ipsam seriem sacrorum librorum, animaduertet aptam esse eorum œconomiam. Primus initio concionatur de rerum primordijs, docet mundum a Deo conditum esse, describit hominis naturam & dignitatem, Monstrat initium, causam, & penas peccati. Describit et initium Euangelij, quomodo initio promissum sit semen, quod liberaret nos a tyrannide diaboli, hoc est, a peccato & morte. Hæc iam initia sunt Ecclesiæ. Postea in historijs sequuntur multæ conciones de lege & Euangelio, uidelicet de iudicio Dei, de pœnis impiorum, de præmijs piorum, de uita æterna. Qualis est illa prima concio ad Cain. Si bene feceris, recipies, sin autem male, peccatum tuum etsi quiescet, reuelabitur tamen, Sed peccatum sit sub te, & tu domineris ipsi. Coniunxit mandata, præmia, pœnas. Testatur Deum iudicem futurum, significat & differri iudicium. Impios aliquamdiu florere, iustos male affigi. Sed restare aliquod iudicium. Teste igitur uaticinatur de postremo iudicio, de æterna uita. Docet item in natura hæere peccatū, sed Deum tamen hanc inchoatam obedientiam, qua credimus Deum nobis ignoscere, & resistimus peccato, approbare. Videt

PHILIP. MELANTH.

Vides integram Euangelij sententiam, nam ex superioriori capite, addenda est promissio de semine, propter quod Deus testatus est se iterum in gratiam recipere homines, & condonare peccatum. Hæc promissio paulatim clarius reuelatur ac proponitur. Renouatur & Lex in Exodo. Historie demde continent exempla legis & Euangelij, iræ & misericordie, quod Deus uere puniat peccata, & ignoscat his, qui resipiscunt, bene faciat iustis. Ad eundem modum Prophetarum conuersiones consumuntur omnes in duob. locis, in lege, & illustranda promissione Christi. Arguunt peccata, & rursus proponunt consolationem, docent de beneficiis Christi, Hæc eadem postea in Euangelio clarius reuelantur, & sparguntur in omnes gentes. Hac serie animaduersi facile iudicari potest, non sine ordine res necessarias ad pietatē in scripturis tradi. Postremo Paulus plane artifex est, & methodum adhibet in disputando, monstrat discrimen legis & Euangelij &c. Hæc exempla imitabimur, & locos præcipuos doctrinae Christianæ recensebimus, ac propemodum sequemur ordinem in Symbolis fidei traditum. Sciendum est autem, quod de his quæ sacræ literæ iubent nos sentire, & de articulis fidei, non satis

LOCI COMMVNES THEOLOGICI.

est habere ambiguas opiniones, sed oportet habere certam & firmam sententiam. Nam dubitatio parit impietatem & desperationem iuxta illud, Omne quod nō est ex fide, peccatum est. Et Rom. 14. Vnusquisq; de sua fide certus sit. Et fides nō est dubitatio, sed ἐλεγχος, id est, certa assensio de rebus non apparentibus. Quare hinc procul repudiandus est mos Academicorum & Scepticorum, qui uetant quidquam affirmare, & iubent dubitare de omnibus rebus, seu certe ἐπιπένησις Ἰησοῦ, hoc est, suspendere assensiones. Propterea tollit religionem, si quis iubet de uoluntate Dei, quatenus in scripturis reuelata est, hoc est, de cōminationibus & promissionibus dubitare. Sic inuadendum est de ceteris articulis, quos scriptura proponit.

*arguuntur ut
proposuit aliam*

in his assensio

CATALOGVS LOCORVM.

De Deo.

Quod sit vnus Deus.

Quod sint tres personæ diuinitatis.

De creatione.

De causa peccati.

De hoc

PHILIP. MELANTH.

- De hominis viribus ac libero arbitrio.
De peccato & de pœnis peccati.
De lege.
De discrimine præceptorum & consiliorum.
De promissionibus.
De Euangelio & beneficijs Christi.
De discrimine legis & Euangelij.
De iustificatione, de gratia, & donatione Spiritus sancti, & vitæ æternæ.
De fide.
De bonis operibus, & meritis bonorum operum.
De discrimine peccati venialis & mortalis.
De prædestinatione.
De discrimine veteris & noui Testamenti.
De spiritu & litera.
De libertate Christiana.
De sacramentis, & de numero sacramentorum.
De Baptismo.
De Baptismo infantium.
De Cœna Domini.

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

De sacrificio.

De Pœnitentiâ.

De peccato in Spiritum sanctum.

De confessione peccatorum.

De satisfactione.

De potestate Ecclesiastica, seu de clauib.

De Ecclesia.

De traditionibus humanis.

De scandalo.

Quod Regnum Christi sit spirituale.

De resurrectione mortuorum.

De cruce toleranda, seu de afflictionibus.

De precatatione.

De Magistratibus civilibus & dignitate rerum politicarum.

DE DEO.

APTISSIMVM huic loco exordium præbet admonitio Christi, in qua cum Philippus interrogans de questione omnium maximâ & grauiſſima, hoc est, de natura Dei, diceret, Domine, ostende nobis patrem, Christus reuocat eum ab

DE DEO.

eum ab inquisitione arcane nature, & monet
 quomodo querendus & agnoscendus sit Deus.
 Ait enim. Qui uidet me, uidet & patrem. An nō
 credis, quod ego in patre sum, & pater in me est.
 Magnos tumultus in animis hominum cient spe-
 culationes de Deo, cum sine uerbo Dei & signis
 a Deo propositis disputant de natura & uolun-
 tate Dei, Etsi enim sunt uestigia quaedam diuini-
 tatis impressa rerum nature, tamen tanta est ins-
 firmitas humanarum mentium, ut non satis affi-
 ciatur illis uestigiis, cumq; uident bonis male esse,
 & malis bene esse, dubitant an Deus curet res
 humanas, an uero omnia casu eueniant. Preterea
 illa uoluntas Dei, cuius cognitio ad salutem
 necessaria est, nullo modo potest ratione depre-
 hendi, uidelicet, quod Deus uelit remittere pecca-
 ta. Hec enim sententia, hæc uoluntas tantum di-
 uina uoce reuelata est in promissionibus & Euan-
 gelio.

Itaq; ut mentes humane possent aliquo mo-
 do Deum apprehendere, & uoluntatem cernere,
 Deus semper proposuit aliquod uerbum, & ali-
 quod signum, ad quæ referrent se mentes huma-
 ne & per uerbum ac signum apprehenderent
 Deum. Ita in primo preecepto. Ego sum Deus,
 B 7 qui

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

qui eduxi te de terra Aegypti. Nouum & memorabile factum proponit, ut sciant, quem Deus inuocare & colere debeant, uidelicet, hunc qui Israelitas eduxit ex Aegypto & hoc uerbum eis tradidit. Ac facta quidem omnia, & signa omnia, testimonia ac typi erant uenturi Christi. Nobis igitur iam hic ipse Christus natus, passus, crucifixus, mortuus, resuscitatus, proponitur. In hunc Christum & uerbum eius, intueri fide debemus, quoties animi incipiunt dubitare ac disputare, quod sit uel natura Dei, uel uoluntas. Nam si mentes hominum abduci se ab hoc scopo sinent, et conabuntur sine uerbo Dei, cogitationibus humanis metiri & comprehendere diuinam naturam, incident in horrendas tenebras. Deinde de uoluntate Dei res loquitur ipsa, non posse homines sine Euangelio, tantum iudicio rationis cognoscere misericordiam Dei, hoc est, statuere, quod Deus uelit ignoscere. Itaque hunc aditum nobis ad agnitionem Dei proponit Euangelium, de quo loquitur Paulus, cum ait. Cum mundus Deum in sapientia non agnosceret per sapientiam, placuit Deo per stultam praedicationem saluos facere credentes. Iubet enim non scrutari naturam, sed agnoscere uoluntatem in Christo propositam, qua agnoscitur
 tum uero

DE DEO.

tum uero & presentia Dei, bonitas ac efficacia in nobis cernitur. Atq; hæc noticia, non debet esse ociosa speculatio, sed cū perterrefactæ mentes agnoscunt peccata, ac eriguntur iterum uoce Euangelij & reijciunt se in Christum, & misericordiam apprehendunt, ibi cum consolationem concipiunt, cernitur Dei presentia ac bonitas. Hæc methodus non progreditur a priore, hoc est, ab arcana Dei natura, ad cognitionem uoluntatis, sed a cognitione Christi & misericordie reuelate in Euangelio, ad cognitionem presentie Dei. Hanc noticiam exercere & confirmare in omni uita, in omnibus periculis, in omnibus neccocijs, & excitare animum ad timorem, fidem, inuocationem multo rectius & melius est, quam ociosas speculationes agitare, & rixari de scholasticis argutijs, quæ tamen non explicant arcanam naturam Dei. Et quia pleræq; sunt inextricabiles, haud dubie multorum conscientias euerterunt, non erudierunt. Quare modum esse harum disputationum magnopere prodest.

Et tamen ut ueri cultus Dei retineantur, necesse est tenere sententias diuinitus reuelatas de unitate diuinæ Essentiæ, de Omnipotentia, de Christi natura,

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

turis, de Spiritu sancto. Ac de his quidem non instituum longas disputationes, sed recitabo Ecclesie Christiane sententiam, & ut conscientie piorum habeant in promptu testimonia, colligam locos aptos ex Prophetis & Apostolicis scripturis, qui simul & confirment fidem, & admoncant nos de illa practica noticia. Semper enim meminerit pius lector, non esse resistendum in ociosis speculationibus, ac ne prodest quidem in eis commorari. Sed statim referenda mens est ad Christum, & ad cognitionem misericordiae, ut exerceamus fidem & inuocationem. Ibi clarior innotescet Deus, quemadmodum iubet Christus, ut se intueamur cum patrem quaerimus, ait enim. Qui uidet me, uidet Patrem. Item, Nemo uenit ad Patrem, nisi per me. Et Matth. 11. Nemo nouit filium nisi Pater. Neq; Patrem quisquam nouit nisi filius, Et cui uoluerit filius reuelare.

Quod vnus sit Deus.

DESCRPTIONES Dei passim extant in scripturis, quae collectae definitionem efficiunt. Testatur enim scriptura Deum esse substantiam

QVOD SIT VNVS DEVS:

stantiam spiritualem. Sic Christus inquit, Deus est spiritus, tribuit ei eternitatem, infinitam potentiam, infinitam sapientiam, infinitam bonitatem, infinitam iusticiam, infinitam misericordiam. Porro substantia intelligatur hic non quia sustentat accidentia, nam in Deo nihil est caducum. Substantia significat hic propriissime *deus* *simpliciter*, per se subsistentem. Sapientia, bonitas, misericordia, iusticia nō sunt accidentia in Deo, sed sicut potentiam non diuellimus a substantia, sic nec sapientiam nec bonitatem a substantia separamus. Nam potentia re ipsa est Sapientia, bonitas, & similes uires, ut ita dicam.

Nunc queremus testimonia de unitate Dei.
Deut. 6. Audi Israel Dominus Deus tuus, Dominus unus est.

Esaias. 44. Hæc dicit Dominus Rex Israel & redemptor eius, Dominus exercituum. Ego sum primus & nouissimus, & præter me non est Deus.

Esaias 45. Ego sum Deus & non est ullus præterea, præter me non est Deus. Ego Deus & non est alius, formans lucem & creans tenebras. Item, non est alius Deus præter me, Deus iustus

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

iustus & saluans non est præter me. Conuertimini ad me et salui eritis omnes fines terræ, quia ego sum Deus & non est alius.

1. Corinth. 8. Scimus quod nihil est idolum in mundo, & quod nullus est alius Deus nisi unus. Nam etsi sunt qui dicuntur Di, siue in cælo siue in terra, Sicuti sunt Di multi, & domini multi, nobis tamen unus est Deus Pater, ex quo omnia et nos in illo. Et unus Dominus Iesus Christus, per quem omnia, & nos per eum.

Ephc. 4. Vnus Deus & Pater omnium, qui super omnes & per omnia.

Hunc articulum, ut alios omittam Manicheus oppugnavit. Quia non uidebatur ei consentaneum, eundem esse autorem & conditorem bonorum & malorum. Ideo finxit duo principia pariter coæterna, hoc est, duos Deos, alterum bonum, autorem bonorum, alterum malum autorem malorum. Aduersus hanc impietatem tenere oportet sententias de unitate Dei. Quid autem respondendum sit de origine mali, dicemus infra de creatione. Excogitauerunt & Valentiniiani prodigiosam multitudinem deorum quæ facile potest refutari.

De tribus

De tribus personis diuinitatis.

SCRIPTURA docet unum esse Deum, & tamen tribus personis tribuit diuinam essentiam. Statuendū est igitur, Vnam tantū diuinam essentiam esse, et has personas eandem essentiam habere, & ut uerbo synodi utar, ὁμοουσιους esse. ambrosius, iustinus, gregorius, patres, philosophi Vocant autem Ecclesiastici Patres personam in hac disputatione, non quod alias in Latina lingua aut in the atris significat certi habitus, seu officij distinctionem, Vt cum dicimus Roscium sustinere alias personā Aiacis, alias personam Vlysis, alias personam regis, alias serui. Sed uocabulum personae in his Ecclesiasticis disputationibus usurpatur pro substantia indiuidua, intelligente.

Nazanzenus scribit latinos dixisse personam pro Hypostasi, cum non haberent aliud nomen commodius, etsi graeci etiam postea ὑπόστασις, maluerunt dicere quam Hypostases. Sunt itaq; tres personae diuinitatis, immensae, coeternae, ὁμοουσιουι. Pater, Filius & Spiritus sanctus. Filius uocatur à Iohanne uerbum, λόγος. In Epistola ad Ebreos filius uocatur character substantiae patris. Et quod loquatur de natura diuina filij hinc intelligi potest, quia dicit per filium omnia

collo i' imago dei

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH

omnia condita esse. In Colossensibus uocatur
εικὼν τοῦ θεοῦ. Imago Dei patris. Hinc sumi
potest interpretatio, quare filius uocetur uer-
bum. Pater intelligens sese, gignit cogitationem
quandam quæ est ipsius imago. Sicut & nostræ
cogitationes sunt rerum imagines. Sed nos non
transfundimus essentiam in imagines illas. Pater
autem Deus transfundit essentiam suam in illam
imaginem. Hæc cogitatio est imago &
ἀπαύρασμα patris, & uocatur uerbum. Ideo
filium Iohannes nominat λόγον.

Tertia persona uocatur Spiritus Sanctus
hic in Iohanne dicitur procedere à patre & filio
non nasci. Et hæc appellationes quæ discrimina
personarum indicant, diserte obseruandæ & reti-
nendæ sunt. Nomen Spiritus indicat nõ nihil
quo modo hæc persona discernatur ab aliis. Nam
uocabulum spiritus, alias significat agitationem
seu uim agitantiem.

Cum autem paulo post in testimoniis sepe fi-
at mentio Christi, hic addendum duxi de discrimi-
ne personarum. Filius destinato tempore assump-
sit humanam naturam ex uirgine Maria. Est
Christus filius ille, una persona, constans ex diuina
bit

DE TRIBVS PERSONIS.

bas naturis diuina et humana. Pater nõ assumpsit
humanam naturam, Nec Spiritus sanctus assum-
psit humanã naturam, sed est agitator, quo fouet
diuinitas, & uiuificat, sicut describitur in ipso
initio a Moise. Libet enim hunc locũ eò addere,
quia pii & docti semper cum huc accomodarunt,
ut aliquo modo describerent personas, & earum
discrimina indicarent.

Dixit Deus. Hic fit mentio uerbi, quod Deus
ante creaturas dixerit, seu decreuerit aliquid
cogitando. Et in ea cogitatione resplendet imago
Patris, quæ est Filius. Deinde de Spiritu sancto.
Spiritus Dei ferebatur super aquas. Id Iudæi de-
torquent ad uentum corporalem. Quamquam
autem locus est subobscurus, tamen recte signifi-
cat se loqui de diuina quadam ui fouente & con-
seruante aquas, præsertim cum nominatim ad-
dat, Spiritus Dei. Ideoq; homines pii intelligunt
hunc locum de Spiritu sancto. Et hinc sumpse-
runt has descriptiones, quod Pater per Verbum
creet res, Et quod Diuinitas foueat, agitet, uiui-
ficeat, Spiritu sancto.

TESTIMONIA.

C

Matthæi

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Matthæi ultimo. Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Hic nominatim tres personas recenset, & tribuit eis potentiam & honorem. Certum est enim baptismum esse quoddam de Deo testimonium, in quo Deus significat se nobis ignoscere, & nos recipere in gratiam. Ac uicissim nos confitemur, quod hic sit Deus quem baptismus prædicat esse Deum, hunc inuocandum esse, & ab hoc expectandam esse salutem. Cum igitur dicitur in nomine Patris, confitemur, quod Pater ille sit Deus, qui iam nobis ignouerit, qui nos receperit in gratiam, qui sit inuocandus, qui sit omnipotens, qui possit & uelit nobis dare uitam æternam. Ac baptizati confidere debemus hæc præstare Patrem, & hac fiducia cum inuocare.

Hæc est sententia uerborum baptismi. Cum igitur uerba illa profiteantur Patrem esse Deum, esse omnipotentem, esse inuocandū, & Christus ad huius honoris societatem addat Filium, & Spiritum sanctum, testatur potentiam parem esse. Cumq; par sit potentia, significat eos ðμοουσιουε esse. Deinde constat Patrem & filium Christum personas distinctas esse. Quare & nomine Spiritus

DE TRIBVS PERSONIS.

Spiritus sancti, persona distincta significatur.

Nam si Spiritus significaret tantum ipsum Patrem

agitantem, aut mouentem res, bis nominasset Pa-

trēm, essetq; ociosa ταυτολογία. Et in hanc

sententiam Basilius prudenter & grauiter ratio-

cinatur ex hoc dicto Christi, Patrem & Filium,

& Spiritum sanctum ὁμοουσίους esse. δὲ π

ὁμοῦ βαπτίζεσθαι μὲν, ὡς πατέρα λέγομαι,

πῶς βαπτίζεσθαι, ὡς πατρίζομεθα, δόξα δὲ ὡς

πῶς πατρίζομεθα, πατέρα, καὶ υἱόν, & ἄκτορα

πνεύματος.

figura v' m' iste verbum
v' m' m' m'

ὁμοῦ βαπτίζεσθαι μὲν, ὡς πατέρα λέγομαι, πῶς βαπτίζεσθαι, ὡς πατρίζομεθα, δόξα δὲ ὡς πῶς πατρίζομεθα, πατέρα, καὶ υἱόν, & ἄκτορα πνεύματος.

Sed quia passim sparse sunt in scriptura probationes quarum alie de filio tantū loquūtur, alie de spiritu sancto, Colligenda erunt primo testimonia de filio. Est autem præcipua probatio in primo capite Iohannis, quem quidem serunt hac occasione coactum scripsisse suum Euangelium, quod Ebion, & deinde Cerinthus sparsissent Iudaicam opinionem, & detraxissent Christo diuinam naturam, ac finxissent eum tantum habere naturam humanam. Sed priusquam ad Iohannem accedo, ponam duas rationes sumptas ex scriptura, quæ meo iudicio utiliter & docent & consolantur pios.

LOCI COMMV. PHILIP. MEL ANTH.

Prima est, necesse est fateri, Christū esse naturalem filium Dei, quia scriptura discernit filios adoptionis a filio Christo, Iohannes enim uocat Christum, unigenitum filium, Iohan. 1. Gloriam tanquam unigeniti. Porro cū haud dubie sit natura filius, necesse est in eo aliquid esse diuinae naturae substantialiter. Quicquid autē est extra personam Patris, quod tamen est aliquid diuinae naturae, id necesse est personam esse.

Secunda ratio. Tota scriptura magno consensu praecipit Christum adorare, inuocare. Iube in eum confidere, ergo tribuit ei potentiam infinitam et diuinam, quod ubiq; adsit, corda inspiciat, exaudiat, quod iustificet, quod saluet. Necesse est igitur in Christo esse diuinam naturam. Exstant autem clara testimonia de inuocando Christo, de fiducia in Christum. Math. 11. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis & ego reficiam uos Iohan. 5. Qui credit in filium, habet uitam aeternā. Esai. 11. In die illa radix Jesse stabit in signum populis. Gentes ipsum deprecabuntur. Psalm. 45. Et concupiscet Rex decorum tuum, quoniam ipse est Deus tuus, & adorabunt eum. Psalm. 72. Et timebunt eum, donec erunt sol &

DE TRIBVS PERSONIS.

Sol & Luna. Item deprecabuntur coram ipso
semper.

In his & similibus testimonijs clare dicitur
de perpetuo regno Christi, quod perpetuo sit in-
uocandus, perpetuo sit adorandus. Ergo non po-
test intelligi hæc adoratio de externa significati-
one honoris, quæ presenti, uelut regi, tenenti re-
gnum corporale uel ciuile exhibetur. Sed refe-
rendæ sunt hæc sententiæ ad Regnum Christi re-
gnantis in potentia Dei. Sicut Psalm. 110. dicit.
Sede a dextris meis. Et quia testatur Christum
inuocandum esse, manifeste tribuit ei potentiam
diuinam. Quare his rationibus sustentemus nos,
quæ simul & docent qualis honos Christo compe-
tat, & nos consolantur, & monstrant beneficia
Christi. Inuocatio tribuit Christo omnipotenti-
am. Ideo hæc ratio tenenda est in conspectu, &
constanter opponenda calumnijs, quæ detrahunt
Christo diuinam naturam.

Nunc ad Iohannis sententiam accedamus.
Iohannes testatur primum λόγος æternum esse
cum ait. In principio erat uerbum. Si enim fuit
initio λόγος ante conditionem omnium creatu-
rarum, ergo λόγος non est creatura, sed est co-
æternus

LOCI COMMV. PHILI. MELANTH.

eternus Patri. Addidit & λόγος erat apud Deum, hic discernit personas Patrem Deum & λόγον. Cum ait λόγον fuisse apud Deum, sed hoc discrimen postea clarius ostendemus. Deinde addit & Deus erat uerbū. Hic manifeste testatur λόγον esse Deum. Et articulus græcus docet quomodo hæc particula construi debeat. Nam λόγος poni debet loco subiecti, Deus loco prædicati, ut λόγος tribuatur definitio describens quidnam sit, Hoc modo & λόγος erat Deus. Nam articulus ad subiectum pertinet.

Hoc testimonium clarissimum est. Nam hæc tota narratio Iohannis proprie ad hoc instituta est ut Dei naturam describat. Quare etsi in alijs narrationibus quæ non de natura loquuntur, sed de humanis officijs diuinitus ordinatis, interdum metaphora est in nomine Dei, ut ego dixi Dii estis. Tamen in hac narratione Iohannis necesse est propriissime accipi uocabulum Dei. Itaq; meminimus hoc testimonium quod discrete pronuntiat, quæ sit natura uerbi, scilicet, quod λόγος sit natura Deus, Et uel hæc una sententiâ clarissime refutat Arianos, qui cum concederent λόγον esse personam tamen negabant naturam Deum

DE TRIBVS PERSONIS.

Deum esse. At postquam concedas λόγος personam esse, hæc sententia, & λόγος erat Deus. postea fateri cogit, quod λόγος sit natura Deus. Illud igitur præcipue nobis illustrandum est, quod λόγος sit persona. Nam hæc est principalis controversia in hac causa.

Multæ sunt exortæ hereses contra Trinitatem. Sed quædam adeo monstrosæ sunt, ut Valentiniana & delirium Manicheorum, ut nihil afferant quod in speciem ullo modo sit probabile. Itaq; facile iudicari & reuelli possunt. Sed Paulus Samosatensis callidissime & uaserrime contendit λόγος non esse personam. Sed sicut in homine cogitatio hominis, aut sermo, non est persona, sed quædam hominis qualitas aut motus transiens, ita cõtendit in Deo λόγος nõ esse personam, sed tantum cogitationem Patris, quæ sit ipse Pater. Sicut dicimus mentem aut bonitatem Patris esse ipsum Patrem. Aut si sermo uocalis intelligatur, disputauit absurde pro uoce ac motu acris aut cogitatione alijs reuelata, intelligi substantiam ac personam. Postea Iohannem ad hanc interpretationem accommodat, dicit initio fuisse uerbum, hæc est, cogitationem seu propositum

LOCI COMMV. PHILIP. MEL ANTH.

Dei constituentis, quod uelit se patefacere per
 conditionem creaturarum. Item quod uelit se re-
 uelare in Christo, ut in eo innotescat, & per eum
 saluet homines. Hanc cogitationem dicit fuisse
 ipsum Deum. Et hac Dei cogitatione, hoc pro-
 posito dicit omnia condita esse. Sicut in Genesi
 scriptum est. Dixit Deus fiat lux &c. Item pos-
 tea uoce omnia Deus gessit loquens ad patres
 Adam, Noe, Abraham, ad Prophetas edens sub
 inde promissiones, donec tandem reuelauit se Deum
 in Christo. Ibi uerbum fit caro, id est, propositum
 illud de se reuelando in illo Christo, seu propositum
 de Christo iam perficitur, fit caro in qua se Deus
 uoluit reuelare. Et ait Iohannem ita ordiri, ut os-
 tendat Euangelium non esse humanum inuentum,
 sed perpetuum Dei propositum fuisse, hunc fi-
 lium, in quo innotesceret & per quem saluaret
 homines exhibere mundo. Ideoq; promissiones sa-
 etas esse, & omnes reuelationes factas esse ut
 essent testimonia de isto futuro Christo.

Hec est Samosatani interpretatio, quae quia
 alludit ad humanum exemplum, impijs propter
 concinnitatem blanditur. Hoc diligentius colli-
 genda sunt firma testimonia, & pio studio mun-
 enda

DE TRIBVS PERSONIS.

enda sunt mentes contra hanc cauillatiōem. Recitemus igitur testimonia, quæ ostendunt λόγος personam esse, & uere significare tale quoddam uerbum, in quo Dei imago, persona, seu hypostasis est, quæ persona loquitur cum Patribus & Prophetis. Facilius est refutare Arianos. Nam si quis concedat λόγος esse personam id quod fitebantur Ariani, Iohannes postea clare testatur λόγος esse Deum. Sed utrique tum Ariani, tum Samosatēni ita refutari possunt collectis testimonijs de Christo. Cum enim probatum est in Christo diuinam naturam esse, necesse erit illam naturam & personam, & naturam Deum esse. Scriptura testatur λόγος personam esse, quia aliquoties dicit per filium omnia condita esse. Necesse est igitur in Christo aliquam diuinam naturam esse, per quam omnia sint condita. Constat enim mundum non esse per humanam naturam Christi conditum. Iohannis 1. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est. Coloss. 1. Omnia per ipsum & in ipso condita sunt, & ipse est ante omnia, omnia consistunt per ipsum. Ebricos 1. Per filium, quem posuit heredem omnium, per quem & secula fecit, qui est fulgor claritatis, & effigies substantiæ eius, seruens omnia uerbo potentiæ

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

sue. Hæ sententiæ clare testantur in Christo esse, & manere quandam diuinam naturam, per quam omnia condita sint. Quare λόγος non significat propositum seu cogitatiōem extra substantiam Christi, nec significat uocem transcendentem. Sed naturam manentem in Christo, quæ res condidit & conseruat. Est igitur λόγος persona. Hæc testimonia nihil habent ambigui, tamen si non ignoro quomodo astuti quidam cludent ea, sed illi cum affingunt suas interpretationes, calumniantur & corrumpunt simplices & planas scripturæ Apostolicæ sententias. Debet autem hæc causa iudicari, non ex humanis opinionibus, sed ex diuinis testimonijs. Addam huc dictum Ioannis in Epistola. Quod erat ab initio, quod uisum diuinus, quod uidimus, quod manus nostræ contrectarunt, Verbum uitæ, id annunciauimus. Testatur hic quoq; in ipso Christo esse, & manere uerbum illud quod initio fuit.

Seruetus lectori fucum facit quasi probati scriptores uetustissimi senserint λογος non esse personam, antequam induit humanam naturam. Et citat Ireneum, ac Tertullianum, sed utriq; facit iniuriam. Nam Tertullianus aduersus Præ-

Præ
accam

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.¹

Caro factum est, Primum testatur Patrem & uerbum non esse eandem personam. Pater enim non induit humanam naturam. Sicut aperte testantur scripturæ multis locis. Pater enim ait de filio. Hic est Filius meus dilectus. Deinde quia uerbum fit caro, de persona loquitur non de cogitatione uel uoce transeunte. Certe enim cogitatio quæ Pater est ipse, aut uox transiens non fit caro. Sunt igitur in Christo due naturæ λόγος & humana natura sic unitæ, ut Christus sit una persona. Utuntur recentiores uerbo unienadi. Veteres etiam interdum dicunt permixtas esse. Quod si recte intelligatur significanter dicitur, & ad formam huius orationis non male quadrat, Verbum caro factum est. Origenes etsi similitudinem huius coniunctionis propriam afferri posse negat, tamen comparat eam ferro ignito. Sicut ignis penetrat ferrum & undiq; ei misceatur, sic Verbum assumens humanam naturam, luget in ea tota. Et natura humana uelut accensa lumine quodam uerbo unita est. Est itaq; Christus natura filius Dei. Porro cum tenebimus Christum naturam filium Dei esse, facile poterit & hoc defendi quod in Christo sit quædam diuina natura, et quod λόγος sit persona.

Iohannis

DE TRIBVS PERSONIS.

Iohannis 20. Thomas uocat Christum aperte Deum inquiring, Dominus meus & Deus meus.

Roma. 9. Qui est super omnia Deus benedictus, Et ne quis cauilletur accipi Deum metaphorice, addantur testimonia, quæ tribuunt Christo ea quæ sunt propria nature diuinæ, scilicet, Vitam reddere, sanctificare, exaudire, saluare & similia.

Iohannis 5. Sicut Pater exuscitat mortuos & uiuificat, sic & filius quos uult uiuificat.

Item quæcunq; ille facit, hæc filius similiter facit. Hic aperte testatur se cum Patre pariter agere, creare.

Iohannis 10. Ego do uitam eternam.

Iohannis 14. Quicquid petieritis in nomine meo hoc faciam. Hic aperte testatur & se exaudire & se facere ea quæ petimus, quorum unumq; sine ulla dubitatione proprium est diuinæ & immense nature.

Item, ad eum uenimus & mansionem apud eum faciemus.

Iohannis 16. Spiritus sanctus de meo accipiet, uiuificat autem Spiritus sanctus. Quare cū de potentia Christi accipiat, necesse est Christi potentiam

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

potentiam diuinam esse.

Iohannis 15. Sine me nihil potestis facere.
Hac sententia testatur adesse Christum, mouere
& gubernare, quæ sunt Dei propria.

Matth. 18. Vbicumq; sunt duo aut tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.

Item, Iohannis. 20. Dat Spiritum sanctum.
Porro id quoq; Dei proprium est.

Iohannis 10. Ego pono animam meam & iterum sumam eam.

Iohannis 6. Ego suscitabo eum in nouissimo die.

Et deinde, Si uideritis filium hominis ascendentem ubi erat prius.

Item, 8. Priusquam Abraham natus est ego sum. Hic testatur se extitisse antequam indueret naturam humanam.

Iohannis 17. Glorifica me Pater apud te, ea gloria quam habui ante mundum apud te.

Coloss. 2. In ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Q. d. in alijs habitat Deus spiritualiter, hoc est, efficit nouos mores in eis, in Christo habitat corporaliter, hoc est, re ipsa, seu substantialiter, seu ut nos loquimur naturaliter, ita quod ipsa natura seu substantia Christi

DE TRIBVS PERSONIS.

Christi diuina est.

Ex veteri Testamento.

Hier. 33. Et hoc est nomen, quod uocabunt eum, Dominus iustificator noster. Hic tribuit Christo & nomen Dei proprium & nomen Iustificatoris, Ergo tribuit ei gloriã Dei, quæ nõ competit nisi Deo.

Mich. 5. Egressus eius ab initio ante dies mundi. Hoc testimonium etiam si est obscurum, tamen significat ante conditum mundum fuisse filium Dei, est igitur æternus ac Deus.

Esai. 7. Vocabitur nomen eius Emanuel, id est, nobiscum Deus, Sed firmitus est quod sequitur.

Cap. 9. Vocabitur nomen eius admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri seculi. Iudæi uocabulum El, non tantum Deo tribui contendunt. Igitur illud urgeamus quod sequitur, Pater uitæ perpetuæ. Quod si est autor uitæ perpetuæ post hanc uitam, Sicut & ipse inquit. Ego do uitam æternam, necesse est eum Deum esse.

Esai. 53. Noticia eius iustificabit multos.
Si nosse

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH

Si nosse Christum iustificat, necesse est cū Deum esse. Nam hæc noticia significat non solum uideri uel audire præsentem, sed significat fiduciam & inuocationem. Sicut alias ait Esa. In eo sperabunt gentes. Ita scriptura sæpius nos præctice docet de diuinitate Christi. Et officia eius nobis cōmendat, ut fidem in nobis excitet & de uero cultu nos doceat. Quia in tali usu rectius agnoscimus Christum, quam in ociosis speculationibus.

Psalm. 45. Et concupiscet Rex decorum tuum, quoniam ipse est Deus tuus. Hic regem ipsum Christum nominat Deum.

Psalm. 72. Et timebunt eum donec Sol & Luna.

Item, & adorabunt eum omnes Reges terræ. Hic tribuitur Christo diuinitas, quia loquitur non de officijs quæ Regibus præsentibus præstantur, sed de perpetuo unius personæ regno & de inuocatione, quia Christus perpetuo colitur tametsi nō uersatur nobiscum uisibiliter. Et similia loca multa in scripturis occurrent, quæ studiosus lector facile agnoscat.

Psalm. 109. Dixit Dominus domino meo, sede a dextris meis. Inde argumentatur, Christum se non

DE TRIBVS PERSONIS.

se non tantum esse filium Dauidis, sed Dominum.
Verum totus Psalmus ibi comprehendendus est,
postea describit Regnum Christi. Sede a dextris
meis. Cum autem pari potestate regnet cum pa-
tre, sequitur Christum Deum esse cum potentia
sit infinita.

Psalm. ii. Ego hodie genui te. Hoc de solo
Christo dicitur. Est igitur natura Dei filius.
Quare aliquid Dei uere est in Christo.

Quod si obijcitur, naturam diuinam non
pati, non mori, Christum autem mortuum esse,
uulgaris solutio est & necessaria. Cum due na-
turae sint in Christo, quaedam propria uni naturae
sunt, quae tamen non impediunt quo minus adsit
altera natura. Propria autem sunt haec humanae
naturae, pati, mori, & similia. Ideo & Petrus
dixit, Christum passum esse carne. Hinc extitit
regula de communicatione idiomatum, usitata in
scholis, qua sane opus est. Est autem figura ser-
tribuitur toti personae, in concreto, ut Deus est
homo, Christus est mortuus. Irenaeus sic inquit,
Christum passum esse requiescente uerbo, ut cru-
cifigi ac mori posset. Id mihi aptissime dici uide-
tur, &

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

tur, & significanter describit humiliationem filii
 Dei, de qua Paulus loquitur ad Philipenses, ubi
 ait. Eximaniuit seipsum, hoc est, non est usus sua
 potentia, suis donis, sua gloria, non exeruit suas
 vires in passione, Itaque alicubi mihi usum videtur
 habere & hæc responsio. Quod quedam dicunt
 loquuntur proprie de humiliato Christo, ut capi-
 tædere & pauere. Item, Deus quare dereliquit
 me. Tenendæ sunt enim hæ sententiæ, quod fili-
 lius Dei sit redemptor, sit humiliatus.

Est & illa responsio magnopere necessa-
 ria, quod quedam dicta discernant officia, ut
 Pater maior me est. Hic non de natura, sed de
 officio suo concionatur Christus. Iudæi accusabant
 Christum, quod doceret contra autoritatem Dei.
 Hic necesse fuit Christo allegare autoritatem Pa-
 tris, Ideo testatur se missum esse a Patre, se ac-
 cepisse autoritatem a Patre, sicut Missus accipit
 a mittente autoritatem. In hanc sententiam in-
 quit. Pater maior me est. Id est, Ego sum missus a
 Patre, accepi autoritatem a Patre. Ita loquitur
 non de natura, sed de officio. Hæc satis sit de in-
 terpretatione dissimilium sententiarum monuisse.
 Volens .n. omitto hic multas scholasticas dispu-
 tationes

DE TRIBVS PERSONIS.

rationes. Reuerenter enim de illa arcana & admiranda filij Dei humiliatione sentiendum & loquendum est, quæ quidem ex prophanis disputationibus nec intelligi, nec iudicari potest, sed & afflictiones & potentiam Christi ita agnoscemus, cum & ipsius ærumnarum socij erimus, & fiducia ipsius rursus erigemur, & consolationem cõcipimus. Admonui autem supra, in conspectu habenda esse hæc duo argumenta, quod scriptura discernat Christum a filiis adoptatis, & doceat Christum natura filium Dei esse. Item, quod cum scriptura præcipit inuocari Christum, considerare ei, tribuat ipsi omnipotentiam. Hæc duo argumenta & perspicue testantur in Christo naturam diuinam esse, & prosunt ad inuocationem, et uera fidei exercitia, quæ ueros honores Christi, & ueros cultus continent.

De Spiritu sancto.

Nomen Spiritus in genere significat agitationem, aut naturã, seu uim agitantiẽ. Vazrie autẽ in scriptura usurpatur. Alias significat uentos, alias uitam, sæpe motus aut impetus hominum creatos tum bonos tum malos. Hic significat spira

cat spiritualem naturā, Deus est spiritus. Estq; hoc loco nomen cōune Patri & alijs personis. Quare delectus adhibendus est in testimonijs colligendis, ac prudenter iudicandum, ubi proprie loquatur Scriptura de Spiritu sancto, quem predicat Euangeliū dari per Christum, ut uiuificet ac sanctificet, & quem Ecclesia agnoscit personam esse diuinam uiuificantem & sanctificantem. idq; probandum est, Spiritum sanctum personam esse. Nam multi extiterunt in Ecclesia uasri homines qui contenderunt Spiritum sanctum non esse personam, sed significare tantum agitationem creatam in hominibus, aut certe significare propriū ipsum Patrem potentem seu agitantem sine alia persona. Sed Christus discernit personas cum ait. Baptizantes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Si enim Spiritus sanctus esset ipse Pater, otiose repeteret Patrem. Item, baptizari in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, est fateri quod Pater & Filius & Spiritus sanctus, saluent, exaudiant &c. Itaq; cum par honos tribuitur Patri, Filio & Spiritui sancto. sequitur & Spiritum sanctum hic intelligi Deum & non agitationem creatam, sed personam saluantem, sicut & Pater & Filius saluant.

DE TRIBVS PERSONIS.

Lucæ tertio discernuntur personæ satis perspicue. Pater inquit, Hic est Filius meus dilectus. Est igitur alia persona Patris, alia Filij. Descendit autem Spiritus sanctus in specie columbæ. Iam si Spiritus sanctus esset agitatio in animis creata, non appareret peculiari specie corporali. Aut si esset ipse Pater, non discerneret Spiritum sanctum. Inquit autem, super quem uideris Spiritum sanctum & c. Et constat filium dici Patris, non autem Spiritus. Imo Christus ait, de meo accipiet. Item, a Patre discernitur. Rogabo Patrem, & alium paraclctum dabit uobis. Et is in Pentecoste apparet peculiari specie linguarum. Meo iudicio, magna uis est huius argumenti. Certe enim fateri pios necesse est, quod in illa ipsa columbæ aut linguarum specie uere fuerit Spiritus sanctus. Et quod hæc neq; Patris, neq; Filij persona fuerit. Est igitur tertia persona Spiritus sanctus, procedens ex Patre & Filio.

Iohan. 14. Rogabo Patrem, & alium paraclctum dabit uobis. Et paulo post. Paraclctus Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille uos docebit omnia. Si Spiritus sanctus significaret creatam agitationem, esset ipsa do-

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

5. solatoris adnotatio
Trina. Hic autem Christus uocat eum doctorem, docebit inquit, uocat & παρακλητον. Item inquit. Quæ audiet loquatur. Hæc proprie competunt personæ. Et quod ait, alium paraclerum, discernit Spiritum sanctum a Patre. Quare Spiritus sanctus non significat ipsum Patrem agitantem & mouentem, ut Samosatenus contendit, sed aliam personam.

1. Corinth. 12. Omnia hæc efficit unus & idem Spiritus. Hic discernit Spiritum sanctum autorem ab effectibus, uidelicet, a donis creatis & motibus spiritualibus.

Placet mihi & hoc testimonium, Actorum. 2. Effundam de spiritu meo super omnem carnem. Quod enim inquit, effundam, testatur eum spiritum, qui sanctificat, exuscitat pios, non esse ipsam personam Patris, Et tamen quod ait, de meo spiritu, significat illum spiritum qui est efficax in pijs, diuinam naturam esse.

I. Ioannis 5. Tres sunt, qui testimonium perhibent in coelo. Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt.

Quod autem Spiritus sanctus & a Patre & a Filio

DE TRIBVS PERSONIS.

Et a Filio procedat, docet hic locus Ioannis 15.
Cum uenerit Paracletus, quem ego mittam uobis,
a Patre spiritum ueritatis, qui a Patre procedit.
Confirmat eum et a se mitti, et a Patre proce-
dere. Discernitur igitur a Patre et Filio.

Quod Spiritus sanctus extiterit antequam
arnem induit Filius Dei, perspicue testatur Pe-
trus, cum inquit de Prophetis, Spiritus Christi in
eis predicans Christum passurum esse. Hic diser-
te uocatur Christi Spiritus, qui fuit in Prophetis.
Eodem igitur Spiritu sancto et Patres, et Apo-
stoli, et pii deinceps sanctificati sunt.

Sicut autem scriptura docet nos de filij di-
uinitate, non tantum speculatiue, sed practice,
hoc est, iubet ut Christum inuocemus, ut confida-
mus Christo. Sic enim uere tribuatur ei honos di-
uinitatis. Ita uult nos Spiritus sancti diuinitatem
in ipsa consolatione et uiuificatione cognoscere.
iubet ut petamus eum nobis dari, ut per eum san-
ctificemur, erigamur, uiuificemur. Et sic inquit
Christus, Dabit spiritum sanctum petentibus eum.
Sic igitur Spiritum sanctum uero honore afficiemus
cum dari eum nobis, ut παρακλητορ, doctorem,

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

gubernatorem, & sanctificatorem orabimus. Ita
 vere agnoscemus eum, cum hoc modo expetemus,
 & nos uerbo per quod est efficax Spiritus sanctus
 erigemus & consolabimur. Sic docet nos sententia
 symboli. Credo in Spiritum sanctum, hoc est,
 Credo Spiritui sancto, qui in Ecclesia testimoniis
 perhibet Euangelio, Credo eum efficacem esse
 per uerbū, docentem & uiuificantem credentes.
 Hoc spiritu doceri, & gubernari nos oro. Sic &
 Paulus ait, Spiritus dat testimonium spiritui nostro,
 in quo clamamus Abba Pater. id est, Spiritus
 sanctus erigit & consolatur nos & efficit,
 ut agnoscamus misericordiā & presentiam Dei.
 Hec officia Spiritus sancti prodest considerare,
 quae & consolationem nobis afferunt, & in ipso
 usu diuinitatem monstrant.

Collegi testimonia de Filio & de Spiritu sancto.
 Et quanquam plura sunt et illustriora de Filio,
 tamen & haec satis perspicua sunt de Spiritu
 sancto. Est autem pie mentis pondera & uim testi-
 moniorum considerare, non solum numerum.
 Meminerimus dicta scripturae, diuina esse oratione
 la, quare eis assentiamur, non deprauemus con-
 uillationibus. Illud etiam monendi sunt imperiti,
 ne plures

DE TRIBVS PERSONIS.

ne plures personas diuinitatis, quam tres, numerent. Nam Valentiniani, postquam uiderunt Patrem, Filium, & Spiritum sanctum discerni, potestea finxerunt ingentem multitudinem deorum, collectis innumeris uocabulis, quæ Deo tribuuntur. Sicut Hesiodus fecit Chaos, noctem, Erebum, & similes. Ita Valentinus distraxit hæc, æternitatem, mentem, uerum, bonum, potentiam, sapientiam, iusticiam, & alia multa. Aut igitur sensu Valentinus nominibus tantum differre Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, non personis, ut Iudaico more retineret unam personam. Aut sibi quoq; finxit innumerabiles personas. Hæc deliramenta execrari omnes debent. Et sciant piæ, appellationes potentiæ, ac uirtutum ut iusticiæ, misericordiæ omnibus personis pariter communes esse, nec distinctas res esse ab ipsa Substantia diuinitatis. Potentia Dei est ipsa Substantia Dei, sic de iusticia, misericordia, & similibus uiribus sentiendum est. Tantum igitur tres personas diuinitatis prædicat Ecclesia. Patrem, Filium, & Spiritum sanctum. Et hos officijs proponit nobis discernendos. Magis officia nos intueri uult, quam disputare de natura. Cum baptismum nostrum consideramus, cum in symbolo recensemus,

LOCI COMMV. PHILIP. MEL ANTH.

ensemus, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum
meminerimus nobis proponi filium redemptorem
& mediatorem, per quem ad Patrem accedimus,
meminerimus & proponi Spiritum sanctum, quo
sanctificentur & gubernentur pii. Proponamus
nobis & scripturas, quæ iubent inuocari filium,
ac docent eum natura filium esse. Item, quæ iu-
bent expeti & adorari Spiritum sanctum, tanquã
doctorem & gubernatorem. In hac inuocatione,
in his exercitijs fidei melius agnoscemus trinita-
tem, quam in ociosis speculationibus, quæ dissi-
tant quid personæ inter se agant, non quid nobis
scum agant.

De creatione.

DEVS condidit omnes Angelos & omnes
corporales naturas ex nihilo, id uocant
creationem, & est descripta creatio cum in Ge-
nesi, tum sepe alias. Psalm. 32. Verbo Domini
caeli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis uirtus
eorum, Et deinde, ipse dixit & facta sunt.
Ipse mandauit & creata sunt. Vbi significat res
ex nihilo conditas esse per uerbum Dei. Quid. n.
Deo iubente res extiterunt seu ortæ sunt, Ergo
non factæ

DE CREATIONE. 103

nō sunt ortæ ex aliqua præcedente materia. Ideo
 & Iohan. inquit, Omnia per ipsum facta sunt,
 Ergo necesse est ex nihilo conditas res esse. Illud
 autem in hoc articulo monere necesse est, quod
 creatio sic intelligi debeat, quod Deus non di-
 scesserit a suo opificio, sicut faber discedit a do-
 mo facta, aut fabricata naue. Sed Deus perpetuo
 sustentat & conseruat naturas rerum. Hic intel-
 lectus creationis est necessarius & proprius pio-
 riam. Itaq; in articulo de creatione semper intel-
 ligatur, perpetua conseruatio & sustentatio re-
 rum. Credo in Deū Patrem omnipotentem, crea-
 torem cæli & terræ. Hic intellige non solum
 conditionem sed perpetuam gubernationem &
 conseruationem. Quotannis foecundat terram,
 procreat fruges ex terra, perpetuo suppeditat
 animantibus uitam & motum, Et hæc rerum cō-
 seruatio uocatur actio Dei generalis.

De hoc articulo ualde prodest habere testi-
 monia ad fidem exercendam in inuocatiōe. Actus
 um 17. In ipso uiuimus mouemur & sumus. E-
 breos 1. Fercus omnia uerbo potentie suæ. Co-
 lossen 1. Omnia in eo consistunt. 1. Timoth. 5.
 Vocat Deum uiuificantem omnia. Item speramus
 in Deo

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

in Deo uiuo, qui est Saluator omnium hominum,
 maxime fidelium. Item, In Deo uiuente, qui pre-
 bet nobis abunde omnia ad fruendum. Matth. 10.
 Duo passeres asse ueneunt, & unus ex illis non
 cadet super terram sine patre uestro, Vestri autē
 capilli capitis omnes numerati sunt. Psalm. 101.
 Omnia a te expectant, ut des eis escam in tempo-
 re suo. Dante te illis, colligent. Aperiente te ma-
 num tuam omnia implebuntur bonitate. Auero
 tente te faciem turbabūtur, Auferes spiritum eor-
 rum & deficient & in puluerem suum reuertentur.
 Emitte spiritum tuum et creabuntur, & re-
 nouabis faciem terrae. Psalm. 99. Scitote quod
 Dominus ipse est Deus, Ipse fecit nos & non ipsi
 nos. Nos autē populus eius et oues pascuae eius. id
 est, non nascimur, non uiuimus casu aut tantum
 nostris uirib. sed Deo uiuificante & conseruante.
 Psal. 32. De caelo respexit Dominus, uidit omnes
 filios hominum, fingit sigillatim corda eorum, in-
 telligit omnia opera eorum. Psalm. 146. Qui
 operit caelum nubibus, & parat terrae pluuiam.
 Qui producit in montibus foenum & herbam,
 seruituti hominū. Qui dat iumentis escam ipsorū
 rum, & pullis coruorum inuocantibus eum. Psal.
 35. Homines & iumenta saluabis Domine.

Postremo

DE CREATIONE. 303

Postremo docet hoc ipsum oratio Dominica, in qua iubemur petere a Deo panem quotidianum, Confitemur igitur Deum suppeditare uictum, res non sustentari, naturam non esse fecundam nisi adiuuante Deo. Et idem confitentur omnes sententia, quae docent nos a Deo ali ac defendi. Ut lacta ad Dominum curam tuam, & ipse te enutriet. Et haec praesentia Dei in rebus seu conseruatio rerum non cernitur ratione, sed fide cerni debet. Atque ita nos scriptura docet, non solum de conditione rerum, sed de perpetua conseruatione. Neque intelligitur recte creatio, nisi etiam credamus perpetuo res sustentari & conseruari, suppeditari motum & uitam rebus a Deo. Et haec fides est uerus intellectus creationis, quae prodest etiam in inuocatione. Quomodo enim potest humanus animus petere a Deo uictum, uitam, uires, defensionem &c. nisi statuatur Deum praesentem adesse gubernare, alere, & conseruare naturam.

Posteaquam autem mens confirmata est uera & recta sententia de Deo, de creatione, ex ipso uerbo Dei, tunc & utile & iucundum est, etiam quaerere uestigia Dei in natura, & rationes colligere,

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

colligere, quæ testantur esse Deum. Certe enim ideo natura tota rerū condita est, ut Deum monstraret. Multæ manifeste demonstrationes colligi possunt, quæ testantur mundum non extitisse casu, non ferri casu, sed regi omnia mente aliqua immensa & aeterna. Ideo & Paulus ad Rom. inquit. Diuinitatem in natura conspici, Et in Actis multo significantius inquit, adeo prope adesse Deum, pene ut manibus contrahari possit. Voluit haud dubie Paulus insigni uerbo uti, ut excitaret nos ad hanc Philosophiam. Adde enim indicia diuinitatis ideo proposita esse, ut Dei presentiam discamus in natura considerare. Tota igitur rerum uniuersitas existimetur esse Sacramentum quoddam, uidelicet, quia sit testimonium, quod sit Deus, quod sit sapiens, bonus, iustus. Leges motuum cœlestium, tam multipliciter, & tam certè, consensus superiorum & inferiorum corporum, uices temporum, singularum rerum nature ad certos fines atq; usus destinata, conseruatio certarum specierum, nōne satis clare clamitant hanc rerum naturam non existere casu, sed certo consilio conditam esse & conseruari. Sed expressissimum uestigium Dei est mens hominis, & notitiæ menti impressæ honesti, iusti, & con-

DE CREATIONE. 103

& conscientiae terrores. Necessse est enim aliam
 mentem esse a qua hominũ mentes & ille notitiæ
 ortæ sunt. Et cum humana mens teneat discrimi-
 na iusticiæ & iniusticiæ, necesse est & in illa æ-
 terna mente sapientiam & iusticiam esse. Sunt
 igitur humanæ mentes imagines quædam diuini-
 tatis, aut, ut ita dicam specula in quibus contem-
 plari diuinitatem debemus. Indicat præsentiam
 Dei & Politica societas generis humani. Palam
 videmus imperia non posse, nisi diuina ope con-
 stitui ac retineri. Videmus homicidas & Tyrana-
 nos diuinitus ad pœnam rapi. Ad huc lucet in
 ipsis mentib. noticia legis de Deo, quod sit Deus,
 quod sit iustus. Hæc noticia esset clarissima, si na-
 tura hominis non haberet morbum originis. Is
 nō quidem lucem illam diuinam in animis nostris
 prorsus extinxit, manet enim aliqua noticia legis
 nature, sed tamen caliginem quandam offudit
 animis morbus originis. Nunc pijs danda est o-
 pera, Primum ut uerbo Dei iterum accendant
 illam noticiam, deinde etiã reddant illustriorem,
 & abhibitis signis quæ sunt impressa nature. Ingens
 barbaries est, nolle tantum in natura lumen aspi-
 cere. Ad hæc cum Deus ipse inuitet nos ad hanc
 Philosophiam, profecto non est negligenda, præ-
 sertim

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH

sertim cum plurimum conducatur ad disciplinam
 & proficit moribus. Exuscitat enim & confirmat
 in animis religionem, & honestas opiniones, de
 presentia ac Iusticia Dei. Fiunt autem illustra
 ora hæc indicia, & propius aspiciuntur, cum ad
 hibetur uera physicorum doctrina, Et plura offe
 rent se uestigia diuinitatis his qui studiose inqu
 runt & considerant naturam, & prudenter Philo
 sophantur. Epicurei facti sunt ἄθεοι, quia cor
 ruperunt Physicam. At alios qui recte Philoso
 phati sunt, natura ipsa deduxit ad hanc lucem,
 ut & agnouerint esse Deum, & hanc naturam
 regi & conseruari diuinitus, contenderint. Ex
 tant honestissimæ disputationes in hanc sentent
 tiam apud Xenophontem, qui cum multa argu
 menta collegit, tandē inquit, ex his liquide con
 stare, quod nō extiterint res casu, sed quod mun
 dus sit opificium σοφοῦ τινὸς ἡμεῖον ἕνεκεν τοῦ
 φιλοζῶον. Dulcissima profecto descriptio est,
 quod Deum uocat conditorem φιλόζωον. Vili
 enim ad usum hominū omnia condita esse, ideoq;
 Deo curæ esse homines. Iam quorsum attinebat
 Deū tam anxie elaborare in homine iuuando, tra
 endo, ornando, si tantum ad hoc exiguum spaci
 cium uitæ corporalis cōditi essemus. Xenophoni
 licet in

ὁ σοφὸς ἡμεῖον
 ἕνεκεν τοῦ
 φιλοζῶον

ἀλλὰ τὸν

DE CREATIONE.

lucet in natura rerum, Dei erga nos φιλαυθής *Summantis amor*
 πικία. Quare & nos Christiani naturam aspici- *erga homines*
 amus, & ibi Dei presentiam & benignitatem er-
 ga nos contueamur. Hoc studium ualde prodest
 ad disciplinam, & confirmat in animis bonas &
 pias opiniones, sed tamen hæc Philosophia regen-
 da est uerbo Dei. Deinde magna pietas est, cre-
 aturis sic uti, ut per eas glorificemus Deum, &
 monstremus in his bonitatem eius ac presentiam,
 & agamus ei gratias. Hæc obiter dixi, ut indi-
 carem quatenus mihi placeat hæc Philosophia de
 considerandis uestigijs diuinitatis in natura, &
 ad eam studiosos adhortarer.

De causa peccati & de contingentia.

EXERCIVIT Ecclesiam aliquoties, & ma-
 gnas tragœdias excitauit utraq; disputa-
 tio, de causa peccati, & de contingentia. Et de
 utraq; re multa colligunt homines acuti inextri-
 cabilia, & absurda, quæ quoniam habent aliquid
 periculi, monendi sunt iuuenes, ut omisis illis in-
 finitis disputationibus, potius quærant simplicem
 ac piam sententiam, utilem religioni & moribus,
 E in quas

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

in qua resistant, nec sinant se ab ea, illis disputacionum prestigijs abduci.

Est autem hæc pia et uera sententia, utraq; manu, ac uerius toto pectore tenenda, Quod Deus non sit causa peccati, Et quod Deus non uoluit peccatum. Sed cause peccati sunt uoluntas Diaboli, & uoluntas hominis. Nam Genesis primo dicitur. Vidit Deus omnia que fecerat, & erant ualde bona. Et in Psalmo Non Deus uolens impietatem tu es. Et Christus inquit, Diabolum patrem esse mendacij, & ex proprijs loquitur mendacium. Transfert igitur causam in Diabolum, cum uocat patrem mendacij. Et cum ait, ex proprijs loquitur, discernit uitium a natura quam condidit et conseruat Deus. Neq; enim hæc inter se pugnant, Naturam a Deo ortam esse, & conseruari. Et tamen uoluntatem Diaboli & hominis causam esse peccati, quia uoluntas ab ubi libertate sua potuit, seq; a Deo auertere. Ad ista possunt & alia testimonia, ut Roma. 5. Per hominem intrauit peccatum in mundum. Et in Epistola Iohannis, Concupiscentia carnis &c. non est ex Patre, sed ex mundo est.

Nec figura illæ uerborū in scripturis offendit

DE CAUSA PECCATI ET DE CONTIN.

dunt. Indurabo cor Pharaonis, & similes. Certū est enim, Ebraica phrasi significare eas permissi-
onem, non uoluntatem eff. cacem, ut Ne nos indu-
cas in tentationem, id est, ne sinas nos induci.

Probandum est & hoc, quod docent pecca-
tum discrete significare, non naturam a Deo cre-
atam, sed corruptiōem aut defectum, ut peccatum
originis est defectus donorum & iustae obediē-
tiae in natura hominis. Nunc autem conseruat
Deus talem hominis naturam, qualis modo est,
etsi aliunde orta est corruptio, Peccata actualia
sunt inordinati motus, cum uidelicet uoluntas de-
ficiens auertit se a iusto obiecto. Ac motus ipse
seu actio uocatur materiale peccati, sed defectus
seu inordinatio formale. Sed haec est uitij ratio.
Peccatum proprie significat reatum illius corru-
ptionis & defectus.

Constituta autem hac sententia, quod Deus
non sit causa peccati, plane sequitur contingen-
tiam concedendam esse. Quia enim peccatum
proprie a uoluntate Diaboli & hominis ortū est,
nec Deo approbante aut cogente uoluntates no-
stras factum est. Ideo nequaquam est necessario
E ij factum

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

factum, necessitate absoluta. Et quidem uoluntas
 nostra ante peccatum uere libera fuit. Est autem
 libertas uoluntatis, causa contingentiae nostrarum
 actionum. Loquimur enim hic de contingentia nos-
 trarum actionum. Hæc ratio sumpta a causa
 peccati satis illustris est, & opponenda est aliis
 rationibus, quæ omnino tollunt contingentiam,
 quæ in curiosis ingenijs sæpe magnos tumultus exci-
 tant.

Deinde concedendum et hoc est, quod scrip-
 ptura tribuat homini nunc etiam post peccatum
 libertatem aliquam deligendi ea quæ sunt subie-
 cta rationi, ad ciuilem iusticiam efficiendam, ut
 postea dicemus. Sicut igitur Deus uniuersam natu-
 ram condidit, ita condidit etiam hoc naturæ dete-
 num, seu modum agendi, uidelicet libertatem. Est
 autem libertas ut dictum est, fons contingentie
 in actionibus humanis. Ergo contingentia præci-
 det Deus ac determinat ita, ut non tollat modum
 agendi inditum naturæ, sed determinat actiones
 sicut fiunt. Permittit ut uoluntas Saulis sic agat
 & non impellit ut agat secus, Et decernit ut
 Saulem repressurus sit.

Sicut autem creatio ipsa non potest intelli-
 gi & iudicari ab ulla creatura, ita neq; hæc per
 hanc

DE CAUSA PECCATI ET DE CONTIN.

spici possunt, quomodo maneat libertas, cum & Deus impertiat naturæ uitam & uires, & determinet contingentia. Hæc omnia pertinent ad intellectum creationis, nec possunt satis explicari. Et qui subtilius hæc disputant, multa prodigi-osa colligunt, quæ tantum perturbant imbecilles animos. Quare nos ad illam rationem, quam dixi, respiciamus, quæ plana & manifesta est, Ideo defendenda est contingentia, ne Deum faciamus autorem seu causam peccati. Et libertas donum Dei est, seu ordinatio Dei in uoluntate. Quare etiamsi præuidet Deus & determinat contingentia, tamen ita determinat, ne modum agentis uoluntatis, seu ordinationem suam tollat.

Ceterum illa distinctio necessaria est. Necessitas alia est consequentis seu absoluta, qualis est hæc, necesse est Deum esse, Deum esse bonum, iustum &c. Alia est cõsequentiæ, ut oportet euerti Hierosoly-
mam. Hæc non sunt natura sua necessaria, sed sunt immutabilia, postquam decreta sunt, ut mor-
tui reuiuiscant, uel quia sequuntur propter præ-
cedentes causas, ut oportet hæreses esse. Quia, n.
Diabolus odit Deum, et incitat impios contra Euan-
geliũ qui obsequuntur, ideo oportet hæreses esse.

LOCI COMMV. PHILI. MELANTH.

Hæc sunt natura contingentia. Neq; enim hæc
consequencia libertatem uoluntatis tollit.

De necessitate

Nec inuehenda sunt in Ecclesiam deliramenta de Stoico fato, aut *τοῦτο τῆς ἀνάγκης*, Nihil enim habent ueri aut firmi, sed sunt mera præstigia ac Sophistica coaccruationes. Deinde non est obscurum, quantum hæc opinio noccat pietati & moribus, si sic sentiant homines, ut Zenonis seruulus dicebat, non debere se plecti, quia Stoico fato coactus esset peccare. Ab his opinionibus deest pios auribus atq; animis abhorreere.

De humanis uiribus seu de libero arbitrio.

VALLA & pleriq; alij non recte detrahunt uoluntati hominis libertatem, ideo quia fiant omnia decernente Deo, atq; ita in unum uersum tollunt contingentiam. Sed aliena est disputatio de contingentia, ab hoc loco de uiribus humanis. Hic enim in Ecclesia queritur, qualis sit natura hominis, an perfectam obedientiam legi Dei præstare possit, non queritur de ætæna Dei consilio gubernantis omnia, non queritur de prædestino

DE HVM. VIRIB. SEV DE LIB ARBIT.

prædestinatione, non agitur de omnibus contingenti-
bus. Ideo prudens lector disputationes de
contingentia, item de prædestinatione hic seponat,
& procul ab hoc loco seiungat. Nos ipsos intue-
amur & meminerimus nos de nostra infirmitate
te iam loqui, non est opus ἀποβατέω & coelestia
scritari de modo gubernationis diuine, aut
de prædestinatione. Ac prouidendum est, ne ob-
ruantur res bonæ & utiles, rixis nihil ad rem
pertinentibus, quod fieri solet, cum peregrini loci
admiscentur. Ideo dicam breuiter hic, quomodo
scriptura nos de infirmitate humane nature doceat.
Hec enim agnoscenda est, ut discamus
quare nobis opus sit beneficio Christi.

ἀποβατέω
ἀποβατέω

De uiribus hominis sumantur ex Philo-
sophia partitiones, quæ non sunt ignotæ. In homine
sunt Ratio, seu mens quæ iudicat, uoluntas quæ
uel obtemperat, uel repugnat iudicio, & imperat
inferioribus uiribus. Inferiores uires sunt sensus,
Appetitiones sensuum seu affectus. Vocant au-
tem liberum arbitriū, uoluntatem cōiunctam cū
ratione. Scriptura cū nominat cor, mentem et si-
milia, cōplectitur iudicium & ipsas appetitiones
ueras, non simulatum aut externum opus.

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Sed ut rixas de appellatione omittamus, de
 re dicendum est. Illud queritur, quomodo uolun-
 tas sit libera, hoc est, quomodo possit obedire legi
 Dei. Neq; uero iudicari de hac questione potest,
 nisi magnitudo peccati quod nobiscum nascitur,
 seu naturalis infirmitas consideretur, item nisi
 sciamus lege Dei requiri non tantum externa ci-
 uilia facta, sed perpetuam & perfectam totius
 nature obedientiam. Nam si natura hominis
 non esset corrupta peccato, haberet certiore &
 clariorem de Deo noticiam, non dubitaret de uol-
 untate Dei, haberet uerum timorem, ueram fir-
 mitudinem, deniq; prestaret obedientiam integram
 legi, hoc est, in natura hominis essent motus om-
 nnes consentientes cum lege Dei, sicut in pijs
 Angelis. Nunc autem natura hominis oppressa
 morbo originis, plena est dubitationis, caliginis,
 errorum, neq; uere timet Deum, nec uere confi-
 dit, deniq; plena est uiciosorum affectuum. De
 hac infirmitate hic queritur, quantum prestare
 humana uoluntas possit.

Primum igitur respondeo, Cum in natura
 hominis reliquum sit iudicium, et delectus quidam
 rerum quæ sunt subiectæ rationi, aut sensui, res
 liquus est

DE HVM. VIRIB. SEV DE LIB. ARBIT.

liquus est etiam delectus externorum operum ciuiliu. Quare uoluntas humana potest suis uiribus sine renouatione, aliquo modo externa legis opera facere. Hæc est libertas uoluntatis, quam Philosophi recte tribuunt homini. Nam hæc etiam sacræ literæ aliquo modo concedunt hominibus. Quia scriptura docet esse quandam iusticiam carnis, quædam opera legis, in his qui non sunt renati. Ergo concedit hæc opera effici posse humanis uiribus sine renouatione. Imo hanc disciplinam externam seuerè requirit, cum inquit. Lex est iniustis posita, Item, Lex est pædagogia. Et quantas utilitates habeat hæc pædagogia, paulo post dicemus. Nunc illud tantum addam, hanc ipsam libertatem efficiendæ ciuilibus iusticiæ sepe uinci naturali imbecillitate, sepe impediri a Diabolo. Nam cum natura sit plena malorum affectuum, sepe obtemperant homines prauis cupiditatibus, non recto iudicio, sicut inquit apud Poetam Medea. Video meliora proboq; Deteriora sequor. Præterea Diabolus captiuam naturam impellit ad uaria flagitia etiam externa, sicut uidemus summos uiros, qui tamen conati sunt honeste uiuere, lapsus turpissimos habere. Sed tamen inter has difficultates utcuq; reliqua

LOCI COMMV. PHILIP. MEL ANTH.
est aliqua libertas efficiendæ iusticiæ ciuilib.

Secundo Euangelium docet in natura horribilem corruptionem esse, quæ repugnat legi Dei, hoc est, facit ne præstare integram obedientiam possimus. Et hanc corruptionem non potest humana uoluntas per sese ex natura tollere, sicut neq; mortem quæ est propriissimus effectus istius corruptionis, per sese potest ex natura tollere. Est autem in natura humana cœcitas tanta, ut hanc ipsam corruptionem nõ satis perspicere possimus. Ideo non uidemus, quanta sit infirmitas humanarum uirium, quam si uere cerneremus, tum demum intelligeremus, homines non posse legi Dei satisfacere.

Sciendum est igitur de libero arbitrio, non posse homines legi Dei satisfacere, Nam Lex diuina requirit non tantum externa facta, sed interiorum mundiciem, timorem, fiduciam, dilectionem Dei summam, deniq; perfectam obedientiam, & prohibet omnes uiciosos affectus. Constat autem homines hanc perfectam obedientiam in hac corrupta natura nõ præstare. De hac corruptione, præcipue loquimur, non de externis factis, cum extenuamus libertatem uoluntatis. Multum
smis

DE HVMA. VIRIB. SEV DE LIB. ARBIT.

enim refert non extenuari neq; dissimulari hanc corruptionem, ut intelligamus homines non satisfacere legi, ut sciamus nobis opus esse misericordia &c.

Deinde & hoc addendum est, uoluntas humana nō potest sine Spiritu sancto efficere spirituales affectus, quos Deus requirit, scilicet, uerum timorem Dei, ueram fiduciam misericordie Dei, obedientiam ac tolerantiam afflictionum, dilectionem Dei, & similes motus. Testimonia satis multa sunt, quæ testantur naturam esse corruptam, nec posse legi Dei satisfacere. Præterea neq; posse sine Spiritu sancto motus spirituales concipere, quos Deus requirit.

Roma. 8. Qui ducuntur spiritu Dei, hi sunt filij Dei. Item, Siquis spiritum Christi non habet, is non est Christi. Hæ duæ sententiæ satis perspicuæ sunt, & plane testantur, opus esse spiritu sancto, ut obedire possimus. Constat autem nomine Spiritus sancti significari non rationem humanam, sed spiritum Dei efficacem in animis nostris.

I. Corinth. 2. Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Significat enim $\psi\chi\mu\delta\epsilon$ homo animalis uiuentem

LOCI COMMV. PHILIP. MEL ANTH.

uiuentem uita naturali, hoc est, sensu & ratione naturali sine Spiritu sancto. Sic enim eo loco discernit Paulus animalem a spirituali. Quamquam enim homini naturaliter impressa est noticia de Deo, tamen hæc adeo obscurata est, ut non satis assentiatur ei animus, sed dubitet, an Deus curet uos, an puniat, an uelit ignoscere, exaudire. Et hæc dubitatio efficit, ne uere timeant animi Deum &c.

Ioannis 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest intrare in Regnum Dei. Ioannis 6. Nemo potest uenire ad me, nisi quem Pater traxerit, Et erunt omnes docti a Deo. Item, Sine me nihil potestis facere. Hæc testimonia satis plane docent, uoluntatem humanam sine Spiritu sancto non obedire Deo, hoc est, non habere spirituales motus, ueram noticiam Dei, uerum timorem, ueram fiduciam, loquimur enim hic præcipue de animi motibus, non de externis factis. Neque uero opus est longa disputatione, consulat unusquisque animum suum, & secum deliberet, & querat, an non mirifice dubitationes de Deo exerceant animum, an non conflictetur mira diffidentia, an uere timeat, amet Deum, an non indignetur hanc imbecillam naturam tantis calamitatibus, &c.

DE HVMA. VIRIB. SEV DE LIB. ARBIT.

latibus, ac morte opprimi, & præterea terrores eternarū pœnarum proponi. Quid in ipsis afflictionibus, quomodo sunt affecti animi, ubi uidentur deserti a Deo? An non dubitant tunc, utrum Deo curæ sint humana, utrum exaudiat hominū preces? Hi magni motus animorum considerandi sunt, cum de libero arbitrio disputatur.

Necq; hæc eò dicuntur, ut laqueos iniiciamus conscientijs, aut deterreamus homines a studio obediendi, aut credendi, aut ne contentur. Imo cum a uerbo ordiri debeamus, certe non repugnandum est uerbo Dei, sed annitendum ut obtemperemus, & intuenda promissio Euangelij, quæ est uniuersalis. Porro in ueris certaminibus hæc clarius iudicari possunt, quam in ociosis disputationibus. Nam in uero agone, ubi angimur de remissione peccatorum, erigere nos debemus, & intueri in promissionem. Quanquam autem luctatur uoluntas cum infirmitate, tamen quia non abiicit uerbum, sed sustentat se uerbo, consequitur consolationem. Et Spiritus sanctus ibi efficax est per uerbum. Sicut inquit Paulus, Spiritus adiuuat infirmitatem nostram. In hac lucta hortandus est animus, ut omni conatu retineat uerbum.

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH

uerbū. Non est dehortandus ne conetur, sed docendū quod promissio sit uniuersalis. & quod debeat credere. In hoc exemplo uidemus coniungi has causas, Verbum, Spiritum sanctū, & uoluntatem, non sane ociosam, sed repugnantem infirmitati suae.

Has causas hoc modo Ecclesiastici scriptores coniungere solent. Basilius inquit, *μόνον θεῶν ἀκούω, καὶ ὁ θεὸς ὑποπαύει*. Deus auctoritatē nos, uocat, mouet, adiuuat, sed nos uiderimus ne repugnemus. Constat enim peccatum oriri a nobis, non a uoluntate Dei. Chrysostomus inquit, *ὁ δὲ ἔλεος, τὸν βουλομένον ἔλεει*. Id apte dicitur auspicanti a uerbo, ne aduersetur, ne repugnet uerbo. Et nos quidem sic iudicare oportet. Non enim indulgere debemus diffidentiae aut desidia naturali.

Præterea si de tota uita piorū loquamur, est ingens imbecillitas, tamen est aliqua libertas uoluntatis, cum quidem iam adiuuetur a Spiritu sancto, & agere aliquid potest in externis lapsibus cauendis. Ideo & Spiritus sancti auxilium amplificari debet, & simul acui diligentia nostra. Sicut Paulus iubet cauere, ne frustra gratiā acciperimus

*ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιπέρας
ἡ ἀποστολῆς*

*ἡ ἀποστολῆς ἐπιπέρας
ἡ ἀποστολῆς*

DE HVMA. VIRIE. SEV DE LIB. ARBIT.

ceperimus. Et Christus, cum inquit, dabit Spiritū sanctum petentibus, promittit non ociosis, non assernantibus, non repugnantibus. Et auget Deus dona in his qui recte utuntur, ut docet similitudo de negociantibus.

Postremo de disciplina, dixi supra uoluntatem posse suis uiribus aliquo modo efficere ciuilia officia. Et hanc disciplinam requirit Deus etiam in his qui nondum sunt sanctificati. Nec nulla est eius utilitas. Nam externa delicta pœnis corporalib. & aternis puniuntur. Ad hæc Paulus inquit, Legem esse Pædagogum in Christum. Prodest enim hæc pædagogia, ut doceantur homines & audiant uerbum Dei. Et quia Deus est efficax per uerbum, ideo per hæc exercitia multi uocantur ad ueram pietatem.

Hæc sententia de libero arbitrio, nihil habet absurdi, & est germana cū aliorum scriptorum Ecclesiasticorū ac synodorum, tū uero etiam Augustini. Nec adigit ad desperationem bonas mentes, nec deterret eas, quo minus conentur. Imo & amplificat Spiritus sancti auxilium, & acuit curam ac diligentiam nostræ uoluntatis. Non probo deliramenta Manicheorū, qui prorsus nullam uoluntati actiōem tribuebant, ne quidem ad iuuante

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

iuuante Spiritu sancto, quasi nihil interesset inter
statuam & uoluntatem. Atq; hinc facile possunt
conciliari sententiæ de libertate. Ecclesiasticus
inquit. Deus reliquit hominem in manu consilij
sui & c. Dico uoluntatem in pijs actionib. & con-
uatiibus non esse ociosam, sed tamen adiuuandam
esse a Spiritu sancto, Ita fit uerius libera.

Addam, ut hæc fiant illustriora, duo Hiero-
nyymi dicta. Anathema sit, si quis dixerit Deum
impossibilia præcepisse. Hoc dicto ualde abutitur
imperiti quidam. Necessè est igitur dicto Hiero-
nyymi cõmodam interpretationem addere. Hanc
sumemus ex altero dicto eiusdem autoris. Qui
dixerit nos posse mandata Dei implere sine gra-
tia Dei, Anathema sit, Hic gratia intelligatur,
non solum quod adiuuemur a Spiritu sancto, sed
etiam ipsa gratuita imputatio iusticiæ, seu accre-
ptatio, quod uidelicet iusti reputemur propter
Christũ, & deinde placeat inchoata obedientia,
etiamsi legi non satisfacit. Sic intelligatur Lex
possibilis esse per gratiam. Hæc interpretatio
necessaria est, ut intelligamus utrũq; & quod ob-
bedientia piorũ procul absit a perfectione legis,
& tamen placeat uidelicet quia personæ propter
Christũ placet, sed hæc suo loco copiosius exponã.
De pecc

DE PECCATO.

De peccato .

CHRIſTUS complexus eſt ſummam doctri-
næ Euangelij & quaſi methodum informa-
uit, cum iubet prædicare pœnitentiam & remiſſio-
nem peccatorum . Hi ſunt præcipui loci uniuer-
ſe doctri-næ Chriſti , ad hos tanquam ad caput re-
ferri debent reliquæ partes . Porro prædicatio
pœnitentiæ accuſat & damnat peccatum, ſicut in
Iohan. ſcriptum eſt, Spiritus ſanctus arguet mun-
dum de peccato etc. Neceſſe eſt igitur in doctri-
næ eccleſiaſtica diligenter explicari quid uocet
ſcriptura peccatum, & Paulus ob eam cauſam
propemodum totam Epistolam ad Rom. conſumit
in collatione horum trium locorum, Peccati, Le-
gis, Gratiæ . Ideo & nos hunc locum ſuſcepimus
explicandum, præſertim cum aliter iudicet ſcrip-
tura de peccato quam humana ratio ſeu philoſo-
phia ſeu leges politicæ . Itaq; ſingulari prudentiâ
in hoc loco opus eſt . Nam & theologi multi hic
laſſi ſunt, qui peccatum intellexerunt tantum ci-
uilitè de factis . Hic error peperit alios poſtea
errores . Non enim poteſt intelligi magnitudo be-
neficij Chriſti, niſi cognitis noſtris malis.

Principio igitur de uocabulo moneri imperi

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

vos necesse est. Peccatum non significat in sa-
eris literis tantum, ut grammaticè sonat latino
nis, factum aliquod, sed significat & perpetuum
tuum uicium, hoc est, corruptionem nature pug-
nantem cum lege, & facta pugnantia cum lege
Dei. Idq; de uocabulo admonco ob hanc causam,
quod quidam adducti grammatica superstitione
sustulerunt uicium originis, eo quod peccatum sig-
nificet latino more non perpetuum morbum sed
factum aliquod, nec uident hebraica uoce sig-
nificari proprie quiddam damnatum, seu ut ita
dicam reum, propemodum quod latini scelus dic-
cunt. Sit igitur in genere peccatum, uicium per-
petuum aut factum pugnans cum lege Dei. Di-
uiditur autem peccatum in peccatum originis &
actuale. His enim appellationibus docendi causa
utendum est.

De peccato originis

DE Peccato originis ideo multe dissensio-
nes extiterunt, quia humana ratio non in-
det immundiciem naturalem, hoc est, non uidet
hæc esse damnata, quæ herent in natura hominis,
scilicet, Ignoracionem Dei, uacare metu Dei, dis-
fidere Deo etc. Et cum has maximas pestes non
cernat

DE PECCATO ORIGINIS.

cernat, somniat lege Dei tantum civilem iusticiam
requiri, nec peccata esse ulla alia præter civilia
delicta. Deinde huc detorquent imperiti quædam
dicta, uidelicet naturam bonam esse. Item pecca-
tum non esse peccatum, nisi sit uoluntariū. Hæc si
in loco dicantur uera sunt. Deus .n. naturam con-
didit bonā & integram. Sed postea per peccatum
fide accessit corruptio qua fit ne naturales uires
obtemperent legi Dei. Item, peccatum non
esset peccatum nisi esset uoluntarium, de civili-
bus delictis recte dicitur. Sed non debet detorque-
ri ad peccatum originis. Etsi Augustinus quadam
subtili interpretatione etiam ad peccatum Origi-
nis accommodat. Dicit uoluntarium esse, non quia
sit in potestate nostra, sumere aut abijcere, sed
quia non inuiti tales simus. Verum nihil opus est
hac subtili interpretatione, satis est tenere quod
de civilibus peccatis dictum sit. Tale est etiam
illud. Non laudamur nec uituperamur propter ea
que natura adsunt. Ac feci mentionem horum
dictorum, quia à theologis intempestiue in hac di-
sputatione citantur.

Scholastici doctores de peccato Originis
multa pugnancia dicunt, Sed tamen in summa
hoc

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

hoc sciunt. Peccatum originis esse reatum, hoc est, imputationem, qua posterius Adæ propter ipsius delictum rei ac damnati sint. Deinde addunt esse quandam imbecillitatem in natura, hanc uocant fomitem, & negant esse peccatum, hoc est, rem sua natura dignam damnatione, sed faciunt peccatum peccati & rem mediam. Ceterum docent hominem posse sine peccato esse, & satis esse legi. Hec est summa sententiæ scolasticorum, quæ parit alios multos errores, obuios enim & legem & Euangelium. Nam cum fingunt non esse peccata dubitationem, diffidentiam & similes uiciosos impetus qui nobiscum nascuntur, obscurant legem. Deinde quia fingunt legem Dei tantum requiri ciuilia opera. Item homines iustos esse proprijs operibus abolerent Euangelium de misericordia, item abolerent doctrinam de fide. Iubent enim dubitare & docent dubitationem non esse peccatum. Cum igitur falsa persuasio de peccato Originis tantam ruinam traxerit, necesse est eam reprehendere ut recte intelligi Lex & illustrari doctrina de misericordia possit.

Nos igitur contra sic sentimus. Peccatum Originis non tantum esse imputationem seu reatum, sed etiam naturæ hominis corruptionem

DE PECCATO ORIGINIS.

ruptionem, qua fit ne possimus uere obedire le-
 gi Dei & sine peccato esse. Quanquam enim
 ratio cum ualeat adhuc in his quæ sensui subie-
 ta sunt facere possit externa & ciuilia opera, ta-
 men interim hærent in natura hominis ignoratio
 Dei, dubitatio, diffidentia, odium Dei, & alij
 morbi pugnantes cum lege Dei. Voco autem cor-
 ruptionem non actum aliquem sed perpetuum
 morbum, atq; illud ipsum quod alij uocant nunc
 defectum, nunc concupiscentiam, nunc inordinatio-
 nem appetitus quæ nunc in natura reliqua est.
 Defectus enim sunt ignoratio Dei, uacare metu,
 fiducia, amore Dei. Neq; uero fingendum est
 hos defectus nihil nocere naturæ quæ reliqua est.
 Nã ipsi defectus sunt horribiles pestes ac uicia.
 Succedunt etiam flagiciosissimi impetus, scilicet,
 diffidentia & odium Dei, Inordinata concupis-
 cencia, quæ timet, amat carnalia. Sed hæc omnia
 fiunt illustriora ex antithesi. Anselmus recte de-
 finit peccatum Originis cum ait, esse carentiam
 iusticiæ Originalis. Hic iusticia intelligatur non
 tantum imputatio seu approbatio, sed etiam in
 ipsa natura hominis, Integritas uirium anime &
 corporis, Certa noticia Dei, & obediencia per-
 fecta timor, fiducia, amor Dei. Amissa hac in-
 tegritate

LOCI COMM. PH'LIP. MELANTH.

tegritate vires animæ & corporis ita corruptæ
 sunt ne vere possint obedire legi Dei. Postquam
 amisit natura firmam de Deo noticiam, necesse
 fuit succedere ignorationem, dubitationem, con-
 temptum, aut odium iudicij Dei. Cumq; sit sine
 Deo, timet amata carnalia, & habet multiplices
 impetus pugnantes cum lege Dei. Sic interpretatur
 Anselmus ipse definitionem, ut ostendat
 & defectus & concupiscentiam complecti.
 Bonaventura prudenter inquit, nihil interesse in
 ter has figuras, dicere quod peccatum Originis sit
 concupiscentia, aut dicere quod sit defectus, &
 addit, altero alterum significari & comprehen-
 di. Ideo recentiores sine causa rixantur, peccatum
 Originis esse defectum non concupiscentiam.
 Vtrumq; enim complectitur. Et hic sciendum est
 utrumq; esse materiale peccati & concupiscentiam
 am & defectus, siquidem formale peccati vere
 ac proprie est reatus seu imputatio.

Vnde sit peccatum Originis.

Bostquam Adam lapsus est, amisit integritatem
 naturalem cum sentiret iram & iudicium

DE POENIS.

um Dei, ac subijceretur regno peccati & mortis ac spoliatus prioribus ornamentis, procreauit deum de tales qualis iam erat ipsius natura. Ita postea propagatione contrahunt utrium Originis hoc est, rei sunt & habent uiciosam naturam.

De Pœnis.

Scholastici concupiscentiam faciunt pœnam peccati, non peccatum. Nos concupiscentiam dicimus & pœnam lapsus Adæ & peccatum in nascentibus. Est et mors pœna, sed præcipua pœna est tyrannis diaboli, cui, subiecta est natura hominis propter peccatum, & de hac pœna loquitur Genesis, cum inquit. Insidiaberis calcaneo eius. Scuit itaq; diabolus in naturam hominis, exercet eam terroribus & omni genere calamitatum, atq; interficit etiam, Ad hæc impellit eam ad omnis generis flagitia, ad blasphemias, ad impias opiniones, ad hypocrisin, ad cedes, ad odia etc. Idq; res ostendit etiam in præstantibus uiris qui cum uirtute uiuere conati, tamen naturæ imbecillitate & potentia Diaboli uicti inciderunt in uaria turpitudinis genera.

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Testimonia quod sit peccatum
Originis, & quid
sit.

P Sal. 50. Ecce in iniquitatibus conceptus sum
& in peccatis concepit me mater mea. De
plorat enim non matris peccatum sed suum. Ego
ita conceptus sum, ut cum formarer statim in mea
massa seu in me ipso extiterit peccatum. Testatur
igitur propheta peccatum esse in hominibus
quod nascentes secum afferunt.

Ephes. 2. Eramus natura filij iræ sicut &
ceteri. Ebraica phrasis est, filij iræ pro reis seu
damnatis, & dicit Paulus pariter Iudcos & Gentes
natura esse filios iræ, Ergo non tantum con-
trahitur damnatio actualibus peccatis, sed etiam
morbo naturæ. Porro in eodem loco describitur
magnitudo huius mali, ubi dicit diabolum efficere
eum esse in incredulis, hinc intelligi potest quæ sit
præcipua pœna peccati Originis, quæ nusquam
attingunt scholastici in suis disputationibus, &
quidem de hac pœna uidelicet quod homines sint
subiecti regno & tyrannidi diaboli, præcipue ad
monendi

DE TESTIMONIO.

monendi erant homines, ut cognita magnitudine mali, intelligeremus beneficio Christi opus esse.

Rom. 5. Vnius delicto omnes mortui sunt, Ergo alij sunt rei propter Adæ lapsum, & addit, Mors peruasit in omnes, quia omnes peccauerunt. Hebraica phrasis est, Peccauerunt pro rei sunt, seu peccatum habent. Quod si tantum actualia delicta essent peccata, unusquisq; tantum reus esset sui facti. Nunc cum clare dicat, nos reos esse propter Adæ delictum, testatur aliud quoddam in natura peccatum esse præter actualia delicta. Et ne id peccatum intelligatur tantum reatus, ponenda horum uerborum obseruanda sunt. Peccatum regnauit. Mors regnauit & similia. Significat enim homines oppressos esse ira Dei, non habere firmam Dei noticiam, odisse & fugere iudicium Dei, mori perterrefactos iudicio Dei Sicut inquit Paulus Aculeus mortis peccatum est.

Ioan 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu non potest intrare in regnum Dei. Si opus est regeneratione, ergo uetus natura rea est & immunda.

Genesis 6. Cogitatio humani cordis, mala est

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

est à puericia, significat enim non solum consuetudine delicta contrahi, sed in natura peccatum esse quod statim erumpit ab initio.

Huc pertinet & Hier. sententia Primum est cor hominis & inscrutabile. Sed plurimum ualent in hac causa Pauli sententiæ. Rom. 7. & s. quæ testantur peccatum esse. Constat enim eum ibi non tantum actualia delicta accusare, sed peccatum hærens in membris de quo dicit. Inuenio aliam legem in membris repugnantem legi mentis meæ. Item Carne seruo legi peccati. Item sensus carnis mors est, et inimicitia aduersa Deum nec potest legi Dei obedire.

Hæc loca utrumq; docent & nasci hominem cum peccato, quia certe concupiscencia nobiscum nascitur & testatur peccatum Originis non tantum esse reatum, sed etiam morbum in ipsa natura hærentem, nec refert utrum hunc morbum appelles defectum an concupiscenciam. Reuera enim nihil interest, si defectum prudenter inteligas. Nihil dici grauius potest quam tales defectus in natura esse, ignoracionem Dei, hæc autem

DE TESTIMONIO.

metu, fiducia, amore Dei. Nulli morbi grauius
res nominari possunt.

Hæc de peccato Originis uera et perspicua
sunt & consentanea scripturis & ecclesiasticis
patribus. Sed sicut olim Pelagiani intempestiue
philosophantes sustulerunt peccatum Originis, &
postea scholastici eciam si in speciem retinent, ta-
men reuera tollunt cum negant concupiscentiam
peccatum esse, & fingunt hominem posse legi dei
satisfacere. Ita sunt & his temporibus multi l. ui-
ter docti, qui suauiter derident hæc quæ diximus
de peccato Originis, quia enim ratio non cernit
hanc infirmitatem esse rem damnatam, & Philo-
sophia nihil iudicat esse uiciosum, quod non est
in potestate nostra. Ideo colligunt absurda quæ
uidentur hæere in nostra sententia, eaq; ualde
exagitant & hanc totam ecclesie sententiam iu-
dicant esse merum deliramentum. Aduersus hos
leues spiritus diligenter muniendi sunt animi
scripturæ testimonijs quæ citauimus, & uidentum
ne ea nobis excutiant istorum calumniose inter-
pretationes, qui transformant sententias de re-
bus spiritualibus et arcanis dictas in philosophiam
& ciuiles opiniones.

Restat

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH

Restat ut uulgare dictum interpretemur
 quod solent ad exten uandum peccatum Originis
 citare. Dicitur enim peccatum originis in bap-
 tismo remitti, hoc dicto somniant post baptismum
 nullam rem uiciosam aut damnatione dignam re-
 liquam esse. Ideo nec docent de fide. sed fingunt
 hominem iustum esse propria mundicia. Verum
 nos dictum illud sic intelligimus. In baptismo re-
 mitti reatum, & tamen manere ipsum morbum
 hoc est, manet morbus, sed non imputatur creden-
 ti. Præterea cum datur spiritus sanctus, concipi-
 mus nouos & pios motus quibus aliqua ex parte
 corrigi morbus incipit, atq; ita per omnem uitam
 luctandum est cum hoc morbo dupliciter. Pri-
 mum fide statuendum est, quod non imputetur. De
 inde fide etiam concipienda est noticia Dei &
 fiducia misericordiae & consolatio, hoc cum sit,
 aliquo modo corrigitur morbus, & inchoatur uita
 æterna. Voco autem morbum ut supra dixi con-
 cupiscentiam & defectus. Constat enim post bap-
 tismum etiam in sanctis adultis manere utrumq;.
 Nam & sancti egre obtemperant in cruce, dua-
 bitant, diffidunt Deo, stomachantur concedi im-
 pîs successus & uictoriam in persecutione etc.
 Hæc testantur adhuc in natura herere & concu-
 piscentiam

DE TESTIMONIO.

scientiam, et defectus. Et necesse est scire hæc esse peccata hoc est res uere dignas damnatione & ad ipsius morbi naturam attinet. Sed tamen ita non imputari si fide misericordiã apprehendamus. Nisi in hoc peccatũ agnoscamus, neq; beneficiũ Christi intelligi, neq; exerceri fides poterit. Quod autem in sanctis tale peccatum reliquum sit, clarissime testantur loca 7. & 8. capitis ad Rom. supra citata. Augustinus ad eundem modum docet de remissione peccati originis in baptismo, peccatum inquit remittitur non ut non sit sed ut non imputetur.

De Peccatis Actualibus.

PECCATVM actuale significat fructus uiciose naturæ, hoc est, affectus cogitata, dicta, facta, contra legem Dei. Simul autem complecti debemus personam & opus, itaq; etiamsi aliqui impij habent honesta opera, tamen quia persone sunt uiciose, opera non placent Deo. Et in illis personis sunt interiora uicia, dubitatio, uacare timore ac fiducia Dei, ut in summis uiris Pomponio Attico, Cicerone, qui etiamsi habent noticiam aliquam legis uidelicet quod Deus sit bonus, iustus, tamen non norunt Euangelium, quod Deus gratias remittat peccata, ideoq; in magnis afflictionibus

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

bus iudicant se reijei à Deo. Quare cum habeant interiores morbos, etiam polluantur externe actiones. Sicut Paulus ait. Omne quod non est ex se de peccatum est. id est, quod fit ab his, qui dubitant se respici à Deo, qui non credunt se habere Deum propitium. Fides enim significat fiduciam misericordie. Quanquam enim non est nostri iudicij quid Deus egerit cum illis præstantibus uiris, Solone, Themistocle, Fabio, Scipione, Pomponio Attico & similibus, an peculiari beneficio ipsis præbuerit aliquem intellectum gratiæ misericordie & remissionis peccatorum & uocatus, tamen nos tantum iuxta uerbum nunc promulgatum, hoc est, iuxta Euangelium iudicare debemus, neminem sine Christi cognitione, & misericordia propter Christum promissa saluum fieri.

Sed hic obijci potest, si honesta opera sunt peccata, quorsum igitur prodest ea facere. Item cur præcipit ea Deus, cum non approbet peccatum iuxta illud. Non Deus uolens impietatem tu es.

Responsio. Nobis facilis est responsio, adde enim fidem ad hanc disciplinam, tunc placebit Deo, etiamsi reuera est imperfecta obedientia. sicut

DE PECCATIS ACTVALIBVS.

sicut supra dixi, quia persona placet, & haec
obediencia habet in his qui uere credunt premia
corporalia & spiritualia in hac uita & post
hanc uitam. Sed si de impijs quaeritur hoc respon-
deo. Nos non esse Stoicos qui disputabant omnia
peccata paria esse. Sed plus peccat Nero quam
Pomponius Atticus, & si Dei iudicium est quan-
tus gradus sit interioris uicii quod certe non de-
bet extenuari. Et tamen requirit Deus exter-
na honesta opera quae uocantur legis opera. Re-
quirit autem & propter tranquillitatem homi-
num inter ipsos & propter disciplinam, hoc est,
ut institui ac doceri homines de Euangelio possint
Sicut ait Paulus. Lex est pedagogus, & hanc
pedagogiam ornat Deus egregiis praemiis corpo-
ralibus, & e contra uiolationem legis externam
punit grauibus pœnis corporalibus & aeternis.
Quare prodest hanc pedagogiam amplificare
& diligenter docere homines, ut statuant diuini-
tus & premia pro recte factis & pœnas pro de-
licis propositas esse. Idq; docet scriptura in ip-
so decalogo de praemijs Honora patrem & ma-
trem, si uis esse longæuus super terram. De pœ-
na periurij dicit in secundo præcepto, Non ha-
bebit Deus insontem, qui usurpauerit Dei nomen

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

in uanum . Item de pœnis docet, quocies de magis
stratu loquitur, hunc enim constituit Deus ut disci-
plinam inter homines retineat, & per eos pœnia
flagicia, punit etiam sine eorum opera, aliis cala-
mitatibus sicut maledictiones in lege testantur.
Testantur idem & Lex naturæ & experientia.
Nam hæc ipsa opinio est quædam Lex naturæ.
scilicet sentire quod Deus pro benefactis præmia
reddat, pro male factis pœnas . Ideo mansit hoc
iudicium apud omnes gentes, & hinc extiterunt
illæ grauissimæ sententiæ apud Hesiodum & ali-
os de pœnis delictorum.

Deinde constat hoc quoq; illas ipsas heroi-
cas uirtutes in summis ingeniis uere esse peculiari-
a dona & opera Dei qualis fuit in Xenophonte
inquisitio Dei, in Themistocle, Fabio, Scipione,
magnitudo animi atq; consilii in defendenda patri-
a, in Lelio, Attico moderatio & fides, cum
autem sint uerissime opera Dei sicut ipsi oculi nos-
tri, certe non sunt res malæ, quare iusticia earum
nisi, habet etiam suam laudem & docendi sunt
homines quod Deus eam requirat ac præmiis orn-
net.

Quod autem obiicitur hanc iusticiam pœni-
satam

DE PECCATIS ACTVALIS.

atum esse, Deus autem non requirit peccata,
Respondet Deus requirit opus ipsum, Deinde
quod istud opus fit peccatum, id fit per ac-
cidens, scilicet, propter uiciosam personam
ut magnitudo animi in Achille est egregia Virtus
per sese & uere opus Dei, sed fit uiciosa, quia per-
sona est uiciosa, quæ dubitat utrum Deus respici-
at homines, est sine timore & sine fiducia Dei.
Ideo opus ipsum non est obedientia erga Deum.
Ile autem est iustus finis operum uere bonorum,
ut sint obedientia erga Deum. Deus igitur rem
quidem bonam requirit, sed natura uiciosa illud
ipsum quod Deus requirit contaminat.

Reliqua est distinctio peccati mortalis ac
uenialis, sed de hac distinctioe infra dicemus,
non enim potest intelligi, quid sit Veniale, nisi pri-
us de fide dixerimus. Nam sine fide conscientia
non potest consistere in Iudicio Dei, Ideo fiunt
mortalia omnia, quæ conscientiam accusant. Sicut
Paulus inquit, Lex iram efficit. Item aculeus
mortis peccatum est, potentia peccati Lex. Nec
possunt opponi iudicio Dei quàmlibet honesta ope-
ra, quia non possumus sine mediatore Christo ac-
cedere ad Deum. Ideo inquit Paulus. Sensus car-
nis mors est, id est, etiamsi habet homo sine fide
b aliquam

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

aliquam de Deo noticiam, etiam si habet egregias
 uirtutes, tamen in iudicio Dei non uiuificamur.
 Quare etsi Deus requirit hanc pedagogiam iustitiam
 iustitiam carnis, etsi corporalibus premijs con-
 ornat, tamen ista sunt falsa quae affirmant nobis
 aduersarij, quod talia opera mereantur remissionem
 peccatorum, siue de congruo siue de condigno
 no, & quidem docent huiusmodi opera mereri remissionem
 peccatorum sine fiducia Christi. Illi
 somniant placari iram Dei sine Christo. sed recitat
 mat Paulus, qui docet gratis remitti peccata
 de propter Christum, ut clare testatur Ephe. 2.
 Gratis saluari estis etc. Haec in praesentia satis
 monuisse, infra enim copiosius de remissione peccatorum
 & iustificatione dicendum erit.

In hoc loco de peccato necesse est admonere
 re lectorem de affectibus. Duplices sunt in natura
 ra hominis affectus. Quidam simpliciter pugnant
 cum lege Dei, ut appetere alterius uxorem
 coniugem, inuidere alijs Dei beneficia, appetere
 gloriam indebitam, & efferre sese supra alios.
 diffidere Deo, stomachari aduersus iudicium Dei,
 odisse Deum, & tales affectus sunt proprie
 ctus peccati originis, & sunt simpliciter mali.

DE PECCATIS ACTUALIBVS.

viciosi & efficiendi ex natura hominis. Nec erant futuri in integra & incorrupta natura. Alij sunt affectus qui non pugnant cum lege Dei, ut amare liberos, coniugem, benemeritos, irasci uicijis. Natura. n. incorrupta non erat futura sine omnib. appetitionibus. Nā appetitiones ex natura tollere est tollere motū & uitā. Ideo & si hi affectus etiā contaminantur uicio originis, tamen sciendum est eos per sese non esse malos & uiciosos, sed in natura retinendos esse, & efficiendum ut fiant puriores. Vocantur autem à græcis σοφῶναι φθορῶναι *affert ut nam talis* hoc discrimen obseruandum est, ne decipiamur ab Hypocritis, qui sine discrimine omnes affectus tanquam per se uiciosos & malos damnant.

De Lege Diuina,

Lex Dei est doctrina præcipiens quales nos esse, quæ facere quæ omittere oportet, & requisitens perfectam obedientiam erga Deum, ac damnans eos qui non præstant hanc perfectam obedientiam. Sicut ait Lex. Maledictus qui non permanserit in omnibus his quæ scripta sunt in libro legis. Hic primum monere necesse est, quid intersit inter leges humanas & legem Dei. Leges hu-

LDCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

manet tantum requirunt aut prohibent externa
 facta . Philosophia requirit amplius quiddam,
 uidelicet diligentiam non solum in externis mensuris
 continendis , sed etiam in affectibus rectitudi-
 nis ad certam moderationem & equabilitatem
 seu suauitatem , idq; proprie uocatur *liberitas*
 Neq; uero accusat naturalem immundiciam, nec
 iudicat illa summa uicia pugnantia cum prima
 bula, dubitationem de Deo, diffidentiam & similes
 morbos in natura hominis haerentes . At Lex Dei
 non tantum requirit aut prohibet externa facta
 non tantum requirit illam diligentiam, de qua phi-
 losophi praecipunt coercendorum affectuum.
 Sed requirit naturam ita consentientem legi Dei
 sicut nunc concupiscentia repugnat legi Dei &
 praecipue requirit uoticiam Dei firmam, uerum
 timorem Dei, firmam fiduciam Dei, perfectam
 dilectionem, accusat uiciosos affectus & ipsam na-
 turam immundiciam seu concupiscentiam parientem
 uiciosos affectus . Hoc sentit Paulus, cum re-
 quit Lex est spiritualis, hoc est spiritualia re-
 uerentiam Dei, uerum timorem, uerum
 ueram fiduciam perfectam dilectionem, sicut ait
 Lex. Diliges dominum Deum tuum ex toto corde,
 hoc discrimen legis Dei & legum humanarum
 seu

DE LEGE DIVINA. 101

seu philosophiæ. Cum non considerarent Scholastici doctores, pepererunt multos errores.

Primum finxerunt lege Dei non damnari naturalem imbecillitatem, uidelicet concupiscentiam.

Secundo, legi Dei satisfieri per opera nostra exteriora. Item per conatum interiorem uoluntatis, etiam si repugnet concupiscentia.

Tertio. Et quidem fingunt legi posse satisfieri sine spiritu sancto.

Quarto, non esse peccata, dubitationem, diffidentiam de uoluntate Dei & similes motus.

Quinto quia legi putant satisfacere hominem, fugunt eum iustum pronuntiari propter propria opera & quidem sine fide, id est sine fiducia misericordiae. Breuiter nihil discernunt inter eam iusticiam quam Lex Dei requirit, & quam docent leges politicae uel philosophiae.

Sexto, Hinc extiterunt etiam somnia de perfectione

LOCI COMMV, PHILI. MELANTHI

fectione, de consilijs, de operibus supererogationis. Quia enim somniabant se legi satisfacere, ad diderunt postea, quomodo plus etiam fieri possit, quam Lex postulat. Sed de consilijs & perfectione dicam postea.

Sed Paulus belligeratur cum illis Pharisaeis opinionibus de lege, & ostendit lege Dei non tantum requiri ciuilia opera, sed perfectam obedientiam erga Deum, & accusari non tantum actualia peccata, sed etiam naturam uiciosam, contendit omnes reos esse, neminem legi satisfacere. Hec nisi sciantur, non potest intelligi beneficium Christi, ut postea dicemus, Proinde in Corinthijs huc accommodat typum de facie Mosi, ut lata, ait Iudeos non uidere in finem legis, hoc est, non perspicere legem perfecte, sed uelocitatis eorum impeditas esse, ubi uelum hanc ipsam legem persuasionem intelligit, hoc est, carnale seu civile iudicium, quod Lex tantum requirat ciuilia opera, non accuset naturam uiciosam, quod legis satisfiat per hanc diligentiam humanam, quod legis iusti propter opera, & si interim corda plena sunt dubitatione & alijs uicijs affectibus. Hoc uelum tolli docet per Christum, cum uidelicet agnoscimus, nos esse reos irae Dei, nec posse satisfacere

DE LEGE DIVINA.

ere legi Dei, ac querimus misericordiam, & statui-
mus nos pronunciarī iustos propter Christum,
atq; ita liberati dubitatione uere agnoscimus
& inuocamus Deum etc. Quare & scholastici
doctores cum illas ipsas Iudaicas & carnales
opiniones de lege doceant, etiam intuentur in fa-
ciem Mosi uelatam, nec recte iudicant de lege
Dei, ac doctrina eorum plane ipsum uelum est,
quo Lex obscuratur. Est enim sumpta ab huma-
no & carnali iudicio de legibus. Euangelium au-
tem reteggit Mosi faciem, cum in prædicatione po-
nitentiae ostendit quid uere Lex requirat, quod
accuset omnes. Hæc uolui inicio breuiter ad-
monere de discrimine legis Dei & legum huma-
narum, ut sciamus quid Lex Dei requirat, & de
usu legis diuinæ recte iudicare possimus.

Diuisio Legum.

Primum solent hæ species recenseri. Lex Natu-
ræ, Lex diuina, Lex humana. Leges diuinæ
sunt leges quæ ubicunq; extant cū in Mose tū in li-
bris Euangelii. Sed quanquam ut postea dicam
Christiani liberi sunt à lege Mosi, tamen hic docen-
di causa leges Mosaicæ discernendæ sunt, ut po-
b iij stea

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

stea facilius ostendi possit, quid sit Lex nature &
 quibus legibus nos debeamus obedientiam. Mosai-
 cæ leges in tres ordines distribuuntur. Aliæ sunt
 morales, Aliæ iudiciales, hoc est, forenses, alia
 ceremoniales. Morales uocamus, quæ continent
 præcepta uirtutum quæ ad omnes pertinent. Et
 quia decalogus continet summam talium præcep-
 torum. Ideo appellatione decalogi plerumq; sole-
 mus intelligere moralia præcepta, ubicumq; in
 scripturis extant, quæ præcipiunt aliquid de Vir-
 tutum officijs cuiusmodi sunt præcepta Rom. xij
 & alibi. Nam omnes huiusmodi sententiæ sunt
 quedam quasi explicatio decalogi. Cum autem
 in qualibet arte prosit informare methodos, ut res
 late dispersas in capita certa contrahere possimus
 Ideo omnia moralia præcepta in Decalogũ inclu-
 dimus, ut quasi methodũ aliquã teneamus, ac pro-
 fecto ne potest quidem methodus aptior ulla excogi-
 tari. Ac satis apparet hanc ἐπιτομὴν nō humanam
 sed diuinam quadam sapientia compositam esse. Hec
 dixi ne quam pariat controuersiam appellatio de-
 calogi, sed sciant lectores ita nos appellare præ-
 cepta de Virtutibus ac moribus ubicumq; extant,
 cum in Veteri tum in nouo testamento, Idq; eo
 prodest ut etiam teneant studiosi certam summam

DE DIVISIO LEGVM.

summam ac methodum præceptorum, ut ordine omnes leges & omnium Virtutum fontes videre & complecti possint, quod ad iudicandum per necessarium est.

Iudiciales leges & Ceremoniales quæ sint, facile est iudicare, nam iudiciales sunt quæ præcipiunt de ritibus coniugiorum, de successiõibus, de pœnis delictorum & similibus rebus forensibus Ceremoniales de templo & ritibus, qui separant hunc populum à cæteris gentibus, in hoc genere operum cuius finis proximus esse debet, ut sint signa & testimonia professionis seu fidei erga Deum. Quamquam autem postea dicemus quomodo intelligi debeat quod Christiani dicuntur liberi ab his legibus, tamen nunc in summa sciendũ est iudiciales & Ceremoniales leges Mosi prorsus nihil ad nos pertinere, nisi si quæ in illis sunt naturales, ut de coniugijs, cum prohibentur cognatorum & certorum affinium connubia. Hæ sententiæ cum sint noticiæ in natura scriptæ, non possunt abrogari, sed durant cum ipsa hominis natura. Ideoq; multi talia præcepta uocant moralia, quia ad uirtutes pertinet sanguinis reuerentia & debet obseruari ab omnibus gentibus & omnibus sculis.

LOCI COMMV. PHILIP. MEL ANHH.

Et quidē Moses ipse testatur has leges de gradibus non tantum ad Israelitas per tinere, sed ad omnes gentes, quia dicit deleri Cananeos propter incestus libidines, quod duxissent cognatas. Itaq; cum accusentur Cananci, necesse est tales prohibitiones pertinere communiter ad omnes gentes, & leges quasdam naturæ esse quæ prohibuerint eiusmodi connubia, etiam ante legem Mosi, sicut extiterunt & aliæ naturales noticiæ ante legem Mosi.

Hæc de coniugijs & similibus ualde prodest meminisse, ne prætextu libertatis Christianæ iura naturæ uiolentur.

Moralia uero pertinent ad omnes gentes non propter Mosen, sed propter legem naturæ. Item quia etiam Euangelium prædicat spirituales iusticiam & obedientiam erga Deum. Itaq; repetit præcepta moralia, quæ docent de mundicie cordis & spiritualibus motibus ac officijs, quod quomodo intelligi debeat infra dicemus. Nunc igitur ostendendū est, quid sit Lex naturæ & decalogus cum lege naturæ conferendus est. Ut autem facilius intelligi leges naturæ possint, prius recensebimus decalogum, quoniam ut dixi Decalogus

DIVISIO LEGIS.

calogus aptissima quædam methodus est, in quam omnes leges morales includi possunt. Et ad decalogum postea leges nature accommodabimus, Et quidem ideo promulgatus est decalogus, ut illustraret & interpretaretur legem nature.

Tabule due sunt, quarum prima continet opera quibus proprie agimus cum Deo, scilicet uerum cultum Dei interiorem & exteriorem. Secunda continet opera erga proximos, interiora & exteriora. Interdum & sic discernuntur. Prima continet uitam spiritualem. Secunda politicam.

Primum præceptum præcipit de eo opere, quod summum & præcipuum est, videlicet de uera noticia Dei, de uera & perfecta obedientia erga Deum, perfecto timore, fiducia ac dilectione. Complectitur autem duas maximas res, scilicet modum cognoscendi Dei, & uerum cultum. Modus est ut apprehendatur Deus per suum uerbum & testimonium. Quia enim ratio humana cum sine uerbo & testimonio Dei quærit Deum, aut instituit cultus, non potest reddi certa, sed dubitat, utrum apprehenderit Deum, utrum Deus curet humana, utrum Deo placeant isti cultus &c. Ideo hic propositum est certum uerbum & testimonium

LOCUS COMMUNIS. PHILIP. MELANTH.

testimonium. Ego sum dominus Deus tuus, qui
 eduxi te de terra Aegypti. Testatur enim hunc
 Deum qui hoc uerbum tradidit & in hoc opere
 agnosci uoluit, uerum Deum esse. Ita & nobis
 propositus est Christus, ut sciamus hunc esse uerum
 Deum qui misit Christum, & propter Christum
 filium, nobis uult esse placatus. Ita certum uer-
 bum & certum testimonium apprehendi oportet
 quo agnoscatur. Cultus autem de quibus hic pra-
 cipit sunt, uerus timor, uera fiducia, uera dilectio.
 Requirit enim timorem, cum ait. Ego sum Deus
 tuus, id est, te respiciens & curans, saluans &c.
 Item faciens misericordiam diligentibus. Item
 Diligas dominum Deum tuum ex toto corde. Nam
 huiusmodi sententiae sunt enarrationes primi pra-
 cepti. Cum autem requirat perfectam obedientiam,
 am, facile intelligi potest, quod haec Lex semper
 accuset & damnet omnes homines in hac uiciata
 natura, quae neque praestat, neque potest praestare
 perfectam obedientiam, perfectum timorem, per-
 fectam fiduciam, perfectam dilectionem.

Sed dicat aliquis, Atqui necesse est eos qui
 Deo placent facere hanc legem, quomodo fit igitur
 iuris? Breuiter respondeo. Nunquam satisficit hanc
 legem.

DE DIVISIONE LEGIS.

legi, ne quidem à sanctis, sed Christus est consummatio legis, hoc est, postquam territi agnitione peccatorum rursus erigimur fiducia Christi, quia tunc Dei misericordiam agnoscimus in Christo promissam, incipimus Deum agnoscere, cum timere & ei confidere. Hic inchoamus opera primi præcepti. Et quanguàm procul absumus à perfectione, tamen propter Christum pronunciamur iusti, ut infra dicendum erit. Ita primum præceptum sit imputatiue, quare sine Euangelio de Christo non potest fieri ac ne inchoari quidem primum præceptum. Nam fiducia sine Christo nulla esse potest, cum Lex ipsa semper accuset & damnet. Commodum est autem docendi causa his duobus uerbis complecti omnia opera primi præcepti, uidelicet, appellatione timoris, & fidei. Nam etsi fiducia uere parit dilectionem, tamen dilectionis uocabulum obscurius est quam timoris aut fidei appellatio. Timorem enim oportet nos experiri subinde in pœnitentiâ, oportet & fiduciam experiri in consolationibus. Ex his omnibus apparet, in primo præcepto de summo & præcipuo opere uidelicet, de interiore cultu Dei præcipi.

Secundū præceptū præcipit de cultu exteriori
hoc est

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

hoc est, de proprijs effectibus fidei, de usu nominis
 Dei. Requirit igitur, ut genera complectar, inuo-
 cationem, gratiarum actionem, prædicationem
 uerbi Dei, & confessionem. In his quatuor
 generibus, uerus ac præcipuus usus est no-
 minis Dei, & continent præcipuum cultum
 exteriorem. Hæc enim sunt sacrificia lau-
 dis de quibus passim concionatur scriptura.
 Psal. 105. Credidi propter quod locutus
 sum. Calicem salutarem accipiam, & nomen do-
 mini inuocabo. Tibi sacrificabo hostiam laudis,
 & nomen domini inuocabo &c. Porro quod præ-
 cepta negatiue sonant, cognoscenda est natura
 sermonis. Nam negatiua oratio è regione re-
 quirat affirmatiuam. Non habebis Deos alios
 præter me, hic .n. requirit, ut ipse habeatur Deus,
 hoc est, ut ipsi tribuatur honos qui Deo debetur,
 scilicet, timor & fiducia. Ideoq; præfatur affir-
 matiue. Ego sum dominus Deus tuus. Ita cum
 ait, Non usurpes uane nomen Dei, requirit ius-
 tum usum nominis Dei. Iustus autem usus est in
 illis quatuor generibus quæ recitauit.

Tertium præceptum proprie ad ceremonias

DIVISIO LEGIS.

nias pertinet, quæ sunt pars exterioris cultus, sunt enim signa instituta cum ad confessionem, tum propter ministerium uerbi. Hi enim debent esse fines ceremoniarum. Vides autem quàm conueniens ordo sit. Primum præceptum concionatur de interiore cultu. timore ac fide. Secundum de præcipuo cultu exteriori, de inuocatione & prædicatione uerbi &c. Tertium præceptum de ceremonijs, quæ ut dixi traditæ sunt, cum ut per eas confiteamur fidem, tum ut profint ad conseruandum ministerium uerbi. Loquitur autem textus de sabbato. Quia sabbatum cum institutum sit propter ministerium uerbi, præcipua ceremonia est, & cæteras complectitur. Diserte enim dicit Lex non tantum de ocio dici septimi, sed de sanctificatione, Memento ut diem sabbati sanctifices, id est, ut colloques in usus sanctos, uidelicet in traditionem uerbi Dei, & alios cultus diuinitus ordinatos. Ideo quidam non inerudite dicunt, hoc tertium præceptum, partim morale esse, partim ceremoniale. Est enim ceremoniale, quatenus de iudaica obseruatione certi dici septimi præcipit. Et hæc ceremonia ut constat abrogata est, sicut circumcisio & cæteræ iudaicæ ceremoniæ, sicut Paulus ad Colossen. nominatim de sabbato docet

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

docet. Sed morale in hac Lege est, quod significat ceremonias diuinitus datas propter ministerium uerbi conseruandas esse, & aliqua tempora exercendis illis ceremoniis & audiendo uerbo Dei impertienda esse. Hoc morale & naturale mandatum certe ad omnes homines pertinet. Genus est iuris diuini ut aliquo tempore ceremonias diuinitus traditas usurpemus, & ad ministerium uerbi cōueniamus. Sed species quo die, quo tempore id fiat, nūc non habet preceptū diuinum. Neq; ego nūc alleriam precepti quero, sed principale sententiam recito. Requirit enim præcipue hoc preceptum, ut ceremonias diuinitus institutas, & publicum ministerium uerbi Dei conseruemus. præcipit igitur de rebus maximis. Nulla enim res magis necessaria est, quam ministerium uerbi Dei. Quare uulgus non leuiter peccat, quod hoc preceptum totum ita ad Iudeos relicto, ut interim negligat ceremonias Euangelicas & ministerium Euangelii, atq; hæc de prima tabula sufficiant.

Nunc conferenda erat inobedientia hominum cordis ad singula precepta. Pugnans cum primo precepto securitas in animis hominum quæ uacant timore Dei, dubitatio, diffidentia de misericordia

DIVISIO LEGIS.

*Misericordia, Atē fiducia propriae iusticiae ac potētia
Deniq; uariae falsae opinionēs de Deo, & idola
triae, quae honorē Deo debitū, fiduciā & inuocati
onem tribuunt creaturis. Cum secundo pugnant
dubitatio eorum qui sine fide inuocant, aut non
inuocant, quia non possunt se erigere ut credant.
Item impij cultus, impia doctrina, blasphemiae &c.*

*Cum tertio pugnant prophanatio ceremo
niarum, et contemptus ministerij uerbi. Constat au
tē omnibus his uicijs mundum plenum esse. Praeci
pue autem peccant aduersus primam tabulam im
pij doctores & pontifices, qui haec tanta uicia ap
probant, atq; alunt. Contra primum praecip
tum docent, non esse peccatum naturalem immu
diciem quae facit ne perfecte obediamus Deo. Ni
hil docent de fiducia gratuita misericordiae. Imo
docent non esse peccata, dubitare & diffidere de
misericordia. Contra secundum praecipitum
defendunt impias doctrinas, quae abolent ueram
inuationem, defendunt impios cultus, sicut ido
latriam missarum. Item monachatum. Impio
praetextu nominis diuini summam crudelitatem
exercent. Contra tertium, Deprauant usum
ceremoniarum, fingunt ipsas ceremonias mereri*

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

remissionem peccatorum ex opere operato sine fi-
de. Ideoq; cumulant sine modo ceremonias, &
interim opprimunt ministerium uerbi Dei, prop-
ter quod precipue diuinitus instituta sunt ceremo-
nie. Omitto interim quantum ceremoniarum ex-
cogitauerint tantum per auaritiam aut per ambi-
tionem, Tale est regnum impiorum doctorum &
pontificum plane contrarium primae tabulae legis
Dei. Dixi autem supra hos errores nasci ex falsa
persuasione, qua somniant homines lege Dei
tantum requiri ciuilia seu externa opera, haec phi-
risaica opinio parit reliquos errores.

Secunda Tabula.

Præcipit quales esse debeamus erga proxi-
mum, Quamquam autem & hæc de natura iudi-
cicæ præcipit, tamen simul hic politiam constituit.
Primus gradus in hac societate humani gene-
ris est imperium, ut alij præsent, alij pareant.
Ideo prima uirtus est obedientia etiam apud phi-
losophos, qui eam uocant honestissimo nomine ius-
ticiam uniuersalem. Quare & hic initio præci-
pit de obedientia. Et quidem requirit summam
opus obedientiæ uidelicet honorem. Significat
enim

SECUNDA TABULA

enim honos tribuere alteri ex animo sapientiam
 & iusticiam, hoc est parere eius iudicio & au-
 toritati. Orditur autem à primo gradu imperij
 scilicet ab auctoritate parentum. Deinde huc
 addi debent ceteri gradus. Ita complectitur hoc
 mandatum præcepta quæ extant de magistrati-
 bus Rom. 13. & alibi. Et pertinent ad hanc le-
 gem summæ uirtutes, uidelicet seruire uocatio-
 ni, modestia, hoc est, non perturbare respub.
 aut uocationem per πολυπραγμοσύνην aut *incuriositate*
 bitionem, huc pertinet pietas erga parentes, erga
 tempub. & similes uirtutes.

Sequentia præcepta continent reliquas uir-
 tutes & officia necessaria ad societatem gene-
 ris humani. Necessaria est particularis iusticia,
 cuius hæc sunt propria. Neminem ledere, suum
 cuiq; tribuere. Ideo deinceps præcipit Lex Non
 occides. Hæc Lex omnem priuatam uindictam
 prohibet. Nam magistratus postea habet sua præ-
 cepta de uindicta. Porro quia Lex non tantum
 de externo opere loquitur, sed damnat omnem pri-
 uatam uindictam, prohibet non solum manifestas
 iniurias, sed uindictæ cupiditatem, odia, inuiden-
 tiam & similes affectus. Sic Christus hanc legem

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Mathei . 5. interpretatur . Quare multas uirtutes complectitur, iusticiam, mansuetudinem, constantiam, patientiam, clementiam,

Sextum præceptum . Non mechaberis, facit coniugia . Nullum autem encomium coniugij illustrius est, quam quod hæc ipsa Lex continet . Quia enim iubet abstinere ab alterius coniugio, constat muniri coniugia . Ergo approbat coniugia, & concedit usum propriæ coniugis, nec potuit magis ornare quam hoc ipso honore, quod uidelicet hæc lege muniuntur & defenduntur coniugia . Quare utrumq; hic discendum est, quod hæc Lex & approbet coniugia, & prohibeat ab aliena abstinere . Christus & hanc legem Mathei . 5. declarat . Quare continet multas uirtutes, castitatem, temperantiam, continentiam, sobrietatem, & similes quæ prohibent illicitas uoluptates, carum Veneris & gula, nam hæc uicia natura coniugij

Ita sunt.

Septimum . Non furtum facies, munit rerum proprietates, atq; hic etiam utrumq; discendum est, primum ut sciamus dominiorum distinctionem Dei ordinationem esse, id obseruare prodest contra

SECUNDA TABULA.

contra fanaticos & furiosos spiritus, qui magno
& pernicioso errore contendunt in Euangelio
tollere rerum proprietatem. Deinde etiam prohibi-
tio obseruanda est, ne aliena appetamus. Continet
& hæc Lex multas uirtutes, quæ pugnant cum
prodigalitate, auaricia, ignauiâ, uidelicet parsi-
moniam, sedulitatem, diligentiam, liberalitatem.
Nam & prodigi et ignaui omnes fures sunt, prop-
terea quod necesse sit eis ex alieno rapere ad to-
lerandos sumptus & ocium.

Octauum, Non dicas falsum testimonium iu-
dicia munit, quæ continent defensionem omnium
de quibus supra præcepit corporum, coniugum,
& rerum. Continet autem hæc Lex uirtutum
omnium pulcherrimam Veritatem.

Nonum & Decimum addunt declaratio-
nem ut sciamus lege Dei non solum de externis
operibus præcipi, sed uiciosam naturam hominis
accusari, oportuit enim in natura hominis perse-
ctam obedientiam esse erga Deum. Cum autem
natura hominis plena sit concupiscentia & malis
affectibus, facile intelligi potest, quod nemo legi
Dei satisfaciat, quodq; omnes rei sint iræ Dei,
e ij quod

LOCI COMMV, PHILI. MELANTHI

quod ad infirmã naturã attinet. Adde sunt decem
logo cõminationes et promissiones, sicut cerni po-
test in primo et secũdo præcepto. Itẽ in quarto. In
legibus enim oportet & pœnas & præmia propo-
ni, ac summa promissionum est in his uerbis alibi
positis, Qui fecerit hæc uiuet in eis, seu hoc sic
& uiues. Minarum summa est in his uerbis
Maledictus qui non permanserit in omnibus que
scripta sunt in lege.

Sed sciendum est omnes promissiones legis
condicionales esse. Cum autem Lex semper accu-
set nos, promissiones fierent irritæ, nisi ex Euan-
gelio haberemus consolationem, quod docet quare
& quomodo ratæ sint etiam hæc promissiones legi-
s, fiunt enim ratæ, quia cum pronunciamur in-
sti gratis propter Christum, reputamur legem
implere uidelicet imputatiue. Ideo tunc promi-
siones ratæ sunt, & præmia consequimur spiri-
tualia & corporalia, tum in hac uita, tum post
hanc uitam. Quid autem intersit inter Euan-
gelium & legem, & legis promissiones, suo loco ius-
ticia corporales promissiones ratæ sunt, externam
delicta comitantur manifestæ pœnæ. Externam
iusticiam

SECUNDA TABULA.

inſticiam Deus premijs corporalibus ornat, ſicut omnium gentium exempla, & ſapientiſſimorum hominum ſententiæ teſtantur. Deus enim in mundo conſeruat poliitiam, quare poenas exequitur ipſe, etiam cum ceſſant homines &c. Ideo diſerte addidit corporale premium quarto mandato quod poliitiam conſtituit, ſi ſuis eſſe longeuus ſuper terram &c.

Haſtenus breuiter percurri decalogum. Dixi autem pertinere cum ad omnes gentes, quia ſit Lex naturæ. Item, quia Euangelium cum prædicet nouam & ſpiritualem uitam, quæ eſt obedientia erga Deum, concionetur de iſdem operibus. Quare nunc conferamus legem naturæ ad decalogum, eſſi propemodum hoc iam feci. Nam cum ordinem præceptorum oſtendi, nemo non uidet naturam ipſam nobis & hunc ordinem, & ipſas leges præſcribere, ſed tamen addemus breuem collationem.

De Lege Naturæ.

LEX naturæ eſt noticia legis diuinæ naturæ hominis indita, nec eſt quicquã in tota rerum

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

natura melius ac pulchrius, neq; ullum presentis
 us Dei uestigium, quam quod Deus hanc suam
 effigiem & imaginem suae sapientiae humanis men-
 tibus impressit. Dixi autem esse noticiam naturae
 inditam, quod sic intelligas. Sicut oculis lumen
 quoddam diuinitus inditum est, ita mentibus huma-
 nis insitas esse quasdam noticias seu lumen quoda-
 dam, quo per sese agnoscunt & iudicant quaedam
 Philosophi id lumen uocant noticiam principiorum,
 uocant κοινὰς ἀνοίας & ἀπολύσεις. Et sicut
 ipsi de principijs speculatiuis docent homines na-
 tura ea agnoscere & amplecti tanquam certissima,
 ita de principijs practicis, hoc est de lege natu-
 rae sentiendum est. Addidi autem legem natura-
 re noticiam esse legis diuinae. Hic sciendum est,
 in hac natura corrupta uicio originis legem natu-
 rae ualde obscuratam esse. Homo enim conditus
 est praecipue ad agnoscendum Deum, & ad
 obedientiam perfectam erga Deum, ideo habuit
 noticiam firmam legis de Deo, scilicet, Deum esse
 conditorem & gubernatorem totius creaturae, ho-
 num ac iustum esse, benefacere iustis & punire
 iniustos. Haec sunt noticiae legis, & quia erat
 lumen naturae diuinitus insitum, ideo mens homi-
 nis adsentiebatur eis certo sine ulla dubitatione, &

*Inimicus filii
 perungit horum*

DE LEGE NATURAE.

& vires omnes perfecte obedire isti noticiæ pote-
 rant, Præterea etiam alterum genus scilicet de-
 colenda societate humani generis erat purum,
 intelligebant enim sine concupiscentia homines di-
 ligendos, iuuandos & tuendos esse, quia ad in-
 telligendum Deum, & prædicandam eius glori-
 am in quadam uitæ societate, conditi essent. To-
 ta enim uita futura fuit quadam philosophia de
 Deo, & de præsentia eius in creatione & con-
 seruatione rerum. Erant futura exercitia fidei
 & dilectionis, talis debebat adhuc esse Lex natu-
 re. Sed nunc ita est obscurata, nascimur adfe-
 rentes obscurissimam quandam noticiam de Deo,
 cui tamen non certo assentiuntur mentes, perpe-
 tuo enim dubitant, utrum curet Deus humana,
 & utrum benefaciat iustis. Vtrum puniat iniustos,
 Hæc etsi monent illæ naturales προλήψεις,
 tamen quia sunt obscure non assentiuntur homi-
 nes. Item excutiuntur hominibus per alias contra-
 rias rationes. Vident impijs bene esse, vident sum-
 mos atq; optimos viros per iniuriam opprimi. Ideo
 disputant humana negligi à Deo. Vident quan-
 tum scelerum & calamitatum sit in mundo, qua-
 re disputant futuram fuisse meliorem administra-
 tionem atq; œconomiam mundi, si diuinitus regere-
 tur

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

tur. Talia argumenta abducunt animos huma-
 nos quo minus assentiantur legi nature. Noticie
 de societate humani generis etsi etiã sunt obscura
 tã, tamen in his manent hæ que præcipiunt de ex-
 ternis officijs necessarijs ad uitæ conseruationem
 Et has colligunt philosophi, que etsi sunt particu-
 la quædam legis nature, tamen sciendum est, les-
 gem nature debere intelligi longe maius & illu-
 strius lumen, & certissimam noticiam de Deo fu-
 isse. Constat autem etiam summorum hominum
 animos plenos esse errorum ac dubitationis de
 Deo, utrum curet nos, quare bonos affligi sinat, an
 puniat improbos, unde sint hæ horribiles calamita-
 tes, quibus imbecillis hominum natura exercere-
 tur. Hæc certe non explicat philosophia. Deniq-
 ne quidem suspicari potest, quid sit perfecta obe-
 dientia erga Deum. Ita præcipuam partem legis
 nature philosophia omittit, cum tamen in ipsa na-
 tura hominis etiam impressæ sint causæ que mon-
 strant quod homines debeant Deũ agnoscere, obe-
 beant ei obedire &c. Sed has causas non satis in-
 quirat philosophia, nec retinet quæ sitas propter
 illam infinitam dubitationem que heret in ani-
 mis hominum, sed querit causas quorundam offi-
 ciorum, que decent in moribus & civili societate. R.

DE LEGE NATURAE.

te. Et quia leges naturae sunt principia & conclusiones necessariae consequentia ortae ex principijs, sciamus philosophorum sententias quae habent demonstrationes esse leges naturae. Et quia demonstrationes ordinem pariunt. Ideo nos quoque propemodum eorum ordinem sequemur in recensendis legibus naturae.

Catalogus.

QUANTO QUAM prima Lex de Deo obsecraturata est in animis hominum, tamen manent uestigia quaedam. Cum enim homines nascantur cum quadam Dei noticia, natura ipsa iubeat eos agnoscere Deum, idque ratio naturalis, hoc est conscientia in singulis hominibus clamat & testatur esse Deum, conditorem totius naturae, qui benefacit iustis & punit iniustos, & huic Deo conditori omnium rerum obediendum esse, eumque invocandum esse, Ac testantur ipsi conscientiae terrores qui existunt in hominibus, Deum minari peccatis iniustis. Hec qualiacumque uestigia primae legis adhuc extare constat, sicut & Paulus docet Rom. 1. & 2. Ideo & philosophi quidam in hanc sententiam de Deo grauisimas rationes colligunt

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

gunt, ut Cicero de natura Deorum, item Xenophon, Hinc sunt etiam poctarum & legum latotum sententiæ quæ uel ex hac naturali lege seu moticia ortæ sunt, uel certe sumptæ à sanctis patribus, qui legem recte intelligebant. Ab his uidentur propagatæ sententiæ ad posteros, quales extant in Phocylide & Hesiodo, quorum uterq; affirmat Deum benefacere iustis & punire iniustos. Roma. j. Paulus accusans gentes, etiam allegat principio hanc legem nature quæ iubet agnoscere Deum ac glorificare, hoc est timere eum & confidere ei. Est igitur hæc prima natura Lex, quam uidemus conuenire cum primo præcepto decalogi, quem Deus reuelauit, cum ut Lex nature obscurata uicio originis iterum renouata uoce diuina extaret clarior, tum ut extaret testimonium uerbi Dei, quod hæc noticiæ naturalis sit Lex Dei, & ut sancti confirmarentur uerbo Dei, ne in hac imbecillitate nature, aliqua falsa persuasio eos à naturali iudicio abduceret.

Ad secundum præceptum pertinent sententiæ & leges de religione iurisiurandi, de poenis periurij, de poenis eorum qui Deo maledicunt. Nam hæc quoq; ratio naturalis iudicat. sequitur

CATALOGVS.

tur enim ex priorē lege hęc sententię.

Ad tertium pertinent sententię & leges de
 ceremonijs conseruandis & defendendis . Nam
 & natura docet exercendas esse ceremonias &
 conseruandas , ut alios de religione doceamus,
 propositis his exemplis ac signis . Ideo iniure iu-
 rando quod dabant Athenienses cum ascriberen-
 tur inter ciues erant hęc uerba . Pugnabo pro se
 & solus & una cum alijs ciuibus . Est &
 hęc ceremonia maxime conseruata nature quam
 precipit Hesiodus, ut mane & uesperī Deum inuo-
 cemur. ἢ μὴ ὅτ' εὐνάξῃ, καὶ ὅτ' ἀπ' φάος ἱερόν
 ἐλθῃ. Huiusmodi sancta instituta multa reperiu-
 tur, et in gentium politijs quę orta sunt ex hac na-
 turali noticia legis de Deo, etsi gentes quę non
 norant Euangelium non recte lege uti poterant.
 Lex enim, quia semper accusat, relinquit consci-
 entias dubitantes, an Deus sit nobis placatus, an
 uelit exaudire . At Euangelium quia docet no-
 bis Deū gratis placatum esse, hanc dubitationem
 eximit. Nō potest autē Deus coli cum dubitatione,
 requirit. n. fidem. Hoc eo dicendum est, ut sciamus
 quid defuerit illis summis uiris Xenophonti, Cice-
 roni & similibus, norant enim legem & promissi-
 ones

et quando iure. b
 dormit et qd
 enim facit et
 dicitur

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

ones condicionales legis . Sed quia promissionem
 gratuita reconciliationis , hoc est , Euangelium
 non norant , ideo hæsit in eis dubitatio , utrum De-
 us esset eis placatus , utrum Deus eos exaudiret .
 Ego quid istis defuerit ex Euangelio iudico , scire
 debeo , quia sine Christi noticia non contingit sal-
 lus , non pronuncio quid Deus egerit cum eis .
 idq; curiosum est querere , tantum hæc eo dico
 ut obseruetur discrimen Euangelij & legis natu-
 re , non nulli enim impie somniant Euangelium
 quoq; naturalem noticiam seu legem naturæ esse ,
 qua in re perniciose erratur , Paulus uocat Euan-
 gelium mysterium absconditum à seculis , uocat
 sapientiam non huius mundi neq; principum
 huius mundi . Ioan. inquit . Deum nec
 mo uidit unquam , Filius qui est in sinu pa-
 tris ipse enarrauit nobis . Est igitur Euangeli-
 um sententia de uoluntate Dei ignota rationi , no-
 camus enim proprie Euangelium promissionem
 quod Deus propter Christum gratis uelit ignosce-
 re & iustificare , hæc sententia adeo non est nota
 rationi ut maxime dissentiat ratio , quæ habet
 quandam legis noticiam . Ideoq; sentit nos pro-
 nunciari iustos non gratis , sed si legi satisfecerim-
 mus , non potest statuere quod indigni & qui non

CATALOGVS.

non satisfaciunt placeant Deo. Quare maximum est certamen conscientia & rationi cum hac ipsa uoce Euangelij. Ac difficile est consolari conscientiam uoce Euangelij in illo certamine aduersus istam naturam insitam persuasionem.

Hæc obiter dicenda fuerunt, ne commisceantur Lex naturæ & Euangelium. Recitauimus autem hæctenus leges naturæ quæ ad primam tabulam pertinent, nunc leges secundæ tabulæ recensebo quæ sunt aliquanto illustriores, quia præcipiunt de ciuilibus moribus, quos ratio magis iudicare potest.

Sit igitur quarta Lex. Homo naturaliter intelligit uirtutem, ac sentit uirtutem expetendam esse propter Deum, non tantum utilitatis causa, ideo intelligit contra naturam esse iniurias, uagos concubitus, & cætera uicia. Quare statuit certis legibus connubia iungenda esse. Item ut iniuriæ prohiberi possint, ut coli societas quæ necessaria est ad docendos & iuandos homines, statuit imperia constituenda esse, & imperijs obediendum esse. Hæc igitur Lex conuenit cum quarto præcepto. Estq; prima politica uirtus obedientia. Proxima Lex deinde est, Neminem ledere. Non

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

re . Non enim potest conseruari societas , si ne-
mo aduersus iniurias tutus sit . Hec Lex conue-
nit cum quinta lege . Non occides , Pertinent au-
tem huc & ceteræ leges necessariae ad societas
tem conseruandam , uidelicet , de beneficentiâ,
& gratitudine . Item de iusticia quæ punit noc-
centes . Ratio enim naturalis intelligit membra
noxia tollenda esse , ut consulatur uniuerso corpo-
ri . Ideo pœnæ proponuntur in imperijs , quarum
metu deterreantur improbi ab inferendis iniu-
rijs . Estq; maxime secundum naturam Lex Tan-
tionis , uidelicet ut sit par pœna delicto iuxta uer-
ficulum quæ citat Aristoteles ex legib. Rhadamati .
εἰ καὶ πᾶσι τοῖς κακῶν ἐπέχει , δὲ καὶ τὸ ἴσον γένοιτο

Ad sextum præceptum pertinet , quod iam
dixi de connubijs , Intelligit enim ratio uagos con-
cubitus contra naturam esse . Intelligit stupra et
adulteria inhonesta ac punienda esse . Item , uere-
cundiam & moderationem in uoluptatibus maxime
conuenire naturæ hominis .

Ad septimum præceptum pertinet rerum
diuisio . Quia enim in tantis hominum cupiditati-
bus non possunt homines communiter frui rebus ,
ideo uidet ratio necessariam esse dominiorum dis-
tinctionem . Est itaq; iuris naturalis dominio-
rum

*Si pœnat ea qui
sunt in imperijs
et in pœnis
in 5. offensionem*

CATALOGVS.

rum distinctio. Quia ius naturale proprie significat naturale iudicium rationis, id philosophi uocant ius naturæ, sepe etiam iureconsulti sic loquuntur. Sed quod frequentius dicunt distinctio nem dominiorum esse iuris gentium, idem plane uolunt. Nam ius gentium significat ipsis, communem sensum hominum, hoc est, commune iudicium rationis. Cum autem dicunt iure naturæ omnia communia esse, gradus faciunt iuris naturæ, intelligunt enim res, quod ad ipsarum naturam attinet, potuisse communes esse, si hominum cupiditates non perturbassent illam societatem. Adhuc igitur alterum gradum iuris naturæ, quod conuenit ad eam naturam hominis qualis nunc est, id uocant Ius gentium. Philosophi hæc multo dexterius explicant. Nam cum ius naturæ sit totum naturale iudicium, multa continet in quibus alia sunt præcepta summa quæ gubernant omnes leges, alie sunt leges inferiores, quæ interdum cedunt superioribus. Aliud itaq; est iudicium immutabile, aliud rerum usus, qui uariat pro uarietate circumstantiarum. Quare cum dicunt ius naturæ immutabile esse, de toto iudicio naturæ intelligatur, non de usu earum rerum quæ sua natura sunt indifferentes. Porro ratio non
4
simpliciter

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Simpliciter statuit tantum oportere res commun-
 nes esse, sed utrumq; iudicat ubi concedenda sit
 communio, ubi non sit concedenda. Ita usus res-
 rum mutatur, non mutatur iudicium natura.
 Imo cum iam ratio pronunciet in tali natura
 distinctionem dominiorum necessariam esse, id ius
 nunc immutabile est. Ex his intelligi potest, distinc-
 tionem dominiorum vere & proprie iuris na-
 turæ esse. Ceterum quia in hac vita opus est
 multis ac uarijs rebus, manet communicatio que
 fit ratione & per contractus, id quoq; est iuris
 natura, hoc est, ratio naturalis docet, ut ita con-
 trahamus ut fiat compensatio, & ut in compensa-
 tione seruetur equalitas. Sed rejiciamus hæc ad
 philosophos. Valde autem hic reprehendenda
 est stulticia quorundam, qui somniant in Euan-
 gelio distinctionem dominiorum aut prohiberi aut
 uituperari. Nam iniuriam faciunt Evangelio,
 qui eiusmodi fanaticas & sediciosas opiniones
 auctoritate Evangelij tueri uolunt. Evangelium
 enim docet de eterna quadam uita ac iusticia spi-
 ritus, non corrumpit corporalem uitam, nec abo-
 let naturæ iudicium de uita corporali conseruan-
 da, nec damnat poluitam & ceconomiam &c.
 Ideo explodende sunt uoces non solum Platonis
 qui

DECALOGVS.

qui communionem laudat contra iudicium ratio-
nis, sed etiam theologorum, qui illam Platoni-
cam communionem putant in Euangelio, aut pro-
bari aut præcipi.

Ad octauum præceptum pertinet veritas
pactorum & testimoniorum. Constat autem men-
dacium maxime esse contra naturam hominis,
& infinitis modis humano generi perniciosum.
Ideo facile intelligi potest iuris nature esse veritas
tem esse in pactis, in testimoniis, in iudiciis &c.
Atq; he sunt præcipue leges secundæ tabule.
Absoluimus enim totam politiam atq; œconomi-
am, magistratus, iniuriarum prohibitionem, coniu-
iugia, dominiorum distinctionem, pactorum & te-
stimoniorum fidem. He sunt in politia res præ-
cipue & continent omnes bonos mores. Nam ex
hoc naturali iudicio leges in ciuitatibus ortæ sunt
de bonis moribus. Et pulcherrima est forma ci-
uitatis in qua leges nõ discedüt ab illo recto natu-
re iudicio, sicut Aristoteles eleganter inquit, unã
esse formam ciuitatis optimam, eam uidelicet que
est secundum naturam. Cum autem accommoda-
uerimus leges nature ad decalogum, collatio ip-
sa ostendit legem nature in decalogo contineri,

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Et quidem aptissimo ordine proponi Et quasdam
leges magis declarari. Itaque decalogi appellatio
ne plerumque utimur pro lege morali. Pertinet au-
tem Lex nature ut constat, ad omnium gentium
homines. Est igitur eadem Lex moralis omnium
temporum Et omnium gentium. Quod autem
Deus hanc legem nature rursus sua uoce promul-
gauit, confirmat nos ut sciamus uere hec opera
ei placere. Hinc etiam discendum est, leges natu-
re uere diuinas esse, quare qui eas uiolant mor-
taliter peccant. Magna item dignitas est philoso-
phie, Et carum sententiarum, quae hoc ius expli-
cant, Et cum causas in natura positas quaerunt,
monstrant uoluntatem Dei in natura scriptam.
Quare reuerenter sentiendum est de huiusmodi
philosophia, quae habet ueras demonstrationes, Et
de sententiis doctorum, quae cum illis demonstra-
tionibus consentiunt.

De usu legis Diuinae.

SUPEREST ut de usu legis diuinae dicantur.
Serimus autem hic breuiores, quia supra hic
locus tractatus est, ubi disputatur quomodo Lex
possibilis
rum

DE VSV LEGIS DIVINAE.

possibilis sit, seu quomodo legi possit obediri. Ac primum hic iterum monendus est lector, lege Dei requiri perfectam obedientiam humanæ naturæ. Porro cum hanc perfectam obedientiam non possit humana natura præstare, sequitur homines non pronuciari iustos coram Deo propter legem. Semper enim hæret in natura peccatum, Paulus igitur detrahit legi iustificationem in hac corrupta natura. Hoc nãc breuiter monere uolui de usibus legis diuinæ, ne legi tribuatur iustificatio. Postea cuim hic locus integre tractandus est. Quæ sunt igitur legis officia in hac corrupta natura? Supre recensui tria, Primum est ciuile, uidelicet ut coerccat omnes homines discipinam, de hoc officio loquitur Paulus cum ait. Lex est iniustis posita, id est Deus coercceri uult etiam impios ne externa delicta committant. Et ad hanc disciplinam ordinauit magistratus, legem, doctrinam, pœnas, calamitates humanas. Huc pertinet etiam dictum Pauli, Lex est pedagogus in Christum. Magna autem laus est disciplinæ, quæ uocat eam pedagogiam in Christum. Quia institutio, bona assuefactio & disciplina inuitant ad audiendum & discendum Euangelium. hæc magnæ laudes ingenia moderata inci-

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

tare debent ut disciplinam non aspernentur, Dici
autem supra non assueudam esse opinionem, quod
talis disciplina mereatur remissionem peccato-
rum.

Secundum officium ac proprium legis divi-
ne & præcipium est ostendere peccata, accusa-
re, perterrefacere & damnare conscientias. De
hoc officio plerunq; loquitur Paulus, ut cum in-
quit, per legem cognitio peccati. Item Lex iram
efficit. Item. Per legem peccatum fit excellen-
ter reum. Item. Aculeus mortis peccatum, virtus
autem peccati Lex, Hæ sententiæ & similes docent
lege terreri conscientias, quia semper accusat
nos, & non solum accusat facta, sed ostendit crimi-
nam & damnat naturalem imbecillitatem, ignora-
tionem Dei, contemptum Dei, & similes affectus.
Et cum uehementissime conantur homines sine Dei
gratia gratuita misericordie placare iram Dei
lege, tamen nihil proficiunt, nisi ut magis ma-
gisq; dubitent, ac desperent. Videmus exemplum
in Saule, qui quia sine fide querit salutem per sac-
rificia & bona opera, tamen non potest acquies-
cere, sed dubitat ac desperat. Porro hunc usum
non habet Lex in hominibus securis, sicut ait Pau-
lus

DE VSV LEGIS DIVINAE.

lu. Ego uiuebam aliquando sine lege, id est
eram securus hypocrita. Verum postea per terre
factum agnoui meam imbecillitatem, & mea pec
cata. Habuit hunc usum Lex in Dauide cum ob
iurgatus à propheta propter adulterium per terre
fieret. Deniq; contritio quam sic uocant in pœ
nitentia, ita clare intelligi potest, si sciamus cam
huiusmodi ueros terrores esse. Sed docendi sunt
homines sunt homines de fine, quare hi terrores
nobis incutiantur, uidelicet, Non ut pereamus,
sed ut agnoscamus nobis opus esse misericordia
& beneficio Christi, Sicut & Paulus ait Con
cluserit Deus omnes sub peccatum, ut omnium mi
serereatur. Ingens in hac sententia consolatio est.
Concludi sub peccato, hoc est accusari nos non
ut pereamus, sed ut misericordiam queramus.
Et ut singuli sciamus, tantam consolationem ad nos
pertinere, addita est particula uniuersalis. Con
cluserit omnes, ut omnium misereatur.

Tertium officium legis in his qui sunt fide
uisti, est ut & doceat eos de bonis operibus, quæ
nam opera Deo placeant & præcipiat certa
opera in quibus obedientiam erga Deum exerce
ant. Etsi, n. liberi sumus, à lege quod ad iustificati
onem attinet, tamen quod ad obedientiam
attinet

attinet, man et Lex. Nam iustificatos necesse est obedire Deo. Et quidem incipiunt aliqua ex parte facere legem. Et placet illa inchoata obedientia, propterea quia personæ placent propter Christum. Hæc satis sit hic admonuisse de legis usu seu officiis. Nam cum de iustificatione dicemus, de secundo usu legis, iterum dicendum erit. Tertius usus repetetur in loco de operibus, Item, de abrogatione legis.

De discrimine præceptorum & Consiliorum.

QUIDAM finxerunt in Evangelio consilia esse de non uindicando, de paupertate, de uirginitate, Et quidem putant in Evangelio doceri hoc sine, quod hæc opera magis mereantur reconciliationem quam alia opera. Deinde fingunt hæc opera perfectionem esse. Sed hæc sunt plena errorum & superstitionum, una est Lex Dei, quæ nihil nisi præcepta continet. Et Christi concio Matthei. 5. legis interpretatio est, Christus enim id agit ut ostendat in lege requiri perfectam obedientiam, Quare

DE DISCRIMINE PRAECEPTORVM

cum odia, concupiscentiam, cupiditatem uindictæ prohibet, non adfert quædam noua consilia, sed ipsam legem Dei interpretatur & præcepta tradit. Lex enim ut Paulus ait spiritualis est, continens motus spirituales. Etsi enim non possumus illis satisfacere, tamen cognosci ea oportet, ut sciamus nobis opus esse misericordia. Item, ut aliæ qua ex parte proficiamus. Verba Christi clare testantur hæc præcepta esse, quia addunt peccatam æternam. Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicii &c. Item. Omnis qui uidet mulierem ad concupiscendam eam, iam moechatus est in corde &c.

Postea loci de uindicta etiam sunt præcepta, Prohibent enim uindictam priuatam, hoc est, cupiditatem uindictæ, & eam uindictam quæ fit sine auctoritate magistratus. Neq; uero tollunt publicam uindictam, quæ exercetur per magistratum. Quia enim constat Euangelio non aboleri magistratus, sed multo magis confirmari, ut testatur Paulus Roma. 13. Necessè est in illis Christi sententiis tantum prohiberi uindictam priuatam, Itaq; utrumq; præceptum est, Magistratui præcipitur ut exerceat uindictam iuxta legem

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

ta legem. E contra priuatis prohibetur ne exerceant uindictam. Vide igitur quam absurdum sit quod dicunt, consilia esse sententias de uindicta. Nam si consilium est, ut ipsi uolunt, licet priuatum arma capere & uindictam exercere. Ita omnia erunt plena seditioum & nihil opus est magistratibus. E contra, si magistratus putabit sibi consilium dari, ne exerceat uindictam non punit fontes, negliget suū officium, aut certe non faciet bona conscientia. Nam bona opera debent habere mandata Dei, ut sciamus ea Deo placere, & fiducia mandati diuini ea suscipiamus. Atq; ita accidit, multos male cruciant conscientia in magistratibus dubitantes, utrum hoc uite genus Deo placeret. Reijcienda est igitur hac absurda & sediciosa opinio, que docet consilium esse de uindicta, & prudenter tenendum discrimen publicæ & priuati officij, ut magistratus sciant, se necessario officium suum facere debere. Item, ut sciant, Deo placere officij administrationem. Deinde, ut priuatis omnes discamus, requiri à nobis ut tolleramus iniurias. Deus enim inquit. Mibi uindictam & ego retribuam. Sicut igitur Deo laus sapientie, iusticie fortitudinis proprie competit.

DE DISCRI. PRAEBEP. ET CONSILIO.

ita debetur ei laus uindicis tanquam iudici. Ac publica quidem uindicta est diuina, est enim ordinata diuinitus. Sed priuatim discamus Deo laudem cedere uindicis, & assuefaciamus nos summo studio & summa contentione ad patientiam ad dissimulandas & perferendas iniurias, hanc uirtutem priuatam commendant & praecipunt tales loci de uindicta, & imaginem huius uirtutis uidemus in Christo. Quare nobis & pracepta & exempla patientie ipsius proponamus, & summa ui reprimamus cupiditatem uindictae ardentem in hac imbecilli natura.

Hec uirtus est cultus Deo gratissimus, & est necessaria ad concordiam ecclesiae, & rerum politicarum conseruandam. Nam & in ecclesia, & in omnibus imperijs maximi tumultus orti sunt, nulla alia ex causa nisi ex cupiditate uindictae. Et existit hic furor praecipue in ambiciosi ingenijs. Discamus igitur maximas res praecipere, cum Christus de uindicta concionatur, non eludamus sanctissima praepcepta illo frigido commento de consilio. Ac nostra sententia cum ad uitam spiritualem, tum ad ciuilem utilis est, munit enim tranquillitatem reru publicaru. Na et Christus tocics idē inculcat
Apostoli

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Apostolis ne uindicerent, ut eximat eis falsam persuasionem quam habebant de regno Christi. Putabant enim se ui domitis gentibus occupatos, vos esse regna mundi, Ab hoc errore reuocat eos Christus cum ipsis, uidelicet priuatis qui non gerebant magistratus, prohibet uindictam.

Vulgare dictum est. Vim ui repellere ius natura concedit. Id dictum nonnulli reprehendunt, tanquam pugnet cum Euangelio. Ego uero sepe iam dixi Euangelio non aboleri legem naturæ & politicas ordinationes. Quare non pugnat Euangelium cum hac uoce, Vim ui depellere iuris naturæ est, si modo recte intelligatur, Debet enim ad uindictam publicam, hoc est ad officium magistratus accommodari, ut, Magistratus uim ui depellit, cum latrocinia depellit armis & bello. Neq; enim concedit id dictum priuatis mouere sediciones, sed eo ordine & modo concedit uim ui depellere, quem magistratus præscribit. Nam illa ipsa ordinatio est legis naturæ, uidelicet, ut sint magistratus. Quorsum autem opus esset magistratibus, si singuli priuatum uindictam exerceremus. Hæc satis fit de uindicta admonuisse, & ut præcepit

DE DISCRI. PRAECEPT. ET CONSILIO.

praecepta Dei plane intelligantur, & ut sciamus in Euangelio non aboleri, aut damnari politicas ordinationes. Porro de magistratibus & suis officiis suo loco dicemus.

De Paupertate.

NVNC de paupertate. Euangelium neque praecipit neque consulit discedere a facultatibus, aut res in commune conferre. Imò quia approbat politicas ordinationes, simul etiam distributionem rerum & proprietatem approbat. Ita sciant pii se suas res ordinatione diuina tenere, & hanc proprietatem Deo placeat.
Ceterum Euangelium praecipit liberaliter iuuare egentes, & praemia ingentia corporalia & spiritualia pro hac liberalitate pollicetur, sicut Christus inquit. Date & dabitur uobis. 2. Corinth. 9. Qui parce seminat, parce metet. Sequamur igitur elegantissimum Solomonis praecipitum, qui in prouerbiis cap. 5. ait. Bibe aquam è tuis fontibus, & tui fontis riuulos bibe. Fontes tui foras deriuentur, & ripe effluent in plateas. At tu dominus esto horum solus, non alieni tecum, benedicetur enim fontibus tuis.
Libe

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Libet enim hunc locum propter suauitatem ^{sententia} ^{loci citantur} ^{pro} ^{Platonica} ^{communione,} ^{ad} ^{hos} ^{nes-} ^{cesse} ^{est} ^{primum} ^{conferrre} ^{alios,} ^{qui} ^{approbant} ^{proprietatem.} ^{Deinde} ^{summa} ^{Euangelij} ^{confide-} ^{randa} ^{est,} ^{quod} ^{uidelicet} ^{doceat} ^{de} ^{rebus} ^{eternis,} ^{de} ^{quadam} ^{eterna} ^{iusticia} ^{interiore} ^{ac} ^{uita} ^{eter-} ^{na,} ^{que} ^{non} ^{pertinet} ^{ad} ^{corporalem} ^{uitam,} ^{ideo} ^{non} ^{abolet} ^{legem} [&] ^{res} ^{politicas,} ^{que} ^{corpora-} ^{regunt} [&] ^{tuentur.} ^{Ex} ^{huiusmodi} ^{principijs} ^{fac-} ^{cile} ^{est} ^{sumere} ^{interpretationem} ^{locorum} ^{qui} ^{habent}

gura recitare in qua pulcherrime pingitur bona pars œconomiae, iubet enim nos tenere res nostras, & nostris frui, non rapere ex alieno, & proprietatem egregie ornat cum inquit. Tu dominus horum esto, non alieni tecum. Et tamen uult ex nostris fontibus foras duci riuulos, hoc est, ut quisq; ex fructibus sui fundi aut fortunis suis largiatur egentibus, sed ita ut fundum retineat nec redigatur ad mendicitatem, sicut & Paulus iubet ita largiri, ne egeamus ipsi, neue ignaui nostra liberalitate abutantur &c.

DE PAUPERTATE.

habent aliquam questionem.

Confirmant autem proprietatem multa testimonia, licet enim habere diuicias ut testatur Christus in Euangelio. Item Paulus 1. Thimo. 6. Item. 1. Corinthiorum. 7. concedit emptiones &c. Item reges possunt esse pij. At regna sine opibus teneri non possunt, sed non est opus longa disputatione, cum ea quæ iuris nature sunt, non sint mutabilia, nec ordinatio de distinctione dominiorum mutari potest. Ratio enim naturalis docet eam in hoc statu generis humani necessariam esse. Nam etiamsi una aliqua familia rebus communiter uti potest, tamen ille cœtus habet proprium, et arcet ab ijs rebus alienos. Monasteriorum opes defendit magistratus, & iudicat eas esse monachorum proprias, ludunt igitur tantum inanibus uerbis, qui negant se habere proprium. Nam ordinatio ipsa nature non potest mutari. Deinde paupertas non debet intelligi mendicitas. Nam mendicitas in osiosis & robustis peccatum est, ut Paulus docet ad Thessaloni. Qui non laborat non manducet. Ex his omnib. sequitur neq; consilium

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

consilium neq; præceptum esse discedere à facultatibus, aut conferre res in cōmune. Imo multo magis docet Euangeliū uti ordinatione ciuili de distinctione dominiorū. Sed paupertas Euangelica est spiritualis. hoc est tenere facultates quæ Dei beneficio contingunt nobis, sine auaritia, sine superbia, id est, sine fiducia opum, item sine impietate hoc est, cum periclitantur in confessione Euangelii ut opes amittere malimus quam abijcere Euangelium. Complectitur & patientiam, cum eripiuntur, aut cum aliquo casu pereunt, ne tunc fortunarum desiderio irascamur Deo, aut faciamus aliquid contra mandata Dei, sed propter Deum æquo animo feramus eam iniuriam aut casum. Ita in summis opibus pauperes spiritu fuerunt, Abraham, Dauid, Iob & alij multi. Nam sine auaricia, sine superbia atq; impietate reseruerunt. Item præstiterunt patientiam amissis facultatibus.

Hic obseruandum est etiam duplicem desertionem esse facultatum. Altera fit nostra electione sine mandato Dei & sine uocatione, ut si quis diues suum patrimonium uolens deserat, ut si mine cogente, talis desertio non laudatur in Euangelio

DE PAUPERTATE.

Euangelio. Et error est talem desertionem susci-
pere tanquam cultum Dei, sicut Christus testa-
tur. Frustra colunt me mandatis hominum. Alia
est desertio facultatum, quæ habet mandatum Dei
& uocationem, ut cum Tyranni cogunt aut fa-
cultates amittere aut deficere ab Euangelio. Hic
laudat Christus facultatum desertionem, cum in-
quit. Qui reliquerit agrum, domum &c. pro-
pter Euangelium, addit enim propter Euangeliũ,
id est, confessionem Euangelij, & tantum laudat
desertiõem quæ habet uocationem, id apparet ex
eo, quia iubet etiam parentes, coniugem, liberos,
imò etiam uitam deserere. Ut igitur non laudat
eos, qui deserunt coniugem & liberos aut qui
sibi ipsi uitam cripiunt, ita non laudat deserent-
es patrimonia sine mandato Dei &c.

De castitate.

Scriptura multis grauissimis concionibus pro-
hibet, scortationem, adulteria, & similes li-
bidines. Est autem castitas non solum uirginum
sed etiam coniugum. Nam & coniugium est di-
uina ordinatio, & omnes qui nõ continent, man-
datum

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

datum habent ut coniugio utantur. Sicut Paulus
 inquit. Propter fornicationem unusquisq; suam
 uxorem habeat, & usum coniugij honorifica ap-
 pellatione ornat cum addit. Vir uxori debitam
 benevolentiam reddat. Est igitur castitas, non
 tantum uirginitas, sed etiam coniugum modera-
 ta consuetudo. Hæc ideo præfari necesse est, ut
 meminerimus ordinatione Dei sancte utendum
 esse, & damnandos esse fanaticos spiritus, qui ne-
 gant coniugium cõcessum esse Christianis. Tales
 olim multi fuerunt, ut Tacianus, Hierax, sed
 monachi etsi non uolunt uideri damnare coniu-
 gium, tamen ualde deformant, docent uirginitas
 tem consuli, & perfectionem ac mundiciem esse,
 quasi coniugium sit immundicies. Et non leuiter
 perturbauerunt imperitas conscientias. Hic pri-
 mum sciamus non præcipi uirginitatem. Deme-
 concedendum est, quod Paulus det consilium de
 uirginitate conseruanda, sed hic prudenter iudic-
 andum est. Non enim sentit Paulus ullos magis
 mereri iustificationem propter uirginitatem quã
 propter coniugium, utriq; & coniuges & uir-
 gines statuere debent se per misericordiam in-
 stros id est, acceptos esse propter Christum, non
 propter dignitatem coniugij aut uirginitatis.
 Est igitur

DE CASTITATE.

Est igitur uana fiducia monachorum, qui somniant se magis mereri remissionem peccatorum & iustificationem suo coelibatu, quam reliquos homines. Multo magis errant, quod fingunt illum coelibatum perfectionem esse Euangelicam, fuerunt enim perfectiores multi coniuges, ut Abraham, Isaac, Dauid, Esaias, quam plerumque uirgines. Nam perfectio Euangelica est spiritualis, hoc est, est magis magisque agnoscere nostram inbecillitatem, perterrefieri, & e contra fide erigere. In talibus exercitijs uersatur perfectio, si qua est sic uocanda. Sed Paulus laudat & suadet uirginitatem propter politicum finem, scilicet, ut expeditiores simus ad discendum, docendum et obeunda ministeria Ecclesiastica, propter hos finis laudat etiam Christus coelibes cum inquit. Qui se castrauerunt propter Euangelium, hoc est, discendi & docendi causa. Verum est enim quod inquit Paulus, Coelebs curat ea quae sunt domini, ut domino placeat, Etenim non solum oeconomiae cure, sed multo magis alia quaedam abducunt a conspectu calamitatum Ecclesiae, & interturbant studia discenium ac docentium. Ideo qui ad ministeria Ecclesiastica uocantur, si afficiuntur Ecclesiae calamitatibus, si eneris sui magnis

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

tudinem animo metientur, si cogitabunt quā
 difficilis sit explicatio dogmatum, & gubernatio
 Ecclesie, hæc curæ ac miserie facile excutient
 eis cogitationes de coniugio. Sed mundus præpo-
 stere iudicat, coelibatum supersticiosè miratur,
 tanquam singularem cultum Dei, & opus exi-
 mium, quod magis mereatur remissionem peccat-
 orum & iustificationem, interim nihil afficitur
 cura studiorum aut miseriarum Ecclesiasticarū.
 Ita coelibatum amplectitur, non alienæ utilitatis
 causa aut studiorum causa, sed per superstitionem.
 At rectius erat laudare uirginitatem stu-
 diorum causa, aut alienæ utilitatis causa. Res
 est enim maxima & omnium longe difficilima
 gubernatio Ecclesiarum. Nam & doctrina ipsa
 difficilis est, & mirabiliter exercet studiosos.
 Est & ipsa explicatio plena difficultatis, Et hos
 labores uix sustinere animus occupatus domesti-
 cis cogitationibus potest. Ideo Paulus ita horra-
 tur ad uirginitatem, ut primum admoneat, ne
 quid faciamus indecorum. Deinde ut assidui do-
 mino seruire possimus. Primum enim requirit,
 ne quid faciamus indecorum, hoc est, ut si quis
 non possit continere potius ducat uxorem, ne sit
 auctor alicuius turpis exempli. Deinde si cōtinet,
 ut conu

DE CASTITATE.

ut cōferat cœlibatū ad hunc finem, ut seruiat aſſidue Domino, hoc est, magis uerſetur in discendo, docendo, cura atq; cogitatione calamitatum Eccleſiæ, item in precationibus, quàm alij intricati pluribus negocijs. Sed quia non omnes sunt pariter idonei ad cœlibatum, prudenter monet, ne quid faciamus indecorum. Ex his apparet et coniugium approbari, & tamen dari conſilium de uirginitate, apparet item quo ſine laudetur uirginitas, uidelicet, non ut mereatur remiſſionem peccatorum aut iuſtificationem, ſed quod ſit opus bonum, & ad ſtudia, precationes, & ad ſeruandam Eccleſiæ utile. Itaq; cœlibes explorent ſuas uires, & diligenter conſtantur ut pure uiuant. Ea uirtus habet etiam ſua præmia, non nullos dono præditos interdum inuitant ocium & luxus, ideo adhibenda eſt abſtinentia, & animus ſtudijs intendendus. Qui uero ruunt in libidines contra præcepta Dei, hi meminert & ſe ipſos. Deo pœnas daturus eſſe, & ſæpe ipſorum cauſa plecti uniuerſas reſpublicas, ſicut teſtatur Sodomorum hiſtoria. Item Deus inquit ſe Chananeos deleturum eſſe propter uagas libidines, hæc etiam allegatur cauſa diluuij. Et Paulus ſignificat libidinū pœnas eſſe cœcitatē et amentiam.

LOCI COMMV. PHILI. MELANTH.

seu carnalem securitatem, Ephe. 4. ubi inquit. Qui cum dedoluisse tradiderunt se impudiciae, hic enim tribuit impudicis stuporem seu amentiam, qua securi contemnunt minas et omnes res diuinas, atq; ita ruunt in exicium. Idem inquit Oseas. Fornicatio, uinum, & ebrietas auferunt cor.

DE EVANGELIO.

Vocabulum Euangelij extat in uetustissimis autoribus graecis. Nam apud Homericum significat premium quod datur leta nuntianti. Odysee, ε. ευαγγελιον δε μοι εστω. Et apud Aristophanem & Isocratem ευαγγελιον δειδω, significat sacrificium quod fiebat, cum res bene ac foeliciter geste nunciabantur. Apostoli usurparunt pro ipsa beneficij annunciatione. Et fuit opus noua appellatione, ut discrimen inter legem & hanc nouam doctrinam esset insignis. Primum igitur magnopere opus est considerare, quid inter legem & Euangelium intersit. Nec fingimus hic ociosas aut argutas magis quam necessarias distinctiones. Certe enim necesse est discerni

premiu plato
nuntio nuntiati
sacrificiu xpi
fuit dicitur pa
ru

DE EVANGELIO.

discerni precepta & remissionem peccatorum, discerni precepta et promissiones. Item promissionem gratuitam a promissionibus quæ non sunt gratuita. Est autem Lex ut supra dictum est doctrina requirens perfectam obedientiam, non remittit gratis peccata, non pronunciat iustos, id est, acceptos Deo, nisi si legi satisfactum sit. Et quamquam habet promissiones, tamen hæc requirunt conditionem impletæ legis. Econtra Evangelium etsi concionatur de poenitentia, & de bonis operibus, tamen continet promissionem beneficij Christi, quæ est propria & præcipua Evangelij doctrina & seiungenda a lege, gratis enim remittit peccata, & pronunciat nos iustos etiamsi legi non satisfacimus. Quomodo autem hæc consentiant, quod Evangelium pariter de poenitentia concionatur, & lege, Et tamen promissio sit gratuita, statim exponemus. Prius enim monendus est lector, ut discrimen promissionum obseruet. Habet enim Lex promissiones.

Sed sciendum est duplices esse promissiones in scripturis diuinis. Quædam sunt additæ legi, & habent conditionem legis, hoc est, exhibentur propter impletionem legis, Tales sunt promissio-

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

nes legis. Lex docet Deum bonum & misericordem esse, sed his qui sunt sine peccato. Idem docet & humana ratio, habet enim ratio quandam noticiam legis. Hic se ipse quisq; consulat, deprehendet enim naturaliter se ita iudicare de Deo, quod sit misericors, sed tantum dignis, hoc est, his qui sunt sine peccato, nec potest statuere se ipsum placere Deo, cum sit indignus & immunus. Ita Lex & promissiones legis cum sint conditionales relinquunt conscientias in dubitatione.

Alia est promissio Evangelij propria, qua non habet conditionem legis, tanquam causam, hoc est, non promittit propter impletam legem, sed gratis propter Christum. Hæc est promissio remissionis peccatorum, seu reconciliationis, seu iustificationis, de qua concionatur præcipue Evangelium. Ut enim hæc beneficia essent certa, non pendent ex conditione impletæ legis. Si enim sentiendum esset, tunc demum nos habere remissionem peccatorum, cum legi satisfacissemus, desperanda esset remissio peccatorum. Ideo gratis donantur remissio, & reconciliatio seu iustificatio, hoc est, non propter nostram dignitatem. Et tamen oportuit esse aliquam victimam pro nobis. Ideo

DE EVANGELIO.

Ideo Christus donatus est nobis, & factus est hominia, ut propter ipsum certo statuamus nos placere patri.

Est itaq; hæc Evangelica promissio reconciliationis, legalium dissimilis, quia gratis pollicetur propter Christum. Ideoq; Paulus hanc particulam nobis diligenter & sepe inculcat, ut Rom. 4. Ideo gratis ex fide, ut sit firma promissio. Nam hæc particula, gratis propter Christum, facit discrimen legis & Evangelij. Si enim non videamus hanc particulam de gratuita promissione, manet in animis dubitatio, & Evangelium transformatur in legem, & nihilo certiores reddunt conscientias de remissione peccatorum seu iustificatione, quam Lex aut naturale iudicium rationis. Sicut aduersarij nostri, etsi uociferantur se docere Evangelium, tamen quia non docent de gratuita reconciliatione, relinquunt conscientias in dubitatione, & pro Evangelio docent legem, aut Hesiodum, hoc est, iudicium naturale rationis. Ergo intendenda mens est atq; oculi in hanc particulam, Gratis. Ideo enim necesse est de gratuita promissione docere, ut cōsciencijs eximatur dubitatio, ut habeant firmam consolationem in meris terroribus. In his .ii. uere iudicari potest,

6 7

quam

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

quam sit opus hae gratuita promissione, & ad hoc certamen, hae doctrina maxime referenda est.

Illud autem sciendum est, promissionem oportere fide accipi. Id Paulus docet Rom. 4. Et Iohan. ait. Qui non credit Deo, mendacem sciet eum &c. Proinde particula gratis, non excludit fidem, sed conditionem nostrae dignitatis excludit, & transfert causam beneficii a nobis in Christum. Itaque neque obedientiam nostram excludit, tantum causam beneficii a dignitate nostra obedientiae transfert in Christum, ut beneficium sit certum. Concionatur igitur Euangelium de poenitentia, sed, ut certa sit reconciliatio, doceat remitti peccata, & nos placere Deo, non propter dignitatem poenitentiae, aut nostrae nouitatis. Haec est necessaria consolatio pijs conscientijs. Atque hinc iudicari potest, quomodo haec consentiant, quod diximus Euangelium concionari de poenitentia, & tamen gratis promittere reconciliationem. Sed de hac collatione paulo post copiosius dicemus.

Definit itaque Christus Euangelium Lucae ultimo, plane ut artifex, cum iubet docere poenitentiam

DE EVANGELIO.

nitentiam & remissionem peccatorum in nomine suo. Est igitur Euangelium, prædicatio penitentiae, & promissio quam ratio non tenet naturaliter, sed reuelata diuinitus, in qua Deus pollicetur se propter Christum filium suum remittere peccata, & nos pronunciat iustos, id est accipere, & donat Spiritum sanctum, et uitam aeternam, modo ut credamus, hoc est, confidamus hæc nobis propter Christum certo contingere. Atq; hæc gratis pollicetur, ut sint certa. Hæc sit Euangelij definitio, in qua tribus membris complexi sumus beneficia Euangelij propria, scilicet, quod propter Christum gratis remittantur peccata, quod gratis pronunciemur iusti, hoc est, reconciliati seu accepti, & hæredes uitæ aeternæ. Hæc tria membra paulo post explicabimus, Tantum hic memineris hæc propria Euangelij beneficia esse, quæ alioqui uno uerbo iustificatiõis comprehenduntur.

Quare opus est Euangelij promissione?

POSTQUAM natura humana oppressa est peccato & morte, propter Adæ lapsum,

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

psum, etiamsi manet aliqua noticia legis, tamen
quia hæret in natura peccatum, conscientia non
possunt statuere de Deo quod uelit ignoscere, si
nihil nisi legem audiant. Lex enim non docet
gratis remitti peccata. Scimus autem nos nõ sine
peccato esse, idq; maxime cernimus, cum iudicium
Dei uere perterresunt mentes. Est igitur opus
gratuita remissione, Ideo Deus per misericordiam
am reuelauit, se uelle nobis ignoscere, ac restituere
uitam æternam, & addidit uictimam pro
nobis, scilicet filium suum, ut sciremus hæc nobis
propter filium donari, non propter dignitatem
nostram aut merita nostra. Idq; Euangelium
statim promissum ac reuelatum est post lapsum
Adæ, ne deesset consolatio primæ illi Ecclesie.

Estq; unum et idem Euangelium, quo omnes
sancti ab initio mundi saluati sunt omnibus tempo-
ribus Adam, Noa, Abraham, Iacob, Propheta-
te, Apostoli. Non est igitur imaginandum pa-
tres lege nature saluatos esse, Iudeos lege Moysi,
nos saluari nostra quadam lege. Imo una Lex est
moralis omnium ætatum, omnium gentium, ut
supra diximus. Sed nec Patres, nec Iudei, nec
Gentes, nec nos ideo saluamur quia legi satisfacimus.

DE EVANGELII PROMISSIONE.

imus. Nemo enim legi satisfacit, Et Lex re-
linquit dubitantes conscientias. Atq; hoc inter-
est inter Patres & Xenophontem, Ciceronem ac
similes uiros optimos. Legem norunt utriq;. Sed
Euangelium non norunt utriq;. Xenophon, Cice-
ro, & similes dubitabant an Deo curæ essent, an
haberent Deum propiciam, an exaudirentur à
Deo. Etsi enim legem norant, tamen uidebant
se non esse innocentes, Lex autem docet Deum
propiciam esse his, qui sunt sine peccato. Na-
norant Euangelium de gratuita remissione pec-
catorum. Abraham uero, Iacob, & similes quia
norant Euangelium, statuebant sibi gratis remit-
ti peccata, se habere Deum propiciam, se Deo
curæ esse, se exaudiri a Deo, etiamsi essent in-
digni. Ideo scriptum est, Abraham credidit Deo,
& reputatum est ei ad iusticiam. Vna est Lex,
& natura nota omnibus gentibus atq; etatibus.
Est & unum Euangelium, sed non natura notū,
uerum reuelatum diuinitus. Ideo Paulus uocat
mysterium absconditum, & Iohannes ait. Filius
qui est in sinu patris ipse enarrauit nobis. Sed
hec omnia erunt illustriora, cum dicemus paulo
post de gratia, & de iustificatione.

Quid

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH

Quia autem diximus idem Euangelium fuisse Patrum, uidendum est quomodo statim in initio Euangelium reuelatum sit, ac citabo paucos quosdam locos, ad quos in lectione Prophetarum referri similes debent. Nam Euangelium paulatim clarius reuelatum est, & apparebit Prophetas prædicasse hanc gratuitam reconciliationem. Promissio de Christo & beneficijs Christi primum reuelata est Adæ statim post lapsum, ut cum incidisset in iram Dei & mortem, haberet consolationem qua sciret & Deum rursus propitiū esse, & fore, ut mors aliquando aboleretur. Nam hæc duo beneficia clare proponit illa prima promissio, quæ etsi subobscura uideatur, tamen Adæ in re præsentī non fuit obscura. Inimicitias ponam inter te & mulierem, et inierit semen tuum & illius semen, ipsum conteret calciput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius. Mirabilis narratio est, & quæ impius ridicula & fabulosa uideri possit, sed per uident res maximas breuibus uerbis significatas esse. Describitur in initio pœna peccati, scilicet, quod propter peccatum Diabolus crudeli tyrannide uexaturus sit genus humanum, uidelicet, peccatis & morte, sicut ipsa mundi historia testatur, quæ tota in hæc horribili

DE EVANGELII PROMISSIONE.

Horribili contione Adæ picta ostenditur. Deinde
de additur brevis descriptio regni Christi, futu-
rum tamen esse, ut semen mulieris cõterat caput,
hoc est regnum serpentis, hoc est, aboleat pec-
catum & mortem. Hac consolatione erigitur A-
dam, agnoscit se habere Deum placatum, cõsi ui-
det se indignum & immundum esse, uidet quid
amiserit, sed expectat semen illud, quo amissa iu-
sticia & uita æterna restituantur, hac fiducia
misericordiæ placet Deo. Et quod de sancto se-
mine antithesis est, diabolum insidiaturum esse
calcaneo, intelligit fore, ut & Christus & sancti
affligantur in hac uita, et tamen uincant regnum
diaboli.

Postea renouatur hæc promissio ad Abra-
ham, in semine tuo benedicentur omnes gentes.
Significat. n. omnes gentes iam maledictas esse,
hoc est, Deum irasci omnibus gentibus, easq; op-
pressas esse peccato & morte, sed futurum, ut
per Abraham semen rursus ab his malis liberena-
tur, atq; ita interpretantur hanc promissionem
ipsi Apostoli, ut constat ex Paulo & ex Actis.
Præterea in eadem historia Abraham, additur
imago iustificationis, Deus consolatur Abraham,
dicit.

• **LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.**

dicit. Noli timere, Ego sum protector tuus. Ad-
dit item promissionem de semine. Huic uoci crea-
dit Abraham, hoc est, quanquam uidet & agnos-
cit se immundum & indignum esse, tamen scit
se habere Deum propitium, propter ipsius
misericordiam & promissum semen, ita pronun-
ciatur iustus. Id exemplum docet nos promissione
& fide reconciliationem consequi. Fides autem
uititur non nostra dignitate, sed tantum miseri-
cordia Dei.

Sequuntur paulatim multæ cōciones et ex-
empla de remissione peccatorum, sed clarissimæ
sunt sententiæ in Psalmis & Prophetis. In his
clare passim proponitur Euangelium. In Psalmis
petit remissionem peccatorum propter misericordi-
am, non propter suam dignitatem seu meritum,
ut, Non intres in iudicium cum seruo tuo, quis
non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens.
Hæc certe non est legis concio, quæ misericordi-
am petit & confitetur peccatum, & quidem
omnes condemnat, ut sciamus omnes gratis nobis
remitti peccata. Item, Si iniquitates obseruaue-
ris domine quis sustinebit. Item. Dixi confitebor
aduersum me iniusticiam meam, & tu remisit
impicitatem

DE EVANGELII PROMISSIONE.

impietatem cordis mei. Item describit sacerdotem
Christum, Tu es Sacerdos in aeternum. Testatur
injur hunc sacerdotem placaturum esse Deum,
& redditurū esse aeternam iusticiam & aeternam
pacem, quia uocat aeternum sacerdotem.

Et ad hanc sententiam de gratuita remissio-
ne accommodandi sunt similes loci in Psalmis. Itē
nim dulcescent nobis suauissima carmina & fir-
mam consolationem afferent. Nam si iudicabimus
illas promissiones pendere ex nostra dignitate, cū
Psalmi iubent nos letari, confidere misericordia,
semper reclamabunt conscientiae, nos indignos
esse, nihil pertinere has promissiones ad indignos.
Quare aduersus hanc ipsam dubitatiōem erigen-
dus est animus, & sciendum quod illae ipsae uoces,
quae nos letari iubent, ideo propositae sint, ut me-
deantur illi ipsi dubitationi conceptae ex nostra
indignitate. Quod si sentiemus nobis promitti
gratis reconciliationem, tum uere fides erit cer-
ta, & uere gratulabimur nobis misericordiam,
& Deo agemus gratias. Sed tanta est infirmitas
& angustia humani animi, ut hanc magnitudi-
nem misericordiae non possit capere, ita oppressi
sumus opinione & iudicio legis, ut non possimus
f persuaderi

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

persuaderi de Euangelio, & omnibus & gratis offerri misericordiam. Quare fides perpetuo cum hac nostra infirmitate luctari debet, ut nos erigamus, et discamus Deo confidere, & cum uere inuocare & colere.

Apud Esaiam multe sunt cōciones de Christo, de remissione peccatorū, de aeterna uita. Cap. 53. clare testatur promitti remissionem peccatorum, & quidem propter Christum, non propter nostram dignitatem, Posuit Dominus in eo iniquitates omnium nostrum. Et ne iudei putarent se mereri remissionem peccatorum hostijs Leuiticis, testatur aliam hostiā restare, quae uere sit alio litura peccatiū, Ponet animam suam hostiam pro peccatis. Item, condemnat omnes, Omnes inquit errauimus, ut sciamus nos propter misericordiam Christi. Postremo addit clarissimum testimonium, Noticia eius iustificabit multos, quod si certo statuendum est, nos ita iustos pronunciamus si agnoscamus Christum, hoc est, si agnoscamus nobis Deum nobis propiciū esse propter Christum. Ergo non erit dubitandum propter nostram iniquitatem, non erit sentiendum nos esse iustos propter legem

DE EVANGELII PROMISSIONE.

per legem. Sed desino recitare plura testimonia, hæc enim exempli causa recensui, ut animadvertant lectores in scripturis, quæ loca proprie de lege, quæ proprie de Evangelio concionentur, & discrimen obseruent inter legem & promissionem Evangelij. Nam hi duo sunt præcipui loci, & capita præcipua scripturæ, ad quæ omnes partes prudenter referendæ sunt.

Hætenus definiuimus Euangeliũ, et discrimen monstrauimus legis & Evangelij. Sed hæc omnia erunt illustriora cum de iustificatione, de fide & operibus dicemus. Nunc tantũ una quædam particula addenda est, uidelicet, sicut necesse est scire Euangelium esse gratuitam promissionem, ita necesse est scire Euangelium promissionem uniuersalem esse, hoc est, offerri & promitti omnibus hominibus reconciliationem. Hanc uniuersalem tenere necesse est, aduersus perniciosas imaginationes de prædestinatione, ne dispitemus hanc promissionem ad paucos quosdam alios pertinere, non pertinere ad nos. Non enim dubium est, quin omnium animos hæc cogitatio exerceat. Et hinc ortæ sunt multæ disputationes scriptorum de prædestinatione minime utiles.

LOCI COMMV. PHILIP. MEL ANTH.

Nos uero statuamus Euangelij promissionem uniuersalem esse. Sicut enim prædicatio penitentiæ uniuersalis est, ita & prædicatio remissionis peccatorum uniuersalis est. Huc colligantur sententiæ uniuersales de Euangelio, quæ passim in scripturis extant, Ut, Ioan. . . Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat. Item apud Paulum, Concluserit omnes sub peccatum, ut omnium misereatur. Hæc nunc monuisse satis est. Nam de hac uniuersali iterum dicendum erit infra de prædestinatione. Quod autem non omnes consequuntur Euangelij promissa, eò fit, quia non omnes credunt. Nam Euangelium etsi gratis promittitur, tamen requirit fidem, oportet enim promissionem fide accipi. Ac particula gratis non excludit fidem, sed excludit conditionem nostræ dignitatis, ut supra dictum est, & postulat ut promissionem accipiamus, id non potest fieri aliter nisi fide.

De gratia & de iustificatione

HIC locus continet summam Euangelij, monstrat enim proprium Christi beneficium, ut

DE GRATIA ET DE IVSTIFICATIONE.

um, ac proponit firmam consolationem pijs men-
 tibus, & docet qui sint veri cultus Dei, Quarum
 rerum quanta uis sit, quam necessaria cognitio
 Ecclesie, facile est pijs iudicare. Itaq; optandum
 erat, ut hic locus precipue extaret in Ecclesia
 plane & dilucide explicatus. Sed magna in hoc
 loco est opinionum ac iudiciorum uarietas, Alij
 prorsus delent eam doctrinam, quæ continet ne-
 cessariam consolationem, Alij offundunt caligina-
 nem accersitis peregrinis disputationibus de præ-
 destinatione & alijs quibusdam incommodis ma-
 terijs, suntq; ut uerbis Aristotelis utar, ὡλεῖται
 τὰ πρᾶξα τῶν ἐργῶν, deniq; multis amba-
 gibus obruuntur res necessarie, Hæc Sophistica
 & consciencias adducit in dubitationem, et per-
 turbat Ecclesiam. Quare Paulinam sententiam
 simpliciter & bona fide recitabo, nec rixabor
 hoc loco cum ullis. Nam ubi simpliciter exposue-
 ro hanc sententiam, prudentes et æquos lectores,
 ut spero, dimittam placatiores, cum uiderint hæc
 que dicam, nihil habere absurdi, nihil perplexi,
 deinde diserte & plane in sacris literis proposita
 esse, Postremo non esse ociosas & inutiles imagi-
 nanes, sed grauissimam doctrinam, quæ erudit &
 asum in uita & exercitijs piorum, quæ erudit &

*plures qui uita
 exposuerunt, quæ quæ
 ad præsentem dicitur*

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

consolatur pias mentes.

Itaq; non solum Apostolorum & Patrum
 autoritas nobis patrocinatur, sed etiam compro-
 bat hanc sententiam uniuersa Ecclesia cuiuslibet
 temporis, hoc est, Experientia piorum testatur
 in hac sententia proponi, nō ociosas *κενοφωνίας*
 sed necessariam, ueram & firmam consolatio-
 nem, quæ quidem & illustrat Christi beneficia,
 & ueros Dei cultus monstrat, & Christianorum
 proprios. Quod autem theatrum aliud queri-
 mus, nisi Ecclesiam, hoc est, piorum, doctorum &
 peritorum consensum? Hic si nobis suffragatio
 tur, non ualde moremur iniqua aut etiam calu-
 mniosa indoctorum aut malorum iudicia.

Et ut aliquando ad causam accedam. Euan-
 gelium, ut dixi, docet in summa de poenitentia &
 remissione peccatorum, propter Christum. Sic
 igitur simpli.issime de iustificatione dico. Euan-
 gelium arguit peccata, & docet, nobis opus esse
 mediatore Christo, propter quem donentur res-
 missio peccatorum & reconciliatio. Quare necesse
 est cum de iustificatione loquimur, mentio-
 nem facere remissionis peccatorum. Ac plane
 ridiculi sunt nonnulli, qui cum magna uoluntate
 de iustifica-

V. i. loquuntur

DE GRATIA ET DE IVSTIFICATIONE.

de iustificatione adiderint, nullam interim mentionem fecerunt remissionis peccatorum, quasi hæc nihil ad rem pertineat. Porro quomodo Deus moueat infantium pectora, et sanctificet eos, cum per baptismum ei offeruntur, suo loco dicemus.

Nunc de adultis loquimur, qui docendi sunt ex Euangelio, & qui ex uerbo de uoluntate Dei statuere debent. Mens perterrefacta agnitione peccatorum, statuere debet, remitti sibi peccata gratis propter Christum per misericordiam, non propter dignitatem contritionis, dilectionis, aut aliorum operum. Cum hoc modo fide se mens criat, donantur remissio peccatorum & reconciliatio. Si enim iudicandum esset tum demum nos habituros esse remissionem peccatorum, cum contritio aut dilectio sufficiens esset, adigeretur animus ad desperationem. Quare ut habeat certam & firmam consolationem, pendet res non ex conditione dignitatis nostræ, sed ex sola misericordia promissa propter Christum. Hæc certe nihil habent absurdi, nihil perplexi, si scripturas, si Ecclesie exercitia considerare uoluerimus. Atque uia detrahatur meritum operibus in remissione peccatorum, non quia nos nihil agamus, Sed quia

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

remissio est donatio, ut sit certa. Restat igitur ut colligamus testimonia huius sententiæ, quod gratis propter Christum fide, non propter dignitatem nostrorum operũ, consequamur remissionem peccatorum et reconciliationem. Sed prius declarabimus figuras uerborum in hac causa.

Iustificatio significat remissionem peccatorum & reconciliationem seu acceptationem personæ ad uitam æternam. Nam Ebraeis iustificare est forense uerbum, ut si dicam populus Romanus iustificauit Scipionem accusatum a Tribunis, id est absoluit, seu iustum pronunciauit. Sumptæ igitur Paulus uerbum iustificandi ex consuetudine Ebraici sermonis, pro acceptatione, id est, pro reconciliatione, & remissione peccatorum. Cumq; Deus remittit peccata, simul donat nobis spiritum sanctum, qui nouas uirtutes in pijs efficit. Et libenter & clara uoce profiteor, Operare in pijs existere non tantum fidem, sed etiam alios fructus Spiritus, ut postea dicemus. Neq; tacimen propterea iudicandum est, nostram dignitatem aut mundiciem causam remissionis peccatorum esse.

Fides significat haud dubie in hac causa apud

DE GRATIA ET DE IVSTIFICATIONE.

apud Paulum fiduciam misericordie promissæ
propter Christum. Etsi autem indocti quidam Sy-
cophante rabiose reclamant, & negant fide si-
gnificari fiduciam misericordie, tamen nihil du-
bito provocare ad omnes, doctos & bonos viros.
Campensis homo acutus etsi quædã in hac nostra
disputatione reprehendit, tamen hoc prudenter
videt, in Paulo fidem intelligendam esse fiduciam
misericordie. Et hanc meam interpretationem
candide probat. Nec uero excludimus noticiam
historie, de Christo, ut quidam calumniantur.
Cum enim dicimus fiduciam misericordie pro-
missæ propter Christum, certe omnes articulos
fidei comp'ectimur, & historiam de Christo re-
ferimus ad illum articulum, qui beneficium Chri-
sti commemorat, Remissionem peccatorum. Cõ-
plectitur ergo fiducia illa & noticiam de Christo
filio Dei, et uoluntatis seu habitum seu actionem,
quæ uult & accipit promissionem Christi, atq; ita
acquiescit in Christo. Sed has τεχνολογίας οὐκ ἀποδέχεται
οὐκ ἀποδέχεται ἡ ἐκείνη
ἡ ἐκείνη

Quod autem fides significet fiduciam mise-
ricordie, cū exempla testantur in quibus fit men-
tio fidei, tum ipsa Pauli disputatio. Paulus enim
confert promissionem gratie & fidem, & requi-
rit fidem

LOCI COMMV. PHILIP. MEL ANTH.

rit fidem quæ apprehendit promissionem. Porro hæc fides est fiducia misericordie. Et in tota disputatione, fiduciam propriæ dignitatis improbat, & e contra requirit fiduciam alicuius beneficij scilicet Christi. Iam si sentiret Paulus homines iustos, id est, acceptos Deo, seu reconciliatos esse propter propriam mundiciem, seu dignitatem qualitatum, aut operum, certe doceret fiduciam propriæ dignitatis. Sed constat eum dicere. Exclusa est gloriatio. Item, citat Psalmum, Beati quorum remissæ sunt iniquitates. Et contendit ita pronuciari nos iustos, si credamus nobis remitti peccata. Iam hæc fides, quæ statuit remitti peccata, est fiducia illa de qua dicimus. Item, cum ait, iustificati fide pacem habemus, declarat, se non de ociosa aliqua noticia loqui, sed de fide, quæ erigit & consolatur animû, Opponit enim hæc sententiam legi, de qua dicit, Lex iram efficit, id est, accusat & perterrefacit conscientiam.

Quamquam quid opus est argumentis in re manifesta. Constat enim fide significari fiduciam misericordie promissæ propter Christum. Certe enim credendus est hic Articulus, Remissionem peccatorum. Et improbanda est vulgata opinio, quæ

DE GRATIA ET DE IUSTIFICATIONE.

que iubet dubitare, an habeamus remissionem peccatorum. Fides igitur habet se correlatiue ad misericordiam, tanquam ad obiectum. Quare cū dicitur, fide iustificamur, ita recte intelligi hæc figura poterit, cum transformabitur in correlatiuam. Iustificamur per misericordiã promissam propter Christum, Sed hæc misericordia fide apprehendenda est. Hoc enim agit Paulus, reconciliari homines fiducia alieni beneficij, non propter propriam dignitatem, seu qualitatum, seu operum. Hæc est germana & simplex Pauli sententia.

Etsi autem hanc fiduciam, obedientia nostra, ut postea dicam, & pleraeq; uirtutes comitari debent, tamen non placet mihi istorum imaginatio, qui nunc, ut uideantur cōmodi interpretes, periculosam κατὰ χριστὸν adhibent. Interpretantur, fide iustificamur, id est, tota doctrina religionis, id est, lege. Hæc interpretatio & impropria est, & obscurat Pauli sententiam. Aristoteles dicitur etiam solitus disputare, uirtutes omnes, unam quandam uirtutem esse, quam quidem ipse nominabat ὁ γινόμενον. Ita isti imaginantur fide apud Paulum significari totum chorum uirtutum, deinde amissa principali sententia Pauli, redeunt

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

redcunt ad legis doctrinam, & de hac magnifice declamitant, & existimant homines propter propriam dignitatem, propter impletionem legis iustos esse, nec uident ideo Paulum tantopere contendere de fiducia misericordie, quia procul ab sunt a perfectione, etiam optimi. Hæc satis sunt monuisse de phrasi, Fide iustificamur.

Gratia significat gratuitam acceptationem, seu misericordiam, propter Christum promissam. Paulus addit, donum per gratiam. Id uocat donationem Spiritus sancti & uite eterne. Est autem interdum gratia quoque significat auxilium Spiritus sancti, seu actionem diuinam, quemadmodum Augustinus gratiam plerumque interpretatur, tamen & hic cauendum est, ne amissa sententia Pauli, delabamur in doctrinam legis, id quod accidit Scholasticis, qui cum dicunt, bonitatem per gratiam iustificari, nihil ibi dicunt de fiducia misericordie, sed somniant hominem propter propriam dignitatem & nouitatem illam, seu propriam mundiciem, sine fiducia misericordie, pronunciarum iustum.

Inest autem in uocabulo gratie exclusiua particula

DE GRATIA ET DE IVSTIFICATIONE.

particula, uidelicet, quod gratis donentur remissio peccatorum & reconciliatio. Hæc particula exclusiua, nõ excludit nostram pœnitentiam, et bona opera, sed tantum conditionem dignitatis excludit, & totã causam beneficij Christi transferri in misericordiam, ut uidelicet sit certum. In Petro, Dauide debet existere contritio, sed ut possint reddi peccata ipsorum conscientie, statuerent debent, certo ipsis remitti peccata, non propter dignitatem contritionis aut aliorum operum, sed gratis per misericordiam propter Christum. Hæc interpretatio exclusiue nihil habet absurdi, imo necessaria est. Nam in ueris terroribus non ignorat mens, Deum bonum, misericordem esse, sed illud querit, utrum remittat indignis, utrum gratis remittat, Nullum inuenit opus, quod possit opponere iræ Dei, quo possit placare iram Dei, Agnoscit indignitatem suam, agnoscit se reũ esse. Hæc igitur Epitasis est certaminis, utrum certum sit gratis donari remissionem peccatorum indignis. Ideo Euangelium conscientijs in hoc certamine firmam consolationem proponit, & docet promissionem gratuitam esse, testatur gratis remitti peccata propter Christum. atq; ita uere docet uti mediatore & pontifice Christo. iubet hunc mediatorem

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

diatorem opponi ira Dei, iubet statuere, quod propter hunc pontificem Pater nobis placatus & propicius sit. Hanc consolationem obruerunt monachi, qui & dubitare iubent, an contingat remissio peccatorum, & transtulerunt beneficium Christi in opera hominum, docuerunt propter dignitatem operum contingere remissionem peccatorum. Ita simul obscurauerunt beneficium Christi, & excruciarunt pias mentes. Et hac opinione subinde novos cultus & monachatus excogitauerunt.

Neceffe est igitur in Ecclesia hanc consolationem extare, & ut gloria Christi fiat illustrior, & ut pie mentes muniantur contra desperationem, & ut ueri cultus Dei intelligantur. Sed ad hanc testimonia, ex quibus tota res magis perspicua fiet. Porro in testimonijs diligenter hoc obseruandum est, quod cum iustificatio nominatur, utrumq; comprehenditur, remissio peccatorum et acceptatio personæ, seu reconciliatio. Prodest autem has sententias in conspectu habere, ut in tanta infirmitate nostra semper in eas intueamur, & fidem erigamus & muniamus talibus testimonijs in omni uita, in omnibus periculis, & omni

DE GRATIA ET DE IVSTIFICATIONE.

omni inuocatione. Hunc cultum, hoc opus praecipue requirit Deus. Hic cultus afficit Christum uero honore, cum utimur Christo mediatore ac pontifice. Non enim utuntur Christo mediatore, qui hanc fidem non intelligunt, & aut somniant se legi satisfacere, nec infirmitatem suam agnoscunt, aut cum agnoscunt, uersantur in dubitatione, quae aut desperationem aut contemptum Dei parit. Talis enim uita sine hac fiducia misericordiae, non placet Deo. Et qui sic uiuunt, quia nihil a Deo expectare aut petere possunt, sunt uelut sine Deo. Sed recito testimonia.

Roma. 3. Omnes peccauerunt, & carent gloria Dei, iustificantur autem gratis ipsius gratia, per redemptionem in Christo Iesu, quem proposuit Deus propiciatorem per fidem in sanguine eius. Haec sententia, cum inquit, iustificantur, comprehendit simul & remissionem peccatorum & iustificationem. Diserte autem inquit, quem proposuit propiciatorem per fidem, ut significet applicatione opus esse, uidelicet, ut fide apprehendamus Christum tanquam mediatorem. Haec fides est fiducia de qua diximus. Et quoniam requirit hanc fiduciam, improbat dubitationem.

Addis

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Addit & exclusiuam, Gratis ipsius gratia, id est, misericordia, ut intelligamus nos placere, non propter dignitatem nostrorum operum, sed propter Christum. Et ut hoc sit clarius, præfatur de nostra immundicie. Quod omnes simus rei, & careamus gloria Dei, id est, ea gloria, hoc est iusticia quam Deus approbat.

Deinde in quarto capite colligit Paulus ipse argumenta suæ sententiæ, ex quibus unum atq; alterum hic recitabimus.

Credidit Abraham Deo, & imputatum est ei ad iusticiam. Hic diserte affirmat scriptura Abraham pronunciarum iustum, quia credidit, hoc est, quia statuit se habere Deum propiciam, non propter propriam dignitatem, sed per misericordiam ab ipso promissam. Et hanc interpretationem de exclusiua Paulus ipse addit. Non operanti, sed credenti in eum qui iustificat impium, imputatur fides eius ad iusticiam. Ita fidem, id est, fiduciam misericordiæ, opponit dignitati nostræ.

Hic iterum admonéo piùm lectorem, ut cõsideret, quam locuples, quam necessaria sit cõsolatio, tenere hanc sententiã, quod Deus certo uelit tibi

DE GRATIA ET DE IUSTIFICATIONE.

velit tibi condonare peccata, quanquam non asseras ad eum merita. Item, quod præceperit, ut credas tibi ignosci, quod hunc cultum requirat. Item, quod inchoatam obedientiam, tametsi procul abest a perfectione legis, approbet tamen, quia iam persona est reconciliata fide in Christum. Hæc si quis aut aspernatur, aut improbat, is quid sit uera Pœnitentia, aut Pietas, prorsus ignorat.

Vltimum Argumentum Roma. 4. Sumptum est ex fontibus negocij, uidelicet, ex causa promissionis, & exclusiuam præcipue confirmat hoc modo.

Si promissio reconciliationis penderet ex conditione legis tanquam causa, fieret incerta.

Sed oportet hanc promissionem constantijs nostris certam esse.

Igitur necesse est gratis promitti remissionem peccatorum & reconciliationem, ac fidem accipi, non propter dignitatem nostram.

Maiorem probat Paulus, quia Lex iram efficit, id est, cum nemo legi satisfaciatur, Lex accusat omnes. Quare necesse esset dubitare con-

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH

Scientias de iustificatione, imo desperare, si sentiendum esset, nos non pronunciari iustos, nisi postquam legi satisfecerimus. Hic unusquisque suam conscientiam consulat, an legi satisfaciat. Et quanquam Hypocritæ non uident se a lege accusari, tamen in ueris terroribus experiuntur, non poterunt opera sua opponere iudicio Dei. Necessesse est igitur hanc sententiam de gratuita reconciliatione tenere, sicut Paulus inquit, Ideo ex fide gratis, ut sit firma promissio.

Sed quidam reclamant nos inciuiliter interpretari Paulum, ac detorquere ipsius sententias ad moralia, cum tantum detrahat iustificationem ceremonijs. Profecto a doctrina religionis in primis remouenda est Sophistice, Ac si quis alius, ego Sophisticen ex animo odi. Quare pro uirili conor proprie & simpliciter recitare sententiam Pauli. Constat autem Paulum saepe affirmare, quod legi morali nemo satisfaciat, Quod hæc infirma natura hominis sit sub peccato. Quare non potest propriam iusticiam aut mercedem opponere iudicio Dei. Ideo Paulus inquit, Per Christum habemus accessum ad Deum. Et Christus ait, Si uos filius liberauerit, uere liberi eritis.

DE GRATIA ET DE IUSTIFICATIONE.

eritis. Item, Ego sum uitis, uos palmites &c.
Item, Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui
credunt in nomine eius &c.

Hoc igitur Paulus agit, ut doceat, nobis remitti peccata, nos iustificari, id est, reconciliari propter Christum, non propter dignitatem ceremonialium aut moralium operum, quandoquidem nec morali legi satisfacit hæc infirma natura, etsi postea inchoata obedientia & requiritur & placet Deo in reconciliatis. Hanc esse Pauli sententiam ipse quoque testatur, cum de lege inquit, Per legem peccatum fit excellenter uiciosum, id est, quia Lex accusat & condemnat peccatum, reatus agnoscitur, & perterrefacit, & occidit mentes. Si iuxta legem iudicandum esset, tunc demum habituros nos esse Deum propitium, cum legi satisfecerimus, nunquam acquiescerent animi, quia Lex semper accusat. Et in hanc sententiam citat legem moralem, Non concupisces. Item, particula gratis excludit non solum ceremonias, sed etiam moralia, a causa reconciliationis. Et hanc particulam inculcat Paulus, ut conscientias reddat certas. Non potest autem teneri certitudo conscientiarum, si sentiendum est, quod propter

g ij impletio

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

impletionem moralium consequamur remissionem peccatorum, quia nemo satisfacit legi morali. Ex his liquet Paulum non solum de ceremonijs, sed etiam de lege morali loqui.

Nec est Sophisticum, sic interpretari Paulum, ut haecenus dixi, praesertim cum haec nihil habeant absurdi, aut perplexi, sed potius fuerit Sophisticum decerpere aliquid de Pauli disputatione, & sententiam mutilatam reddere, atq; ita tollere gratuitam remissionem, tollere certam consolationem conscientiarum. Et affingere puerilem interpretationem, quod fides significet tantum historiae noticiam. Et quod conscientia in suo agone statuere debeat, quod habeat remissionem peccatorum, quod habeat Deum propitium propter impletionem legis, propter propriam dignitatem. Haec quantum habeant incommodi, non est difficile iudicare. Intelligamus igitur Paulum loqui non solum de ceremonijs, sed etiam de lege morali in his sententijs. Impossibile erat legi insistere, quia per carnem infirmabatur. Item, Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro.

Addam ergo & locum ex Ephesijs, Gratia

DE GRATIA ET DE IUSTIFICATIONE.

estis saluati per fidem, & hoc non ex uobis, Dei donum est, non ex operibus, ne quis gloriatur. Multis uerbis eandem sententiam inculcat, ut fiducia nitatur non nostra dignitate, sed misericordia.

Roma. 5. Iustificati fide pacem habemus. Hic duo tribuit fidei, quod & iustificemur fide, et quod fides reddat pacatas consciencias, Quare fidem non intelligit Paulus ociosam noticiam, sed luctantem cum terroribus in certamine consciencie. Idem docet locus, Corde creditur ad iusticiam. Fiducia enim illa misericordie efficax est in cordibus, agnoscit Deum esse propitium, atq; ita consolatur corda & iustificat. Hæc est igitur nostra de iustificatione sententia, Quamquam necessaria sit nostra pœnitentia seu contritio, tamen consequamur iustificationem, id est, remissionem peccatorum & reconciliatiõem non propter dignitatem nostræ pœnitentiæ, sed fide, propter Christum gratis.

Et ut hæc sint planiora, addam amplius, Cũ hoc modo corda fide erigantur, concipiunt Spiritum sanctum, sicut Paulus docet, ad Galatas 3. Ut promissionem Spiritus accipiamus per fidem.

LOCI COMMV. PHILI. MELANTH.

Non igitur de ociosa aliqua noticia loquimur. Et errant imperiti, qui somniant remissionem peccatorum ita contingere ociosis, sine aliquo uero animi motu, sine certamine, sine fiducia consolante animos. Et quia Spiritus sanctus affert, ut postea dicam, in illa consolatione nouam uitam, nouos motus, ideo hæc renouatio, uocatur regeneratio, & sequi debet noua obedientia, ut mox dicam.

Et ne hic obstrepant pijs mentibus labyrinthi disputationum de prædestinatione, aut de libero arbitrio, breuiter moneo, non esse huc accersendam disputationem de prædestinatione, sed tenendum, quod promissio gratiæ sit uniuersalis. Sicut prædicatio poenitentiae ad omnes pertinet, ita omnibus offert Deus promissionem, ut testatur ipsæ uoces Christi, Venite ad me omnes. Et Paulus ait, Idem Dominus omnium, diues in misericordia. Item, Deus uult omnes homines saluos fieri. Sed suo loco colligam plura testimonia. Nec uero iudicandum est de uoluntate Dei, secus quàm Euangelium iudicat. Mandatum quod præcipitur ut credamus, certe ad omnes pertinet, ita & promissio ad omnes pertinet. Ideo non repugnemus mandato Dei, sed credamus, & se singuli in illam uniuersam

DE GRATIA ET DE IUSTIFICATIONE.

uniuersalem promissionem includant, & sciant se uere consequi beneficium Christi, si credant promissioni. De libero arbitrio supra diximus, Quoniam a uerbo ordiendum est, non debemus repugnare uerbo. Agimus igitur aliquid cum desperationi resistimus, & nos erigimus atq; consolamur promissione Christi, quod cum facimus, Deus est efficax per uerbum, & nos adiuuat. Retineri enim certitudo debet, uere nos consequi beneficia Christi, cum credimus. Cum enim fide hæc gerere debeant, retinere uerbum Dei debemus, nec sunt querendæ illuminationes sine uerbo Dei. Et ut antea dixi, meritum tollitur in remissione peccatorum, non quia nos nihil agamus, sed quia remissio est donatio, ut sit certa.

Nunc peto ut prudens lector diligenter hæc consideret, quæ dixi. Quod agentibus. pœnitentiæ, remissio peccatorum gratis donetur propter Christum, quod offeratur omnibus, quod mandatum sit ut omnes credant, quod certitudo retinenda sit, nos uere consequi beneficia Christi, cum credimus & promissione nos consolamur. Hæc qui uere considerabit, intelliget nequaquam intricata, aut perplexa, aut sophistica esse, sed
g iij plana

plana & explicata, & utilia ad pietatem, & habere usum in uita & exercitijs piorum. E cōtra quales labyrinthi, quam multa perplexa sint in illorum opinionibus, qui dissentiunt a nobis, nō lo hoc loco colligere.

De bonis operibus.

QVONIAM autem dixi de reconciliatiōe, & de fide, addendum est etiam, quid de doctrina bonorum operum, & de nostra obedientia sentiam. Plane igitur & clare dico, Obedientia nostra, hoc est, iusticia bonæ conscientie, seu operum, quæ Deus nobis præcipit, nec cessario sequi debet reconciliationem. Christus enim in Euangelio præcipit de Pœnitentiâ, Et Paulus inquit, Debtores sumus, ne secundū carnem uiuamus. Et Christus ait, Si uis in uitam ingredi, serua mandata. Et iustificamur ideo, ut noua & spiritali uita uiuamus, quæ est quedam obedientia erga Deum, iuxta illud, Dabo legem meam in cordibus eorum. Et in Ephesius ait. Ipsius opus sumus, conditi ad bona opera. Acceptatio ad uitam æternam, seu donatio uitæ æternæ coniuncta est cum iustificatione, id est, cum remissionem peccati

DE BONIS OPERIBVS.

one peccatorum & reconciliatione, quae fide cō-
 lingit, iuxta illud, quos iustificat, eosdem & glo-
 rificat. Itaq; non datur vita aeterna propter di-
 gnitatem bonorum operum, sed gratis propter
 Christum. Et tamen bona opera ita necessaria
 sunt ad vitam aeternam, quia sequi reconciliatio-
 nem necessario debent. Ideo Paulus ait, Vae mihi
 si non docuero Euangelium. Item, Qui talia a-
 zunt, Regnum Dei non possidebunt.

Requiruntur autem non solum externa ci-
 uilia opera, sed etiam spirituales motus, Timor
 Dei, fiducia, inuocatio, dilectio, & similes mo-
 tus. De his praecipuis Dei cultibus nihil possunt
 docere hi, qui non intelligunt doctrinam de fide.
 dubent enim dubitare, ideo abijciunt exercitia fi-
 dei atq; inuocationis, iuxta illud, Quomodo in-
 uocabunt, si non credant. Nam dubitatio illa, ut
 supra dixi, parit aut desperationem aut contem-
 ptum. Non inuocant autem Deum, qui desperāt,
 aut contemnunt. Quare hypocritae illi, quan-
 quam iactitant se esse doctores bonorum operum,
 tamen illa ipsa praecipua opera sanctorum, &
 praecipuos cultus Dei nec intelligunt, nec docent.
 Non enim satis est docere externa ciuilia opera,
 8 7 sed ipsa

LOCI COMMV. PHILIP. MEL ANTH.

Sed ipsa fides, quæ tribuit gloriam Christo, præcipuus Dei cultus est. Præterea inuocatio in hæc fide fieri debet, quod Deus uelit nobis ignoscere, & nos exaudire. Imo hæc fides gubernare omnes actiones debet.

Sed non satis est docere, quod obedientia nostra necessaria sit, Addendum est enim quomodo placeat Deo, cum constet neminem satisfacere legi. In hoc toto loco muti sunt aduersarij nostri. Querunt enim pii, Quomodo placeat Deo obedientia nostra, cū nemo legi satisfaciat? Quomodo erimus salui, cum sentiamus adhuc in nobis herere peccatum? Hæ questiones explicanda sunt, & ostendendum quomodo placeat Deo hæc inchoata & imperfecta obedientia, ne in desperationem incidant, aut confidant propria mundiis & gloriam Christi transferant in propria opera.

Multa passim apud Augustinum & alios de hoc loco leguntur. Est & longa Hieronymi disputatio in Attico eadem de re. Primum autem hoc docendi sunt Christiani, quod hæc obedientia in his, qui iustificati sunt, sit imperfecta, nec satisfaciatur legi, quod ad ipsam obedientiam attinet. Id clare

DE BONIS OPERIBVS.

Id clare testatur Paulus cum inquit, Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae. Item, Caro concupiscit aduersus Spiritum. Item, 1. Ioannis primo, Si dixerimus quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus & c. Et Psal. 142. Non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens. Et Psal. 129. Si iniquitates obseruaueris Domine, quis sustinebit? Reliqua est enim in sanctis concupiscentia, ut constat, quae est sua natura peccatum & digna morte, Nec est ociosa, sed perpetuo parit uiciosos affectus. Atque haec peccata Sancti fatentur, & orant. Dimitte nobis debita nostra. Quoties dubitat Sancti se Deo curae esse, quoties labascit fides, quis timet quantum debet, quis satis ardentem diligit Deum? Quis satis patienter obtemperat in aduersis rebus? Quem non interdum incendunt odia, & aliae cupiditates? Quis satisfacit suae uocationi? Quoties Sancti fremunt, cum uident impios & Tyrannos florere & omnibus uitae commodis frui, tenere regna, & opes, gloriam, se uero exerceri omni genere calamitatum? Haec uicia, non sunt extenuanda, sed condonantur sunt sua natura, uere peccata, sed condonantur credentibus. Delirant igitur, qui fingunt Sanctos
legi sa=

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

legi satisfacere, & sine peccato esse. Imo, quod est monstruosius, fingunt opera externa non præcepta a Deo perfectiora esse decalogi operibus.

Vt igitur respondeamus pijs querentibus, quomodo placeat Deo inchoata & imperfecta obedientia, breuiter dico. Et necessaria est illa obedientia, & placet Deo, sed in reconciliatis, et est iusticia non quia legi satisfacit, sed quia iam personæ placent. Vt igitur certa consolatio teneatur, sic sentient pijs. Quod persona sit reconciliata et accepta ad uitam æternam, propter Christum tantum per misericordiam, Postea uero placeat etiam illa inchoata obedientia, quia persona propter aliud placet, uidelicet, propter Christum. Non enim potest opponi iudicio Dei illa inchoata obedientia, sed retinendus est mediator Christus, propter quem Pater nobis propicius est. Sic docet Paulus, cum ait, Nulla nunc condemnatio est his, qui ambulant in Christo. Non ait eos sine peccato esse, sed nõ damnari eos inquit, quia iam sint facti filij propter Christum. Item, Non estis sub lege, sed sub gratia, id est, Quamquam non satisfacitis legi, tamen non accusat uos, quia iam estis filij. Et in Galatis, Christus redemit nos de maledictio

DE BONIS OPERIBVS.

maledicto legis, uidelicet, Lex non accusat nos
 postquam fide reconciliati, habemus Deum pro-
 picium. Iam cogita quantū sit beneficium, quan-
 ta misericordia, quantus amor erga nos, quod
 Deus hæc exigua officia, & hanc tot modis con-
 taminatam obedientiam, tamen approbat, Et qui-
 dem ornat honestissimis laudibus ac præmijs, ut
 postea dicam. Huc pertinet dictum Pauli, Legem
 stabilimus per fidem, quasi dicat, Quia nemo le-
 gi satisfacit, ideo qui non sunt reconciliati fide,
 etiamsi aliqua legis opera faciunt, tamen non pos-
 sunt Deo placere, semper enim accusantur a le-
 ge, & manent in dubitatione ac desperatione. Sed
 tum demum placet obedientia, quanquam imper-
 fecta, postquam fide reconciliati sumus. Non igitur
 abolet fides legem, sed efficit, ut placeat.
 Præterea ne quidem præstari dilectio & uera
 cordis obedientia potest, nisi corda prius accipi-
 ant consolationem, & credant sibi remitti pec-
 cata. Necessè est igitur præcedere reconciliati-
 onem personæ, Et hæc reconciliatio fit, ut dixi,
 fide, quæ nititur non nostra dignitate, sed tantū
 misericordia. Postea uero placet & obedientia
 sequens, quia sumus in Christo, Nonnihil faciet
 ad perspicuitatem, si discernas personam et opus.

Etiam s̄

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Etiam si David habeat bona opera, tamen quia
 habet etiam reliquias peccati, non potest statuer
 re, quod propter illa bona opera Deo placeat.
 Ideo necesse est prius eum statuere, quod persona
 per misericordiam placeat, Postea uero bona o
 pera. Sic ait & Paulus, Nihil mihi conscius sum,
 sed in hoc non iustificatus sum, Quasi dicat, Etsi
 habeo iusticiam bonæ conscientie, tamen hanc nõ
 oppono iudicio Dei, sed oppono Christum media
 torem. Ita David cum inquit, Non iustificabitur
 coram te omnis uiuens, decet querendam esse ius
 tificationem per misericordiam, non propter nos
 stram dignitatem. Cum igitur nos erigimus fide
 & statuimus, quod persona sic placeat Deo per
 misericordiam, & condonetur nobis infirmitas
 nature. Postea etiam placet inchoata obedientia.
 Nam illa fides non potest niti nostra dignitate.
 Ita simul retinentur Christus mediator, & agnitio
 nostræ indignitatis. Ex his omnibus liquet,
 quod obedientia nostra, seu iusticia bonæ conscie
 nciæ sit necessaria & placeat Deo, non quia sit
 perfecta, sed quia iam personæ sunt reconciliatae
 fide, & habent condonationem infirmitatis suæ.
 Ac postquam hoc modo & agnoscimus infirmitatem
 nostram, & fide apprehendimus reconcilia
 tionem

DE BONIS OPERIBVS.

tionem, postea dignitas operum non est exten-
 anda, Nam scriptura etiam hanc iusticiam ope-
 rum honorificentissime prædicat in sanctis.

Primum enim necessitas consideranda est.
 Oportet enim fidem in nobis assiduis exercitijs, in
 inuocatione, pœnitentia, periculis crescere. Ita
 crescit nouitas spiritalis, de qua Paulus inquit,
 superindui desiderantes, siquidem non nudi repe-
 riemur. Deinde etsi per misericordiam propter
 Christum persona habet remissionem peccatorum,
 & est iusta, id est, accepta, ut dixi, tamen hæc
 quoq; operum iusticia necessario sequi debet. Est
 enim mandatum Dei, ut præstemus hanc obedi-
 entiam, quia Christus clare præcipit, Agite pœ-
 nitentiam. Ac si quis hic disputat, ultro sine man-
 dato hæc fieri in renouatis, is per me sane dele-
 ctetur huiusmodi ἀκριβολογίας. Ego a uoca-
 tulo præcepti cur abhorream, non uideo, cum &
 Christus dicat, Mandatum meum est. Et Paulus
 Debitorum sumus. Præterea tanta necessitas est,
 ut clare dicat Paulus de adulteris, scortatoribus,
 homicidis &c. Qui talia agunt, Regnum Dei
 non possidebunt. Postremo nec fides potest exi-
 stere cum mala consciencia, quia fides est fidu-
 cia, quod

*armati disputant
 verbis*

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

ria, quod Deus sit nobis propicius. Mala consuetudine contrarium iudicat. Item, qui non agunt poenitentiam, sed indulgent uiciosis cupiditatibus non retinent fidem. Fides enim querit remissionem peccatorum, non delectatur peccatis. Nec manet Spiritus sanctus in his, qui obtemperant uiciosis affectibus, iuxta illud Ioannis. Qui fecit peccatum, ex diabolo est. Hæ tot cause necessitatis concurrunt, quæ merito diligentiam bene operandi in nobis acuerere debent, ut beneficium Dei retineamus. Sicut Petrus præcepit. Curate ut uocationem & electionem uestram firmam faciatis, id est, ut perseueretis in uocatione et sanctificatione uestra.

Secundo non solum Necessitas consideranda est, sed inuitet nos etiam dignitas bonorum operum. Quanquam enim in tanta infirmitate nostra, de nobis quidem non debemus arroganter sentire, tamen uocatio nostra magnificanda est. Et si uirtutes & bonæ actiones nostræ nequaquam satis excitate aut mundæ sunt, tamen ad gloriam Christi pertinent, ideo magna earum dignitas est. Et ut sciamus eas Deo ualde placere, ornat eas Deus honorificis titulis. Vocantur sacrificiis
hoc est

LOCI COMMV. PHILIP. MEL ANTH.

tatto Domini ad glorificandum. Id quoq; egressum encomium est donorum & bonorum operum, quod uarijs donis ornatur Ecclesia a Spiritu sancto, hanc ob causam, ut Dei gloria latius propagetur ac patefiat. Quid, quod bona opera etiam Sacramenta sunt, hoc est, signa uoluntatis Dei. Remittite, & remittetur uobis, inquit Christus. Hic non uult, quod remittatur nobis propter nostram condonationem. Quando .n. acquiesceret consciencia, si sentiendum esset tum demum nobis remitti, cum nos satis pure condonassemus alijs, sed precipit tamen condonationem, & uult eam esse signum ac Sacramentum, quo a monentur condonationis diuine. Hæc atq; alia multa de dignitate bonorum operum prodest meminisse, non ut de nobis, sed de ipsa uocatione, magnifice sentiamus, & accendatur in nobis studium recte operandi propter gloriam Dei, cum cogitabimus nos esse membra Christi, et pertinere nostros mores ad gloriam Dei.

Tertio, sciendum est etiam premia proposita esse bonis operibus, seu bona opera mereri premia corporalia & spiritualia, Etsi autem in hac uita etiam multa premia sanctis redduntur, tamen

DE BONIS OPERIBVS.

tamen quia Ecclesia subiecta est cruci, præcipua præmia redduntur post hanc uitam. sicut Christus inquit, Merces uestra copiosa est in coelis. Paulus inquit, Pietas habet promissiones præsentis uitæ & futuræ. id est, Deus multis præmijs nos etiam in hac uita suo quodam consilio ornat, curat & defendit nos. Quanquam enim Ecclesia subiecta est cruci, tamen quia etiam conseruari eam in mundo oportet, Deus in hac uita quoq; multis corporalibus beneficijs iuuat pios. Demde præcipua præmia post hanc uitam redduntur. in eadem sententiam dicitur. Primum quærite Regnum Dei, & cetera adijcientur uobis, Et Marci 10. accipiet centuplam nunc in tempore hoc, cum persecutionibus, & in seculo futuro uitam eternam. Corinthys precatur Paulus, ut Deus reddat eis pro collata elemosyna, incrementa donorum spiritualium. Et recte dicit Augustinus, Dilectio meretur augeri dilectionem, Sed obuia sunt in scripturis, satis multa testimonia. Hic autem sciendum est, nos loqui de bonis operibus iustorum. Prius enim accipienda est fide remissio peccatorum, reconciliatio & acceptatio ad uitam eternam, Et hæc donantur per misericordiam, propter Christum, ut maneat certa.

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Quod uero scriptura aliquoties dicit, Reddet unicuique iuxta opera sua, phrasis est a lege sumpta, quam constat nihil aliud significare, quã hoc, reddet promissa iustis, & pœnas iniustis. Deus enim non probat opera, nisi iustorum. Prius enim autem persona iustificatur coram Deo, tantum per misericordiam, quam fide accipit. Deinde inde reconciliationem debent sequi bona opera. Habent igitur iusti fidem & bona opera, & quoties opera laudantur, semper intelligamus de iustorum operibus dici. Sunt autem persone prius fide acceptæ tantum per misericordiam. Hæc est simplicissima & mollissima interpretatio huius phrasis. Nam si quis urgeat τὸ πρὸς ἔργα, iuxta opera sua, & contendat uitam æternam dari propter dignitatem nostrorum operum, sequitur absurditas. Cum enim nemo satisfaciat legi, sequeretur omnes perituros esse. Addenda est igitur commoda interpretatio, Et ut sepe iam dictum est, tribuatur merces operibus ita, ne fiat incerta remissio peccatorum. Item, ne transferatur beneficium Christi in nostrorum operum dignitatem. Persona iustificatur coram Deo gratis fide, qua nititur tantum misericordia, postea placent Deo bona opera, & merentur mercedem.

De proa

*scripta dicitur cum
sumpta in mat
quodlibet scripta aut
longob.*

De promissionibus legalibus.

SUPRA dixi duplices esse promissiones, Alia est, quæ gratis promittit reconciliationem, hæc propria est Evangelij. Alie sunt quæ bonis operibus pollicentur præmia, ut, Date & dabitur vobis. Has uoco legales, ubicunq; extant in scripturis, quia etsi Lex Moisi et promissio terræ pælestine & politiæ Iudaicæ nihil ad nos pertinent, tamen sicut Lex moralis ad omnes pertinet, sic generales promissiones additæ legi morali ad omnes pertinent, Sicut, Honora patrem et matrem, ut sis longæuus super terram. Voco igitur legales promissiones, quia additæ sunt legibus moralibus, quæ ad omnes pertinent. Cum autem nemo nisi ex Evangelio iam sciremus, reconciliatos pronunciarî iustos, perinde ac si legi satisfacissent. Tunc igitur bona opera iudicantur quædam legis impletio, & merentur præmia, cum sunt ab his, qui fide iam consecuti sunt remissionem peccatorum & reconciliationem. Facile autem iudicari potest, Ideo nos ad bene operandum frigidiores esse, quia somniamus opera & exercitia nostra indigna esse præmijs, aut certe frustra suscipi pericula & labores. Tanta est peruersitas animi humani, ut nec Evangelio, nec legalibus

h ij promissæ

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

promissionib. credat. Si certo statueremus Deum nobis precantibus & pro nostris benefactis pacem & alia bona redditurum esse, maius in nobis studium esset recte faciendi. Ideo diligenter & nobis ipsis & Ecclesie inculcemus non frustra suscipi labores, sed magna præmia nos impetraturos esse benefactis nostris. Sic exerceri fidem Deus præcipit, & ob hanc causam operibus addidit promissiones, ut fidem per tales occasiones exerceamus, cogitemus nos daturos esse elemosinam, quia Deo placeat hoc officium, & quamquam minus uideamur comparcere, tamen Deus sit facultates nostras conseruaturus, sit daturus pacem & alia publica cõmoda, quæ si non haberemus, funditus perirent & priuatae facultates. Hæc de promissionib. legalibus duxi adscribenda esse, & ut sciamus nõ esse irritas, quanquam legi non satisfacimus, sed obedientiam in reconciliationis esse quandam legis impletionem, & ut meminimus in his operibus exuscitandam, exercendam & confirmandam esse fidem.

Exposui causas, quæ nos ad bene faciendum accendere debent. Necessitatem, dignitatem bonorum operum, præmia, Exercitium fidei. Ad hæc

DE BONIS OPERIBVS.

has causas illa precipue adiungenda est, quod quamuis obedientia imperfecta est, tamen iam placet in reconciliatis, Et quod a Spiritu sancto adiutamur & custodimur, ne Diabolus pertrahat nos in errores perniciosos, aut ad flagitia. Ideo scriptum est, Non relinquam uos orphanos. Hoc beneficium, quam late pateat, quam gratum nobis esse debeat, nulla uox humana pro magnitudine eloqui potest. Vidimus Anabaptistas his annis plane uelut fascino aliquo dementatos, palam impias, absurdas & sediciosas opiniones ita mordicus tenere, ut non solum cripi sibi illas non paterentur, sed etiam superbissime contemnerent monitores. Ita sibi horribile exicium in multis locis accersuerunt. Hic consideremus quantum Dei beneficium sit, custodiri ne decepti a diabolo, hos aut similes errores amplectamur. Nam mirificas diaboli insidias nulla humana prudentia sine Spiritu sancto satis cauere potest. Exuscitent igitur nos ad benefaciendum etiam hae causae, quod iam aliquo modo sit possibilis Lex, quia placet inchoata obedientia, & quod promittitur nobis auxilium.

E contra consideremus quantum noceant

h iij

mala

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

mala opera. Primū merentur iram Dei & damnationem eternam. Præterea deformant Euangelium & gloriam Dei, sicut inquit Propheta, Propter uos male audit nomen Dei inter gentes. Quare multipliciter Deum offendunt. Tertio, habent pœnas præsentis, Diaboli tyrannidem, qui impios in potestate habet, & impellit in omnis generis errores ac flagicia. Sicut Saul postquam exarsit odio Davidis, adeo furit, ut etiam Sacerdotes innocentissimos homines crudeliter trucidet. Sequuntur & pœnæ corporales, bella & alia calamitates. Quarto, impediuntur omnia spiritualia exercitia, extinguuntur fides in his qui indulgent cupiditatibus. Postremo, quod maxime horrendum est, peccata merentur indurationem, & puniuntur peccatis, sicut Paulus Rom. 1. significat. Hæ causæ diligenter cogitandæ sunt, ut securitatem carnalem eiciamus ex animis, & discamus timere iram Dei, ac nos ad bene operandum excitemus. Est & breuiter addendum, quæ opera requirantur a Christianis, & qui sint ueri cultus Dei, uidelicet opera, quæ Deus nobis præcipit. Sicut Paulus docet cum ait, Summa legis est, dilectio ex corde puro, & conscientia bona & fide non ficta. Possunt autem apte

DE BONIS OPERIBVS.

quæ includi in decalogum.

Pertinent ad primum præceptum pœnitentia, seu Timor, Fides, seu fiducia misericordiæ promissæ propter Christum, quæ non est existimanda, leue aut frigidum opus, sed ingens motus est, quo in uera contritione, id est, ueris paenitentibus eriguntur corda, & uincunt terrores peccati & concipiunt consolationem & nouam ac spirituales uitã. Estq; hæc fiducia assidue exercenda in inuocatione, in omnibus periculis & negotijs, & petendum, ut Deus misereatur nostri, ac sanctificet, regat, gubernet, adiuuet nos. Ita in omni uita latissime patent exercitia huius fidei. Et hæc fiducia parit dilectionem Dei, Cum enim agnouimus magnitudinem misericordiæ Dei, iam & diligere incipimus, & statuimus nos curæ esse Deo & exaudiri &c. Pertinet ad primum præceptum etiam obedientia in afflictionibus. seu patientia, de qua suo loco dicemus.

Ad secundum præceptum pertinent, Inuocatio, Gratiarum actio, Confessio doctrinæ, & predicatio uerbi Dei, si postulet uocatio.

Ad tertium, conseruatio publicarum cere-

h v

moniarum,

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

moniarum, quæ diuinitus ordinate sunt, reuerentia erga ministerium.

Ad quartum, officia uitæ ciuilibus, obedientia, diligentia in obeunda uocatione.

Ad quintum, dilectio proximi, iusticia & beneficentia erga proximos.

Ad sextum, Castitas, fides coniugij, Temperantia & Sobrietas.

Ad septimum, iusticia in contractibus, & usu facultatum, liberalitas elemosynæ.

Ad octauum, Veritas in omni uita, odiſſe simulationem & mendacia.

Sed supra prolixius enarrauimus decalogum, ex quo recte intellecto bene iudicari poterit, quæ opera Deus postulet.

Dixi de iustificatione, de fide, de legis imple-
ptione, seu de bonis operibus simplicissime & sine
ne sophistica. Nec uideo quid offendere in hæc
sententia

DE BONIS OPERIBVS.

sententia bonos possit, cum nihil habeat absurdi, nihil perplexi, cum non sit noua, sed in sacris literis clare tradita, & consentanea scriptoribus Ecclesiasticis, denique cum sit utilis pietati, & non inanem speciem pietatis adumbret, sed uera fidei exercitia monstret, ac doceat nos de nostra infirmitate, & illustret Christi beneficium, de remissione peccatorum plane & simpliciter docet, & firmam consolationem conscientis proponit. Qui sint ueri cultus Dei, quo modo placeat inchoata obedientia explicat. Denique quid est cause cur tantopere ab hac nostra sententia abhorreant quidam, in qua hoc in summa dicimus. Necessariam esse poenitentiam, & tamen remissionem peccatorum, ut sit certa, contingere non propter dignitatem nostrorum operum, sed fiducia Christi. Non tollimus bona opera, tantum causam remissionis peccatorum transferimus in Christum, Et nihil hic absurdi de libero arbitrio, aut predestinatione admisceo. Ostendo doctrinam fidei ad hoc tradi, non ut perturbet conscientias, sed ut ueram, piam, & firmam consolationem proponat, deinde ut in omni uita teneamus pia & spiritalia fidei exercitia. Quid hæc habent incommodi? Scholastici doctores, de hac fide, seu fiducia

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

fiducia, qua remissionem peccatorum consequimur, prorsus nihil dicunt, Imo etiam iubent dubitare. Deinde nimium extenuant immundiciam & corruptionem naturæ. Ideo fingunt homines posse sine peccato esse, & propria impletione legis iustos esse. Hæ tenebræ sane obscurant doctrinam de fide. Non enim potest intelligi, quam sit opus misericordia, cum nimium extenuatur naturæ immundicies, & confirmatur fiducia propriæ puritatis. Ista seu Platonica, seu Stoica scio magnifice dici, in homine efficiendam esse omnium uirtutum absolutionem, & nescio quam ἀπαθῆα, & hoc genus alia. Hæc cum ita dicuntur, ut obruatur pura doctrina de fide, aut cum de fide nihil prorsus dicitur, nō habent usum in uita.

Dilutio.

NEC uero difficile est dissimilia dicta, quæ ci-
tantur contra sententiam, quam recitavi de fide,
conciliare. Ego non solum calumniosas & ueter-
ratorias interpretationes in causis religionis, sed
etiam non necessarias ἀκριβολεγίας, odi. Ac
satis apparet me hoc agere magno studio, ut ple-
rasq;

non est a se
contra illud dicitur

DE BONIS OPERIBUS. 101

rasque controuersias ex illis disputationum inuolu-
 eris, et ex Sophistica, quantum possum, euoluam.
 Quare simpliciter respondeo ad omnia dicta, quæ
 de lege, seu iusticia bonorum operum citantur.
 Fateor necessariam esse nostram obedientiam, seu
 iusticiam bonorum operum, sed hæc non placet,
 nisi in reconciliatis, seu iustis, Nemo enim legi
 satisfacit. Quare prius oportet nos fide consequi
 remissionem peccatorum, & fieri filios Dei. Et
 hæc fides nititur non nostra dignitate, sed tantum
 misericordia propter Christum promissa. Postea
 placet etiam nostra obedientia. Hæc est simplex
 & plana responsio, sumpta ex ipsis negocij fon-
 tibus, non est astute excogitata. Constat enim o-
 mnibus opus esse remissione peccatorum. Deinde
 quia nemo legi satisfacit, certe dictis de lege ali-
 qua ^{ἐπιτιμῶν} addenda est. Ideoq; Paulus in ^{mod. dicitur}
 quit, Christum esse finem legis, hoc est, legem si-
 ne Christo non prodesse, quare semper addendum
 est legi, Euangeliū de fiducia in Christū. Nec se-
 rendi sunt, qui somniant hominem iustum esse
 propria legis impletionem, Et nihil interim de fi-
 ducia misericordiae dicunt. Breuiter igitur ali-
 quot locos percurram.

si uis in uitam ingredi, serua mandata &c.

Ergo

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Ergo uita aeterna datur propter legem, seu propter observationem mandatorum. Respondeo, Cum nemo legi satisfaciat, & nemo sit sine peccato, perirent omnes, si non possent salui fieri, nisi legem implessent. Haec absurditas sequitur ex hoc dicto, si quis tō p̄m̄top acerbe sine ulla interpretatione retinere conetur. Necessse est igitur addere interpretationem, uidelicet, obedientia erga legem est necessaria, Sed legi addendum est Euangelium de Christo. Prius oportet nos per misericordiam propter Christum fieri filios Dei. Postea sequi debet obedientia nostra, quae quoniam est imperfecta, persona pronunciat iusta, id est, accepta, propter aliud, uidelicet, propter Christum. Nam si sentiendum esset nos Deo placere propter hanc impletionem legis, conscientia redderetur incerta. Ideo prius aliud proponi necesse est, propter quod statuamus nobis Deum propitium esse, Et quia propter Christum personam iam placet, placet etiam haec inchoata obedientia.

Iacobus ait, Videtis igitur, quod ex operibus iustificatur homo, & nō ex fide solum. Ac uideatur Iacobus discrete hanc sententiam eo consilio posuisse, ut adderet Pauli dictis correctionem, & emendaret Exclusionem, de qua supra dictum est. Equidem

dictum sicut scriptum

DE BONIS OPERIBVS.

Equidem nõ sum pugnax, & soleo facillime transi-
gere cū aduersarijs, non prorsus iniquis. Libenter
igitur assentior Iacobo, modo ne affingamur ei
aut absurde opiniones, aut alienæ sententiæ. Nec
opus est procul querere interpretationem. Ipsa
uerba aspiciamus. Si Iacobus intelligit fidem, no-
ticiam historiæ, quemadmodū ait. Demones cre-
dunt, nulla controuersia est. Et tota illa Iacobi
conciõ loquitur de iusticia operū, non de remissi-
one peccatorum, non de illo agone conscientie,
de quo ait Dauid. Non iustificabitur in conspectu
tuo omnis uiuens. Nam Paulus intelligit fidem,
fiduciam misericordiæ, qua accipienda est re-
missio peccatorum, & liberanda conscientia a
terroribus peccati. Hæc fiducia non potest tribui
diabolo. Si igitur Iacobus aliud intelligit fidem,
quam Paulus, nihil disident, Vt enim Iacobus cū
noticia historiæ, seu professione, requirit bona o-
pera. Sic & Paulus inter cætera bona op. ra re-
quirit & noticiam historiæ, seu professiõem arti-
culorum fidei, interim alia disputatio est, quomodo
consequamur remissionem peccatorum, an uero
propter dignitatem operum nostrorum, an uero
per misericordiam. Hæc est simplex & uera re-
sponso. Sed morosis addam & alteram. Etiam
si do

LOCI COMMV. PHILI. MELANTH.

si de fide, more Pauli loqueretur, tamen concedo,
 ut iam saepe dixi, utranq; iusticiam necessariam
 esse, iusticiam fidei et iusticiam operum. Sed hæc
 posterior, uidelicet, iusticia bonorum operum,
 non est iusticia, quæ possit opponi iudicio Dei, nec
 placet nisi in reconciliatis. Prius igitur conse-
 quimur remissionem peccatorum, & sit persona
 iusta, id est, accepta per misericordiam propter
 Christum, fide, non propter dignitatem sequentis
 obedientiæ. Postea uero sequens obedientia est
 iusticia, hoc est, placet Deo. Nihil est incõmodi
 si hoc modo accipiatur dictum, iustificamur fide
 & operibus, id est, utraq; iusticia requiritur, sed
 si quis affingit, quod fides de qua in Paulo aut
 Genesi mentio fit, non proffit ad remissionem pecca-
 torum, nisi propter dignitatem operum, quanta-
 tum sequatur incõmodi, etiam atq; etiam conside-
 derandum est, Fieret enim incerta remissio pecca-
 torum, Nullam haberent consciencia firmam
 consolationem, Euertetur omnino fides, quæ
 cum nititur nostra dignitate, sit incerta. Eruditis
 ex Phrasi facile est iudicare, quid significet uer-
 bum iustificari. Nam hic apud Iacobum, non sig-
 nificat consequi remissionem peccatorum, sed
 reconciliatiõem, sed iustificamur, id est, habentes
 fident

DE BONIS OPERIBVS. 101

fidem & opera, habemus iusticiam utramq; quæ
 requiritur. Paul. autē aperte de remissione pec-
 catorū loquitur, et iustificatiōem intelligit remis-
 sionem peccatorū, et recōciliatiōem, seu eā acce-
 ptationē, qua persona corā Deo accepta est, Hæc
 autē cōtingūt per misericordiā. Spero bonis uiris
 abunde satisfactum esse de loco Iacobi, presertim
 cum ego d' ἡ τὸ πρῶτον proprie teneam. Illi, qui affin-
 guunt, quod remissionem peccatorum consequa-
 mur propter dignitatem operum, & fidem non
 prodesse, nisi propter dignitatem operum, assuūt
 sententias alienas Iacobo, Imo corrumpunt fidei
 appellationem. Nam fides ut sit certa, debet tan-
 tum misericordia niti. Qualis carnificina erit
 conscientie, si sic sentiendum erit, Tunc habere
 nos remissionem peccatorum, cum opera tanto
 digna beneficio habemus. Hæc imaginatio &
 conscientias ad desperationem adigit, & gloriam
 Christi obruit, & fidem abolet, Quare non est
 assignanda Iacobo, Sed teneamus τὸ πρῶτον sim-
 pliciter, ut dixi, sine his absurdis opinionibus.

Pleraq; alia dicta alibi satis interpretatus
 sum. Si omnem fidem habeam, dilectionem autem
 non habeam, nihil sum. Hic Paulus docet neces-

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

sariam esse dilectionem, seu obedientiam nostram.
Id ego quoq; iam toties dixi. Nec uero dicit
Paulus, remitti peccata propter nostram dilec-
tionem.

Remittite & remittetur uobis, concio est
de pœnitentia, Prior pars præcipit de pœnitentia,
Secunda offert remissionem peccatorum.
Nec assui debet, quod contingat remissio propter
dignitatem nostræ condonationis, Neq; enim hoc
Christus dicit, ut in sententia, Desinite mala facere,
Et sequitur postea, Si fuerint peccata uestra,
ut coccinum & iterum eluentur. Hic &
in similibus dictis, non est statim assuendum, quod
propter nostram contritionem remittantur peccata,
Sed sciendum est promissionem oportere
fide accipi. Gratum est autem in his sententijs,
quod operi nostro addita est promissio, non quod
ex dignitate nostri operis pendeat, sed ut nostrum
opus sit signum & uelut Sacramentum, quod ad-
moneat nos de uoluntate Dei. Sicut & Baptismus
signum est, quod admonet certo nobis ignosci. Ita
cum nos cōdonamus alijs, opus nostrum admonet
nos, ut annexam promissionem intueamur, &
statuamus nobis quoq; condonari peccata. Idem

DE BONIS ODERIBVS. 1003

Idem iudicandum est de similibus sententijs, que sunt conciones pœnitentiæ, qualis est. Redime peccata tua iusticia, & beneficijs erga pauperes, Et erit sanatio delictorum tuorum. Altera pars præcipit de pœnitentia, Redime peccata tua iusticia & beneficijs erga pauperes, hoc est, respisce, fias iustus, agnosce Deum, credito, deinde regnum tuum ita administrato, ut potentiam tuam ad salutem hominum conferas, non ad nocendum. Concionatur. n. Regi, et non solum de elemosynis, sed de agnitione Dei, de fide, postea de eius uocatione, hoc est, de iusticia et beneficentia in imperio exercenda, quæ duæ uirtutes maxime coli a summis Regibus debent. Ita redime peccata, id est, impetrabis, ut tollatur reatus, tum culpa, tum poena, quia conuersis promittitur uenia non propter pœnitentiæ dignitatem, sed per misericordiam, si eam fide apprehendant, Et tamen necessaria est pœnitentia. Altera pars promissio est, Erit sanatio &c. quæ certe debet fide accipi, & ut sit certa non debet pendere ex conditione nostræ dignitatis. Sententiæ in Tobia, Elemosyna liberat a morte, & similes, significant elemosynas mereri ingētia beneficia, ut defendamur a Deo in magnis periculis. Preconia sunt bo-

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

norum operū, quæ sunt sane amplificanda, sed ita
 ne Christi beneficium obscuretur. Remissionem
 culpæ consequimur fiducia Christi. Caterum scien-
 dum est bona opera mereri remissionem pœ-
 narum temporalium, seu mitigationem, ut suo
 loco dicitur. Neq; hoc beneficium leue ducendū
 est, regi difficilimas vitæ tempestates, mitigari
 calamitates, pub. bella, famem, dissipationes pub.
 status & alia mala. Horum mitigationem crede-
 merentur bona opera. Ideo de hoc beneficio sepe
 concionantur sententiæ scripturæ. Vt Esaiæ 55.
 Frange esurienti panem, & requiem dabit tibi
 Dominus semper. Eodem referrī potest, Dilectio
 operit multitudinem peccatorum, id est, meretur
 mitigationem pœnarum.

Obijcitur & de mercede. Vita æterna apo-
 pellatur merces, Ideo debetur pro operibus, et nō
 datur gratis. Item, sunt digna vita æterna, tan-
 quam debita mercede. Priusquam ad hoc argu-
 mentum respondeo, primū admonendus est lector,
 ut suam ipse conscientiam in hoc argumento con-
 sulat, Nunquam enim ulla perita conscientia asse-
 firmabit sua benefacta, digna esse vita æternā,
 aut deberi sibi vitam æternā propter dignitatem
 operum.

DE BONIS OPERIBVS.

operum. Quare impudenter faciunt, qui hoc argu-
 mentum obijciunt, cum reclamet in omnib. iu-
 diciū conscientie. Quod autem conscientia re-
 clamet, testatur David, qui ait. Non intres in iu-
 diciū cum seruo tuo, quia non iustificabitur in
 conspectu tuo omnis uiuens. Et Christus dicit, Cū
 feceritis omnia, dicite serui inutiles sumus. Qua-
 re si quis conscientiam, quæ angitur de spe uitæ
 eterne, iubet intueri in benefacta, & mundiciem
 propriam, & meriti dignitatem, & propter hanc
 expectare uitam æternam, is nequaquã proponit
 firmam consolationem animo luctanti cum despe-
 ratione. Hic certe docenda est mens, ut sciat fi-
 ducia misericordie certo simul & iustificatiõem,
 et donationem uitæ æternæ cõtingere. Ideo Pau-
 lus inquit, Donum Dei uita æterna. Et Ezechias
 peccata, Proiecisti post tergum tuũ omnia
 peccata mea. Et David, Beatus uir, cui non im-
 putauit Dominus peccatum. Q. d. omnibus im-
 putari peccatum potest, Quærenda est igitur mi-
 sericordia, & statuendum, quod ita iustificet, seu
 acceptet nos Deus, quia remittit peccata. Et hæc
 ipsa iustificatio semper iam nouam uitam & obe-
 dientiam secum affert. Paulus inquit, uictoriam
 mortis contingere fiducia Christi, nõ propter no-
 stram

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

stram dignitatem cum ait. Aculeus mortis peccatū est, Potentia uero peccati Lex, Deo autem gratia, qui dedit nobis uictoriam per dominū nostrum Iesum Christum. Q. d. Si nostram dignitatem metiremur, Lex semper accusaret nos etc. Et Ioan. 6. Hec est uoluntas Patris mei, qui misit me, ut omnis qui uidet filium, & credit in eum, habeat uitam aeternam. Ioan. 3. Qui credit in filium, habet uitam aeternam. Hæ consolationes proponende sunt animo consistenti cum desperatione, & expectanda uita aeterna propter Christum, non propter dignitatem propriam.

Cur igitur uocatur merces? Ne hic quidē argue respondebo. Etiā si uita aeterna uocatur merces, aut dicitur deberi iustis, tamen hoc nō debet intelligi, quod debeat propter dignitatē nostrorum operum, sed propter promissionem, quæ quidem pollicetur non propter legem, aut dignitatem nostrorum operum, sed propter Christum, his quæ fide misericordiam apprehendunt. Quare cum uita aeterna uocatur merces, figura est a lege sumpta. Lex enim solet loqui de iusticia, uelut de nostra dignitate, & huic mercedem promittit. *1. Cor. 9. 17.*

DE BONIS OPERIBVS.

quitur & de fide, tanquam de opere ac merito. Et tamen ex Euangelio scire oportet, quod iustificatio & donatio uitæ æternæ fide per misericordiam contingant propter Christum, non propter dignitatem nostrorum operum. Deinde cum scriptura mercedem operib. promittit, sciendum est, etsi uitæ æterna contingit propter aliam causam, tamen quia etiam compensat ad afflictiones & benefacta, hac ratione mercedem recte appellari.

Certe enim nostra opera non sunt precium tanti muneris, Et tamen ipsum munus, compensatio quædam est. Sicut filio familias contingit hereditas propter aliam causam, & tamen officia eius compensat. Non decet ita acerbè interpretari uocabulum mercedis, ut transferatur Christi beneficium in nostra opera, ut conscientie adhibeantur ad desperationem, quæ iudicant se non satis operum habere, aut ut hypocritæ concipiant inanem fiduciam meritorum, fingant se habere opera digna, se esse sine peccato, se legi satisfecisse, imo etiam amplius fecisse, Et superflua merita alijs uendant. Repudiatis his ineptis opinionibus facile est postea uidere, ubi quadret uocabulum

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

cabulum mercedis. Nam opera ut diximus merentur sua premia.

Fide sumus iusti,
Fides est opus,
Ergo operibus sumus iusti.

Respondeo ad Maiorem. Fide sumus iusti, non quia est opus aut qualitas in nobis, sed quia accipit misericordiam. Et ut res fiat planior, transformanda est oratio in correlatiuam. Fide sumus iusti, id est, per misericordiam pronunciamur iusti, sed hanc oportet fide accipi. Minor est uera, Fides est opus. Sicut autem alia opera, seu uirtutes alie imperfectae sunt, ut dilectio, patientia, castitas, ita fides est imperfecta. Quare nec propter dignitatem fidei iusti sumus, sed quia misericordiam accipit. Nam fides instrumentum est, quo misericordia propter Christum promissa apprehenditur, qua misericordia, ut ait Paulus, consummati sumus.

Iusticia est obedientia erga totam legem,
Bona opera sunt obedientia erga legem,
Ergo

DE BONIS OPERIBVS.

Ergo bona opera sunt iusticia.

Primum neganda est minor, Nam bona opera non sunt perfecta obedientia erga legem, quia, ut ait Paulus, natura carnalis non potest perfecte obedire legi Dei. Essent autem iusticia, & iustificarent, si perfecte obediremus legi. Deinde ad maiorem respondeo, iusticia legis est obedientia erga totam legem, sed quia hanc non prestamus, Ideo Euangelium affert gratuitam iustificationem. Significat igitur imputationem iusticie, qua per misericordiam accepti sumus, non propter dignitatem uirtutum nostrarum, Ita in Paulo & sepe alias intelligi debet iusticia. Et prudenter uidentur est, ubi scriptura loquatur de iusticia legis, aut de hac imputatione. Ad iusticiam legis quadrat appellatio ex quinto Ethicorum, ubi iusticia uniuersalis significat obedientiam erga omnes leges. Ceterum bona opera, seu uirtutes in reconciliatis reputantur esse quedam legis impletio, ut dictum est. His conuenit appellatio iusticie ex quinto Ethicorum.

Iusticia est in uoluntate,
Fides non est in uoluntate.

i v

Ergo

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Ergo Fides non iustificat.

Respondeo. Maior est uera de iusticia legis, quæ significat nostram obedientiam, nostras uirtutes et qualitates in uoluntate. Sed cum de iusticia fidei loquimur, iusticia significat imputationem iusticie, seu acceptationem, qua Deus nos per misericordiam, non propter nostras qualitates aut dignitatem acceptat. Opus est autem fidei quæ hanc acceptationem, quæ in promissione proponitur, apprehendat. Et hæc fides non est tantum noticia, sed etiam uelle & accipere promissam misericordiam, sicut alioqui fiducia, motus est, seu habitus uoluntatis, quo auxilium oblatum accipimus, aut expectamus. Quod autem fides huiusmodi fiduciam significet, supra ostendi.

Opera contra legem sunt peccata,
Ergo bona opera sunt iusticia. Consequen-
tia nota est ex natura contrariorum,
Iustificat igitur.

Respondeo, Consequentia ualeret, si legi
satisficeremus, Tunc enim bona opera et essent
iusticia, & iustificarent. Cum autem homines
non

DE BONIS OPERIBVS. 133

non satisfaciant legi, nec sint sine peccato, necesse est aliud querere, uidelicet, misericordiam, qua iusti pronunciemur.

Remissio peccatorum pendet ex conditione poenitentiae, Igitur est conditionalis. Antecedens probo, quia impossibile est peccatū actuale remitti nisi accedat mutatio actus, Igitur mutatio actus saltem aliqua partialis causa est iustificationis, & aliqua ex parte meritum.

Respondeo. Neganda est consequentia, Cū enim de conditione loquimur, intelligimus conditionem nostrae dignitatis. Ceterum concedimus, quod promissio habeat conditionem poenitentiae, & quod mutatio actualis peccati sit necessaria. Sed tamen detrahimus huic mutationi dignitatem, uidelicet, ut maneat certitudo. Nam etiam cum externum opus abieciimus, tamen affectus adhuc herent in animis. Nunquam igitur prorsus cessant uiciose actiones. Fieret ergo incerta promissio, si ex dignitate eius mutationis penderet. Preterea peccata remittuntur etiam si adhuc herent ac manent in hominibus, concupiscentia

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

scientia & uiciosi affectus. Ideo facile intelligi potest opus esse gratuita remissione.

Secundo. Illud desinere plenum est desperatione, pauoribus & morte, Ideo nec iusticia nec precium est, Sicut et Paulus detrahit legi iustificationem, quia Lex iram efficiat. Quare manifestum est, non posse tribui iustificationem contritioni, quia ipsa contritio faceret mors eterna, nisi liberaremur ab illis terrorib. erecti fide. Iam si penderet remissio ex dignitate contritionis, magis magisque rueret conscientia in mortem, cum uideat nullum quamlibet magnum dolorem, dignum esse precium remissionis.

Hæc diligenter consideranda sunt, ut sciamus requiri contritionem, & tamen dignitatem alio transferendam esse. Item, ut consideremus naturam legis & operum. Si enim precipuum opus legis, uidelicet, damnare peccatum, & irasci peccato, non iustificat, sed affert mortem, magnum testimonium est, lege non iustificari nec uiuificari homines, sed opus esse consolationis, quam fides affert. Et tamen cum accedit fides, contritio illa & mortificatio fit sacrificium, & plac

DE BONIS OPERIBVS. 1003

Et placet Deo. Quare in omni uita & pœnitentia crescere debet, & exerceri fides, quæ erigat perterrefactas mentes, & in omnibus periculis & negocijs exuscitet nos, ut inuocemus Deum.

Non enim potest existere Inuocatio si cogitemus nos reiectos esse, non exaudiri &c. sicut Paulus inquit. Quomodo inuocabunt, si non credant? Veros igitur cultus Dei & precipua opera alit hæc doctrina de fide, quam qui contemnant, etsi iactitant se bonorum operum doctores esse, tamen hæc propria Christianorum opera non intelligunt, & ab horum conspectu oculos atq; animos hominum abducunt tantum ad externa opera, quæ etiamsi sunt necessaria, tamen longe inferiora sunt inuocatione Dei. Exerceamus igitur fidem in inuocatione, in omnibus uitæ periculis, ac negocijs, petamus ut Deus sanctificet, gubernet, ac seruet nos. Ibi experiemur nobis opus esse hæc consolatione, quod Deus sit nobis propicius certo per misericordiam, quod exaudiat nos, quanquam simus indigni. Sicut David in Psalmo ait, Si iniquitates obseruaueris Domine, quis sustinebit? Quia apud te propiciatio est,

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH

atio est, propterea timeberis. Sustinuit anima mea in uerbo eius, sperauit anima mea in Domino. Id est, Agnosco me esse immundum, Et tamen erigo me & confido, te mihi propiciam esse, propter promissam propiciationem. Hac fide nos quoq; erigamus, & meminerimus hanc orationem pertinere ad eos, qui agunt pœnitentiam, non ad illos, qui securi indulgent prauis cupiditatibus. Hunc ipsum Psalmum quotidie Deo decantemus, hac Musica piæ mentes se consolentur et erudiant, ut ueros cultus Deo reddere discant.

Atq; ita demum intelligentur & dulcescent dicta in Psalmis, de misericordia, & quæ iubent nos letari, confidere, sperare, cum ad hanc Pauli doctrinam respiciemus. Nam omnia illa dicta excutiuntur animis, si cogitent misericordiam promitti, sed dignis, & satis meritis, Nos uero indignos esse tanto beneficio. Ideo discamus ex Paulo remissionem peccatorum gratis promitti, atq; ita intelligamus Psalmos concionari de gratuita misericordia. Et hæc sententiæ, quæ iubent letari, confidere, sperare, illis ipsis concionantur, qui sentiunt se indignos esse, ideo

DE BONIS OPERIBVS. 1001

Ideo iubent eos letari, ut eximant desperationem, & admoncant, quod promissa sit gratuita misericordia.

Hæc consideranda sunt, cum recitamus illa in Psalmis. Letentur & exultent gentes, quia recte iudicas populos, & gentes in terra dirigis, id est, quia uere regnas, dedisti Euangelium, respicis nos, remittis peccata credentibus, exaudis inuocantes te, quanquam sint infirmi, indigni, E contra illos, qui non credunt, punies & perdes. Et Psalmo 41. Quare turbata es anima mea, Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor ei. Significat enim se perterrefactum esse pro peccata, quod sentit se indignum esse. Et tamen erigit animum, & statuit Deum sibi propicium esse.

Cum sic intelliguntur hæc dicta, tum deum consolationem ingentem afferunt his, qui agunt poenitentiam. Nam hi soli iudicare possunt, ubi habeat usum, & quam uim habeat hæc doctrina de fide, uidelicet, in agone conscientie, agentis cum Deo, in inuocatione. Sed desino plura

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

no plura exempla colligere, sunt enim pijs obuia
 in quotidianis precationibus, in quibus certe fia
 des asidue excitanda, & confirmanda est in
 omnibus uitæ periculis. Nam hunc cultum prece
 cipue requirit Deus, quem prorsus non intelli
 gunt illi, qui hanc doctrinam de fide obrunt,
 aut delere conantur. Homines partim imperiti,
 partim mali, uociferantur nos dissentire ab Ecc
 lesia, incendunt iracundiam Principum aduers
 sus nos. Ego uero pios lectores spero indicaturo
 ros esse, germanam Ecclesie sententiam a me &
 retineri & illustrari, ac aduersarios potius dis
 sentire a ueteri & puriore Ecclesia, & uere
 & Τιμαγελεῖς, qui cum de remissione peccator
 rum docent, prorsus nullam mentionem peccator
 fidei, hoc est, fiducia in Christum, Imo iubent
 dubitare de remissione peccatorum, deinde ada
 dunt eam contingere propter dignitatem nos
 strorum operum, & tamen semper dubitans
 dum esse, utrum contigerit, Et affingunt hos
 mines posse legi satisfacere, & sine peccato esse.
 Sed iudicium sit ipsius Ecclesie, hoc est, pios
 rum & doctorum. Ego quidem τῆς ἐνοχίας
 καὶ δικαίας ψήφου monstrare conatus sum.
 De discretia

ab auctoritate
 eximita nos hanc

quia et iustitia

De discrimine peccati mortalis
ac venialis.

PECCATVM mortale, hoc est, dignum
morte aeterna, in genere intelligi debet, nō
tantum aliqua actio, sed etiam morbus hārens in
natura, qui uocatur peccatū originis, uidelicet ua-
cere metu Dei, dubitare an Deus curet huma-
na, an respiciat & exaudiat &c. non confidere
quod Deus uelit ignoscere, uelit saluare, Item,
concupiscentia. Quare impij, hoc est, qui non
apprehendunt remissionem peccatorum fiducia
Christi, habent peccata mortalia & damnantur,
etiam si non habeant actiones externas flagitio-
sas. Idq; testantur plerūq; sententiæ Ioan. 3.
Qui non credit iam iudicatus est, Quia nō cre-
dit in nomine unigeniti filij Dei. Item. Qui cre-
dit filio habet uitam aeternam, Qui autem incre-
ditus est filio, non uidebit uitam, sed ira Dei ma-
net super eum. Sed dicamus de iustificatis.

Vetus partitio est peccati, in mortale &
ueniale, uarie autem explicatur. Nos breuiter
ita dicimus. Primum de morbo illo naturæ, hoc
est, de cōcupiscentia, seu uicio originis quod re-
liquum est in omnibus, Hunc morbum natura sua
h peccatum

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

peccatum mortale esse, sed condonari his, qui fide apprehendunt remissionem peccatorum. Nulla nunc damnatio est his, qui in Christo Iesu ambulat. Deinde ille morbus non est ociosus, sed gignit cupiditates & adfectus uiciosos etiam in sanctis, sicut Paulus faterur in sanctis existere tales adfectus cum inquit. Caro concupiscit aduersus spiritum. Item, si spiritu actiones carnis mortificabitur, uiuetis. Sicut autem non est exequandus ipse morbus, ita nec hi adfectus leuia uicia duci debent, sed etiam sunt sua natura peccata mortalia. Non enim leuia peccata sunt, dubitare an Deus respiciat nos, an exaudiat, in afflictione stomachari aduersus Deum, diffidere Deo, considerare presentibus rebus. Item, incedere iniusto amore, odio &c. Huiusmodi adfectus, quia condonantur sanctis, sunt peccata uenialia, hoc est, condonata. Sancti enim non probant tales adfectus, sed repugnant eis, & fides in talibus qui repugnant adhuc existit, ideo interim tamen pronunciantur iusti. Nec adfero huc stoicam distinctionem de primis motibus et de assensu. Tanta est enim imbecillitas naturae humanae, ut opprimatur assensus priusquam satis intelligi motus possint. Illud necesse est scire, quod iusti repugnant

DE DISCRI. PEC. MORT. AC VENIALIS.

gnare illis motibus debent. Hæc omnia docet Paulus in illo loco. Nunc nulla damnatio est his, qui in Christo Iesu ambulant.

Sed est aliud quoddam genus actionum, quæ sunt eiusmodi, ut qui eas admittunt, excidant gratia Dei, desinant reputari iusti, & damnentur, nisi resipiscant, hæ actiones uocantur peccata mortalia. Quanquam autem gradum exactissimè constituuere huius generis difficile est, & cauetur, ne aut pauidi ad desperationem delignantur, aut duriores reddantur securi, tamen certe aliquis gradus legis tenendus est. Ac Paulus gradum constituit, cum inquit, Dillectio ex puro corde & conscientia bona & fide non fita. Requirit enim bonam conscientiam, Et hoc genere actionum peccatum mortale est, probare aut facere aliquid contra conscientiam, hoc est, impijs opinionibus, incredulitati, uiciosis adfectibus non repugnare. Item, externa flagicia committere contra mandata Dei, Loquimur enim nunc de actionibus, quibus admissis homo desinit pronunciari iustus. Non loquimur iam de morbo naturali, nec de peccatis ignorantia, quæ con-

k ij iungo

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

iungo cum morbo naturali. De his actionibus loquitur Paulus cum inquit. Si secundum carnem uiuetis moriemini. Item, 1. Corinth. 6. Ne ereretis. Neq; fornicatores, neq; idolatrae, neq; adulteri, neq; molles, neq; masculorum concubitores, neq; fures, neq; defraudatores, neq; ebriosi, neq; conuiciatores, neq; raptores regnum Dei possidebunt. Item, Ephe. 5. Hec scitote quod omnis scortator aut impurus aut auarus qui est idolatra, non habet hereditatem in regno Christi & Dei. Nemo uos decipiat uanis sermonibus, propter haec enim uenit ira Dei in inobedientes. Gala. 5. Manifesta sunt opera carnis, adulterium, scortatio, immundicia, impudicia, idolatria, ueneficium, odia, rixae, emulationes, dissidia, sectae, inuidia, caedes, ebrietates, comestiones, & similia his de quibus praedico uobis, quod qui talia agunt, Regnum Dei non possidebunt.

Item, Euangelium praedicat & requirit poenitentiam, pugnat autem cum poenitentia facere contra conscientiam. Nec fides potest existere in eo qui facit contra conscientiam. Fides enim est fiducia quod placeamus Deo, hanc fiduciam excuti necesse est, cum mens approbat aut facia

DE DISCRI. PEC. MORT. AC VENIALI.
facit aliquid, quod scit Deo displicere, sicut &
Paulus ait, Qui dubitans comedit condemnatur,
quia non ex fide, Quicquid autem non est ex fide,
peccatum est, hoc est, Cum conscientia sentit se
displicere, iam abiecit fidem, Quare & pecca-
tum est quod conscientia iudicat Deo displicere.

Tenendus est igitur hic gradus in actionib.
peccatum mortale esse facere contra conscienci-
am, hoc est, approbare aliquid, aut facere ali-
quod opus, quod conscientia iudicat displicere
Deo. Ideo Paulus requirit ut supra dictum est
dilectionem ex conscientia bona. Et Timotheo
precipit, ut militet bonam militiam habens fidem
& bonam conscientiam. Et 2. Corinth. 1. Hæc
est gloriatio nostra testimonium conscientie no-
stræ. Et ad Gala. Vnusquisq; probet opus suum,
ita in se ipso gloriationem habebit, hoc est, bonam
conscientiam. Hanc gloriam iustos habere necesse
est, ut uidelicet agentes poenitentiam non persue-
rent in ijs quæ iudicant se fecisse contra uolunta-
tem Dei, sicut scriptum est. Nolo mortem pecca-
toris, sed ut conuertatur & uiuat. Item, Si dis-
xero impio morte morieris, & egerit poeniten-
tiam a peccato suo feceritq; iudicium & iusticia

LOCI COMMV. PHILIP. MBLANTH.

am & c. uita uiuet.

Quare necesse est iustos habere hanc gloriam bonæ conscientie, Et tamen interim scire eos oportet hanc ipsam obedientiam quam præstant, non esse perfectam, sed multum habere uicij, Ideoq; in iudicio Dei non confidunt dignitate operum, sed confidunt personam iustam, id est, acceptam esse propter Christum, sicut & Paulus requirit bonam conscientiam, & tamen alio transfert iustificationem cum inquit. Nihil mihi conscius sum, sed in hoc non iustificatus sum. Ita & Ioannes ait. In hoc cognoscimus, quod ex ueritate sumus, & coram eo habemus tranquilla & pacata corda. Hic requirit bonam conscientiam, uere diligimus cum ita diligimus, ut nos conscientia nostra coram Deo non reprehendat. Deinde addit de iustificatione. Sed etsi condemnet nos cor nostrum, maior est Deus corde nostro, id est, Etsi sentimus dilectionem nostram non satis puram esse coram Deo, nos non satisfacere legi, tamen inquit retinenda est fiducia misericordie Dei, quæ nos pronunciauit iustos, ac maior est quam nostra infirmitas. Ideo rursus addit. Si non reprehenderit nos cor nostrum, habemus fiduciam ad Deum. Hæc plurimum refert habere bene cognita

DE DISCRI. PEC. MORT. AC VENIALIS

gnita & meditata, ut seruemus hoc quod Paulus inquit. Ne contristetis Spiritum sanctum Dei, signati sumus ad diem redemptionis, hoc est, ne beneficium Christi abijciamus & pereamus.

Præterea ad hoc genus peccati mortalis, pertinent etiam peccata omissionis & ignorantie affectatæ. Nam hæc ipsa affectatio est contra conscientiam, ut si quis nolit cognoscere Euangelium, aut nolit intelligere officium suum, aut alioqui negligenter faciat. Ideo Paulus dicit, Ve mihi si non Euangelizem. Talia & nunc sunt multorum peccata, qui negligunt audire & cognoscere Euangelium, cum sciant mandatum esse. Hunc audite, Talis erat & Iudeorum ignorantia, qui Christum persequebantur de qua Christus loquitur. Si cæci essetis, peccatum non haberetis, nunc dicitis uos uidere &c. Sic peccata mortalia sunt gentium Idolatriæ &c. Sed dixi principio de peccatis illorum, qui prorsus sunt sine noticia Christi. In talibus enim & ipse morbus nature, & omnes uiciosi affectus sunt peccata mortalia.

De prædestinatione.

k iij

Neq̄

Neq; ex ratione, neq; ex lege, sed ex Euangelio iudicandum est de prædestinatione. Deinde non alia causa prædestinationis quam iustificationis quærenda est, hæc si quis constituetur in initio, facile se ex multis quæstionibus explicabit. Nam si tantum ex Euangelio iudicandum est, si prædestinatio cum iustificatione conferenda est, una & simplex uia erit. Sicut cum de iustificatione quærimus ordimur a uerbo, Ita cum de prædestinatione quærimus ordiendum est a uerbo seu Euangelio. Porro & singulorum tentationes de electione, & scriptorum eadem de re disputationes partim a ratione oriuntur sine uerbo Dei, partim a lege. Homines imaginantur causam electionis esse nostram dignitatem seu merita, quia ita iudicant ratio & Lex. Ideo in hanc sententiam ferè delabuntur scholastici doctores recentiores omnes, quia tantum docent iusticiam legis. Sed nos meminimus ad Euangelium respiciendum esse.

Duo autem sunt consideranda in promissione Euangelij. Videlicet, quod & gratis promittit iusticiam, & quod promissio est uniuersalis. Nã hæc duo exercent humanos animos, disputamus alias de

DE PRAEDESTINATIONE.

alias de dignitate, nos ideo non esse electos, quia
sumus indigni, alias disputamus de particularitate
etiamsi digni essemus, tamen Deum suos quos-
dam elegisse, quibus fuerit equior. Ideoq; ne-
gamus nobis sperandam esse salutem, quia fortasse
non sumus in eo numero. Vtraq; imaginatio rea-
pudianda est, et magnopere prodest aduersus eas
diligenter munire pias mentes. Ideo neq; dignita-
tem nostram respicere debemus, neq; ex uniuersa-
li promissione particularem efficere. Sed singu-
li nos in illam uniuersalem includamus. Cum igitur
de electione angimur aut disputamus, non ora-
diamur à nostris supputationibus uel à lege, sed à
promissione Euangelij. Si quis extra Euangelium
causam querit electionis, is non potest non erra-
re. Ideo non sinamus nos ab Euangelio auelli, ac
ceteras supputationes procul reijciamus.

Cum igitur promissio sit gratuita, recte
statuitur misericordiam esse causam electionis.
Deinde cum promissio sit uniuersalis, si quis ex
uniuersali particularem uelit efficere, is reddet
simpliciter incertam promissionem et tollet fidem.
Iam cum statuendum sit promissionem uere uniuersalem
esse quod ad uoluntatem Dei attinet, sicut à
posteriore in iustificatione dicimus aliquam in ac-
cipiente

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

incipiente causam esse, uidelicet non dignitate, sed quia promissionem apprehendit, cum qua spiritus sanctus est efficax, quemadmodum Paulus inquit, fides ex auditu est, ita & de electione à posteriore iudicemus, haud dubie electos esse eos, qui misericordiam fide apprehendunt, nec abijciunt eam fiduciam ad extremum. Hæc omnia ex hoc fonte oriuntur, quod de uoluntate Dei non est iudicandum extra uerbum & sine uerbo, quod certe faciunt illi qui quærent causam electionis, & interim non deducunt conscientias ad promissionem Euangelij.

Nec moror etiam si quis hic alia quedam obscuriora uelit quærerere, quæ etiam si quid habent ueri, tamen inutilia & perplexa sunt & tantum perturbant conscientias, & abducunt eas à conspectu Euangelij. Nec uero ulla tentatio pertinacius urget animos ac magis aduersatur fidei, quam imaginatio illa, quæ efficit promissionem particularem. Ideo medendum est imbecillitati animorum nostrorum, non est confirmanda diffidentia. Colligat igitur sibi quisq; testimonia quæ ostendunt promissionem esse uniuersalem, quales sunt hæc sententiæ Roman. .ij. Iusticia Dei per

DE PRÆDESTINATIONE.

per fidem Iesu Christi quæ est in omnes & super omnes.

Ioannis iij. Vt omnis qui credit in ipsum non pereat sed habeat uitam æternam. Ro. x. Idem dominus omnium diues in omnes qui inuocant eum &c. Huiusmodi sententiæ suauissimam consolationem adferunt, præsertim cum etiam alteram particulam nobis proponimus, uidelicet. quod sit gratuitum beneficium. Huc pertinent etiam hæ sententiæ. Deus uult omnes homines saluos facere. Item. Apud Deum non est προσωποληψία. Hæc sunt consideranda, ne confirmemus naturalem diffidentiam & Deo tribuamus προσωποληψίαν. Præterea & hoc animaduertendum est, malum ex nobis esse, quare cauendum est, ne uolentes indulgeamus naturali diffidentie, ac repugnemus promissioni aut discedentes à promissione, interea quæramus alias electionis causas sine uerbo Dei. Ideoq; & Augustinus quamlibet durus est, tamen de prædestinatione & gratia sic scripsit. Eos qui uocationis munus congrua pietate susceperint, & quantum in homine est Dei in se bona seruantes, adiuvat &c.

Quare

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Quare etiam siquid in hac causa alij subtilius disputant, mihi tamen satis est colligere ea, quæ certum est prodesse conscientijs. Certe enim debet conscientia in præsentem certamine reuocari ad promissionem, & hoc præcipue considerare quod promissio & gratuita, & uniuersalis est.

Neq; hæc quæ dixi aduersantur uerbis Christi. Nemo uenit ad me, nisi quem pater traxerit. Nos enim à uerbo ordiri debemus, itaq; cum uerbum apprehendimus, simul Deus est efficax per uerbum iuxta illud. Euangelium est potentia ad salutem omni credenti &c. Et Pauli dictum. Non est uolentis neq; currentis, sed Dei miserantis, non efficit promissionem particularem, sed docet misericordiam causam esse electionis. Id quod & supra diximus. Ac tota illa concio Pauli de electione instituta est, non ad perturbationes mentes sed ad consolandas. Et quidem necessariam consolationem proponit, detrahit iniusticie legis meritum ac dignitatem, ideo ait. Non est uolentis neq; currentis. Quid autem optabilius est quam electionem non ex dignitate nostre iusticie, sed ex misericordia pendere ut sit ratio.

Deinde

DE PRAEDESTINATIONE.

Deinde fuit et haec consolatio necessaria dicere de effectu electionis, quod uidelicet, sit aliqua certa electorum Ecclesia, quae uerbo Dei credit, ne decepti illam multitudinem putemus esse ecclesiam Dei, quae propter iusticiam legis arrogat sibi titulum & interim persequitur Euangelium. Hoc agit Paulus ut detrahat Iudeis titulum ecclesiae, quem sibi propter iusticiam legis arrogabant. Ideo opponit aliam electorum ecclesiam, & interim dicit alteram indurari, loquens uidelicet, de poena persecutionis, Ad Ephe. i. inquit Elegit nos in Christo, ut admoneat electionis causam esse non dignitatem nostram, sed Christum, ne remoto Christo ac Euangelio de electione cogitemus, sed causam electionis in Christi beneficio ac promissione quaeramus. Item Roma, viii. Quos praedestinauit eosdem & uocauit, quos uocauit eosdem & iustificauit. Hic consolatur sanctos, ut sciant aliquam certam esse electorum ecclesiam, sciant Euangelium futurum esse efficax &c. Deinde adiungit uocationem, ut ostendat rem geri per uerbum, & uocationem pertinere ad electionem. Haec satis sit de praedestinatione breuiter monuisse. De causa mali, item de contingentia supra dictum est.

De discrimine veteris & No
ui testamenti.

SUPRA diximus de lege & Euangelio. Eius
samsi Lex Moisi ad certum populum ac tem-
pus certum pertinuit, tamen legem natura om-
nium esse gentium communem & ad omnes eta-
tes pertinere. Ideoq; in natura scripta est. Rur-
sus Euangelium, hoc est promissio reconciliatio-
nis propter Christum, etiam ad omnes etates per-
tinet, etsi hæc quidem non est naturalis noticia,
sed ab initio reuelata est promissio patribus.
Nunc si uetus testamentum proprie uocamus le-
gem Moisi, hoc est totam politiam Moisi, facile
est discernere uetus Testamentum à nouo. Vetus
Testamentum hoc est Lex Moisi continebat legem
& promissiones de politia populi Isracl. Signifi-
cat enim testamentum, seu pacta, seu promissio-
nes seu ordinationem. Et leges illæ Mosaicæ
hoc sine traditæ sunt, non quia populus propter
eas esset iustus coram Deo, sed ut discernere-
nt Israclitas à reliquis gentibus, usq; ad prædicatio-
nem Christi. Voluit enim Deus segregare hunc
populum à cæteris gentibus, ut certus aliquis popu-
lus

DE DISCRIMINE VETE. ET NOVI TESTA.

lus esset, in quo nasceretur Christus, & in quo
conseruarentur promissiones, & extarent certa
testimonia de uerbo Dei. Ideo tantis miraculis
populus eductus est ex Aegypto, & subinde noua
miracula extiterunt in eo populo, uidelicet, ut cer-
tum extaret testimonium, quod iste populus habe-
ret uerbum Dei & promissionem de salute huma-
ni generis. Quanquam igitur Israelitæ non me-
rebantur remissionem peccatorum & iustificatio-
nem id est reconciliationem coram Deo propter
has leges, tamen Deus subiecit eos istis legibus
quæ erant obseruandæ, uelut disciplina quædam
quæ coherceretur caro &c. Sicut inquit Paulus
Lex est pædagogus. Et tamen interim ceremoniæ
illæ erant etiam piis typi & signa uenturi Chri-
sti. Consequabantur autem Israelitæ remissio-
nem peccatorum & iustificabantur coram Deo,
non illis obseruationibus legis, sed fiducia miseri-
cordiæ Dei promissæ propter uenturum Christum,
sicut & sancti in nouo testamento, nec fuit ullum
discrimen quod ad remissionem peccatorum &
reconciliationem attinet. Quia utriq; fide Chri-
sti iustificantur, non lege.

Hæc copiose disputantur in Galatis &
epistola

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

epistola ad Hebreos. Detrahit enim Paulus legi
 iustificationem & transfert in Christum. Iam
 cogitemus quantum offenderit iudeos ea doctrina
 qui de lege contrariam persuasionem habebant,
 scilicet, quod propter suos cultus & opera legis
 consequerentur remissionem peccatorum & iusti-
 ficationem coram Deo, & hac fiducia sua iusti-
 cie & cultuum cumulabant sacrificia, sicut & in
 ecclesia multi senserunt, Missam & ceteras or-
 dinationes ecclesiasticas mereri remissionem pec-
 catorum & iustificationem, & hac opinione or-
 dinationes ipsas cumularunt, & quidem ad de-
 fensionem suarum traditionum allegant exem-
 plum legis Mosaicæ, decipit enim eos κακοδοξία
 λη, legis quam non recte detorquent ad iustifica-
 tionem, nec recte accommodant ad nostra opera.
 sicut igitur nunc fremunt impij quando iustifica-
 tio detrahitur Missæ & ceteris ordinationibus
 ecclesiasticis, ita iudei prophetis & apostolis
 irascebantur, quando docebant homines non pro-
 nunciari iustos propter ceremonias & cetera le-
 gis opera. Atq; hæc collatio pharisaicarum opi-
 nionum utilis est, ut consideremus fontes unde in
 ecclesia ortæ sint falsæ persuasiones de ecclesi-
 asticis ritibus. Deinde ut nos consolemur exem-
 plo

missa imitatio

DE DISCRIMINE VET. ET NOVI TESTA.

pro prophetarum & apostolorum qui in simili
caussa uersamur & periclitamur.

Sed hic quærat aliquis. An sacrificia
pro peccatis non merebantur remissionem pecca-
torum? Respondeo. Ad hebreos clare scriptum
est. non potuisse aboleri peccata sanguine tau-
rorum & uitulorum &c. Deinde constat corda
non uiuificari, non uinci mortem ullis externis
ritibus. Ideo sacrificia illa non merebantur re-
missionem peccatorum coram Deo, sed mereban-
tur remissionem ciuilitè, hoc est coram illa eccle-
sia, ut uidelicet essent pars populi, seu ne à po-
litiâ Moysi excluderentur. Caterum pijs & cre-
dentibus omnes illi cultus in lege, tamen erant sig-
na hoc est bona opera, primum enim erant sig-
na uenturi Christi, quibus admoniti fidem suam
exercebant & confirmabant, sicut alludit Da-
uid ad Christum cum ait. Asperges me domine
hyssopo & mundabor. Deinde erant signa confe-
sionis, erant & sacrificia *ευχαριστια*, hoc est *sanctificatio*
opera quibus Deo gratiæ agebantur, quibus profi-
tebantur se inuocare illum Deum, qui eis hoc uer-
bum dederat & seruabat eos. &c. Et pijs
conscientijs solacio erat fidem suam exercere in
talibus

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH

talibus ordinationibus quas sciebant Deo placere, cum essent ab ipso conditæ, sicut & nunc conscientis prodest scire quæ opera Deus requirit &c. Nam traditiones humanæ cum sine mandato Dei excogitatæ sint, quomodo possunt esse cultus, cum conscientia non possit affirmare tales cultus Deo placere.

Nouum testamentum est promissio iustificationis & uitæ æternæ donandæ propter Christum. Et cum hæc promissio, hoc est, Euangelium de Christo ad omnes ætates pertineat, non sic intelligi nouum Testamentum debet, quasi non pertineat ad patres, sed dicitur nouum testamentum, quia est nouum & aliud pactum quam legis patrum, alia promissio est. Lex enim habebat promissionem regni Israel. Sed Euangelium habet promissionem rerum æternarum, uidelicet abolendæ mortis, & renouandæ humanæ naturæ, donandæ nouæ iusticiæ ac uitæ æternæ propter Christum, sic remittit peccata, ut simul corda uiuificet & renouet spiritu sancto. Quia igitur nouum testamentum offert iusticiam & uitam æternam, ideo requiruntur in nouo testamento spirituales cultus animi, sicut ait Christus. Veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & ueritate

DE DISCRIMINE VET. ET NOVI TESTA.

tate, hoc est, non externis obseruationibus sed ue-
ris & spiritualibus motibus cordis, fide, spe, di-
lectione, patientia &c. Sic discernit Paulus ue-
tus & nouum testamentū. 2. Cor. 3. & Roma. 8.
Acceptistis spiritum adoptionis filiorum in quo cla-
manus abba pater. Et Hieremias. 31. Ecce feriam
nouum fœdus &c. post dies illos dabo legem
meam in uisceribus eorum, & in corde eorum
scribam eam &c.

Hic cum remissione peccatorum pollicetur
spiritum sanctū, qui nouam et uerā Dei noticiam
& nouam obedientiam in cordibus effecturus sit.
Ideo Roma. 14. inquit Regnum Dei non est esca-
& potus, sed iusticia, pax, & uita in spiritu san-
cto. Et Philippenses. 3. Nostrum *τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον*
in caelis est. Quasi dicat Euangelium non con-
stituit mundanam politiam; sed est quædam no-
ua celestis uita. Interim uero dum in corpore ui-
uimus, sumit nos uti moribus & legibus omnium
gentium, sicut cibo & potu, & cæteris uitæ ne-
cessarijs ad uitam corporalem. Itaq; Abraham,
Dauid & similes quia fide placebant Deo, & ha-
bebant spiritum sanctam, pertinebant ad Nouum
testamentum, & tamen interim pro tempore &

*in uero, in
in spiritu*

donec in corpore uiuebant, utebantur suis ritibus & legibus. Ita nunc quoq; populus noui testamenti sunt, non impij, sed qui fide placent Deo & habent spiritum sanctum. Et hi dum uiuunt in hoc corpore moribus & legibus presentibus uti debent. Illa altera eorum uita spiritalis nihil impedit, quo minus corpus utatur cibo, potu, politicis moribus & legibus. Præterea quanquam nouum testamentum prædicat Euangelium de iusticia & uita æterna & de spiritalibus cultibus, tamen interim manet in mundo Lex nature, & disciplina qua reliqui qui non pertinent ad nouum testamentum, tum coherceri tum assuesceri debent, ut doceri possint & ad agnitionem Christi adduci.

De spiritu & litera.

HIC locus ex superiori nascitur. Paulus enim uetus & nouum testamentum ita discernit 2, Cor. 3. Ut uetus testamentum uocat litteram & administrationem mortis. E contra nouum testamentum seu Euangelium uocat administrationem

DE SPIRITU ET LITERA.

strationem spiritus & uitæ. Significat autem spiritus cum spiritum sanctum, tum motus spirituales, quos excitat in cordibus spiritus sanctus, sicut testatur Paulus .2. Corin. 3. Transformamur à claritate in claritatem à domini spiritus. Litera uero significat omnes cogitationes & obseruationes, & ut uocant bonas intentiones seu conatus rationis sine spiritu sancto, hoc est, sine uero timore, & uera fiducia Christi. Opponitur enim litera uiuis & ueris motibus cordis. Ideoq; litera dicitur, quia est quedam doctrina seu imitatio ad quam doctrina & disciplina assuefacti sumus.

Lex igitur est litera cum imitamur eam bonis intentionibus aut externis moribus, sine spiritu sancto, hoc est, sine uero timore, & sine uera fiducia. Et quidem Lex per sese ideo est administratio mortis, quia aut tantum disciplinam quandam efficit quæ nõ liberat à morte eterna, aut eum uere accusat, occidit conscientias, Quia non promittit remissionem peccatorum gratis, nec adfert spiritum sanctum &c. Præterea & Euangelium est litera, cum non apprehenditur spiritu, hoc est, cum non uere timemus, nec uere credi-

LOCI COMMV. PHILI. MELANTH.

mus Deo. Sed Euangelium tunc est administratio spiritus & uitæ, cum fide apprehenditur remissio peccatorum, liberantur corda à terroribus, & concipiunt spiritum sanctum, & uouos motus legi Dei consentientes. Euangelium enim promittit remissionem peccatorum gratis, & spiritum sanctum, & uitam æternam.

Repudianda igitur est Origenis interpretatio, qui literam intelligit historiam seu ceremonias seu grammaticū sensum. Spiritum uero intelligit allegoricam interpretationem. Imò allegorie ipse ceremoniarum & historiarum per sese nihil sunt nisi litera, hoc est doctrina. Et quod Paulus inquit, Lex est spiritualis, non debet intelligi legem esse allegoricam, sed legem non esse tantum externam & politicam disciplinam, sed requirere motus spirituales scilicet, uerum timorem Dei, ueram fiduciam, ueram dilectionem &c. Itaq; ceremonie non impediebant quo minus David & reliqui sancti legem spiritus liter facerent. Ceremonie enim non excludunt spiritum sanctum. Imò sunt signa quibus exerceri fides debet. Nec refert dissimilia esse signa, patres habebant sua signa, circumcisionem & alias ceremonias.

DE SPIRITU ET LITERA.

ceremonias. Nos habemus signa nobis tradita. Spiritus sanctus autem idem est, & fiducia misericordiae in sanctis debet esse similis. etiamsi signa temporibus uariant. Haec satis sit breuiter admonuisse de uocabulis literae ac spiritus, ut sciamus literam non tantum pertinere ad tempus Mosai- cae legis, sed ad omnium aetatum homines qui disciplina regendi sunt. Rursus etiam spiritum pertinere ad sanctos omnium aetatum, sicut & supra de lege & de Euangelio diximus. Sciendum est enim etsi litera, hoc est assuetudo & imitatio decalogi quam efficit humana ratio non iustificat coram Deo, tamen hanc disciplinam necessariam esse, ut saepe supra dictum est.

De Libertate Christiana.

HIC locus cognatus est superioribus, & distinetur a ueteris ac noui testamenti illu- strat. Est autem per necessaria cognitio libertatis Christianae, quia ostendit in quibus rebus proprie sit Christiana iusticia, quid sit sentiendum de ceremonijs de quibus omnibus aetatibus extiterunt infinitae dissensiones. Ostendit item dignitatem rerum politicarum. Necessesse est autem de tantis re-

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH:

bus extare in ecclesia firmam doctrinam. Porro docendi causa quatuor gradus libertatis christiane constituemus.

Primus gradus libertatis Christiane est, quod non propter legem, sed gratis propter Christum donantur remissio peccatorum & impunitio iusticie, atq; hic est precipuus gradus. Est q; libertas spiritualis, prorsus nihil ad exteriorum seu civilem uitam pertinens, sed tantum pertinet ad certamen conscientie in iudicio Dei, in quo opus est hac consolatione. De hoc gradu loquitur Christus, cum inquit, Si uos filius liberati fuerit, uere liberi eritis.

Secundus gradus est Donatio spiritus sancti, quo credentes uiuificantur, & reguntur ac defenduntur aduersus seuiam Diaboli. Pertinet autem hic gradus ad superiorem, nec ab eo diuelli debet, sed docendi causa discerno, ut in tali enumeratione magis conspici uarietas beneficiorum Christi possit, & discamus uti utroq; beneficio, In pauoribus conscientie primus gradus inueniendus est. In alijs uitae periculis secundus gradus admonet nos, ut nos erigamus & petamus regi

DE LIBERTATE CHRISTIANA.

regi & defendi spiritu sancto . Et de hoc secundo gradu loquitur Paulus . 2 . Corin . 5 . Vbi spiritus domini , ibi libertas . Item . Non relinquam uos orphanos .

Sed hoc loco plurimum refert hoc mone-
ri de primo gradu , quomodo intelligi libertas de-
beat seu legis abrogatio . Primum enim sciendum
est , libertatem seu abrogationem legis , de qua
in his duobus gradibus loquimur prorsus nihil per-
tinere ad eos qui non agunt pœnitentiam , hi
enim sunt sub lege , hoc est , accusantur & dam-
nantur lege morali , sed tantum ad illos pertine-
re , qui fide apprehendunt beneficium Christi . Ad
de his tenendum est hoc discrimen . esse liberum
à lege , non est esse liberum ab obedientia legis
moralis , sed à maledictione legis . Hoc est , Etsi
legi non satisfacimus , tamen iam propter aliud
videlicet propter Christum habemus remissionem
peccatorum & imputationem iusticiæ , perinde
ac si legi satisfacereamus . In hanc sententiam ait
Paul . Nō estis sub lege , sed sub gratia , hoc est , cer-
to iam placetis Deo per gratiã , hoc est per miseri-
cordiam , non propter legis impletionem . Nemo
enim legi satisfacit . Item ad Galatas Christus nos
redemid

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum, hoc est, quia nemo legi satisfacit, ideo Lex antea accusabat & condemnabat omnes. Nunc non accusat, non condemnat illos, qui per Christum reconciliati sunt. Hoc igitur beneficium est libertatis, quod conscientie possunt habere firmam consolationem cum intelligunt gratis donari remissionem peccatorum, ut in placere iustos per misericordiam, etiamsi in eis adhuc hereant reliquie peccati, nec legi satisfaciant. Sic igitur tota Lex abrogata est, ut à maledicto totius legis liberati simus, & alia res proposita sit ad querendam iustificationem, ut iustificatio certa sit. Sed tamen manet Lex moralis quod ad obedientiam attinet quia certe Euangelium subiecit nos obedientie erga Deum. Et quomodo hæc obedientia placeat, sæpe iam dictum est. Quare autem necesse sit retinere legem moralem, quod ad obedientiam attinet, & econtra liceat omittere ceremonias & iudicialia Moysi, paulo post dicam.

Augustinus plerunq; sic tractat. Iusti sunt liberi à lege, quia accepto spiritu sancto ultra faciunt ea quæ Lex præcipit. Hæc sententia videtur

DE LIBERTATE CHRISTIANA.

videtur tantū de secundo gradu libertatis loquitur,
non dicit clare de primo gradu, de quo maxime
refert doceri conscientias, scilicet, quod hæc
sūt libertas, gratis donari remissionem peccato-
rum, & iustos placere tametsi legi non satisfaci-
ant. Deinde meo iudicio satis commodum est de
obedientia loqui *voynōe*, quod maneat Lex *Legatur*
quod ad obedientiam attinet.

Sic accipiatur & hæc sententia Pauli.
Bona est lex si quis legitime utitur, sciens quod in-
iusto non ponitur Lex, sed iniusto, hoc est. Omnia
legis officia pertinent ad iniustos. Lex accusat
& condemnat iniustos. Item lege sunt cohercen-
di iniusti. Sed iusti sunt liberi à lege, hoc est, nō ac-
cusantur neq; cōdemnantur lege, sunt .n. propter
aliud iusti id est accepti. Deinde cum sint iusti,
iam faciunt legem, & cohercentur, nec opus est
novis vinculis conscientiam onerare, sicut in ec-
clesia & apud monachos accidit, ubi subinde no-
vis vinculis oneratae sunt conscientiae, & nullus
suis fuit exasperanda legis, allegabatur auto-
ritas Gregorij. Bona mentis est timere culpam
ubi non est culpa. Et interim tamen non doceban-
tur homines, ut scirent se fide iustos esse, sed re-
tinebantur

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

relinquebantur ambiguae & desperabunde conscientie. Istam carnificinam conscientiarum uoluit prohibere Paulus cum ait, Iusto non ponitur Lex, quia scilicet, Lex non accusat neq; condemnat iustos, nec iustus cum iam faciat legem onerandus est nouis legum uinculis. &c.

Tertius gradus libertatis est, quod Euangelium liberat nos à ceremonijs & iudicialibus legibus ut uocant Moysi. hic gradus aliquo modo ad exteriorem uitam pertinet, sed habet causam in superioribus, Ideo enim Euangelium non requirit leuiticas ceremonias, quia docet nos consequi remissionem peccatorum, & iustos promoueri per misericordiam propter Christum, non propter ullos cultus aut nostra opera. Et hæc causa est quare Paulus tam uehementer contendat, ne ceremonie leuiticæ existimarentur esse necessarie, ne obscuraretur Euangelium de fide hoc est, ne beneficium Christi transferretur in leuiticos cultus aut similes &c. Hæc est magna & digna causa, quare de libertate, de abrogatione legis tam uehementer contendat, ut uidelicet que docet gratis remitti peccata &c. Præterea

DE LIBERTATE CHRISTIANA.

Præterea de iudicialib. Moysi sciendum est, ideo ea non requiri in Euangelio, quia Euangelium docet de quadam æterna iusticia et spirituali, & interim concedit nobis in hac uita corporali uti legibus omnium politiarum in quibus uiuimus, sicut concedit omnium gentium architectonica aut medicina uti, aut spacijs dierum ac noctium. Et de hoc gradu libertatis homines moneri necesse est, quia uidimus aliquoties magnos tumultus ortos esse ab ijs, qui ignari huius libertatis conabantur legem Moysi in forum reuocare.

Sed quærat aliquis. Cum Euangelium abroget legem Moysi, an abrogatio de tota lege intelligi debeat, præsertim cum decalogus, sit pars legis difficilima, imò reliquæ partes, uidelicet, ceremoniæ ac forenses leges, uerius iucunda spectacula sunt quàm onera. Ad hoc respondeo. Abrogatio legis principaliter intelligi debet de abrogatione iuris illius, quod Lex habebat, uidelicet, quod omnes homines accusabat & condemnabat. Sic igitur credenti tota Lex abrogata est, decalogus & reliquæ partes legis, quod uidelicet alia res proposita est ad quærendam remissionem peccatorum & iustificationem quàm

Lex

LOCI COMMV. PHILIP. MEL ANTH.

Lex. Item, quod Lex non condemnat credentes etiam si non satisfaciunt legi, quod quomodo intelligi debeat, supra dictum est, hoc modo præcipue intelligi debet libertas seu abrogatio de tota lege. Quia satis constat, ne quidem a sanctis opera decalogi perfecte fieri, sunt enim in sanctis reliquæ peccati. Liberat igitur Euangelium conscientiam illo horribili onere, uidelicet, terroribus & morte, quam decalogus incutit. Nam cum Paulus ait, nos a maledictione legis liberari, certe de tota lege loquitur, ac præcipue de decalogo qui magis accusat & maledicit, quam cæteræ partes legis.

Sed dicet aliquis. Si tota Lex est abrogata quare licet omitti ceremonias & iudicialia, non licet autem omitti opera decalogi. Respondeo. Ceremoniæ & iudicialia Moysi sunt externæ & corporales ordinationes certæ gentis, & ad tempus traditæ, ac desitutæ post Euangelij reuelationem, ut in Epistola ad Ebreos scribitur. Euangelium autem cum de uita spirituali & æterna concionetur, non requirit illas externas ordinationes Mosaicæ, quia ad uitam corporalem pertinent. Et tamen quia adfert nouam & spiritualem uitam, requirit obedientiam erga Deum, prædicat

DE LIBERTATE CHRISTIANA.

Prædicat pœnitentiam, & damnat uiciosam naturam, reprimit concupiscentiam, ideo requiritur spiritualia opera, quæ in decalogo docentur. Manet enim in natura hominis noticia naturalis decalogi, seu legum moralium, quæ docent nos de hac obedientia, Quare stultum fuerit sic intelligere abrogationem decalogi, quasi omitti posset sicut ceremonia, cum in mentibus nostris scriptus sit. Cæterum quatenus nos condemnat, opponi debet iudicio naturali Euangelium de abrogatione maledicti, de qua supra diximus.

Hactenus adhuc de uita spirituali diximus, sed de exteriori & corporali uita sciendum est, quod quanquam Euangelium non requirit Mosaicam politiam, tamen sicut non abolet Arithmeticam aut eloquentiam, ita nec ius naturæ, hoc est, naturale iudicium de moribus & ciuili uita abolet. Non enim corrumpit naturam sed potius sanat ac restituit. Retinet igitur ius naturæ, hoc est, ordinationes honestas de coniugio, distinctiones dominiorum, magistratus, iudicia. Naturam enim tolleret, si hoc naturale iudicium deleret. Atq; hinc potest existimari quam stulte iudicentur, qui somniant in Euangelio præcipi quandam
platoniam

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

platoniam rerum communionem, aut monasticam abdicacionem proprietatis. Euangelium .n. non constituit nouam corporalem politiam, sed in hac exteriori uita uult nos uti iudicio naturali, & subiicit nos presentibus magistratibus, & quidem iubet parere propter conscientiam. Atq; hic exaggeranda est auctoritas legum naturae & magistratuum. Primum ne libertatem nobis sumamus ad detrectandam obedientiam debitam, aut ad labefactandam publicam disciplinam, sicut quidam praetextu huius libertatis omnes honestos mores contemnunt, non seruant leges de gradibus cognationis, cum tamen ratio naturalis prohibeat et coniugia cognatorum in propioribus gradibus. Deinde ne superstitione quadam nos alligemus ad Mosaicam politiam. Christianus iudex debet hereditates diuidere, res iudicare iuxta leges suae gentis, quia singuli debent suis magistratibus parere. Non igitur debet ordinem iudiciorum aut poenas constitutas a magistratibus mutare. Quas re licet furtum punire usitatis poenis, etiamsi Lex Moysi aliter punit. Ita de decimis & alijs pensationibus & contractibus non tenemur auctoritate legis Mosaicae, sed obtemperare debemus praesentibus legibus, & ordinarijs magistratibus.

Prodest

DE LIBERTATE CHRISTIANA

Prodest igitur recte intelligere hunc gradum libertatis, non solum ad pacem publicam, sed etiam ad conscientias confirmandas. Quia docet pia & sancta opera esse parere presentibus legibus, quanquam sint ab ethnicis late, sicut Ioseph, Daniel & similes cum administrarent respublicam ethnicorum legibus, tamen pia & sancta opera faciebant. Habemus enim iam mandatum Dei, ut presentium magistratum legibus in hac civili uita obtemperemus. Imò Euangelium contumelia afficiunt, qui fingunt Euangelium nouam quandam doctrinam esse de mutandis politicis rebus, foro, hereditatibus, iudicijs & similibus rebus.

Quartus gradus docet quid sit sentiendum de ecclesiasticis ceremonijs, quas episcopi aut alij homines instituerunt, de his necesse est erudiri conscientias. Multa enim pericula afferunt traditiones, nisi hæc libertas intelligatur, quæ postea recitabimus. Est autem hæc summa huius gradus. Cum in hac uita corporali opus sit certis rebus, locis ac temporibus, permittit Euangelium in Ecclesia fieri tales ordinationes hoc fine, ut omnia in Ecclesia ordine & sine tumultu gerantur. Ideo certi dies constituuntur, ut sciat populus

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

pulus quando conuenire debeat, certæ lectiones
instituuntur, ut in scholis, ut commodius doceantur
homines, hi fines sunt corporales. Habetur
enim ratio tranquillitatis & commoditatis. Ea-
tenus concedit Euangelium fieri ordinationes,
quia Paulus dicit. Omnia fiant in Ecclesia de-
center & ordine. Sed præterea duo docet Euanga-
gelium de traditionibus. Primum uetat sentire,
quod traditiones ullæ ab hominibus condite, sint
cultus aut precia, quæ mereantur remissionem
peccatorum, aut iustificationem, sicut Christus
testatur. Frustra colunt me mandatis hominum.
Deinde docet etiam, non esse peccatum omittere
traditiones extra casum scandali, ita detrahit eis
opinionem iustificationis & necessitatis. Testi-
monia extant apud Paulum, ut ad Colossen. Ne-
mo uos iudicet in cibo, potu, parte dici &c. Lo-
quitur enim & de Leuiticis legibus, & de huma-
nis traditionibus. Et quod inquit. Nemo uos ius-
dicet, significat. Nemo uos condemnet propter
neglectos ritus. Et ad Gala. In libertate qua
Christus uos uocauit stete, ne iterum iugo serui-
tutis subijciamini.

Ut autem intelligi possit, quare sit opus hæc
doctrina

DE LIBERTATE CHRISTIANA.

doctrina de libertate, recitabimus quid sequatur
incommodi, si haec doctrina de libertate non extet
in Ecclesia. Primum obscuratur iusticia fidei, cum
transfertur beneficium Christi in traditiones, hoc
est, cum homines putant se mereri remissionem
peccatorum, & se iustos pronuciari, propter
tales obseruationes, aut cum sentiunt fidem inuti-
lem esse sine talibus obseruationibus, ex qua per-
suasione ruunt conscientie in desperationem, &
mittunt ueram fidei & Christi noticiam. Se-
cundo, Fingunt incruditi cultus & perfectionem
esse, tales externas obseruationes, ieiunia & si-
miles res, cum econtra cultus & Christiana per-
fectio sint timor, fides, dilectio & opera uocati-
onis &c. Tertio, Scinditur Ecclesiarum con-
cordia Nam cum hi ritus putantur esse necessa-
ri, existunt contentiones, cum suos ritus quaelibet
Ecclesia pertinaciter defendit, ut accidit de pa-
seate. Quarto, Consulendum est & pijs con-
scientijs, quae si putabunt hos ritus necessarios
esse, nunquam acquiescent. Quis enim unquam
obseruauit omnes traditiones. Ideoq; Gerson o-
lim ut mederetur pijs conscientijs quesiuit & πει-
ραx talium traditionum. Et qualis carnificina
conscientiaru fuerit, testatur ingens moles sum-
marum,

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

marum, quæ colligunt & interpretantur traditi-
ones. Et his disputationibus ita fuit oppressa Ec-
clesia, ut interim paucissimis uacauerit attingere
scripturam, aut meliora discere. Hinc igitur
intelligi potest, Ecclesie necessariam esse hanc
doctrinam de libertate, ut hæc pericula & incō-
moda caueri queant.

Paulus uocat traditiones humanas, de cibis,
coelibatu, & similib. doctrinas demoniorū, quare
significat eas plurimum habere periculi. Videns
dum est igitur, ut illa pericula intelligantur. Iam
cum hæc uita corporalis non possit in totum care-
re traditionibus, prudentia adhibenda est, quas
tenus probandæ & quatenus repudiandæ sint,
tanquam doctrinæ demoniorum. Tunc enim sunt
doctrinæ demoniorum, cum proponuntur tanquā
cultus & precia quæ mereantur remissionem
peccatorum, aut cum sunt carnificina conscien-
tiarum, quasi sint res necessarie ad iusticiam,
aut quasi sine eis fides sit inutilis, aut cū fingun-
tur esse perfectio Christiana. Cum hæc opiniones
affinguntur traditionibus, tunc sunt doctrinæ de-
moniorum, etiamsi alioqui de rebus medijs loquitur.
Sunt item doctrinæ demoniorum cum præ-
cipiunt

DE LIBERTATE CHRISTIANA.

epiunt ea, quæ sine peccato non possunt obseruari, qualis est Lex de cœlibatu &c, Cum igitur tantum habeant periculi traditiones, necesse est in Ecclesia extare doctrinam de hoc gradu libertatis, ut recte iudicari de traditionibus possit, quandoquidem opus est aliquibus traditionibus, ut dictum est propter tranquillitatem externam.

Quæsiuerunt autem & alij eorum *ἐπιεικῆ* in o. seruatum 7 q. m. p. m. g. *κετῆς*, sed hæc doctrina Pauli est commodissima interpretatio, quæ docet traditiones habendas esse, non pro cultibus, sed pro rebus externis & *ἀδ' ἰσ' ὀποισ*, & sentiendum esse, quod sine peccato omitti possint extra casum scandali. Hæc doctrina simul & retinet fidei iusticiam & libertatē conscientias a periculis, & tamen non dissoluit *ἐν τῷ ἁγίῳ*, quia docet aliquas traditiones in bona uoluntate qua uoluntate seruare publica consuetudine Ecclesiæ seruandas esse eas seruare tenus, ut scandala cauantur. Sic Ecclesia habet aliquas ferias, non quod obseruatio feriarum necessaria sit iudaico more, sed quia est opus certis temporibus ad docendum, & hæc ordinatio obseruanda est cum intellectu libertatis Christianæ, sed illi peccant, qui uel propter contemptum religionis aut doctrinæ non obseruant ferias, uel

LOCI COMMV. PHILIP. MEL ANTH.

exemplo suo nocent alijs, scienda est enim libertas, sed in usu prudentia adhibenda est, ne cui sit mus scandalo.

Person & alij hac ratione usi sunt, ideo posse traditiones omitti, quia Episcopi non habent ius onerandi Ecclesiam traditionibus. Sed contra hanc rationem opponitur mandatum de obedientia, quod obedientia sit necessaria, etiam si potestas abutitur suo iure. Item, Super cathedra Moysi sedent Scribae & Pharisei, quaecunq; dixerint &c. Hec cum dicendo exaggerantur, & augetur obedientiae necessitas, profecto perterret conscientia. Ideo necesse est querere firmam aliquam rationem, quae satis muniat conscientias, ne falsa persuasione de traditionibus opprimantur.

Itaq; diluendum est argumentum, quod in hac causa praecipue obijci potest.

Potestati necessario est obediendum.
Potestas Ecclesiastica condidit traditiones.
Ergo, Traditiones necessario observandae sunt.

Respondendum est ad maiorem, quae non est uera

DE LIBERTATE CHRISTIANA.

Uera cum potestas præcipit ut impia faciamus aut sentiamus, tunc enim regula tenenda est. Oportet Deo magis obedire quam hominibus. Porro traditiones etiam si de rebus adiaphoris loquantur, tamen sunt impie et doctrine demoniorum, quando cum his opinionibus proponuntur, quod sint cultus qui mereantur remissionem peccatorum, aut sint res necessariae ad iusticiam Christianam. Hæc ratio præcipue habenda est in conspectu, ut Christi gloria opponatur illis amplificationibus de obedientia. Nam cum ita proponuntur traditiones, obscuratur gloria Christi. Transferunt enim beneficium Christi in traditiones. Plerumque autem Hypocritæ ita defendunt traditiones. Quare necesse est dissentire et aduersari præcipue docendo. Paulus etiam exemplo interdum aduersus præfractos Hypocritas libertatem declarauit. Christus etiam excusat apostolos, uiolantes traditionem Pharisæicam Math. 15.

Hæc prima solutio maxime perspicua et plana est. Sed tenenda est et altera. Maior uera est de obedientia qualem requirit Euangelium. Euangelium autem uult in traditionibus relinquere hanc libertatem conscientijs. In his quæ sunt iuris di-

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

uini conscientia debet necessario obedire pastoribus, In traditionibus debet eatenus obedire ut scandala caueat, interim conscientia libera est, & sentire debet harum rerum libertatem non posse ulla humana auctoritate mutari aut aboleri, iuxta illud Pauli. Nemo uos arguat in cibo, potu &c. Item, In ea libertate qua Christus uos uocauit, state, & nolite iterum iugo seruitutis subisci. Quare etiam cum seruamus traditiones humanas, tamen non est addenda opinio necessitatis, sed seruandae sunt sicut usitata forma uestitus. Hae duae solutiones diligenter considerandae sunt. Sunt enim ex ipsis fontibus negocij sumptae, & conscientiam perspicue docent, quid de traditionibus sentiendum sit. Ac prior solutio detrahit traditionibus honorem iustificationis. Posterior opinionem necessitatis. Hae scire conscientijs prodest, & tamen meminerimus $\epsilon\upsilon\tau\alpha\lambda\epsilon\iota\alpha\pi$ esse seruandam in qua opus est ceremonijs, certis locis ac temporibus. Hanc $\epsilon\upsilon\tau\alpha\lambda\epsilon\iota\alpha\pi$ dissipare barbaries quaedam est aliena ab humanitate. Dixi de traditionibus & hoc quarto gradu libertatis. Dicemus etiam infra, reuerenter sentiendum esse de canonicis ordinationibus & potestate Ecclesiastica, propter sanctissimum ministerium.

Ceterum

DE LIBERTATE CHRISTIANA.

Cæterum de ceremonijs à Christo institutis, hoc est de sacramentis sciendum est, quod observari debeant, quia habent mandata Dei. Et tamen libertas Evangelica docet, quod ceremonijs non iustificemur sine fide. Item quod necessitas excuset nos si impediamur quo minus uti ceremonijs illis possimus, ut si in aliquo casu non possit alicui contingere baptismus. Is si vere crederet in Christum, tamen sine ceremonia saluus fieret, sicut inquit Christus. Dominus est filius hominis etiã sabbati. Itẽ. In Christo consummati estis. Nec manus est vinculum ceremoniarũ in Evangelio, quã in lege Moysi erat. David autem sacris panibus in casu necessitatis usus est. Etsi enim sciebat observandas esse ceremonias tanquam externam disciplinam, tamen sciebat se propter aliud quiddam iustum esse, et hanc externam observationem in casu necessitatis admittere aliquam dispensationem. Hanc habent excusationem pij in exteris nationibus, ubi non possunt habere qui porrigant eis integrum sacramentum.

De Sacramentis.

PLERVMq; addidit Deus promissionibus suis externas quasdam notas subiectas sensibus, quæ homines admonerent, & conseruarent ac prorogarent memoriam uerbi ad omnem posteritatem, firmitus enim durat rerum memoria quas oculi accipiunt commendatas certis ceremonijs uelut spectaculis. ita circumcisio fuit miraculosa quedam ceremonia ut significaret promissionem seminis, & memoriam huius promissionis ad postereros propagaret. Quare quandocumq; de Sacramentis loquimur, non tantum ceremonia consideranda est, sed statim animo requirenda promissio cuius causa signum institutum est. Est enim proprie Sacramentum signum diuinae promissionis à Deo institutum. Ideoq; duabus rebus constat, elemento & uerbo, ut extet memoria promissionis. Et ut tota ratio sacramenti in genere melius intelligi possit de usu & fine dicemus.

Primum igitur reprehendenda est pharisaica & prodigiosa opinio scholasticorum, qui finxerunt homines utentes sacramentis noui testamenti

DE SACRAMENTIS.

testamenti ex opere operato iustos fieri, & quidem addunt sine bono motu utentium. Hæc pharisaica persuasio explodenda est ex ecclesia, proprie enim pugnat cum iusticia fidei, sentiunt enim hominem fieri iustum propter illius ceremonie usum, etiamsi non credat. Imo si nullum bonum motum cordis addat, modo ut non ponat obicem, ne habeat actuale propositum peccati mortalis.

In regione sunt alij quidam belli homines, qui cum uelint uideri ciuilitate interpretari ceremonias, dicunt, Sacramenta non esse signa uoluntatis Dei erga nos, sed tantum notas nostræ professionis, quia oporteat extare notas quibus discernamur à reliquis gentibus, sicut Romanos toga discernerebat à græcis, aut sicut forma uestitus discernit monachos. Sed hæc ciuilis interpretatio non satis explicat usum Sacramentorum. Et si enim sunt notæ professionis & signa confessionis, tamen hic non est principalis finis, nec uiuat conscientiam. Nos autem principalem finem & qui conscientie proficit querimus.

Tertis est opinio anabaptistarum. Sacramenta

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

menta esse allegorias quasdam bonorum operum,
 ut circumcisiōe interpretantur signum fuisse co-
 herendarum cupiditatum . Baptismum signum
 esse afflictionum , quod oporteat Christianos subi-
 re fluctus, & pericula omnis generis perferre si-
 cut merguntur aquis . Ita cenam domini faciunt
 tantum mutuae benevolentiae significationem,
 Quia symposia apud omnes gentes sunt signa mu-
 tuae benevolentiae . Quamquam autem haec allego-
 ricæ bonorum operum non sunt absurde , tamen
 nondum de principali usu & fine loquuntur . Sa-
 cramenta enim sunt signa non tantum caritatis
 aut operum sed principaliter fidei , item uolun-
 tatis Dei erga nos . Euangelium enim non tan-
 tum concionatur de operibus , sed præcipue de
 uoluntate Dei erga nos, & de fide . At illi signa
 Euangelii tantum ad unam partem uidelicet ad
 opera accommodant.

Quarta est igitur uera sententia, quod
 Sacramenta noui testamenti principaliter institu-
 ta sint, ut sint signa uoluntatis Dei erga nos, incur-
 rentia in oculos, ut nos admoneant ut credamus
 promissioni in Euangelio propositæ . Ita coniungi-
 mus Sacramentum & promissionem . Sicut autem
 promissio

DE SACRAMENTIS.

Promissio fide accipienda est, ita & in usu Sacramentorum fides accedere debet, quæ statuat nobis ea uera contingere quæ in promissione proponuntur. Hic usus prodest conscientiis agentibus cū Deo. Paulus. n. inquit, circumcisionem fuisse sigillum iusticiæ fidei, hoc est, testimonia quædam addita promissionibus, ad hoc ut nos certius credamus. Item, ut proprie nobis applicari diuinas promissiones sentiamus, cum uidemus promissionē Dei uelut scriptam esse in nostris corporibus immersione ista in aquam, aut sumptione corporis domini.

Augustinus apte confert Sacramentum cum uerbo, cum ait Sacramentum esse uerbum uisibile, hoc est, sicut uerbum nota quædam est, quæ auribus accipitur, ita Sacramentum est spectaculum seu pictura quæ incurrit in oculos. Sicut igitur uerbum nota est significans aliquid de uoluntate Dei, & sicut uerbo apprehenditur Deus cum credimus, sic & apprehenditur Sacramento cum credimus. Quare sicut uerbum est instrumentum per quod Spiritus sanctus efficax est sicut Paulus inquit, Euangelium est potentia Dei ad salutem omni credenti. Item, fides ex auditu est &c. Ita per Sacramen-

ta

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

ta Spiritus sanctus est efficax, cum uidelicet fide accipiuntur. Admonent enim & mouent ad credendum, sicut uerbum. Ex his iudicari potest, quis sit principalis usus ac finis Sacramentorum, & quomodo ad conscientias erigendas & consolandas, tanquam ad finem referri debeant.

Hunc principalem usum docent & apostoli & ecclesiastici scriptores. Paulus enim de baptismo ait. Saluauit nos per lauacrum regenerationis, Quare Deus est efficax per baptismum. Et Petrus eruditissime ait. Baptismus esse non tantum externam sordium corporis abluentionem, sed pactum bonæ conscientie erga Deum per resurrectionem Christi, hoc est, pactum quo Deus erga nos testatur se nobis placatum esse propter resuscitatum Christum. Et uicissim hoc pacto conscientia confidit se habere placatum Deum, hoc est nos esse iustos propter Christum. Et in Actis ait Petrus, baptizetur unusquisque in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum, ubi certe affirmat baptismum testimonium esse & signum remissionis peccatorum & donationis Spiritus sancti. Ideo & sancti patres uocant Sacramenta signa gratie, hoc est uoluntatis Dei erga nos, nec

nec tantum iudicant ea notas esse professionis coram hominibus. Prophanum est sacramenta tantum efficere quasdam notas professionis erga homines, nec accommodare ea ad usum conscientiarum cum Deo agentium.

Ceterum postquam principalem usum ad finem tenemus, reliqui etiam usus addi possunt. Solent enim unius rei uarii fines esse. Sunt signa confessionis. Est autem confessio ut scimus præcipuus cultus Dei. Sunt item allegoriæ ac symbola honorum morum, sicut interdum sancti patres in concionibus adhortantur nos ad mutuam dilectionem. Quia cum simul in communi mensa, corpus domini accipimus, sanctissimum quoddam fœdus mutue beneuolentiæ facimus, cum omnes et membra Christi et uelut unum corpus inter nos effici-mur. Hoc argumento multum et libenter usi sunt sancti patres.

De Sacramentorum numero.

Nihil opus est rixari de Sacramentorum numero. Nam si sacramenta uocamus non solum

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

solum ceremonias in Euangelio institutas, sed etiam alias res aut opera quibus addite sunt promissiones diuinae, multa Sacramenta numerari poterunt, ut Oratio erit Sacramentum. Est enim opus quoddam nostrum & habet magnificas promissiones, Quicquid petieritis patrem in nomine meo dabit uobis. Erunt Sacramenta & afflictiones & eleemosynae, quia sunt opera ornata diuinis promissionibus, ut, date & dabitur uobis. Et quidem prodesset huiusmodi opera ornari titulo Sacramentorum, ut quasi in illustri loco posita pluris fierent, & hoc titulo homines admoniti scirent promissiones requirendas & magnificandas esse. Hoc modo & matrimonium Sacramentum est, quia est res externa ornata uerbo Dei & promissionibus. Est item significatio spiritalis connubii & societatis quae nobis est cum Christo. Erit & magistratus hoc modo Sacramentum, quia est certum genus bonorum operum ornatum uerbo Dei & promissionibus Ro. 13. Sed haec quae diximus non sunt ceremoniae recens in Euangelio institutae.

Itaque si Sacramenta uocamus ceremonias seu ritus in Euangelio institutos, & proprie pertinentes

DE SACRAMENTORVM NUMERO.

pertinentes ad hanc præcipuam promissionem & Euangelij propriam scilicet de remissione peccatorum, facile est diiudicare, quæ sint Sacramenta. Baptismus, Cœna domini & Absolutio. Nam hi ritus instituti sunt in Euangelio, & usurpantur ad significandam hanc promissionem Euangelij propriam. Baptizamur enim ut credamus nobis peccata condonata esse. Sic & Cœna Domini et Absolutio admonent nos, ut credamus certo nobis remitti peccata.

Confirmatio & extrema unctio sunt ritus accepti à patribus, quos ne ecclesia quidem tanquam necessarios ad salutem requirit. Quia non habent mandatum Dei. Ideo prodest hos ritus à superioribus discernere, ut sciamus eos non esse necessarios. Sed confirmatio magno-
pere probanda esset, si usurparetur ad hoc ut exa-
minaretur iuuentus & fidē propriā profiteretur.

Maxime autem placet mihi Ordinem, ut uocant, inter Sacramenta numerari, modo ut intelligatur & ipsum ministerium Euangelij, & uocatio ad hoc ministerium docendi Euangelium & administrandi Sacramenta. Prodest enim diligenter ornare ministerium uerbi, & scire homines quod spiritus sanctus datur per ministerium & meditationem

LOCI COMMV. PHILI. MELANTH.

meditationem uerbi ne alias illuminationes extra
 uerbum & sine uerbo quæramus, quemadmodum
 faciunt spiritus fanatici. Ministerium uerbi habet
 mandatum Dei, uidelicet, ut & doceatur & au-
 diatur, habet & ingentes promissiones Rom. 1.
 Euangelium est potentia Dei ad salutem omni
 credenti. Deinde de ordinatione, hoc est, de uoca-
 tione ad ministerium prodest intelligere, quod De-
 us approbet uocatos ab ecclesia & uelit adesse eo-
 rum ministerio. Hoc beneficium debet nobis gra-
 tissimum esse, & diligenter ornandum atq; illu-
 strandum est. Hoc modo numerare ordinem in-
 ter Sacramenta fuerit utilissimum, scilicet, ad
 illustrandam dignitatem ministerij uerbi. Sed alij
 cum de ordinatione loquuntur omissa mentione
 ministerij Euangelij, putant ordinem esse uocatio-
 nem ad sacrificandum pro uiuis & mortuis. De-
 inde addunt non futuram in ecclesia remissionem
 peccatorum, si non esset certum aliquod sacrifi-
 cium, præter Christi sacrificium, & fingunt
 hoc sacrificio sacerdotes alijs mereri remissio-
 nem peccatorum. Hæ opiniones ex quadam
 κακοζήλιᾳ ortæ sunt, quod nouum testamentum
 incommode contulerunt cum ceremonijs leuiti-
 cis. Sed de ministerio & sacrificio paulo post di-
 cen. iiii

DE BAPTISMO.

endum crit . Nunc satis est hæc monuisse de numero sacramentorum.

De Baptismo.

BAPTISMVM esse signum noui testamenti ostendit ipsa promissio. Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit. itaq; cum baptizatur, uelut scribitur hæc promissio in nostris corporibus. Et quia signa sunt allegoriæ quadam, hæc ceremonia significat pœnitentiam & remissionem peccatorum seu ut Paulus loquitur regenerationem. Nam immersio significat ueterem hominem cum peccato morti destinatum esse, & reditus ex aquis significat nos iam ablutos expectare nouam & æternam uitam ac iusticiam partam per Christum. Vsum igitur indicat ipsa ceremonia, indicat & promissio. Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit. Item uerba quæ adhibentur in baptismo. Baptizo te in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, hoc est, hoc signo tecum paciscor ac testor te iam esse reconciliatum Deo, te recipi à Deo, qui est, Pater, Filius. Spiritus sanctus. Recipit autem te pater propter filium & pollicetur tibi spiritum sanctum, quo te uiuificabit

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

cabit & sanctificabit . Ita in ipsis uerbis insunt
amplissima & grauissima promissiones, & summa
Euangelij . Erit igitur hic usus baptismi per
omnem uitam, ut hoc pacto statuamus nobis pro-
positam & donatam esse remissionem peccato-
rum & reconciliationem, Nam etiam cum lapsi
sumus, ualet in resipiscantibus pactum, quo iam
olim cum Deo pacti sumus, Quia Euangelium
testatur resipiscantibus ignosci . Magis igitur in-
telligemus uim & usum baptismi, si crebra medita-
tione huius pacti fidem exercebimus & confirma-
binus . Ceterum ipsum signum non debet iterari,
Quia iteratio ceremonie nihil prodesset, & signu-
num semel acceptum est perpetua nota, & per-
petuum testimonium . sicut circumcisio semel fa-
cta, erat perpetuum testimonium pacti scriptum
in corporibus .

De Baptismo Ioannis
& Apostolorum.

VTERq; baptismus signum fuit noui testa-
menti, neq; quicquam interest inter bap-
tismum Ioannis & Apostolorum, nisi quod bap-
tismus Ioannis testabatur uenturum esse Christum.
Baptismus

DE BAPTISMO IOANNIS ET APOSTO.

Baptismus apostolorum testatur iam exhibitum esse Christum. Ceterum uterq; baptismus, est ministerium & requirit fidem in Christum & ea fide pariter sanctificabantur & saluabantur baptizati tum à Iohanne, tum ab Apostolis. Quod autem Iohannes inquit, Ego baptizo aqua ad poenitentiam, Qui autem post me uenturus est baptizabit spiritu sancto & igni. Hic discernit non ministeria uel ceremonias, sed discernit personas ministrorum à persona Christi. Testatur enim Christum ipsum esse dominum, per quem baptismus sit efficax, qui daturus sit spiritum sanctum, nouam & eternam uitam, ac profitetur se ministrum esse, qui tantum adhibeat externum signum & prædicet uerbum. Et illud externum ministerium Iohannis & apostolorum simile est, & ualet pariter in credentibus. Ceterum hoc uerum est, quod post resurrectionem Christi clariora testimonia habemus, quod detur spiritus sanctus baptizatis, sicut testantur ipsa exempla in Actis.

De Baptismo infantium.

PAULVS iubet explorari spiritus & Christi regulam tradit. Ex fructibus eorum
n ij cognos-

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

cognoscetis eos. Porro certissima indicia fanatis
 eæ mentis sunt impia dogmata. Quare in iudi-
 candis his qui damnant baptismum paruulorum
 consideremus etiam quales habeant notas, habent
 autem multas impias opiniones, non solum de bap-
 tismo, sed etiam de ceteris articulis Christiane
 doctrine. Damnant pleraq; politica, ut, iudicia,
 iuramentum, rerum diuisionem &c. Vnde satis
 apparet eos nõ intelligere spirituale iusticiã, sed
 imaginari Christianismum esse tantum quendam
 externum monachatum. Imo anabaptistæ nuper
 nati etiam turpiter docent, coniugem debere dis-
 cedere à coniuge abhorrente à secta anabaptista
 ca. Et alicubi iam per sedicionem pepulerunt le-
 gitimos magistratus. Item fingunt tale Christi reg-
 num in terris ante nouissimũ diem futurum esse, in
 quo dominaturi sint sancti delectis omnibus
 Impiis, Hæc Iudaica deliramenta & sedi-
 ciosa & impia sunt. Tales notæ diligenter sunt
 considerandæ ut spiritus probentur. Cum igitur
 habeant anabaptistæ palam impias opiniones, dam-
 nandi & fugiendi sunt. Deinde in hac ipsa cau-
 ssa de baptismo paruulorum multos habent erro-
 res. Negant peccatum originis, hæc nota iterum
 significat eos tantum prophano more iudicare de
 peccato

DE BAPTISMO INFANTIVM.

peccato & iusticiæ, nullum intelligunt esse peccatum nisi actuale. Cum igitur constet anabaptistas agi fanatico spiritu, non moueat nos eorum auctoritas, ut discedamus à communi consensu ueteris ecclesiæ de baptizandis infantibus.

Nam uetustissimi scriptores ecclesiastici probant baptismum infantum. Origenes enim in 6. cap. ad Roma. sic scribit. Itaquæ & ecclesia ab apostolis traditionem accepit etiam paruulis dare baptismum. Sciebant enim illi quibus secreta diuinorum mysteriorum commissa sunt, quæ essent in omnibus genuinæ sordes peccati, quæ per aquam & spiritum aboleri deberent. Hæc sunt Origenis uerba, in quibus utrunquæ testatur, & baptizari infantes, & consequi eos per baptismum remissionem peccati originalis, hoc est reconciliari eos Deo.

Cyprianus scribit in concilio damnatam esse opinionem cuiusdam, qui infantes non uolebat ante octauum diem baptizare. Censuit enim Synodus infantes baptizandos esse, nec obseruari oportere prescriptum tempus octauæ dici.

Augustinus de baptismo contra Donatistas

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH

tistas li. 4. ait. De baptismo paruulorum, quod
uniuersa tenet ecclesia, nec conciliis institutum,
sed semper retentum est, non nisi Apostolica au-
toritate traditum, rectissime creditur.

Item ueraciter conuicere possumus, quid
ualeat in paruulis baptismi sacramentum ex cir-
cumcisione carnis quam prior populus acce-
pit.

Hec & similia loca, testantur ueterem
ecclesiam approbare baptismum infantum, que
ideo obseruanda sunt, quia nonnulli impostores,
ut solum faciant illiteratis allegant patres quasi
improbent baptismum infantum, cum quidem
afficiant patres insigni iniuria. Deinde & hoc
obseruandum est. Non est tutum dogma aliquod
recipere cuius prorsus nullum extat testimonium
in ueteri ecclesia.

Sed addamus etiam rationes que testan-
tur infantes baptizandos esse. Mea ratio hec est.
Certum est regnum Dei & promissionem Euan-
gelii ad pueros pertinere. Non est autem extra
ecclesiam salus, ubi nec uerbum, nec sacramen-
tum

DE BAPTISMO INFANTIVM.

tum est. Ergo pueri inferendi sunt ecclesie & adhibendum est signum, quod testatur ad eos pertinere promissionem.

Maiores est certa, quod ad pueros pertinet regnum Christi & promissio Evangelii. Quia Christus inquit. Talium est regnum celorum. Item, Non est uoluntas coram patre uestro qui in caelis est, ut pereat unus de pusillis istis. Nam haec loca non possunt eludi hac caullatione, quod Christus hic nihil promittat pueris, sed tantum uelit nos imitari eorum simplicitatem. Haec caullatio prorsus inanis est. Constat enim in illis locis uere de etate paruulis dici, Et Christus inquit. Angeli eorum uident faciem patris. Quare testatur eos Deo placere, & custodiri per angelos. Et quid potest dici clarius? Non est uoluntas Dei, ut pereat unus de pusillis istis. Haec sententia clarum testimonium ecclesie proponit de salute puerorum, & gratissima nobis esse debet, & diligenter inculcanda est primae etati ut quam diutissime retineat hanc promissionem. Confirmat maiorem etiam Lex de circumcisione, ubi dicit, Ero Deus eorum. Testatur enim Deus se illis fauere quos iubet circumcidi, iubet autem & infantes

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

infantes circumcidi . Sed existimo uix quenuquam esse qui maiorem ausit in dubium uocare . Et tam men maiore constituta reliqua defendi facile possunt .

Accedamus igitur ad minorem . Minor est, Quod non sit salus extra ecclesiam ubi neq; uerbum, neq; sacramenta sunt . In hac sententia facile possunt aduersarij refutari . Quia nobis certum est in ecclesia salutem esse . Ipsi uero non possunt ostendere salutem extra ecclesiam esse . Quod uero non sit extra ecclesiam salus constat . Quia ecclesia est regnum Christi, in qua Christus est efficax per uerbum & per sacramenta, sicut Paulus inquit Ephe. 5. Christus dilexit ecclesiam, & se ipsum pro ea tradidit, ut eam sanctificet mundans eam lauacro aque &c. Non describit ecclesiam sine signis & sine uerbo . Ideo & alio loco dicit . Vnum corpus, & unus spiritus, unus dominus, una fides, unum baptismum . Hæc omnia testantur, hos qui ad ecclesiam pertinent, signo etiam aliquo externo ecclesiam insertos esse . Testatur idem locus in Genesi de circumcisione . Masculus cuius præpuce caro non fuerit circumcisa, delebitur anima illa de populo .

DE BAPTISMO INFANTIVM .

populo . Quia pactum meum irritum facit . Hic
clare pronunciat cum qui signum non habet reuci
a Deo . Fuit autem & circumcisio signum eccle-
siae Dei , sicut nunc baptismus . Et in summa de
minore certum est , pueros in ecclesia saluos fie-
ri . Quare minorem satis firmam esse sentiamus .
Sequitur igitur conclusio . Pueros baptizandos
esse , ut accepto signo , membra fiant ecclesiae , &
Deus promissionem suam eis impertiat . Hoc ar-
gumentum existimo bonis & moderatis satisfacere .

Huc pertinet etiam quod Christus ita pro-
nunciat remitti peccata , si remittat ecclesia . iux-
ta illud . Quorum remisieritis peccata remitten-
tur eis , & quorum retinueritis retinebuntur &c .
Ergo & infantibus ita constabit remitti peccatum
cum ecclesia remittit .

Sed obijciunt aduersarii primum de fide
infantes non intelligunt uerbum , igitur non cre-
dunt . Deinde contendunt nihil prodesse eis
sacramenta . Quia sacramenta sine fide non pro-
sunt . Huic argumento primum opponendum est
exemplum infantum circumcisorum , qui etiam

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

non intelligebant uerbum, & tamen ualebat pactum, & placebant ipsi Deo propter pactum. Præterea etiam si non intelligunt uerbum, tamen ex superiore propositione fateri necesse est, quod Deus sit in eis efficax. Nam cum certum sit salutem & regnum Dei ad infantes pertinere, certum est etiam Deum in eis efficacem esse, iuxta illud. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu. Nec nostrum est scrutari, quomodo Deus in eis agat. Illud nos tenere satis est, quod certum est salutem ad infantes pertinere, unde sequitur Deum in eis efficacem esse.

Obiiciunt & aliud argumentum. Ecclesia nihil debet instituire tanquam necessarium ad salutem sine expresso mandato Dei. De infantibus baptizandis non extat mandatum, Ergo non sunt baptizandi. Ad totum argumentum respondeo. Primum. Vniuersalis consensus ecclesie omnium temporum est testimonium quod hec ordinatio sit apostolica. Deinde respondeo ad minorem. Neganda est minor. Nam mandatum est uniuersale. Baptizate omnes gentes. Ergo et pueros complectitur. Et huius interpretationis habet ecclesia optimas & grauissimas rationes. Primum

DE BAPTISMO INFANTIVM.

Primum enim scit ecclesia promissionem Euange-
lii etiam ad pueros pertinere. Item scit salutem
tanti ad pueros qui sunt in ecclesia pertinere. Ergo
iudicat pueros inserendos esse ecclesie. Item ec-
clesia scit se habere mandatum remittendi pecca-
ta, & scit Deum ita remittere peccata si remit-
tat ecclesia. Quare & pueris impertit remisio-
nem peccatorum. Ad hæc habet ecclesia exem-
plum circumcisionis. Si infantibus tunc opus fuit
signo, ut insereremur ecclesie. Ergo nunc quo-
q; signo opus est. Nam utrumq; signum significat
promissionem gratiæ, ut testatur Paulus. Hæ ra-
tiones sumptæ sunt ex scripturis. Quare eccle-
sia non instituit baptismum puerorum humana au-
thoritate, sed usurpat propter auctoritatem scrip-
turarum.

Si hæc responsio non satisfacit aduersa-
riis, interrogemus & ipsos uicissim, qua auctori-
tate ipsi improbent uniuersalem consensum eccle-
siae & utrum sentiant pueros extra ecclesiam sal-
uos fore. Nos habemus generale mandatum Euan-
gelij, habemus deinde grauissima argumenta
ex scripturis sumpta, quod illud generale manda-
tum etiam ad pueros pertineat. Certe enim Euan-
gelij

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

gelii beneficium ac promissio ad pueros pertinet.
Hæc piis & moderatis satisfaciunt. Nec possunt
aduersarii contra quidquam afferre firmitus. Sed
fingunt opinionem ex sese, sine auctoritate scrip-
tura & Ecclesie.

Addamus & tertium argumentum anabap-
tistarum, etsi leuius est, quam ut recitare
opus sit. Baptismus est pactum quo promittimus
mortificationem carnis. Infantes nondum hoc in-
telligunt nec præstant. Ergo non sunt baptisandi.
In hoc argumento ualde tumultuantur anabap-
tiste Monasterienses, sed maior ex errore nata
est. Putant enim sacramenta tantum signa esse,
nostrorum operum aut morum, nec intelligunt ea
principaliter signa esse uoluntatis Dei & promi-
ssionis erga nos. Est igitur neganda maior. Bap-
tismus enim principaliter est pactum gratiæ seu
promissionis diuinæ erga nos, qua nobis remittit
peccata. Habent autem opus infantes remissio-
ne peccati originis, de quo supra satis dictum
est. Et in ipsa ceremonia dicitur. Ego baptizo te
in nomine patris & c. hoc est, testor quod iam
reconciliatus sis illi Deo, qui est pater, filius
& spiritus sanctus & c. Non dicitur Ego bap-
tizo

DE COENA DOMINI.

Exigo me quod mores mei sint tales. &c.

De Cœna Domini.

VARIÆ sunt appellationes huius Sacramenti. Sed Paulus uocat cœnam domini. Postea appellarunt *συναξίς*. propterea quod *communis* cœna esset congregationis in ecclesia, appellarunt *εὐχαριστία* propter finem, quia *gratias agit* hæc ceremonia instituta est ut ea utentes agnoscamus beneficium Christi, & admoniti fide erigamur & statuamus hoc nobis pignus exhiberi, quod testetur nobis donari remissionem peccatorum, deinde ut pro tanto beneficio gratias agamus. Supra autem dictum est, Sacramentum, ceremoniam esse additam promissioni in qua Deus nobis aliquid exhibet. Sic & hæc Cœna est Sacramentum, debet enim intelligi ceremonia addita summæ totius Euangelii, quod & complectitur in ipsis uerbis, Hic est calix nouum testamentum, id est, testimonium nouæ promissionis. Est & summa Euangelii seu promissionis in his uerbis. Hoc est corpus meum quod pro uobis datur, Item, hic est sanguis qui pro multis effunditur in remissionem

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

tionem peccatorum . Principalis igitur finis huius ceremoniæ est , ut testetur nobis exhiberi res in Euangelio promissas, scilicet , remissionem peccatorum & iustificationem propter Christum . Principaliter enim hoc debemus Sacramentum esse signum gratiæ , hanc cœnam esse signum noui testamenti . Quid est autem nouum testamentum ? Certe promissio est remissionis peccatorum , & reconciliationis propter Christum .

Deinde sic prodest hæc ceremonia , cum fidem addimus, scilicet , qua credimus promissa contingere, nosq; consolamur , & hoc spectaculum oculis atq; animo obiicitur, ut nos ad credendum admoveat, & fides in nobis exuscitetur . Christus enim testatur ad nos pertinere beneficium suum, cum nobis impertit suum corpus , & nos sibi adiungit tanquam membra qua non potest alia coniunctio cogitari propior . Testatur item se in nobis efficacem fore, quia ipse est uita . dat sanguinem ut testetur se nos abluere . Hæc cum in illa sanctissima cœna geri uidemus, fides accedere debet, ita proderit usus ceremoniæ, & consolabitur & uiuificabit conscientiam, atq; hic usus priuatus

DE CENA DOMINI.

tua est, & pariter ad sacerdotes & ad laicos per-
tinet, sicut pariter utrisq; opus est remissione
peccatorum & consolatione. Sed sacerdotes mi-
nistri sunt alijs exhibetes sacramentū. Ex his appa-
ret cœnam domini sacramentum esse. Quia est sig-
num additum promissioni Evangelij. Apparet
item quis sit principalis finis, & quod non proficit
ex opere operato, sed quod in usu fides accedere
debeat.

Addamus etiam de preparatione & qui
digne sumant. Ecclesia olim arcebat à communio-
ne obnoxios manifestis criminibus, quia hoc sacra-
mento uti debent qui agunt pœnitentiam. Hic
enim proponitur testimonium remissionis peccato-
rum, quo admoniti fidem erigere debent, hi qui
habent perterrefactas conscientias, id est digne su-
mere, cum utuntur hi qui agunt pœnitentiam, &
tamen utuntur nō freti propria dignitate, sed cre-
dunt remitti peccata gratis propter Christū, non
propter hoc opus iumptionis. Sed hæc sumptio sig-
num quoddam est, & pignus illius beneficij. Hæc
de principali fine necesse est monere, quia alijs
intelligunt hanc ceremoniam tantum opus quoddam
esse, in quo nos præstamus aliquid Deo, nec refe-

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

runt ad promissionem, nec docent quomodo ad fidem exercendam proficit, quomodo proficit ad consolandas conscientias. Est igitur ille principalis finis tenendus, de consolatione conscientiarum.

Postea debent accedere etiam ceteri fines Gratiarum actio qua consecuti remissionem peccatorum pro tanta misericordia gratias agere debemus. Est et finis adhortatio ad bene operandum, ne polluamus corpora iam coniuncta corpori Christi. Item fines ad caritatem pertinentes, Cum omnes efficiamur membra unius corporis Christi, debemus inter nos deuincti esse mutua dilectione.

Multae autem et horribiles de hoc Sacramento controuersiae extiterunt. Disputatur de uerbis coenae, an sit in his uerbis metaphora. Hoc est corpus meum. Queritur de Missa, an sit quaedam oblatio facienda, et applicanda pro alijs uiuis et mortuis ut mereatur eis remissionem seu culpae seu poenae. Quid differat opus sacerdotis, et Laici. Haec controuersiae, et aliae his uicinis facile dijudicari possent, si non esset mutata uetus Ecclesiae consuetudo in hac ceremonia tractanda.

Atq;

DE COENA DOMINI.

Atq; utinam synodus eas pie & faeliciter expleret. Ego nec autor nec assertor ullius noui dogmatis esse uolo, quod non habet Ecclesie ueteris probata testimonia. Non enim contemno Ecclesie catholicae iudicium & auctoritatem. Quid autem de uerbis Coenae senserint Ecclesiastici scriptores, ex dictis eorum apparet.

Paulus inquit. Panis est communicatio corporis Christi, poculum est communicatio sanguinis Christi. itaq; datis his rebus, pane & uino in coena domini, exhibentur nobis corpus & sanguis Christi. Et Christus uere adest sacramento suo, & efficax est in nobis, sicut Hilarius inquit. Quae sumpta & hausta faciunt, ut Christus sit in nobis, & nos in Christo. Mirum profecto & inmensum pignus summi erga nos amoris, summae misericordiae, quod hac ipsa coena testatum uult, quod seipsum nobis impertiat, quod nos sibi adiunget tanquam membra, ut sciamus nos ab eo diligere, respici, seruari.

Utinam huius tanti muneris magnitudinem animo metiri & contemplari disceremus, ut grati essemus & cum fide erigeremus, tum ue-

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

expauesceremus etiam & cogitaremus quantum habeat ingratitude sceleris, quam horribiles poenae abusus manifestos & prophanationem secutura sint. Nec existimandum est illas grauissimas quae sunt apud Paulum, irritas esse. Semper Deus etiam in hac uita magnis calamitatibus puniuit idolatriam. Quare arbitror maximam partem publicorum malorum his postremis temporibus imputandam esse huius sanctissimi muneris prophanationi. Sed in extremo iudicio cum impietas mundi reuicta palam conficietur, praebentur hi abusus horrendum spectaculum, & punientur longe atrocioribus poenis, quas nulla uox humana cloqui potest. Legi scriptam ante annos ducentos pij cuiusdam hominis uisionem, cui apparuit Christus uelut laceratus flagellis plenus uulnerum & cruoris manantis per totum corpus. Hac specie perterrefactus homo primum & exanimatus, postquam iterum se collegit, agnoscit significari singulare genus contumeliae quo Christus afficiatur. Cūq; interrogat quid haec uulnera praecipue significant, respondet Christus sic lacera-ri se ab his qui polluunt suum corpus per abusum Sacramenti & Missarum.

Ferunt & Diuo Antonio uisionem oblatam

DE COENA DOMINI.

letam esse, in qua uidit passim per totum orbem
porcos stare ad aras & tractare Sacramentum.
Hec species significauit etiam abusus qui post ei-
us etatem in Ecclesiam postea peruaserunt.
Et uidetur prophanatio duratura esse, usq; ad
finem mundi, ut Daniel significat, etiamsi aliqua
ex parte prius reuelabitur, Christus faciat, ut eti-
am feliciter emendetur.

Ac de Missa alio loco disputatum est.

Religio opinionem quæ precipue illam infinitam
prophanationē peperit. Finxerunt enim oblationē
in Missa sacrificium esse, quod applicatum pro
alijs, uiuis & mortuis mercatur eis remissionem
culpæ & pœnæ, & quidem ex opere operato.
Ideoq; hoc sacrificio etiam mortuis polliciti sunt
liberationem à pœnis purgatorij. Hec & à
scriptura dissentiunt, & ignota sunt ueteri Eccle-
sie, & obscurant doctrinam de fide. Sed quoni-
am hoc loco hanc disputationem prætermittendam
dixi, pauca quædam de ratione sacrificij dicam.
Prodest enim & ad hanc controuersiam iudican-
dam, & ad multa alia, nosse sacrificij naturam.
Etsi autem puerile uidetur uocabula sacramenti
& sacrificij discernere, tamen res postulat, ut

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

In ceremoniis discrimen obseruetur, & diuersi fines. Aliæ sunt signa & notæ promissionum in quibus Deus nobis aliquid exhibet. Aliæ uero ceremoniæ non sunt proprie signa promissionum, sed opera quæ nos Deo reddimus.

Hæc in ceremoniis discrimina necesse est obseruare, quibuscumq; tandem uocabulis utamur. Et quoniam hæc uocabula Sacramenti & sacrificii in usu sunt, nos quoq; ea retinebimus. Est itaq; Sacramentum ceremonia, quæ est signum promissionis per quod Deus aliquid nobis promittit aut exhibet. Circumcisio erat signum, quo pollicebatur Deus se recipere circumcisos. Baptismus signum est quo Deus nobiscum agit, & recipit nos in gratiam, et quasi baptizat nos ipse. Nam minister baptizat uice Christi. Sacrificiū est ceremonia uel opus nostrum, quod nos Deo reddimus, ut cum honore afficiamus, hoc est, testamur nos agnoscere hunc ipsum cui hanc obedientiam prestamus uere esse Deum. Ideoq; nos ei hanc obedientiam prestare.

Sunt autem sacrificii species proximæ due, nec sunt plures. Quoddam est sacrificium propiciatorium

DE COENA DOMINI.

propiciatorium, uidelicet, opus quod meretur
 aliis remissionem culpæ & pœnæ æternæ, seu
 opus reconcilians Deum, & placans iram Dei
 pro aliis, & satisfactorium pro culpa & pœna
 æterna. Altera species est sacrificiū *εὐχαριστιᾶς*
 quod non meretur remissionem peccatorum aut
 reconciliationem, sed fit à reconciliatis, ut pro
 accepta remissione peccatorum, & pro aliis be-
 neficiis Deo gratias agamus, seu gratiam refera-
 mus hac nostra obedientia. Hæc distinctio satis
 clare probari potest ex epistola ad hebreos. Hæc
 enim docet tantum unum in mundo propiciatoriū
 sacrificium fuisse. Relinquitur igitur cetera om-
 nia esse opera, in quibus reconciliati obedientiam
 declarare debuerint.

Porro in has duas species quas dixi, di-
 stribui possunt omnia leuitica sacrificia tanquam
 in sua domicilia. Dicebantur enim quedam in le-
 ge propiciatoria sacrificia propter significatio-
 nem seu similitudinem non quod mererentur re-
 missionem peccatorum coram Deo, sed quia sig-
 nificabant futurum Christi sacrificium. Ceterum
 ibi merebantur remissionem peccatorum in exter-
 na conuersatione, hoc est, ne illi excluderentur

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

ex politia Moysi . Dicebantur itaq; propiciatoria
pro peccato , pro delicto , holocaustum . Illa uero
erant ἐὺχαριστία , oblatio , libatio , retributio
nes , primicie , decime .

Sed reuera unicum tantum in mundo fuit
ut propiciatorium sacrificium , uidelicet passio
seu mors Christi , ut docet epistola ad hebræos .
Impossibile est sanguine taurorum & hircorum
auferri peccata . Et paulo post de uoluntate Chri
sti , in qua uoluntate sanctificati sumus . per obla
tionem corporis Christi semel & c . Nam & Chri
stus ipse suum sacrificium pro nobis applicat cum
pro nobis orat , Ioan . 17 . Pro eis sanctifico
me ipsum , ut sint & ipsi sanctificati in ueritate .
Non pro eis autem rogo tantum , sed & pro iis
qui credituri sunt per uerbum eorum in me . Ecce
hæc sunt nostri pontificis ac sacerdotis uerba , qui
bus se pro tota ecclesia offert ac pro ea orat , quæ
semper , in conspectu et in animo habere debemus .
Esaias etiam interpretatur legem , ut sciamus
mortem Christi uere esse satisfactionem pro pec
catis nostris seu expiationem , non ceremonias le
gis . Quare inquit cap . 53 . Postquam dede
rit animam suam hostiam pro delictis , uidebit se
mel

DE COENA DOMINI.

men longeuum &c. quasi dicat, Alia hostia re-
stat, quæ uere tollet peccatum & mortem. Ergo
istæ usitate ceremoniæ non tollunt peccatum &
mortem. Paulus hanc sententiam reddidit cum in-
quit, factus est, maledictû. Item de peccato damna-
uit peccatû, id est peccatû puniuit & deleuit per
hostiam pro peccato. Ipsam enim hostiam hebræi
peccatum seu delictum uocant, sicut latini piaculum.
Teneamus igitur hoc, fuisse unicum tantum
in mundo sacrificium propiciatorium. Nam illa
quæ in lege dicebantur propiciatoria, ut dixi
propter similitudinem sic uocabantur, Ideoq; abo-
lita sunt postquam Christus apparuit. Porro cum
Euangelium ideo promissum sit, ut exhiberet ue-
ram propiciationem, necesse est ceremonias leui-
ticas non fuisse ueras propiciationes, quia cessaue-
runt reuelato Euangelio.

De Eucharistico sacrificio.

NVNC reliqua sunt sacrificia *εὐχαριστικά*, *quatuor*
quæ uocantur sacrificia laudis. Prædica-
tio Euangelii, fides, inuocatio, gratiarum actio.
confessio, afflictiones sanctorum. Imò omnia
bona opera sanctorum. Hæc sacrificia non sunt
satisfactiones pro facientibus, uel applicabiles
pro

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

pro alijs, quæ mercantur eis ex opere operato remissionem peccatorum seu reconciliationem. Itaq; præter unum sacrificium propiciatorium scilicet mortem Christi, cetera sacrificia in nouo testamento tantum sunt ἐν Χριστῷ sicut docet Petrus 1. Petri. 2. Sacerdotium sanctum, ut offeratis hostias spirituales. Opponuntur autem hostiæ spirituales non tantum pecudibus, sed etiam humanis operibus ex opere operato oblati, hoc est sine fide & bono motu cordis. Quia spirituale significat motus spiritus sancti in nobis, De his sacrificijs loquitur & epistola ad hebraeos cep. 13. Per ipsum offeramus hostiam laudis semper Deo, & addit interpretationem, fructum labiorum confessionium nomini eius, id est, inuocationem, gratiarum actionem, confessionem & similia. Hæc ualent non ex opere operato, sed propter fidem, id monet particula, per ipsum offeramus, hoc est, fide in Christum, Est autem insignis consolatio christiane mentis, scire, quod omnia bona opera, & omnes afflictiones sint sacrificia, id est, opera Deo placentia, & quibus Deus sibi honorem haberi pronunciat.

Et de hoc genere sacrificiorum pluri
me

DE EUCCHARISTICO.

me extant sententiae in Psalmis & prophetis, ut Psal. 46. Immola Deo sacrificium laudis, inuoca me in die tribulationis &c. Item Psal. 50. Sacrificium Deo spiritus contribulatus &c.

Secundo sciendum est cultum in nouo testamento spiritualem esse, hoc est esse iusticiam fidei, & fructus fidei. Quia nouum testamentum adfert iusticiam & uitam spiritualem & eternam, iuxta illud, Dabo legem meam in corda eorum. Et Christus ait. Veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & ueritate, hoc est, uero cordis affectu. Ideoq; sunt abrogati leuitici cultus, quia debent succedere cultus spirituales mentis, & horum fructus & signa.

Ex his sequitur nullum esse sacrificium aut cultum noui testamenti, qui ex opere operato mereatur facienti uel alijs remissionem peccatorum, repugnat enim sententia, Veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & ueritate &c. Imo pharisaica persuasio est, quod aliquis cultus mereatur remissionem peccatorum ex opere operato. Cumq; hac persuasione Iudaei suos cultus cumularent, ut uidelicet multa mererentur gratia

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

am & reliqua beneficia, propter cumulata
sacrificia, propheta acerrime reclamant. damna-
nat hanc persuasionem Psalmus. 49. qui repudis
tis uictimis requirit inuocationem. Nunquid man-
ducabo, inquit, carnes taurorum & c. Et Esa. 1.
Quo mihi multitudinem uictimarum uestrarum.
Et Hier. 7. Non sum locutus cum patribus ue-
stris, & non precepi eis de holocaustis & uicti-
mis. At constat legem præcipere de sacrificijs.
Verum propheta damnat persuasionem de opere
operato, talia sacrificia non requirit Deus.
Prorsus in ecclesia simili opinione cumulate sunt
Missæ. Quia sint sacrificia quæ Deo placeant ex
opere operato, & mercantur facienti & alijs re-
missionem peccatorum. Docuerunt enim per
Missam fieri applicationem sacrificij Christi. At
unusquisq; propria fide applicat sibi sacrificium
Christi, & quidem gratis, id est non propter alic-
num opus.

Ceterum unius operis possunt esse plures
fines. Coena domini utimur tanquam sacramento,
quatenus est testimonium quo erigitur fides. Deo
inde hæc ipsa fides cum externo opere est quoda-
dam sacrificium, quia Deus pronunciat hanc fi-
dem

DE ETCCHARISTICO.

dem & talia exercitia in nouo testamento esse sacrificia laudis, & esse cultus. Ita hæc ipsa obedientia spiritualis fit quoddam sacrificium quo tribuitur Deo honos quem requirit & approbat. Deinde cum hac fide necessario coniuncta est gratiarum actio pro illo summo beneficio, & nobis & uniuersæ Ecclesiæ collato. Vnde & nomen est εὐχαριστίας, præterea idem opus & confessio est. Nam ostendimus nos credere Euangelio, & inuitamus nostro exemplo alios. Hæc omnia sunt sacrificia εὐχαριστικὰ. Ideo ueteres hanc ceremoniam appellarunt sacrificium. Quod autem disputant non nulli, de natura cuiuslibet sacrificij esse, ut pro alijs applicetur, falsum est. Nam afflictiones nostræ sunt sacrificia, & tamen non sunt applicandæ pro alijs, iuxta illud. Unusquisque mercedem accipiet iuxta suum laborem. Item probet unusquisque suum opus, & sic gloriam habebit in se ipso. Item iustus fide sua uiuet. Probat idem parabola de fatuis uirginibus &c. Præterea cum opera nostra sint cultus qui debentur à nobis ipsis, sicut Paulus inquit, Debitores sumus. Item. Vae mihi si non Euangelizo. Deinde cum per sese sint insufficientia, & habeant opus fide, quæ petit, ne impuetur nobis infirmitas nostra, qualis.

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

qualis erit arrogantia, si talia opera ducemus esse non solum precia pro nobis sed etiam pro alijs, cum dicat Christus. Cum feceritis omnia dicit, serui inutiles sumus. Item Psal. 49. Sacrificium uocat inuocationem in tribulatione. Item, gratiarum actionem. Porro id opus cum gratias agimus, non est opus quod nos ipsi pro alijs applicare possimus, ut eis propter operis dignitatem proffit. Est igitur falsa persuasio, de natura cuiuslibet sacrificij esse, ut applicetur pro alijs. Tantum enim propitiatorium sacrificium Christi fuit applicandum pro alijs, cætera sacrificia nostra, quæ sunt *euXagis in d* ita prosunt facientibus, sicut quodlibet proprium bonum opus facienti prodest, nec sunt applicanda ut mereantur alijs remissionem peccatorum & c.

Cæterum oratio pro alijs aliter se habet quam natura operum. Non enim offert Deo opus aliquod, quod sit precium pro alijs, sed tantum cupit accipere à Deo. Promisit autem Deus se daturum & nobis & alijs pro quibus petimus. Hæc facile discerni possunt. In oratione non opponimus, neq; offerimus Deo nostrum aliquod opus ac precium pro alijs, sed tantum accipere uolumus à Deo

DE EVCHARISTICO.

nec à Deo, & quidem propter mediatorē Christū, sicut dicit textus. Quidquid petieritis patrem in nomine meo dabit uobis. Aliud est fide agere cum Deo non propter nostrum aliquod opus. Aliud est Deo opponere alicuius certi operis meritum, & quidem pro alijs. Quare applicatio operum nostrorum pro alijs, presertim pro remissione peccatorum nequaquam concedenda est, quia scriptum est Iustus fide sua uiuet.

Præterea de operibus illud sciendum est. Sicut propter aliquorum peccata plectuntur alij, ita & paucorum iusticia impetrat multa bona alijs. utriusq; sententiæ multa sunt testimonia in scripturis & exempla, ut Hier. 49. Ecce qui bus non erat iudicium ut biberent calicem, bibentes bibent. De beneficijs publicis & priuatis inquit Esa. cap. 33. Qui ambulat in iusticia & loquitur ueritatem, qui proiicit auariciam & iniurias & excutit manus suas ab omni munere. Quæ obdurat aures suas ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos ne uideat malum, iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas eius, panis ei dabitur, aquæ eius non deficient. Regem in decore suo uidebunt oculi eius, & prolatos fines terræ. Hic inter cætera premia promittit

LOCI COMMV. PHILIP. MEL ANTH.

mittit publicum statum tranquilliozem . Id est commune beneficium ad multos pertinens . Sunt & exempla . Propter peccatum Davidis plectebatur populus , propter paucos iustos uoluit Deus parcere Sodomis . propter Naaman benedixit Sirie . Discamus ergo pœnas & premia late patere , ut ad bene operandum excitemur .

Sed tamen in talibus locis hæc duo meminisse oportet . Primum quod hi loci non pertinent ad iustificationem , hoc est , iniustis non sunt aliena opera sanctorum ad iustificationem , sed iustis impetrant multa communia bona , quia sumus membra unius corporis . Alterum est , quod non est nostrum applicare aliis nostra merita , quia hæc esset fiducia quedam nostri operis , sed Deo debemus permittere quæ premia communia uel peculiaria nobis daturus sit . Oratio autem applicatur pro aliis , quia nititur non dignitate propria , sed gratuita Christi promissione . Ex his facile iudicari potest , quid sit de applicatione sentiendum . Quod enim ad iustificationem attinet , nulla est applicatio sine fide propria . Fides autem instrumentis utitur , uerbo & sacramentis , nec

DE POENITENTIA.

quæ testantur ad nos pertinere beneficiû Christi, nec pendet hoc beneficium ex dignitate alieni operis humani. Hæc satis sit de Missa uerecunde dixisse.

De Pœnitentia.

VTILITER recensetur inter sacramenta & sacramentum pœnitentiæ, ut tanquam loco posita illustriore magis conspiciatur, & apud ecclesiam magis nota sit. Primum autem in hoc loco refutandi sunt Nouatiani & Cathari, qui negabant lapsos post baptismum, iterum posse consequi remissionem peccatorum. Est autem hæc hæresis nata ex inscicia peccati & iusticiæ fidei. Nam cum ignorarent Cathari peccatum hærens in natura, somniabant se sine peccato esse. Ideoq; fingebant se iustos esse propria mundicie, nec intelligebant fidei iusticiam, quæ statuit nobis assidue opus esse remissione peccatorum.

Primum igitur testimonia recitabimus, quæ ostendunt lapsos post baptismum rursus consequi posse remissionem peccatorum, & ecclesiis debere eis absolutionem impartiri cum agunt pœnitentiam

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

pœnitentiam . Exempla colligi possunt innumera
 ueteris & noui testamenti . David , Manasse ,
 Petrus post negationem consecutus est ueniam .
 Est & postea lapsus ac reprehensus à Paulo . Lap
 sa est & Galatarum ecclesia , & à Paulo reuo
 catur ad pœnitentiam . Item Paulus ipse Corin
 thium incestum iubet recipi post pœnitentiam . 2.
 Corinth . 2 . Addamus & dicta scripturæ . Ezechie
 lis . 33 . Viuo ego , Nolo mortem peccatoris , Et ci
 usmodi sunt conciones multe , quæ lapsos post iu
 stificationem hortantur ad pœnitentiam . Hec au
 tem apud Ezechielem ideo est insignis , quia addi
 tum est iusiurandum . Viuo ego , ut conscientie
 eo magis erigantur cum audiunt uon solum pro
 missionem sed etiam confirmatam promissionem
 iure iurando . Quare Nouatiani accusant
 Deum periurij , cum negant lapsis remitti peccata
 & aduersus desperationem egregia consolatio
 est , quod uidemus quam sancte addito iure iuran
 do requirat Deus , ut credamus nobis ignosci , nec
 ualet cauillatio , quod uetus testamentum habue
 rit hoc beneficium , nouum non habeat , perti
 net enim concio prophete ad totam ecclesiam ,
 nec est alia remissio peccatorum in ueteri ,
 alia

DE POENITENTIA.

alia in nouo, nec est alia spiritualis ecclesia

Sed sumamus probationes ex nouo testamento. Christus inquit Mathi. 18. Si peccauerit in te frater tuus corripe eum &c. Si au-
dierit te lucraberis fratrem, cum Christus dicat
lucraberis fratrem, clare pronunciat se de his lo-
qui, quibus illa emendatio prodest, & quod de
fratribus loquatur, hoc est lapsis post iustificatio-
nem, id quoq; testatur, quod tunc demum uult ei-
ci illum ex ecclesia cum non auscultat. Et deinde
cum Petrus interrogat Quoties condonabo, re-
spondet Christus, septuagies septies. Ergo lapsi
post iustificationem possunt ueniam consequi.
Nam cum iubet ecclesiam remittere, uult & ipse
remittere. sicut supra inquit, lucraberis fratrem
Item quotidie orat ecclesia. Dimitte nobis debi-
ta nostra. Ergo post iustificationem condonan-
tur lapsus. Ad Gala. 6. Si praeoccupatus fuerit ho-
mo aliquo peccato, uos qui spirituales estis cor-
rigite eum spiritu lenitatis. Hic praecipit reuo-
cari lapsos ad poenitentiam, ergo sentit eis pro-
desse poenitentiam. Lucae 15. ait Christus,
Gaudium erit angelis super uno peccatore poeni-
tentiam agente &c. Et in ea concione loquitur

LOCI COMMV. PHILIP . MELANTH.

de pœnitentia filij perdit, id est, de talibus qui ante fuerant iusti . Apoca. 2. Memor esto unde lapsus sis & pœnitentiam age, & facito priora opera . Hæc loca satis testantur lapsos post iustificati onem iterum consequi posse remissionem peccatorum .

Sed Nouatiani obyciunt duos locos ex epistola ad Hebræos, Hebræ . 6. Impossibile est eos qui semel illuminati sunt & c. renouare ad pœnitentiam . Quamlibet durus uidetur hic locus, tamen si conscientia præmunita est ueris testimonijs supra citatis, non sinet se hoc loco perturbari . Imò potius tota epistola reuicienda esset quam neganda lapsis uenia . Nam & apud ueteres dubitatum est de autore huius epistolæ . Postquam igitur scimus ex superioribus testimonijs lapsis non negandam esse ueniam, facile potest iudicari non posse hic retineri τὸ ἔκτὸν, sed addendam esse commodam interpretationem . Alius aliter mitigat hunc locum, ut sit in obscuris aut ambiguis, græce non sonat usq; adeo incommode, ait enim . Non est possidile renouare eos, qui Christum iterum crucifigunt & ludibrio habent, hoc simplicissime potest intelligi in hanc sententiam, tales

DE POENITENTIA.

tales non posse renouari qui non auscultent amplius Euangelio, sed contemnant, nec illa initia pietatis, de quibus dixit, retinere studeant, scilicet baptismi, & poenitentiae doctrinam. Hec est ut mihi quidem uidetur germana eius loci sententia & nihil habet incommodi. Tantisper non possunt renouari, dum non auscultant Euangelio, sed crucifigunt Christum. Si cui non satisfacit haec interpretatio, intelligat eum loqui de blasphemis. Est enim admodum atrocibus uerbis usus, non renouari hos qui Christum iterum crucifigunt ac ludibrio habent, haec non sunt peccata infirmitatis sed sunt blasphemiae, quales sunt Epicureorum & obstructorum, qui contra conscientiam persequuntur uerbum Dei, & admonitionem & poenitentiam a deo aspernantur ut securi triumphent, & sibi ualde gratulentur hanc sapientiam, quod de ridere Deum ausint. Nec ualeat ratiocinatio. Blasphemia non remittitur. Ergo nullum peccatum remittitur. Imò Christus addit distinctionem, ut testetur alia peccata remitti. Matth. 12, Quicumq; dixerit uerbum contra filium hominis, remittetur ei, poterit igitur intelligi ut locus ille apud Ioannem, Qui peccat peccato ad mortem, pro eo non dico ut oretis.

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Ac de blasphemia mox dicemus. Prius enim & de altero loco dicendum est. Hebr. e. 10. Voluntarie peccantibus post acceptam noticiam ueritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia, sed terribilis expectatio iudicii. Hic locus prorsus nihil habet incommodi. Non enim negat lapsos posse resurgere, sed tantum facit immediatam antithesim beneficii Christi & iudicii, ut excludat uidelicet, alias hostias & noua sacrificia &c. in hanc sententiam. Postquam Christi beneficium consecuti sumus si id non retinemus necessario alterum accidet. uidelicet ut demus penas in iudicio. Hic non negat lapsos posse redire ad beneficium Christi, sed tantum inter se opponit beneficium Christi & iudicium. Qui amittit beneficium Christi reus est iudicii. Porro ideo etiam hoc dicit, ut ad bene operandum hortetur, ne homines securi pergant malefacere, hac opinione, q̄ peccata facile expiari possint nouis cultibus & operibus, sicut in lege immundicie legis expiabantur, lubet igitur retinere beneficium Christi & cauere ne amittant, nec uetat ad id redire. Hæc est simplex & germana sententia.

De peccato in Spiritum
Sanctum.

AUGUSTINVS intelligit peccatum in spi-
ritum sanctum, alias finalem impoeniten-
tiam in hostibus aut contemptoribus Euangelii, ali-
as desperationem, & satis commodam huius in-
terpretationis rationem addit. Quia hæc pecca-
ta proprie pugnant cum gratia. Nam cætera
peccata cum ad gratiam confugimus remittun-
tur. Persecutio uero uel desperatio repudiat gra-
tiam. Ideo sic interpretatur dictum Christi.
Qui dixerit uerbum contra spiritum Sanctum,
Id est, Qui uerbum gratiæ quod prædicatum &
confirmatum est testimoniis spiritus sancti finali-
ter repudiât &c. is habet irremissibile pecca-
tum. Hæc sententia Augustini satis comoda
est. Non enim omnis lapsus post agnitam uerita-
tem iudicari debet peccatum irremissibile. Supra
enim recitauimus exempla & testimonia, quæ do-
cent tales lapsus condonari posse, nec omnis per-
secutio Euangelii iudicari debet peccatum irre-
missibile. Quia Manasses, Paulus & alii conse-
cuti sunt ueniam.

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH

Iniò utraq; sententia retinenda est.
Primum hæc nobis certissima esse debet. Omnia
peccata remitti credentibus. Quia remissio pec-
catorum est uniuersalis iuxta illud, ut omnis qui
credit in ipsum non pereat. Item, Gratia exube-
rat supra peccatum. Item. Ipse est propiciatio
pro peccatis non nostris tantum sed totius mundi.
Quare si quis negat pro suis peccatis ualere ho-
stiam Christum, is contumelia afficit Christum,
Est & hæc contumelia, sentire regnum peccati
potentius esse regno gratiæ & Christi. Ideo hæc
sententia certissima nobis esse debet. Omnia pec-
cata remitti credentibus.

Nunc ad alteram uenio, teneatur &
ista sententia, esse quoddam peccatum irremissibi-
le, seu, ut Ioannes uocat, peccatum ad mortem.
Quodnam autem sit, non pertinet ad iudicium no-
strum uel ecclesiæ. Quia illud tantum con-
stituendum est a posteriore, tale peccatum non
esse in his qui ueniunt ad pœnitentiam & fi-
dem.

Ex his satis liquet non deterreri homi-
nes à pœnitentia, per illam comminationem
Christi

DE PECCATO IN SPIRITVM SANCTVM.

Christi, pertinet enim tantum ad illos qui non redeunt ad fidem. Et e contra promittitur remissio omnibus uenientibus ad fidem. Hæc collatio ostendit in genere quod sit seu in quibus sit peccatum irremissibile, uidelicet, tantum in his, qui nõ ueniunt ad pœnitentiam & fidem. Idq; testatur pleriq; loci, ut ad Titum, Hereticum hominẽ post unam atq; alteram admonitionem uitabis. Quia proprio iudicio condemnatus est. Item de induratis Rom, ii. Reliqui indurati sunt, dedit eis spiritum exacerbatum, oculos ne uideant, dorsum eorum semper incurua. Hæ sententiæ describunt homines obstinatos & perseuerantes in Euangelij persecutione, qui moniti atq; conuicti testimonijs spiritus sancti, hoc est, miraculis uel certis scripturis, tamen non desinunt manifestam impietatem defendere & stabilire, sicut Pharaõ nihil deterritus tot miraculis pergebat furere & scuire in Israelitas, iudei in Christum & apostolos. Et deinceps similes sunt omnibus temporibus obstinati hostes Euangelij. Hæc est simplex & meo iudicio utilis interpretatio sumpta à collatione, uidelicet, eum hæc uniuersalis certa sit, remitti uidentibus omnia peccata, transferendum erit

P P peccatũ

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

peccatum irremissibile in illos qui non ueniunt ad
fidei.

Cum igitur ecclesia habeat hoc testimo-
nium, omnia peccata remitti credentibus. Item ha-
beat mandatum soluendi, non disputent conscien-
tie nostrae, quodnam sit peccatum irremissibile,
sed obtemperent mandato Dei de agenda poeni-
tentia & fide. Hoc cum facimus, certum erit
nos non habere peccatum irremissibile, iuxta il-
lud. Certus sermo est & omni acceptatione dig-
nus, quod Christus Iesus uenerit in hunc mundum,
ut saluos faceret peccatores.

Redeo nunc ad poenitentiae descriptio-
nem. De uocabulo nihil opus est rixari, ut inur-
enim more ecclesiae pro conuersione seu renoua-
tione. Ceterum uocabulum fortassis apte ad eam
partem accommodari potest quam uocant contri-
tionem. Significat enim grammaticis poenitentia
aliter sentire quam antea, seu improbare id quod
antea placuit, ac dolere etiam propter erratum.
Scriptura uel contritionem uel totam renouatio-
nem uocat poenitentiam. Scholastici numerauerunt
tres partes poenitentiae. Contritionem, con-
fessionem

DE PEC. IN SPIRIT. SANCT.

sessionem & satisfactionem. Quid de singulis partibus sentiendum sit ordine dicemus. Nos docendi causa partes duas poenitentiae facimus, Contritionem & fidem, si quis uolet addere tertiam quae tamen effectus est uidelicet, totam nouitatem uita ac morum, non repugno. Ideo autem placuit fidem inter partes ponere, ut haec ipsa partitio statim admoncat homines de fide quia cum de remissione peccatorum agitur, necesse est simul de fide dici. At scholastici doctores in hoc loco prorsus nullam faciunt fidei mentionem. Ideoq; non dissimulandos errores tradiderunt.

Dicamus igitur primum de contritione. Vocamus contritionem ueros terrores ac dolores conscientiae, quae sentit Deum irasci peccato & dolet se peccasse. De hac parte concionatur scriptura cum inquit. Agite poenitentiam, Item, Spiritus sanctus arguet mundum de peccato &c. Et 2. Corin. 7. Contristati estis ad poenitentiam, & Rom. 1. Reuelatur ira Dei super omnem impietatem. Iob. 2. Scindite corda uestra, & non uestimenta uestra. Et Esaias. Vbi habitabit Dominus? In spiritu contrito & humiliato, Item. Desinite peruerse agere. Psalmi pleni sunt exemplo-

LOCI COMMV. PHILI. MELANTH.

rum. Psal. 57. Quoniam iniquitates meae supergressae sunt caput meum, sicut onus graue grauatae sunt super me. Item. Inicium sapientiae timor domini. Et passim coniungit scriptura timorem & fidem. Bene placitum est domino super timentes eum, & erga eos qui confidunt in misericordia eius.

Hæc & similia loca testantur necessariam esse aliquam contritionem, & hæc quidem crescere debet ita, ut non solum externa delicta, sed etiam interiorum immunditiam agnoscamus. Quare non est poenitentia in securis hypocritis, qui nullo dolore afficiuntur, & sibi interim blandiuntur quasi nihil habeant uicij, Et hanc securitatem Christus saepe seuerissime reprehendit, ut, nisi egeritis poenitentiam similiter omnes peribitis &c. sunt autem hi terrores ac dolores in nobis per uerbum Dei quod arguit peccata. Et arguuntur peccata per Euangelium ut Paulus dicit. Nunc reuelatur ira Dei &c. Et utitur Euangelium eandem ad rem ministerio legis, sicut Paulus inquit, per legem cognitio peccati. Hoc igitur initio fit in poenitentia, sed nisi accederet ad hos terrores fides, quæ rursus erigeret, & consolaretur

DE PECCATO IN SPIRITVM SANCTVM.

retur animos, contritio id est, dolores isti fierent mors eterna. Ideo docendæ sunt conscientie non solum de contritione, sed etiam de fide.

Est igitur altera pars fides, quæ est non tantum historiæ uel legis noticia, sed fiducia qua credit unusquisq; sibi remitti peccata propter Christum gratis, hæc fides necessaria est ad consequendam remissionem peccatorum, ut testimonia ostendent, quæ paulo post colligemus. Hæc fides discrimen facit inter contritionem Petri & Iudæ, Davidis & Saulis. Ideo non profuit contritio Iudæ aut Saulis quia non addiderunt hanc fidem. Ideo profuit contritio Petri aut Davidis, quia accessit fides, qua apprehendebant promissam misericordiam, & se consolabantur.

Hæc fides discrimen facit inter timorem seruilem & filialem, neq; enim opus est hic subtiliter disputare, de attritione, contritione, quando timor ex dilectione oriatur, quando sit metus pœnæ. Nam hi affectus etiam in sanctis commixti sunt, sed simplex & plana descriptio est. Timor seruilis est metus sine fide. Timor filialis est metus ad quem accedit fides, quæ inter pauores erigit

LOCICOMMV. PHILIP. MEL ANTH.
erigit & consolatur animum.

Ex his liquet nos retinere ac maxime require
re contritionē. Sed tamen taxare errores ac laby-
rinthos perniciosos conscientijs quos de contritio-
ne tradiderunt scholastici Falsum est enim quod
affingunt de contritione, quod remissio peccatorū
contingat propter dignitatem contritionis, Quia
conscientiæ adigerentur ad desperationem, si in-
ueris terroribus sentire deberent, se non habere
remissionem peccatorum, nisi dolor satis dignus
ac sufficiens esset.

Deinde reprehendendi sunt & illi laby-
rinthi inextricabiles, quod dicunt contritionem me-
reri remissionem peccatorum tunc cum fit ex di-
lectione Dei, non cum fit metu pœnæ & tamen
fatentur incertum esse quando fiat ex dilectione
Dei. Ita relinquunt conscientias ambigentes, hi
labyrinthi etiam apud ipsos inexplicabiles sunt.
Nos igitur constituimus necessariam esse aliquam
contritionem. Deinde addimus, hæc contritio non
meretur remissionem peccatorum, hoc est remis-
sio peccatorum non contingit propter dig-
nitatem contritionis, sed fides accedere debet,
quæ

DE PECCATO IN SPIRITVM SANCTVM.

que statuit gratis remitti peccata propter Christum. Et quidem hæc fides statuere debet in specie tibi remitti peccata. Non satis est in genere credere, quod Deus aliquibus ignoscat. Sic etiam diabolus credit, non enim ignorat in Ecclesia esse remissionem peccatorum. Sed singuli statuere debemus nobis ipsis ignosci. De hac fide speciali loquimur, qua sibi quisq; applicat beneficium Christi.

Testimonia.

ACTVVM 10. Huic omnes prophetae testimonium perhibent remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum. Hæc est plana & clara sententia quod propter Christum detur remissio peccatorum, & quod hoc fide statuere debeamus de Christo.

Rom. 5. Iustificati fide pacem habemus. id est, pacatas & tranquillas conscientias &c.

Sed dicat aliquis. Scio fide opus esse, uerum illud probandum est quod gratis remittantur

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

tur peccata. Hæc est epitas certaminis etiam
 in conscientia. Nemo enim ignorat Deum misere-
 ricordem esse & remittere peccata, sed illud du-
 bitamus, an nobis remissurus sit cum simus indigni.
 Quare opus est in conspectu habere testimonia
 quæ confirment nos ut sciamus hæc duo videlicet
 promissionem uniuersalem esse, deinde & gratui-
 tam. Roma. 3. Iustificati gratis ipsius gratia per
 redemptionem quæ est in Christo Iesu, quem pro-
 posuit Deus propiciatorem per fidem. Hic locus
 clare addit particulam exclusiuam gratis, quæ
 non excludit bona opera, sed causam remissionis
 peccatorum transfert à nostra dignitate in Chri-
 stum, ut sit certa promissio. Quare stauendum
 est remissionem peccatorum non propter dignita-
 tē nostræ contritionis uel nostrorum operū contin-
 gere sed tantum fiducia beneficij Christi. Ephe. 3.
 Gratia saluati estis, Dei donum est, non ex uobis.
 Roma. 8. Cum esset impossibile legi, misit Deus
 filium suum &c. Id est, Cum nunquam legi sa-
 tisfaciamus, Lex semper accusat nos, non igitur
 possumus opponere iræ ac iudicio Dei nostram
 dignitatem sed tantum debemus opponere media-
 torem Christum iuxta illud. Roma. 5. Per hunc
 habemus accessum ad patrem &c. Idco &
 Ro. 4

TESTIMONIA.

Roma. 4. sic argumentatur Paulus. Ideo ex fide gratis, ut sit firma promissio. Si enim penderet reconciliatio ex dignitate contritionis nostræ aut operum nostrorum, cum nunquam legi satisfaciamus fieret incerta aut irrita promissio reconciliationis.

Huc iam pertinent multe sententiæ psal-
morum & prophetarum. Psalm. 31. Dixi confitebor aduersum me iniusticiam meam Domino, & tu remittis impietatem peccati mei. Psalm. 142. Non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens. Hæ & similes sententiæ docent nos non posse opponere nostram dignitatem iudicio Dei, sed nobis opus esse gratuita misericordia.

Constat igitur in remissione peccatorum fide opus esse, & fidem debere niti non dignitate nostra, sed tantum beneficio christi, atq; hæc fide liberantur corda à terroribus peccati & ab inferis, & in ea consolatione donamur & uiuificamur spiritu sancto. Ideo inquit Paulus Aculeus mortis peccatum est, potentia peccati Lex. Sed gratia Deo qui dat nobis uictoriam per dominum nostrum Iesum Christum.

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Hactenus dixi de contritione & fide qua consequimur remissionem peccatorum. Et has posui partes pœnitentiæ docendi causa eo libentius, ut hac quasi epitome indicarem duas præcipuas uniuersæ scripturæ partes, quæ alias arguit peccata, alias promittit consolationem &c. Cum autem hoc modo reconciliati sumus, postea debet sequi iusticia bonæ conscientie, ut Ioan. inquit, Facite fructus dignos pœnitentiæ. Et Paulus. Debitores sumus non carni &c. Et tamen quia non satisfacimus legi, conscientia interim teneat semper hoc beneficium quod persona sit iusta, id est, accepta fide propter Christum, & quod sequentia opera placeant & sint iusticia, quia persona est reconciliata. Hæc supra copiosius tractata sunt. Ideo propero ad reliquas partes quas hic recensent, ad confessionem & satisfactionem.

De Confessione.

CONFESSIO usitata & satisfactio sunt certe ab Ecclesiastico ritu publicæ pœnitentiæ. Olim enim rei criminum publicorum excommunicabantur, nec recipiebantur nisi primum confessi.

DE CONFESSIOE.

confessi, hoc est, nisi prius testarentur apud pasto-
res se emendaturos esse mores, & peterent abso-
lutionem &c. & addebatur satisfactio, hoc est,
publica quædam castigatio, uel exempli causa,
ut alij admoniti cauerent ne laberentur, uel ut ex-
ploraretur ipsorum animus qui redibant ad eccle-
siam, an serio resipiscerent. Ab his ritibus &
usitata confessio orta est, & reliquum est nunc
satisfactionis nomen.

Dicamus autem prius de confessione.

Non est necessaria nec iure diuino mandata enu-
meratio peccatorum. Nullum enim extat hac de
re mandatum in scripturis. Præterea talis enu-
meratio impossibilis est, iuxta illud. Delicta
quis intelligit, Idem testantur & prudentiores ca-
nonistæ, hanc enumerationem non esse iuris diuini.
Postremo græca ecclesia iam olim aboleuit hunc
morem propter stupratam à diacono muliercu-
lam, ut recitat historia tripartita, non potuisset
autem hic mos aboleri si esset iuris diuini. Cum au-
tè constet quanta carnificina conscientiarum fue-
rit illa acerba exactio enumerationis, prodest mo-
neri pias mentes, ut sciant canonem illum qui præ-
cipit.

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

cepit de enumeratione tantum traditionem humanam esse.

Ceterum prodest retinere in ecclesiis confessionem. Primum propter absolutionem, de qua postea dicemus. Deinde etiam propter disciplinam. Quia per eam occasionem indocti auariri & commodius institui de tota doctrina possunt. Et indecorum est prorsus inexploratos accedere ad communionem, sed tamen scire oportet conscientias non esse onerandas enumeratione delictorum. possunt enim etiam sine hac & absolutionem & consilia petere.

Sed si quis obijciat. Iudex non absoluit nisi prius cognoscat. Hic fit absolutio. Ergo necesse est etiam fieri cognitionem atq; enumerationem criminum.

Ad hoc ita respondendum est, Duplex est potestas pastorum. Altera vocatur ministerium, quo impertiunt nobis Euangelium & sacramenta, & annunciant remissionem peccatorum publice & priuatim, hæc potestas non est mandatum cognoscendi nec est iudicium, sed tantum mandatum

DE CONFESIONE.

mandatum impertien*t* i beneficij atq; absolutionis, itaq; pertinet etiam ad occulta peccata, & quæ nos ipsi non meminimus. Quare hæc administratio non requirit cognitionem, non est enim iudicium.

Altera potestas uocatur Iurisdictio, quæ est iudicium quoddam externum ecclesiæ, quod tantum ad manifesta crimina pertinet, excommunicat & absoluit. Hic non potest ferri sententia, nisi facta cognitione. Nemo enim excommunicandus est coram ecclesiâ, nisi crimen notum sit, nemo etiam absolucndus est nisi re cognita, hoc est, nisi constet eum mores mutasse in melius, & hoc non est iudicium conscientiæ sed externorum morum.

Estq; hoc discrimen ministerij & iurisdictionis externæ, diligenter obseruandum. Nam ministerium Euangelij ad conscientiam pertinet. Quod autem Euangelium publice & priuatim omnibus applicari possit, testatur hæc ipsa sententia. Quorum remisistis peccata remittentur eis. Item. Quoties peccabit in me frater & remittam ei. Loquitur enim de remissione quam

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Deus approbat. Quare priuata absolutio magna consolationem affert. Applicat enim Euangelium, & testatur ad nos pertinere beneficium Euangelij. Quidam uociferantur homines non posse remittere peccata. Id uerum est, nisi ita quatenus uice Dei annunciant uerbum. Est autem Euangelium mandatum remittendi peccata, cum publice tum priuatim. Nam & in sacramentis homines remittunt peccata tanquam ministri, nec aliud est, Ego baptizo te, quam, remitto tibi peccatum. Sunt enim & sacramenta applicationes Euangelij, quae testantur, beneficium Euangelij ad nos pertinere, debet enim fides credere non solum in genere, quod aliquibus contingat remissio. Sed unusquisque credere debet sibi ipsi contingere remissionem &c. Sicut Christus inquit, fides tua te saluam fecit. Et Paulus. Iustificati sumus de pacem habemus &c.

Reliqua argumenta de confessione facile dijudicari possunt. Illud obseruandum est, nomen confessionis aliquoties repeti in scripturis, ibi plerunq; confessio peccatorum significat proprie agnitionem peccatorum, hoc est, ingentes dolores, in quibus coram Deo peccatum ex animo agnoscinus

DE CONFESSIOE.

agnoscimus & querimus misericordiam, ut, Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Et Psal. 37. Non est sanitas in carne mea à facie ire tue. Non est Pax osibus meis à facie peccatorum meorum. Et deinde Quoniam iniquitatem meam annuntiabo. Hec confessio quæ in talibus locis describitur propria est illa ipsa contritio de qua supra dictum est. Significat enim cordis confessionem, hoc est dolores, qui existunt cum uere agnoscimus peccatum. Docent autem hi loci in hac confessione seu contritione ueros dolores esse. Quare non est poenitentia in his qui sunt ut Paulus uocat ἀσπλαγχνῶτες, nec dolore ullo aut metu ire Dei efficiuntur, sed securi indulgent suis cupiditatibus, sicut bruta animalia nata ad mactationem, sic enim describit Petrus homines impios securos.

*in datione pni in
sua in pni*

De satisfactione.

OLIM in ecclesia famosi non recipiebantur sine quadam publica castigatione quam uocabant satisfactionem, hoc more iam olim antiquato, tamen manet uocabulum, & uestigium

q̄ iiii quoddam

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

quoddam ueteris moris, quod peperit multas disputationes. Vetera illa spectacula publicæ penitentia fuerunt quedam externa & politica disciplina ecclesiæ, humana autoritate instituta, quæ non pertinuit ad conscientiam seu ad remissionem peccatorum coram Deo, sed homines indocti ut in alijs multis accidit ex re politica fecerunt spirituales, & sinxerunt satisfactiones necessarias esse ad remissionem peccatorum coram Deo. De hac tota re quid sentiendum sit breuiter dicemus. Nam & prodest in hac materia errores qui pericula conscientia afferrunt refellere, & quedam hic de discrimine remissionis culpe & pœnæ dicenda sunt, quæ utile est in ecclesiâ extare.

Primum igitur sciendum est, non fieri hic mentionem ciuiliū satisfactionum, ut cum dicimus satisfaciendum esse his quorum res occupatas tenemus. Hæc sunt opera non indebita, sed necessaria & ad contritionem pertinent iuxta illud, Desinite male facere. Nam satisfactiones hoc loco definiunt opera non debita quibus redimendæ sunt pœnæ purgatorij, aut certæ aliæ temporales pœnæ. Sic enim dicunt scholastici. Deum cum sit misericors

DE SATISFACTIONE.

misericors remittere culpam, sed cum sit etiam iustus & iudex, mutare pœnam æternam in temporalem purgatorij. Deinde addunt partem illarum pœnarum remitti potestate clauium, partem redimendam esse satisfactionibus. Hæc est summa commenti. Recte autem fatentur non remitti culpam propter satisfactiones. Postea autem de compensatione æternæ pœnæ hallucinantur. Error est enim sentire quod æternæ pœnæ remittantur propter nostram compensationem, & multo absurdius est, quod fingunt propter opera non debita remitti.

Nos igitur remissionem culpæ & mortis æternæ coniungimus, & docemus utrumq; esse beneficium Christi gratuitum. Fide liberamur gratis propter Christum à culpa & ira Dei seu morte æterna, iuxta has sententias. Aculeus mortis peccatum est & c. Deo autem gratia per quem habemus uictoriam. Item O mors ero mors tua. Item Rom, 6. Donum Dei uita æterna est per Iesum Christum & c. Et in ipsa remissione cum fide erigimur, liberamur à morte æterna iuxta illud, Iustificati fide pacem habemus. Quare Christum contumelia afficit, si quis remissionem

q ? uem

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

nam mortis eterne transfert in nostram compensationem.

Secundo Quoniam non diuelli debent remissio culpæ & mortis eterne, tamen discerni debent remissio culpæ, & remissio temporalium pœnarum. Sustinent enim sancti communes & a runnas humani generis. Præterea Deus punit certa peccata peculiaribus pœnis. Sicut David plectebatur propter adulterium. Ac profecto plus quam ferreum pectus habet quisquis non ex pauescit, si cogitet quam horribiliter puniuerit Deus peccatum illud Davidis. Mota sedicio est, interfecta multa millia ciuium, postea regnum Israel à Regno Iuda auulsum. Hec mutatio regni peperit perpetuam dissipationem illius populi, dissipationem religionis, bella, Tot peccatorum causa fuit unus ille Davidis lapsus. Item populus Israel maximis cladibus punitus est propter idolatriam. Nec dubium est & nunc plecti mundum propter idolatriam, libidines, belluaciones, & alia uicia. Et quidem de sanctis Dei ait Petrus, iudicium à domo Dei incipit. Discerni igitur debent pœnæ temporales à culpa, & discernendæ

DE SATISFACTIONE.

Quid quid de his pœnis sentiendum sit & quomodo mitigentur.

Primum igitur hoc sciendum est, has pœnas quia diuinitus infliguntur prorsus nihil pertinere ad potestatem clauium, has pœnas neq; remittunt neq; imponunt clauces.

Secundo. Non semper afflictiones sanctorum pœnæ iudicandæ sunt, ut Iohannis Pauli & similium supplicia non fuerunt pœnæ pro certis delictis. Et Deus ipse excusat Iob & testatur eum non propter præterita delicta affligi. Deinde ut sint aliquando pœnæ, tamen opus est nos habere consolationem, et uidere alium finem crucis & afflictionum. Si enim tantum pœnæ essent iudicandæ, tantum ira Dei proponeretur conscientijs. Euangelium igitur alium finem proponit, docet crucem esse exercitium, quo aboleatur peccatum in nobis & crescat nouitas spiritus ut Paulus inquit. Exterior noster homo corrumpitur, ut interior renouetur de die in diem.

Tertio. Et tamen discendum est nostram pœnitentiam mitigari has pœnas. Hic prodest discernere

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

cernere remissionem culpæ à remissione pœnæ in hac uita. Publicæ & priuata calamitates mihi gantur tota pœnitentia nostra iuxta illud. Si nos iudicaremus ipsi, non iudicaremur à domino. Item conuertimini ad me & ego conuertar ad uos. Est enim sententia. Si egeritis pœnitentiam benefaciã uobis, ingentia præmia reddam. Huc pertinent & illa præconia. Eleemofynæ liberant à peccatis, uidelicet, quod ad remissionem pœnæ attinet, hoc est, merentur mitigationem calamitatum in hac uita.

Ac prodest in Ecclesia docere utrumq; quod pœnæ & propositæ sint pro delictis, & mitigentur nostra pœnitentia, loquimur enim de tota pœnitentia, non de illis ridiculis satisfactionibus, quas fingunt ualere etiam cum sunt in peccato mortali, quod quam sit absurdum, facile potest iudicari. Non enim placent Deo cultus impiorum, iuxta illud. Deus non uolens impietatem tu es.

Quarto Satisfactiones scholasticæ obscurant legem & Euangelium, & amplificanti dignitatem traditionum humanarum, fingunt enim

DE SATISFACTIONE.

enim in satisfactionibus aliquid amplius lege fieri,
& somniant reliquis operibus legem impletam
esse, necesse est autem in ecclesia extare hanc
doctrinam quod procul absint etiam sancti à per-
fectione legis. Deinde Euangelium obscurant.
Quia fingunt mortem æternam nostra compen-
satione aboleri. Item indocti facile transferunt
in satisfactiones etiam remissionem culpæ. Tertio
amplificant traditiones humanas, fatentur enim
satisfactiones esse opera, non debita, hoc est
traditiones humanas certorum dierum iciunia
certorum ciborum abstinentiam, certarum
precum lectiones &c. Hæc si sunt sa-
tisfactiones, magna erit dignitas traditionum &
vitæ monasticæ. At in ecclesia necesse est exta-
re hanc doctrinam Christi, frustra colunt me-
mandatis hominum. Necesse est cauere, ne laudi-
bus traditionum obruantur uere bona opera.

Ex his omnibus satis liquet non esse one-
randas conscientias satisfactionibus illis usitatis.
Primum enim clauces habent mandatum remitten-
di peccata, & docent de gratuita remissione pec-
catorum, non habent mandatum imponendi pœ-
nam. Secundo falsum est mortem æternam abo-
leri nostra compensatione. Tertio opinio de sa-
tisfactionibus

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

tisfactionibus legem & Euangelium obscurat, & falso amplificat traditiones humanas. Et tamen sentiendum est tota nostra pœnitentia ac debitis operibus mitigari pœnas temporales. Ergo augendum est studium bene operandi etiam hac adhortatione. Quia calamitates mitigentur nostra pœnitentia.

Si quis querat, An non est postulanda diligentia cohercendi carnem, & ieiunia & alia exercicia? Respondeo, hæc exercicia maxime & requirenda & præstanda sunt, idq; hoc fine non ut sint precia pro præteritis delictis, sed ut carnem coherceant, ut in posterum minus peccet, atq; hæc diligentia cohercendi carnem, est opus debitum & mandatum à Deo, non opus indebitum. Qui nimium indulgent carni, qui non habent mediocria exercicia temperantiæ, continentia & orationis, prorsus peccant. Quia Christus inquit Attendite ne corda uestra grauentur crapula Item, hoc genus demoniorum non eijcitur nisi ieiunio & oratione. Et Paulus mortificate membra uestra &c. Item castigo corpus meum & in seruitutem redigo. Item. Sedit populus manducare & bibere & surrexit ad ludendum. Quomodo

DE SATISFACTIONE.

do autem se quilibet exercere debeat relinquitur
cuiusq; conscientie. Non enim potest similis for-
ma præscribi omnibus aut quocumq; tempore,
nec sunt laquei conscientijs inquiriendi. Præter-
ea hæc exercitia debent esse perpetua, non tan-
tum certi alicuius temporis, Ideoq; de eis præci-
pit ecclesia perpetuo in concionibus.

Fieri & hoc potest, ut aliquis pius faciat
opera non debita, hoc est, ut largiatur ubi sine
conscientie offensione poterat non largiri, sicut
Paulus gratis prædicabat Euangelium, cum ei li-
ceret poscere uictum. Hæc sunt egregia opera
libertatis spiritus, et sunt magna merita, nec prohi-
beo quo minus uocentur opera super erogationis,
interim tamen intelligit Paulus se adhuc aliqui
procul abesse à perfectione legis, quia hærent in
carne ignoratio, concupiscentia, quæ retardant
timorem & fidem.

Citant de satisfactionibus hoc dictum Pau-
li. Si nos iudicaremus ipsi, non iudicaremur à Do-
mino, idq; sic interpretantur. Si nos puniremus
ipsi non puniremur à Domino, inde ratiocinantur
nostris pœnis tolli pœnas quas Deus minatur.

LOCI COMMV. PHILIP. MEL ANTH.

Ad hoc respondeo . Paulum non posse intelligi de illis satisfactionibus indebitis , Sed necesse est eum accipi de tota pœnitentia . Et iudicare significat uere & ex animo damnare peccatum , hoc fit in contritione & tota pœnitentia . porro dictum est supra mitigari aut tolli pœnas temporales tota pœnitentia & debitis operibus , Idq; prodest docere , sicut & Esaias docet cap. 58. Vbi & uituperat traditiones & requirit debita opera . Ecce ad lites & contentiones ieiunatis &c. Nonne hoc ieiunium magis elegit . frange esurienti panem &c. tunc eris uelut hortus irriguus . Ad eundem modum concionantur passim propheta . Micheæ . 6. Nunquid placari potest Deus millibus arietum &c. Indicabo tibi quid sit bonum & quid requirat Deus , facere iusticiam & diligere misericordiam , & in timore ambulare coram Deo tuo .

Sed obijciunt , peccata merentur pœnas , nullum igitur remittitur peccatum , nisi aliæ pœnæ soluantur . Ergo cum per pœnitentiam remittuntur peccata , habet ipsa pœnitentia rationem pœnæ & compensationis , idcoq; cum uolanda est multis pœnis &c. Hoc nouo furo pingunt

DE SATISFACTIONE.

pingunt iam nonnulli satisfactionem, sed utraq; consequentia neganda est. Non est enim uerum, nulla peccata sine pœnis remitti. imò saepe promittit Deus remissionem etiam temporalium pœnarum, his qui agunt pœnitentiam, & est notum exemplum Niniues. Præterea pœnitentia consequitur remissionem pœnarum, non tanquam compensatio, sed propter promissionem diuinam. Conuertimini ad me & ego conuertar ad uos. Sed hæc sophistica nolo copiosius persequi, tantum ad monere studiosum uolui, propterea quod hac noua cauillatione quidam defendunt satisfactionem. Habet enim hypocrisis multiplex artificium. Illud magis pium est ac simplicius, non arroganter sentire de nostra pœnitentia, nec tribuere pœnitentiae rationem preclij seu compensationis pro superioribus delictis. Est enim noua & debita obedientia, & satis est, causam remissionis seu mitigationis pœnarum conferre in misericordiam & promissionem Dei.

Allegant & exempla. David post remissionem culpæ plectitur exilio & bello civili. Adam post remissionem culpæ subicitur morti corporali & cæteris ærumnis huius uitæ, de his

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH

exemplis supra dictum est, sepe diuinitus infligi
 pœnas, sed hæc nihil ad clauas pertinent, nec sequi
 tur ex his exemplis, pœnas illas tolli per ceremo-
 nias satisfactionum, sed ut dictum est, mitigantur
 tota pœnitentia, Et supra admonui non semper
 esse pœnas certorum delictorum eas afflictiones
 quas sancti sustinent.

Quod autem ueteres scriptores ecclesia-
 stici & concilia mentionem faciunt satisfactio-
 num, loquuntur de ritu ac spectaculo sui tempo-
 ris, nec sentiebant homines eo ritu me-
 reri remissionem culpæ aut pœnarum, purgato-
 rij aut aliarum, sed sciebant politicum morem
 ecclesie esse, institutum humana auctoritate ex
 emplis causa ad cæteros dehortandos a flagitijs,
 aut ad explorandos eos qui ad ecclesiam redibant
 an ex animo resipuissent. Et Ambrosius disertè
 inquit, satis esse si in uita semel hæc publica pœ-
 nitentia fiat, quibus uerbis significat, non requi-
 ri illas satisfactiones ad remissionem peccatorum,
 alioqui toties iussisset repeti, quoties opus est pœ-
 nitentia.

Et ex illo ueteri more orta sunt indul-
 gentie,

DE SATISFACTIONE.

gentiæ, quas sic uocant, quæ nihil aliud sunt ac fuerunt, nisi illarum publicarum pœnarum condonationes. Postea homines indocti aut etiam improbi uendiderunt indulgentias ingentibus promissis, quasi essent quædam certiores & liberaliores remissiones magnorum delictorum & pœnarum, & affinxerunt se in indulgentiis impertire aliis superflua merita sanctorum. Ita multa erant absurda in illis imposturis, quæ facile iudicari possunt à piis & mediocriter eruditis. Cum enim indulgentiæ tantum sint relaxationes ueterum canonum, una cum illis canonibus antiquatæ sunt & ipsæ indulgentiæ. Erant autem illi canones ac mores humanæ traditiones, & nihil ad remissionem culpæ aut pœnarum coram Deo pertinebant. Quare multo minus indulgentiæ illæ pertinent ad remissionem culpæ aut pœnarum, nec opus est illos canones restituere, cum tantum fuerint humanæ traditiones.

De potestate ecclesiastica seu
de clauibus.

CLAVES significant domesticam aliquam
administrationem. Cumq; Euangelium sit
quasi œconomica quædam administratio, nec con-
herceat ui corporali, sed tantum uerbis, nomine
clauium utimur in significanda ecclesiastica ad-
ministratione. Idem igitur significant potestas ecc-
lesiastica & clauis. Est autem uetus partitio ad-
modum commoda quæ partitur ecclesiasticam po-
testatem in potestatem ordinis & iurisdictionis.
Potestas ordinis est, quam alioqui uocant ministe-
rium Euangelij, hoc est mandatum docendi Euan-
gelium & annunciandi remissionem peccatorum
& impertiendi sacramenta singulis aut pluri-
bus. Iurisdictio uero est potestas excommunican-
di obnoxios publicis criminibus, & rursus absol-
uendi eos si conuersi petant absolutionē, Itaq; hæc
proprie complectitur potestas ecclesiastica iux-
ta Euangelium, mandatum docendi Euangelium,
& annunciandi remissionem peccatorum, & im-
pertiendi sacramenta singulis aut pluribus.
D e i n d e

DE POTES. ECCLĒ.

Deinde iurisdictionem quam diximus sine ui corporali.

Nec uero est potestas tyrannica, hoc est sine certo mandato, sine certa lege, nec licet eis comminisci nouam doctrinam, sed habent certam doctrinam à Christo traditam, quam debent pure proponere. Ita dat mandatum Christus Matth. ultimo. Docentes eos seruare omnia quæcunq; mandauì uobis. Et Paulus. Si angelus de cælo aliud docuerit quam nos docuimus, anathema sit. Hæc satis grauis comminatio est, quæ uetat condere nouos articulos fidei extra scripturam, & nouam doctrinam dissentientem ab Euangelio quod extat in sacris literis, prohibet & ecclesie audire doctrinam ab illo Euangelio dissentientem.

Deinde & iurisdictio non habet potestatem ui corporali coercedendi, sed tantum uerbis coercet, hoc est, excommunicat sicut Christus docuit Matth. 18. Sit tibi uel ut ethnicus, non iubet Apostolos ut gladio coerceant. Et Ioan. 20. dicitur. Sicut misit me pater & ego mitto uos &c. Dicit autem alio loco, Regnum meum non

LOCI COMMV. PHILI. MELANTH.

Est de hoc mundo. Et Paulus. 2. Corin. 1. Non dominamur fidei uestrae, sed adiutores sumus gaudij uestri.

Ex his liquet, potestatem ecclesiasticam discernendam esse à politica potestate seu regno mundano. Potestas ciuilis in mundo fert leges de defensione corporum, de distinctione dominiorum de contractibus, de criminibus & cohercet ui corporali, E contra potestas ecclesiastica imperat res aeternas & spirituales, hoc est doctrinam coelestem, & cohercet uerbis. Quare non improbat neq; abolet potestatem ciuilem, Imò eam approbat, & sanctorum corpora ei subijcit. Et tamen discrimen scire oportet, ne ecclesiastica potestas inuadat in officia potestatis politicae seu regni mundani.

Quod Christus in passione spinis coronatur, & producitur deridendus in regia purpura, significatum est fore, ut spreto uero regno spirituali, hoc est oppresso Euangelio, constituatur aliud mundanum regnum praeextu potestatis ecclesiasticae, sicut quidem indocti scripserunt Romanum pontificem iure diuino esse dominum regnorum

DE POTES. ECCLE.

norum mundi. Et anabaptistæ & similes qui ui
 & armis conantur propagare doctrinam suam,
 transformant potestatem ecclesiasticam in munda
 nam, & Christum spinis coronant, & in purpura
 traducunt, & contumelia afficiunt. Prudenter
 igitur potestates discernendæ sunt, ne obscuretur
 regnum Christi. Nam hæc falsa persuasio postea
 multos errores parit, obscuratur enim doctrina
 de fide & spiritali iusticia & cruce, cum ex
 istimant homines, christianam iusticiam tantum
 externam illam & politicam conuersationem esse
 & hi qui docere debebant & sustinere crucem,
 rapiunt imperia contra uoluntatem Dei, hi erro
 res & hæc scandala cauenda sunt.

Sunt & alij errores. Vuicles contendit
 ministris ecclesiarum non licere proprium & di
 uicias tenere. hic non discernit officia seu pote
 states, sed discernit opes. Nos docemus officia
 discernenda esse, interim tamen licet cuilibet mi
 nistro ecclesiastico uti politicis rebus, sicut cibo &
 potu, hoc est, licet ei tenere proprium, diuicias, do
 nationes principum, habere administrationem
 in suis bonis, sicut licet pastori ecclesie simul esse
 patrem familias, aut sicut Paulus simul fuit tex

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

tor & Apostolus . Illud tantum uideat minister, ut
 suum officium recte faciat, nec pretextu ecclesi-
 asticæ potestatis usurpet officia mundani regni,
 non moueat seditiones, non sumat arma ad propa-
 gandam doctrinam, non eripiat alijs imperia quæ
 si id præcipiat Euangelium, sicut faciebat Mone-
 tarius, & modo similis est furor anabaptistarum.
 Hæc breuiter uolui monere lectorem . Nam illa
 etiam Vuicleuica supersticio perniciosa & sedi-
 ciosa est, quæ adigit ministros ecclesiarum ad
 mendicitatem, & negat eis licere proprium te-
 nere.

Hactenus dixi de proprio officio seu man-
 dato potestatis ecclesiasticæ, nunc reliqua est quæ-
 stio, quæ debeat ministeris ecclesiarum obedi-
 entia . Item, an liceat episcopis condere tradi-
 tiones.

Primum de obedientia respondeo . Sicut
 uerbo Dei ita ministeris docentibus uerbum Dei
 quod ad ministerium attinet debetur obedientia,
 sicut præcipit scriptura . Qui uos audit me audi-
 dit . Item, Quicquid dixerint facite . Item . Obe-
 dite præpositis uestris . Nam hæc sententiæ loquuntur
 sup

DE POTEST. ECCLĒ.

tur de ministerio, & requirunt obedientiam debitam ipsi Euangelio, non constituunt autem regnū doctorib. extra Euangeliū. Debetur eis etiā obediētia in Iurisdictione, quam habent iuxta Euangelium, uidelicet in cognitione criminum, in audiendis testibus, in legitima excommunicatione &c. Sed de ceremonijs quid sentiendum sit, postea dicam. Habent enim auctoritatem ordinandi ceremonias hoc fine, ut ordine gerantur res in publico ecclesie cœtu. Sicut Paulus ordinat, ut mulieres tegant capita, & ecclesia initio diem dominicum, & alios quosdam dies festos constituit, ut certa essent docendi tempora. Sed hæc ordinationes non debent supersticiose intelligi, non enim sunt iusticie seu cultus necessarij ad iusticiam, sed sunt re ipsa res ἀδιαφορα, quæ extra scandalum casum omitti possunt sine peccato, itaq; his traditionibus debetur obediētia, quod ad casum scandali attinet, extra casum scandali conscientie sunt liberæ, nec habent episcopi ius magis onerandi conscientias suis traditionibus, sicut infra dicemus.

De uocatione seu ordinatione quædam addenda sunt. Paulus precipit Tito, ut in uicinis

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

cinis locis constituat presbyteros . Extat igitur
 testimonium scripturæ, quod pastores sint ordina-
 ti á vicinis pastoribus , hoc est, præfecti alijs eccle-
 sijs . Sed Ecclesia mandatum habet , ne admittat
 impios doctores , sed quærat bonos , iuxta
 illud . Cauete à pseudoprophetis . Ideo ad electio-
 nem ministrorum accessit ueteri more autori-
 tas Ecclesiæ , hoc est eorum quibus Ecclesia eam
 rem commississet . Historiæ et decreta testantur
 hunc fuisse morem . Populus eligebat , postea ac-
 cessit autoritas uicini episcopi, qui approbabat
 electum . Verba sunt hæc in decreto Nicenæ sy-
 nodi, quod extat in tripartita historia li. 8. pagina

et populus eligat
 episcopum in episcopio
 sic ut et apostolus
 in 1° Corinthios et
 alios in locis alijs

325. καὶ ὁ λαὸς αἰροῖτο, συνεπιφύζοντ
 τοῖς καὶ ἐπισφραγίζοντες τῷ τῆς καθολικῆς
 ἀλεξανδρίας ἐπισκόπῳ.

Apud Cyprianum fit crebra mentio hui-
 us mortis, ut epistola 3. ad Cornelium, Quando
 Episcopus in locum defuncti substituitur, quando
 populi uniuersi suffragio deligitur. Et Epistola 4.
 propter quod plebs obsequens præceptis domina-
 cis et Deum metuens, a peccatore præposito ses-
 parare se debet, nec se ad sacrilegi sacerdotis sa-
 crificia miscere, quando ipsa maxime habet pos-
 testatem

DE POTES. ECCL.

testatem uel eligendi dignos sacerdotes uel indignos recusandi. Et deinceps. Propter quod diligenter de diuina traditione & apostolica obseruatione seruandū est, et tenendū, quod apud nos quoq; & fere in omnibus prouincijs tenetur, ut ad ordinationes uite celebrandas ad eam plebem cui prepositus ordinatur, episcopi eiusdem prouinciæ proximi quiq; conueniant, & episcopus deligatur plebe presente, quæ singulorum uitam plenissime nouit, quod et apud uos factum uidemus in Sabini collega nostri ordinatione, ut de uniuersæ fraternitatis suffragio, & de episcoporum, qui in presentia conuenerant iudicio episcopatus ei deferretur, & manus ei imponeretur.

Et Augustinus testatur, episcopos in Africa à uicinis ordinatos esse, & Romanum ab Ostiensi. Et de populi suffragijs scribit in epist. 110. Veni & quomodo uoluit dominus adiuit nos pro sua misericordia, ut cum pace episcopum acciperent quem prior designauerat episcopus eorum, uoluntatem enim precedentis episcopi sui libenter amplexi sunt. Minus tamen aliquid factum erat, unde non nulli contristabantur, quia frater seuerus putauerat sufficere, ut successorem suum

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

suum apud clericos designaret, apud populum
 inde non locutus est. Erat inde aliquorum non
 nulla tristitia. Quid plura, Deo placuit, tristitia
 fugata est, gaudium successit, ordinatus est epi-
 scopus quem precedens episcopus designauit.
 Ego ne aliqui de me querantur, uoluntatem me-
 am quam credo Dei esse, in omnium uestrum no-
 ticiam profero, presbyterum Eradium mihi suc-
 cessorem uolo. A populo acclamatum est, fiat
 fiat. Hic clare testatur Augustinus suffragijs
 populi episcopos creatos esse. Idem exempla in
 historijs ostendunt, ut in uita Ambrosij legitur, po-
 pulum fuisse congregatum ad eligendum episco-
 pum, atq; ibi ab omnibus electum et expetitum
 esse Ambrosium. Et de Athanasio inquit. Gre-
 gorius Nazanzenus οὕτω μὲν οὐρκοῦ διὰ ταῦ-
 τα, ψηφῶ τοῦ λαοῦ παντὸς, οὐ κατὰ τῶν
 ὕσερον νικήσαντα, πονηρῶν τρόπων, ἐν δὲ φο-
 νικῶς τε Ἐτυραννικῶς, ἀλλὰ ἀποσολικῶς τε
 καὶ πνευματικῶς, ἐπὶ τῶν μάρκου θρόνον
 ἀναγέται. Hæc collegi non ut ordinaria pote-
 stas contemnatur, sed ut intelligamus ius
 ecclesie cum opus est. Nam hoc ius etiam scrip-
 tura tribuit Ecclesie, cum præcipit de uitandis
 impijs doctoribus, Cauete à pseudoprophetis.

οὕτω μὲν οὐρκοῦ διὰ ταῦ-
 τα, ψηφῶ τοῦ λαοῦ παντὸς,
 οὐ κατὰ τῶν ὕσερον νικήσαντα,
 πονηρῶν τρόπων, ἐν δὲ φο-
 νικῶς τε Ἐτυραννικῶς, ἀλλὰ
 ἀποσολικῶς τε καὶ πνευματικῶς,
 ἐπὶ τῶν μάρκου θρόνον ἀναγέται.

Mem

DE POTEST. ECCLĒ.

Item. Si quis aliud Euangelium Euangelizauerit,
sit anathema. Christus uult summum esse iudici-
um ecclesiæ, cum ait, dic ecclesiæ.

Cum igitur habeat ecclesiæ mandatum reijci-
endi impios doctores, habet etiam mandatum eli-
gendi bonos doctores, quia claus pertinet ad Ec-
clesiam, iuxta hunc ipsum locum. Dic Ecclesiæ.
Et ubicunq; est Ecclesiæ, ibi ius est administrandi
Euangelii. Impossibile est enim Ecclesiæ esse
sine Euangelio, uem sine remissione peccatorum.
Ideo hoc ius proprium est Ecclesiæ, iuxta illud.
Vos estis regale sacerdotium, quæ uerba ad ue-
ram Ecclesiæ pertinent. Est autem sacerdotium
ius administrandi Euangelii. Item Eph. 4. Ascen-
dit dedit dona hominibus, & numerat inter dona
propria Ecclesiæ pastores & doctores, & addit
dari tales ad ministerium, ad edificationem corpo-
ris Christi, ad instruendos sanctos.

Vbi igitur est uera Ecclesiæ, ibi necesse
est ius esse eligendi ministros. Vera autem Ec-
clesiæ est, quæ habet purum uerbum Dei iuxta
illud. Oues meæ uocem meam audiunt. Hæc igitur
ius suum retinet etiam si pios doctores, hi qui
titulum

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

titulum habent ordinarię potestatis nolint dare. Christus enim uetuit Ecclesiam alligare ad certas personas & humanam auctoritatem, cum inquit, Cum dixerint, ecce hic est, ecce, illic, nolite credere, & addit, Regnum Dei non uenit cum obseruatione. Item ubicumq; duo sunt in nomine meo congregati, ibi sum in medio eorum.

De Ecclesia.

ECCLESIA etiam in scripturis interdum in genere significat congregationem omnium qui profitentur Euangelium, & non sunt excommunicati; in qua promiscue boni & mali sunt, sicut scriptum est, Simile est regnum cęlorum saęgenę missę in mare. Verum est enim malos non excommunicatos membra ecclesię esse secundum externam conuersationem, & signa exteriora. Sed Ecclesia proprie & principaliter significat congregationem iustorum qui uere credunt Christo, & sanctificantur spiritu Christi, atq; hec Ecclesia habet externas notas, purum uerbum Dei, & legitimum usum sacramentorum. Sic loquitur de ecclesia Paulus cum inquit Ephe. 5. Christus dilexit ecclesiam, & se ipsum tradidit pro

DE ECCLESIA.

pro ea, ut eam sanctificet, mundans eam lauacro
aquæ per uerbum, ut efficiat eam sibi gloriosam,
non habentem maculam neq; rugam &c. Hæc de
scriptio complectitur & interiorem proprietatem
& externas notas, De interiore proprietate lo-
quitur cum ait, ut eam sanctificet, & addit ex-
ternas notas lauacrum & uerbum,

Conuenit & articulus in symbolo huic
ecclesie. Credo sanctam ecclesiam catholicam,
sanctorum communionem. Id est. Credo esse ue-
ram aliquam ecclesiam, quæ sit congregatio san-
ctorum. Additur autem catholica, ut sit aliqua
nota, significat enim consentientem de Euangelio
quod per Apostolos traditum est. Et sic excludit
hereses, & falsas opiniones de ceremonijs, ne pu-
temus ecclesiam alligatam esse certis locis & cer-
tis ceremonijs humanis, sed uult nos sentire eccle-
siam esse catholicam, hoc est, conuenire de do-
ctrina Euangelij, etiamsi per totum orbem disper-
sa, dissimiles habet humanos ritus. Oportuit au-
tem hunc articulum poni in symbolo, ne in tantis
humanis uicijs existimarem ecclesiam prorsus
à Deo abiectam esse. Ideo muniendi erant animi
contra hoc scandalum, ut sciamus semper esse
ecclesiam

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

ecclesiam, & promissiones de remissione peccatorum & aliis beneficiis Christi semper manere ratas, iuxta illud. Ego uobiscum sum usq; ad con summationem seculi. Atq; hæc insignis consolatio est, scire, quod ecclesia sit catholica, hoc est, non alligata uni loco aut certis ceremoniis huma nis sed spiritu coniungamus nos cum ecclesia or bis terrarum, ubicunq; sunt sancti.

Sed huic ecclesie, id est sanctis sunt ad mixti in mundo multi hypocrite & mali. Et interdum impii tenent regnum externum in ecclesia, & bonos persequuntur. Ideo de ecclesia extant dissimiles sententiæ, & sepe in scripturis des cribuntur duo corpora, alterum ueræ ecclesie, al terum hypocriticæ quæ gerit bellum cum uera ecclesia, sicut iudei prophetas & postea Christum persequabantur. Itaq; sententiæ dissimiles refe rantur ad dissimiles ecclesias. Paulus ait, Eccle sia est columna & sedes ueritatis. Et uulgo di citur. Ecclesia non errat, hoc non potest intelli gi de omnibus qui sunt in ecclesia. Quia extant & contrariæ sententiæ, quæ affirmant horribiles errores in ecclesia exorituros esse, sicut Christus ait. Exurgent pseudochristi & pseudoprophete

DE ECCLESIA.

Et dabunt signa magna, ita ut in errorem inducantur si fieri possit electi. Hæc sane horribilis comminatio est. Et Paulus inquit, antichristum regnaturum esse in templo Dei, multi igitur admixti ecclesiæ errabunt.

Et oportet pios tenere hoc discrimen duorum corporum ecclesiæ, ne autoritate tituli ecclesiæ decipiatur. Nam corpus illud hypocriticæ ecclesiæ habet magnam et probabilem speciem, sæpe enim habet ordinariam potestatem, cuius magna debet esse autoritas, habet exempla patrum. Quare pios etiam certam notam habere oportet quæ sit uera ecclesiæ. Est autem nota certissima et præcipua pura doctrina Euangelii, iuxta illud, Oves meæ uocem meam audiunt. Hanc notam debemus opponere omnibus titulis illorum qui Euangelium persequuntur et damnant, iuxta illud. Si quis aliud Euangelium prædicauerit, anathema sit. Et de hac ecclesiæ, quæ habet purum Euangelium loquitur sententia illa. Ecclesiæ est columna ueritatis. Huius autem ueræ ecclesiæ membra dispersa sunt passim, et præterquam quod ingens multitudo impiorum admixta est, ut uera membra lateant, et uix conspici possint, habent et hæc

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

uera membra suam imbecillitatem, errores & peccata. Ideo enim orat uera Ecclesia, Dimitte nobis debita nostra. Sic depingit ueram ecclesiam Paulus. 1 Corin. 3. Fundamentum aliud nemo potest ponere &c. hoc est, ubi fundamentum, hoc est, uera noticia de Christo manet, tamen erunt discrimina docentium. Alius super id fundamentum, extru- et aurum, argentum, id est, preciosam doctrinam, opera & cultus à Deo mandatos. Alius ligna foenum, stipulas extru-ct, hoc est inutiles & perituras opiniones & uilia opera, sicut in sanctis patribus leguntur interdum quaedam incommode dicta de ceremoniis & aliis rebus. Ita latet ecclesia tecta non solum regno & multitudine impiorum, sed etiam stultis aliquibus aut friuolis & inuilibus persuasionibus piorum. Quid est enim homini tam proprium quam labi, decipi, & errare posse.

Talis ecclesia depingitur nobis in historia uis populi Israel. Nam in eo populo erat uera Ecclesia, & tamen maxima erat admixta multitudo impiorum hominum & pseudoprophetarum. Et habebant pii quaedam errata & uiciosos cultus. Verum alias illustrior & purior erat & maior uera ecclesia, si quando propheta repurgauerant

DE ECCLESIA.

tant doctrinā. Significant et Christus, Paulus & Daniel futurū ut in ecclesia dominantur impii & seducant plurimos. Hinc facile iudicari potest, quomodo pugnantēs sententiæ de ecclesia diiudicandæ sint. Illa quæ dicit ecclesiam esse columnam ueritatis loquitur non de certi loci hominibus, aut humana aliqua politia, sed de spiritali coetu piorum, qui passim in mundo dispersi sunt. Aliæ sententiæ monent singula membra errare posse, & magnam esse multitudinem admixtam uere piis quæ perniciosis erroribus contaminata est. Hac recitauī non contentionis studio, sed ut ipsi nostros animos muniamus cū recte sententiis Impii opponunt ecclesiæ titulum atq; autoritatem.

Nam ut non temere dissentire debemus ab ordinaria potestate, quæ possidet ecclesiæ titulū, ita sciendum est uerbum Dei manifestum anteferendum esse titulo ecclesiæ & uniuersæ humanæ autoritati iuxta illud. Si quis aliud Euangelium prædicauerit anathema sit. Honestissima uox est Augustini ad Ianuarium. Ecclesia Dei inter multam paleam multaq; zizania constituta, multa tolerat, & tamen quæ sunt contra fidem

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

uel bonam uitam non approbat, nec tacet nec fr
 eit. Hæc satis sit monuisse de hac quæstione, An
 ecclesia possit errare. Ac profectio mirum est
 tam horrendis uaticiniis Christi nihil affici neq;
 pontifices neq; doctores, qui securi somniant ni
 hil in ecclesia uicii esse.

Nunc reliqui sunt duo loci, quod admini
 stratio Sacramentorum non sit irrita etiam si mo
 res ministrorum sint uiciosi. Hæc disputatio ali
 quoties in ecclesia magnos tumultus & disci
 excitauit. Nam & recens Vuicles & olim Do
 natistæ detraxerunt sacramentis autoritatem
 propter malos mores ministrorum. Et hoc tem
 pore Donatistarum similes anabaptistæ, eccles
 siam talem constituere conantur, in qua nulli
 sint uiciosi. Quare admonendi sunt pii, ut sciant
 usum Sacramentorum ualere propter mandatum
 & ordinationem diuinam, etiam si mores mini
 strorum mali sint. Loquimur autem de malis in
 ecclesia, non de aperte blasphemis, ut Iudeis aut
 Turcis, quibus ecclesia nullum ministerium man
 dauit. Si enim ex dignitate ministrorum, Euan
 gelii aut Sacramentorum uis penderet, semper
 essent incertæ conscientie de baptismo, de absolu
 tione

DE ECCLESIA.

tione &c. Porro uerbum & Sacramenta requi-
runt fidem. Ergo non possunt ex dignitate mini-
strorum pendere. Hoc argumentum satis pla-
num & firmum est, ac ferè totidem uerbis in
edicto Constantini contra Donatistas positum est,
ut Augustinus narrat epistola. 166.

Docet idem sententia Christi. Sedent in
Cathedra Moysi scribæ et pharisei &c. quicquid
dixerint facite &c. Hæc sententia non damnat
ministerium malorum, sed confirmat. Item Chri-
stus dicit in hac uita ecclesiã similem esse sagenæ
missæ in mare, qua promiscue boni et mali pis-
ces capiuntur. Vbi autem ecclesia est ibi & ad-
ministratio est. Ergo cum mali sint in Ecclesiã,
habebunt etiam administrationem &c. Et quidem
Christus prædicit in ecclesia malos futuros esse
usq; ad consumationem mundi. Ergo humano iu-
dicio non possunt mali prorsus separari &c. Io-
hannes discernit suum officium ab effectu sacra-
mentorum. Ego baptizo aqua. Ipse autem bap-
tizabit uos spiritu sancto. Non igitur pendet dona-
tio spiritus sancti ex dignitate ministri, sed benefi-
cium Christi est, qui est efficax per Euangelium
Et Christus transfert ministerii autoritatem a mi-
nistis

DE ECCLESIA.

ecclesiam licebit. Temere labefactare ministerii dignitatem est peccatum contra secundum preceptum. Leditur enim honos diuini nominis contempro ministerio. Præterea sicut parentibus, ita & ministris ecclesiarum, & illi ipsi ordinationi ecclesie, quæ publicam cõcordiam cõtinet, honorem debemus. Ad hæc impossibile est ullam multitudinem seu ecclesiam in hac uita diu existere, in qua nulli sint mali. Postremo schisma ipsum parit innumera peccata, dissipationem ecclesie, odia, factiones, cædes sicut ipsi Donatistæ uigrasabantur in aduersarios.

Non sunt igitur propter malos mores deserendi præsentis ministri ecclesiarum aut ipse ecclesie, sicut Augustinus grauissime dixit. Reuera cum cõtagio peccandi multitudinem inuaserit diuinæ discipline seuera misericordia necessaria est. Nam consilia separationis & inania sunt & perniciosa atq; sacrilega. Quia impia & superba sunt, & plus perturbant infirmos bonos, quam corrigunt animosos malos.

Alter locus est de traditionibus, quod ad unitatem ecclesie non sit necessaria similitudo hu-

LOCI COMMV. PHILIP. MEL ANTH.

manarum traditionum. Hac de re necesse est ad-
moneri homines. Sæpe enim in ecclesia extite-
runt magni tumultus propter dissimilitudinem
traditionum, ut, Romani pontifices excommuni-
carunt orientales, quia alio tempore celebrabant
Pascha. Item, Quia abolebant in templis imagi-
nes, Quia utitur fermentato pane in coena domi-
ni, & hoc genus alia, quæ indigna sunt de quib.
rixentur Christiani. Ipsa Nicæna synodus de dissi-
militudine traditionum fecit pium decretum, ut
quælibet Ecclesia suos ueteres mores retineret,
nec de ritibus inter se rixarentur. Et Ambrosius
matri Augustini respondit, ut Romæ obseruaret
romanos ritus, Mediolani mediolanenses. Hæc
prudencia Christianis necessaria est, ne temere
excitentur dissidia. Consensus esse debet doctrine
Euangelij, & usus sacramentorum, qui ordinatus
est in scripturis, sicut Paulus dicit, Vnus Deus,
una fides, unum baptisma. Quamquam autem in
singulis Ecclesijs populus uti suæ Ecclesiæ morib.
debet, et habet aliquam utilitatem similitudo tra-
ditionū, magis .n. conciliat imperitos, tamen do-
cendi sunt homines, ut sciant dissimiles ritus diuer-
sarum Ecclesiarum non pugnare cum iusticia
Christiana, sicut docet Paulus Rom. 14. Regnum
Dei

DE ECCLESIA.

Dei non est esca aut potus. Verum hic locus melius intelligetur, ubi exposuerimus, quid in totum de traditionibus humanis sentiendum sit.

De traditionibus humanis.

VOCAMVS traditiones humanas, non edicta magistratum civilium, sed ceremonias in Ecclesia institutas ab hominibus, non mandatas expresso uerbo Dei, Harum tria sunt genera. Primum est earum quae praecipunt aliquid fieri aperte contra mandata Dei, ut sunt traditiones de abusu missarum, uel impijs cultibus sanctorum. Aut praecipunt aliquid, quod sine peccato non potest praestari, qualis est traditio de coelibatu, cum his imponitur qui non sunt ad coelibatum idonei. Porro scriptura inquit. Oportet Deo magis obedire quam hominibus. Itaque conscientiam uiolantem has traditiones excusat manifesta autoritas diuina, Et habemus exempla Daniel non paruit regio edicto de adoranda statua, de non adorando Deo, nec Apostoli paruereunt principibus Iudeorum, qui uetabant docere euangelium.

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Secundum genus est traditionum de rebus
sua natura adiaphoris, ut de ferijs, ieiunijs, uesti-
tu. In his considerandi sunt fines. Si enim finis
est politicus, licite sunt, ut cum ferie instituun-
tur aut seruantur, non quod ipsum opus merca-
tur remissionem peccatorum, aut sit iusticia &
cultus, id est, cuius finis proximus sit, quod Deus
requirat id opus tanquam honorem, & non pro-
pter alias causas. Sed finis esse debet proximus,
ordinis causa, ut populus sciat quo tempore con-
uenire debeat ad audiendum ac discendum Euan-
gelium, & ad usum sacramentorum, Cum ieiun-
tia prescribuntur, non quod ipsum opus mereatur
remissionem peccatorum, aut sit sua natura cul-
tus, sed ut tali ceremonia insigniatur dies, aut ut
populus sobrius, magis aptus sit ad precandum &
ad audiendum ac meditandum Euangelium. Cum
certe cantiones ordinantur in templis, ne existat
confusio indigna Ecclesijs.

Tales ordinationes hoc politico fine possunt
Episcopi seu Pastores condere. Quia Paulus
præcipit in Ecclesia, omnia geri ordine et decen-
ter. Et sic ipse ordinat lectiones apud Corinthios,
item de uelands mulieribus, & tali pedagogia
in mundo

DE TRADITIONIBVS HVMANIS.

in mundo opus est, ut populus discat in ritibus pietas historias, & assuefiat ut reuerenter tractet sacra. Ut enim cæteris legibus in hac uita corporali opus est, ita & ceremonijs opus est. Nam ceremonie naturaliter etiam pars quedam sunt discipline seu legis. Quare qui omnes traditiones Ecclesiasticas aboleri uolunt, cum ipsa natura hominum belligerantur, quæ non potest regi sine ceremonijs. In œconomia necesse est patrem familias constituere tempora precandi, discendi &c. Sic in schola, sic publice in Ecclesia opus est talibus ordinationibus. Et in hanc sententiam inquit Paulus, Lex est pedagogus, & quidem addit in Christum. Hoc non est leue præconium quod testatur ceremonias magnam utilitatem habere. Videlicet, quia iuuentutem & uulgus docent & assuefaciunt ad cognoscendum Euangelium per quod Christus est efficax &c.

Quanquam autem ceremonijs tanquam pedagoga omnino opus est, tamen interim cauendum est, ne supersticiosa opiniones de eis obrepant, ne & beneficium Christi hac doctrina de fide obscuretur, aut existat inde quedam carnificina conscientiarum. Ideo sentiendum est hos ritus non

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

tus non mereri remissionem peccatorum, nec esse
 iusticiam Christianam, nec cultus esse, hoc est, res
 quas Deus requirat tantum, ut hoc honore affici-
 atur, & non propter politicas causas. Præterea
 quanquam exempli causa seruandæ sunt hæc tra-
 ditiones, quarum finis est politicus, tamen nõ sunt
 laquei conscientijs iniiciendi, sed cognoscenda est
 libertas Christiana de qua supra dictum est, ve-
 rum, ut conscientie habeant hos ritus pro rebus
 ætiaphoris, nec aut iusticiam, aut peccatũ in eis
 collocent, sed sciant eos sine peccato extra scan-
 dali casum omitti posse, sicut Paulus cum uellet
 mulieres esse uelatas, non sentiebat hoc opus esse
 iusticiam corã Deo, nec sentiebat mulierem peccare
 quæ detegeret capillos sine scandalo.

Huiusmodi innumerabilia sunt in communi
 uita. Cum enim soli homines ordinem intelligant,
 maxime conueniens est hominum nature, consti-
 tuere locorum, temporum, et personarum discris-
 mina. Scholasticum non decet scenica uestis.
 Est autem ridicula superstitio, si sentiret se
 propter formam uestitus iustum esse, aut peccare
 mortaliter si sine scandalo uteretur alia ueste.
 Hæc ἐπιφύλαξις, in traditionib. magnopere neces-
 saria

DE TRADITIONIBVS HVMANIS.

ſaria eſt. Alioqui enim ſuperſtitione cumulatur traditiones ſine modo, cum putantur eſſe iuſticiae, & cultus Dei, & perfectiones, ſicut creuerunt olim in Eccleſia & apud monachos. Item conſcientiæ cruciantur & conijciuntur in deſperationem non intellecta libertate. Quare neceſſe eſt in Eccleſia extare firmam conſolationem de uſu traditionũ. Omnino ſingulari prudentia opus eſt, ne uel barbarice contemnantur traditiones, uel ſuperſticioſe obſeruentur. Teſtimonia autem de libertate paulo poſt addemus.

Tertium genus eſt traditionum in quib. res adiaphora præcipiuntur, ſed cum impijs aut pernicijoſis opinionibus. Multa autem falſæ opiniones adduntur traditionibus. Prima et Iharifaica opinio eſt, quod homines mereantur remiſſionem peccatorum his operibus, ſeu quod ſint iuſticia Chriſtiana, ſeu quod Deus requirat hæc opera non propter politicum finem, ſed tantum ut tali honore afficiatur. Hanc opinionem reprehendit Chriſtus cum inquit. Fruſtra colunt me mandatis hominum. Et obruitur doctrina de fide, cũ transferunt homines beneficium Chriſti in hæc traditiones. Hæc cauſſa eſt præcipua, cur Paulus tam uehemen-

vehementer concionetur aduersus ceremonias
 Mosaicas et traditiones humanas, uidelicet ne ob-
 scuraretur beneficium Christi, sed extaret in Ec-
 clesia hæc sententia, gratis donari remissionem
 peccatorum propter Christum, eamq; fide acci-
 piendam esse, & pronunciari nos iustos propter
 Christum non propter traditiones aut ceremonias.
 Item ueri cultus sunt spirituales, Timor, Fides,
 Dilectio, & reliqua opera a Deo mandata.

Secundus error qui heret in traditionibus
 ex priore natus est, finxerunt traditiones illas
 esse perfectionem, hoc multo absurdissimum est
 anteferre humanas traditiones legi Dei, cū obe-
 dientia sit perfectio legis diuinæ.

Tertius error est de necessitate, estq; κακο-
 ζηλία, legis Mosaicæ. Quia enim uidebant in
 lege Moisi multum fuisse ceremoniarum, somnia-
 bant etiam Euangelij tempore similes ceremonias
 esse oportere, & affungebant fidem sine illis ce-
 remonijs inutilem esse, & homines propter cere-
 monias esse iustos, ita imaginabantur Christia-
 nismum esse huiusmodi externam politiam sicut
 fuit Leuitica. Hæc somnia inde orta sunt, quia
 nec don

DE TRADITIONIBVS HVMANIS.

nec doctrinam de fide Christi, nec usum ceremoniarum legis recte intellexerunt. Etsi enim in lege necesse fuit seruare ceremonias, propter mandatum Dei, tamen fuit eis opus alia quadam spiritali iusticia corā Deo, uidelicet, Fide uenturi Christi &c. Et Deus Ecclesiam postea non uoluit onerari tali seruitute, sicut ait Petrus Quid tentatis Deum imponentes iugum &c. Item docuit regnum Christi esse uitam & iusticiam spiritualem.

Quartus error est de potestate Episcoporum, qui traditiones cōdunt per superstitionem, & descendunt errores quos recitauit. Item qui putant se habere auctoritatem onerandæ Ecclesiæ, ita ut peccent omnes qui uiolant traditiones, etiam cum extra scandali casum omittant.

Quintus error oritur ex opinione necessitatis, Conscientiæ male cruciantur, Et impediti damnant Ecclesias propter dissimilitudinem traditionum, qua ex re oriuntur discordiæ in Ecclesia. His erroribus aduersandum est, ut pura doctrina de fide, de ueris cultibus, de cultu spiritali conseruetur, & ne conscientijs iniiciantur laque

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

laquei, neue concordia Ecclesiarum sine causa
perturbetur.

Necesse est autem abijcere malas opiniões,
ipsi uero mores rerum indifferentiũ retineri pos-
sunt, & earum usum moderari caritas debet.
Deinde cum aliquibus ceremonijs ac ritibus pro-
pter bonum ordinem opus sit, commodius est reti-
nere usitatos, qui nihil habent impictatis. Nam
mutatio præsertim non necessaria multorum ani-
mos offendit. Satius est autem conciliare et alere
mutuam benivolentiam in Ecclesia. Sed non sunt
damnandi qui aliquos inutiles ritus abijciunt, præ-
sertim exempli causa, sicut & Paulus exempli
causa noluit Titum circumcidi. Quomodo autem
sit habenda scandali ratio paulo post dicam.

Porro necesse est in Ecclesia retinere hanc
doctrinam de libertate, quod traditiones neq;
sint iusticia coram Deo, neq; sit peccatum eas o-
mittere extra casum scandali, Idq; probant hæc
testimonia. Colossen. 2. Nemo iudicet uos in ci-
bo, potu, sabbato & c. Item si mortui estis cum
Christo ab elementis mundi, quare tanquam ui-
uentes mundo decreta facitis? Ne attingas, ne
attrectes

DE TRADITIONIBVS HVMANIS.

contrectes &c. Actuum 15. ait Petrus. Quare tentatis Deum imponentes iugum &c. Galat. 5. In libertate qua Christus uos uocauit stete, & ne iterum iugo seruitutis subijciamini, uetat enim onerare conscientias hac opinione, quod traditiones humane ita necessariæ sint, sicut Iudeos oportebat seruare suas ceremonias. Hanc libertatem neq; debent neq; possunt abrogare pastores, est enim ordinatio diuina. Christus Matth. 15. excusat Apostolos uiolantes traditiones, et addit. Frustra colunt me mandatis hominum. Item, Omne quod intrat in os non coinquinat hominem. Ita utrunq; complectitur, negat cultus, id est, iusticias esse, negat etiam pollui conscientias si uiolentur. 1. Timo. 4. Paulus uocat traditiones de cibis & similes, doctrinas demoniorum, ubi non prohibet certi generis abstinentiam, quæ est res indifferens, sed malas opiniones, scilicet, quod sint iusticiæ aut res necessariæ.

De mortificatione.

SI cultus humana electione suscepti sunt inu-
tiles, quid sentiendum est de uoluntaria
abstinentia & similibus exercitijs? Ad hoc
respondeo.

LOCI COMMV. PHILIP. MEL ANTH.

respondeo. Discerni debent mortificatio, quam sic Paulus uocat, & exercitia seu disciplina. Nā uera & non simulata mortificatio fit per crucem & afflictionem, ut Paulus inquit. Circumferimus mortificationem Christi in corpore nostro. Item Roma. 8. Corpus mortificatur propter peccatū, ubi proprie de ueris terroribus, cruce & ipsa morte loquitur, non de uoluntarijs exercitijs. Atq; hæc obedientia tolerare afflictiones necessaria est, & est cultus præcipuus sanctorum, sicut David inquit. Sacrificium Deo, spiritus contri- bulatus. Item, Oportet nos conformes fieri ima- ginis filij Dei. Item, Exhibete corpora uestra hostiam uitam.

Sed præter hanc mortificationem, est aliud quoddam uoluntarium exercitij genus necessarium, de quo Christus dicit. Cauete ne corda uestra grauentur crapula. Item Paulus, Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, Et huius exercitij finis esse debet, non ut satisficiat pro peccatis, seu quasi Deus requirat id tanquam cultum, ac non propter aliam causam, sed finis sit ut coherceat carnem, ne sauritas obruat nos, & reddat securos & ociosos, Qua ex re fit, ut homi-

DE MORTIFICATIONE.

ut homines obtemperent & indulgeant affectibus carnis.

Debent autem huius generis esse multiplicia exercicia, abstinencia, intentio uehementior in studia, labores, sacrae lectioes. Ideo Paul. praecipit. Docentes & admonentes uos mutuo Psalmis & cantionibus spiritualibus. Deniq; huc tota disciplina pertinet. Sed hanc nunc superbissime excussit mundus, et sumit sibi immodicam licentiam pro qua graues poenas aliquando Deo daturus est. Nam praeterquam quod ipsa licentia coniuncta est cum intemperantia & alijs multis uicijs, illud mali etiam habet, quod in tali barbarica uita non potest doceri aut assuefieri iuuentus ad religionem, & paulatim induit contemptum religionis. Postea grandior etas neq; intellectum, neq; reuerentiam, neq; exercicia ulla religionis habet.

Paulus praecipit parentibus, ut educent liberos in disciplina & admonitione Domini. Disciplina autem significat totam assuefactionem, et huic uult addi admonitionem Domini, id est, doctrinam seu uerbum Dei. Cum autem Deus sit efficax per uerbum suum, aderit his qui habent

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

hæc exercicia discendi & cogitandi uerbi Dei,
& precandi. Quare non est inutilis exercitatio.

Præterea magna uis est consuetudinis, qui
non sunt assuefacti ab ineunte ætate, postea gran-
des nati neq; intelligent, neq; accersent hæc ex-
ercicia. Quantum igitur possumus, ad hæc exer-
cicia hortemur & excitemus iuuentutem, nõ so-
lum uerbis sed etiam exemplis nostris.

Atq; hæc exercitia destinata ad hunc finem
immediatum, ut coherceant corpus, iam sunt o-
pera a Deo mandata, Et debet hæc disciplina
perpetua esse, quare non pertinet proprie ad tra-
ditiones humanas. Et ut maxime aliqua traditi-
ones ad eam profint, & admoneant iuuentutem,
tamen ipsa observatio sit sine superstitione, non
addatur opinio iusticie aut necessitatis, & cogi-
temus hæc exercicia suscipienda esse, non propter
illam traditionem aut tempus illud, sed tantum ad-
moneri nos hac traditione, ut perpetua sit diligen-
tia, nunc autem exempli causa hos mores cum
alijs seruandos esse, ut diei festi ceremonias. Et
tamen hic quoq; modum nosse conuenit, & scien-
dum, alia aliorum ætati conuenire, & conseruan-
dam esse

DE MORTIFICATIONE.

nam esse ualetudinem, ut Paulus dicit, habendum esse honorem corpori &c.

Sed iure queritur Taulerus plerosq; ante tempus abijcere imagines seu umbras, sic uocat hæc exercitia alludens ad Paulum, quæ sunt umbra futurorū, corpus autem est Christi. Nam hæc disciplina non est iusticia spiritus, sed umbræ sunt seu imagines, hoc est, exercitia, quib. admonendi coercendi & assuefaciendi sunt homines, ut doceri possint, ut magis fiant idonei ad cogitandum Euangelium & prædicandum, sicut & Christus inquit. Hoc genus demoniorum nõ eijcitur nisi ieiunio & oratione, id est, sobriorū oratione. Ideo Paulus non dixit corporalia exercitia prorsus inutilia esse, sed collationem facit horum exercitiorum & spiritualis iusticiæ, aliquid afferunt utilitatis hæc exercitia, sed gradus alius longe superior est et præstantior, uidelicet pietas, hoc est, uera poenitentia, ueri dolores, uera exercitia fidei, preces, patientia. Hæc dixi ut meminimus hoc exercitij genus non esse abijciendum, & sciamus ad quem finem sine superstitione referri debeat.

De scandalo.

SCANDALVM significat offensionem, qua
 alterius animus perturbatur, hoc est, uel de-
 terretur, uel incitatur ad imitationem. Est au-
 tem duplex scandalum, alterum est Pharisaeum,
 uulgo uocant, acceptum. Est autem cum uel re-
 cta doctrina, uel necessario facto offenduntur
 hypocrite, & concipiunt odia Euangelij & pio-
 rum, ut Pharisaei oderant Euangelium & Euan-
 gelij doctores, & magnas causas sui doloris atq;
 odij habebant ex humana ratione sumptas. Quis
 enim moderato ingenio praeditus non doleat labe-
 factari formam religionis, perturbari concordia-
 am, exoriri dissidia in Ecclesia, dissipari imperia
 & respublicas. Videbant autem extenuari suos
 cultus & dissipari rempub. & contemni superio-
 rum autoritatem. Quamuis autem haec sint
 magnae causae, quae merito mouent homines, ta-
 men sciendum est his causis, hoc est, omnibus re-
 bus anteferendum esse mandatum Dei, iuxta hanc
 regulam. Oportet Deo magis obedire quam ho-
 minibus. Ideo hoc Pharisaeum scandalum non
 est uitandum, excusat enim nos mandatum Dei.
 Sed praestandum est, ut doctrina sit uera, certa,
 utilis

DE SCANDALO.

utilis Ecclesie. Nam grauissimum peccatum est perturbare Ecclesiam malis aut incertis aut inutilibus disputationibus.

Alterum scandali genus est, quod uocatur Datum. Estq; impia doctrina aut malum exemplum quod nocet alijs, siue quia imitantur, siue quia deterret homines ab Euangelio. Huius generis scandala sunt, omnia impia dogmata, item idolatrici cultus & traditiones humane que non potuerunt sine peccato obscurari. Horum scandalorum autoribus precipue minatur Christus. Væ homini per quem uenit scandalum &c. Sunt igitur hæc scandala summa uigilantia cauenda, ne uel autores uel suffragatores impie doctrine simus, nec imitatores impiorum cultum &c.

Est etiam cauendum aliud quoddam scandali genus, quod est cū opus indifferens intempestiue fit, ut intempestiuus usus libertatis Christiane, de hoc usu sæpe disputatur quando concessus sit, quando non sit concessus, & supra dixi peccatum esse, uiolare traditiones humanas in casu scandali. Ideo tenenda est Pauli regula de usu libertatis. Paulus precipit doctis, ut tolerent in-

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

firmos & morigerentur eis ad bonum et ad edificationem, hoc est, ut commoditate sua inuitent eos ad Euangelium non deterrcant. Quia nõ solum Hypocritæ sed etiam pij & moderati homines præsertim non satis docti, cum uident mores ueteres uiolari, iudicant illo doctrinæ genere homines efferari & reddi prophanos, atq; ita deterrantur a cognitione Euangelij.

Non igitur utendum est libertate apud illos qui nondum audierunt hoc doctrinæ genus, aut apud fratres nondum satis confirmatos, sed sequendum est exemplum Pauli. Factus sum infirmis infirmus. Si esca offendit fratrem, nunquam manducabo carnem, ne fratrem offendam. Vbi autem iam inclaruit Euangelium, & mediocriter confirmata est Ecclesia, non est acerba obseruatio inutilium traditionum requirenda. Imo Paulus ut exemplum libertatis ostenderet, noluit circumcidere Titum. Et Christus excusat Apostolos uiolantes traditionem et inquit. Dimitte eos, cæci sunt, & duces cæcorum &c.

Sed in hac ipsa re tamen cogitemus moderationem prodesse. Quia etiam inter hostes aliqui sunt

DE SCANDALO.

Sunt non tam irritandi quàm reconciliandi, & Christianos conuenit omnia sua facta non ad proprios affectus aut dominationem referre, sed ad aliorum utilitatem et gloriam Christi. Multi autem usitatos mores uiolant, nõ ut alijs profint aut seruiant, aut meliora faciant, sed quia delectant eos hæc libertas, hoc Tyrannicum est, contempnere mores publicos & leges, non est Christianum. Præterea publicorum morum uiolatio facile excitat magnos tumultus, non sunt autem temere excitandi motus etc. Difficile est enim postea sustinere conscientiam, quod causam præbueris publicarum calamitatum.

Secunda Regula. Est & in Ecclesiis recte institutis habenda scandali ratio, ne nostra exempla alijs noceant, qualia sunt, sæpe negligere publicum Ecclesiæ morem aut ceremonias publicas, ac significare aliquem contemptum, aut alios eo exemplo negligentiores reddere. Item præbere occasionem dissidijs aut factionibus sine necessaria causa. Si quis hoc modo uiolat traditiones certe peccat. Præter tales scandali casus traditiones intelligantur esse liberæ.

Hanc ἀπικρασίαν in traditionibus retinere
 est utilis

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH

est utilissimum, retinet enim auctoritatem traditionum, & conseruat publicos mores ac disciplinam, & tamen conscientias illa ueteri carnificina liberat, cum sciunt traditiones res esse externas & indifferentes, & sine peccato omitti posse extra casum scandali.

Ceterum doctrina scandala multo perniciosiora sunt quam mala exempla in moribus. Ideo summa uigilantia cauendum est, primum ne impia aut incerta, aut inutilia doceamus, Deinde cum recta docemus, ne ita confuse ea tradamus, ut auditores in tanta confusione malas opinioniones concipiant. sicut uidemus quantum reserat moneri populum, quatenus reprehendantur humane traditiones, & rursus quo fine & ad quem usum traditiones conseruanda atq; amanda sint. Hec nisi proprie & diserte explicentur, indocti contemptum omnium legum et morum induunt.

Ita in ceteris articulis nisi uere proprie ac dilucide explicentur, obrepunt persuasiones ualde perniciosae. Cum dicimus fide homines iustificari, quam absurdae opinionoes oriuntur, nisi moncantur auditores qua de re agatur, & quod fide reconcilietur

DE SCANDALO.

cilietur persona, & postea nostra obedientia sit necessaria, & in reconciliatis sit iusticia. Item de libero arbitrio. Deum non esse caussam mali, & plerâq; alia quæ suo loco diximus, non detrahi meritum operibus, quia nos nihil agamus, sed quia promissio est donatio, ut sit certa remissio peccatorum. Caterum in reconciliatis bona opera sunt etiam meritoria. Sic in omnibus locis adhibenda est diligentia, ut sine sophistica explicentur proprie ac distincte.

Ideo Paulus uoluit Episcopum esse didacticum, ut apte & proprie doceat, & Christus uult scribam in regno cælorum doctum esse et similem bono patrifamilias, qui prudenter eligat in docendo noua & uetera. Nisi enim hanc prudentiam & diligentiam adhibeant doctores, perturbantur conscientie, & obrepunt animis prauæ opinionones nocituræ religioni ac moribus, & oriuntur tumultus et plerâq; alia scandala. Ideo nõ solum demus operã, ut mores nostri ornent Euangelium, sed etiam ut docendi ratio & perspicuitas iuuet conscientias, explicet ambigentes & sanet errantes.

De regno Christi.

EVANGELIVM clare docet Regnū Christi esse spirituale, hoc est, Christum sedere ad dexteram patris, & interpellare pro nobis & dare remissionem peccatorum et Spiritum sanctū Ecclesie, hoc est, credentibus in ipsum & inuocantibus eum, eosq; sanctificare ut resuscitet eos in nouissimo die, ad uitam & gloriam eternam, & ut hæc beneficia consequamur, ordinatum est ministerium Euangelij, per quod uocantur homines ad agnitionem Christi, & Spiritus sanctus per Euangelium est efficax &c. Interim uero ante nouissimum diem Ecclesia in mundo patietur persecutionem, et erunt mali bonis admixti in Ecclesia. Hæc est uera & germana sententia Euangelij de regno Christi & Ecclesie. Estq; execrandus & damnandus error ille Iudaicus, & anabaptistarum, qui fingunt Ecclesiam ante nouissimum diem politiam quandam mundanam futuram esse, in qua regnent pij, & armis deleant omnes impios, & occupent omnia imperia &c.

Colligemus itaq; testimonia de spirituali regno non

DE REGNO CHRISTI.

gno non solum ad refutandos fanaticos spiritus, sed etiam quia prodest has sententias habere in conspectu ut nos consolentur, et exuscitent ad exercitia spiritualia, ad fidem, ad orationem, ad patientiam. Nam error ille Iudaicus præter cætera incommoda hoc quoq; habet, quod obscurat & prorsus obruit consolationes spirituales, & abolet exercitia spiritualia, cum uidelicet mentes non intelligunt hæc beneficia propria esse Christi remissionem peccatorum et gratiam, sed expectant bona corporalia, nec sustentant se fide in terroribus & afflictionibus, sed requirunt bona corporalia.

Quod Regnum Christi sit spirituale,

IOAN. 17. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne quod dedisti ei, det eis uitam eternam. Hæc est autem uita eterna, ut agnoscant te solum Deum uerum & quem misisti Iesum Christum. Hic Christus testatur suum beneficium & Regnum suum esse uitam eternam, & definit, quid sit uita eterna, uidelicet, non aliqua mundana dominatio, sed uera noticia Dei, & domini nostri Iesu Christi.

ROM.

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Rom. 8. Qui est in dextera Dei & interpellat pro nobis &c. Et Esa. 11. Stabit radix Jesse, ipsum gentes deprecabuntur &c. Hæ sententiæ describunt sacerdotium et Regnum Christi, & testantur utrumq; spirituale esse, hoc est, Christum non constituere aliquod mundi imperium, sed apud patrem pro nobis interpellare, ita regnare, ut velit inuocari, exaudire, sanctificare, custodire spiritu sancto eos qui ipsum inuocant, sicut et alias scriptum est. Qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei. Item. Dabo legem meam in corda eorum. Hæc beneficia obscurantur, cum expectamus regnum corporale &c.

Rom. 8. Cohæredes Christi siquidem simul patimur, simul etiam glorificabimur. Item spe salui facti sumus. Item. Quos præsciuit, hos uult conformes fieri imaginis filij sui. Item propter te martamur tota die reputati sumus uelut oues occisionis &c. Hæ sententiæ testantur quod gloria in hac uita afflictiones & persecutionem pati. Matth. 16. Si quis uult me sequi, abneget se ipsum, & tollat crucem suam, & me sequatur. Ioan. 6. In hoc mundo pressuram habebitis. Et 2. Timo. 3. Omnes

Q VOD REG. CHRISTI SIT SPIRI.

Omnes qui pie uolunt uiuere in Christo, persecu-
tionem patientur. Hæ sententiæ clarissime docent
Ecclesiam in hac uita subiectam esse afflictionib.
Colossen. 3. Vita uestra abscondita est cum Chri-
sto in Deo. Quando Christus manifestabitur qui
est uita nostra, tunc & uos cum eo manifestabi-
mini in gloria. 1. Ioan. 3. Nunc filij Dei sumus,
sed nondum manifestatum est quales erimus, sci-
mus autem cum manifestabitur, similes nos ei fu-
turos esse, quia uidebimus eum quemadmodum
est &c. Docet & hic locus gloriam regni Chri-
sti non esse imperium mundanum, sed spirituale,
hoc est, ut resuscitati habeamus nouam & eter-
nam iusticiam ac uitam, qualis est Christi resu-
suscitati gloria.

Item, Paulus clare dicit, Antichristum do-
minaturum esse usq; ad nouissimum iudicium, in
quo ueniens Christus destruet regnũ Antichristi.
Igitur uera Ecclesia non occupabit imperia, sed
multo magis uersabitur in maximis periculis &
afflictionibus. Et 2. Petri. 3. dicitur, uenuros
esse postremis temporibus illusores qui palam de-
rideant religiones. Erunt ergo qui persequentur
Ecclesiam. Et Daniel clare dicit Bestias hoc est,
imperia conijci in ignem cum apparet Christus ad
iudican-

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

indicandum, durabunt igitur imperia aliqua im-
 pia usq; ad nouissimū diem. Ioan. 20. cum Chri-
 stus mittit Apostolos, tantum dat mandatum do-
 cendi, & inquit, Sicut me misit Pater, sic ego
 mitto uos, Constat autem Christum missum esse ad
 ministerium Euangelij non ad occupanda imperia
 mundi, sicut ipse inquit. Regnum meum nō est de
 hoc mundo, Et prohibet Apostolis imperia rapere
 cum ait, Reges gentium dominantur, uos autem
 non sic. Item Matth. 5. Ego autem precipio uos
 bis ne resistatis malo, hoc est, ne prætectu Euan-
 gelij & noui regni constituendi arma capiatis.
 Sunt igitur missi Apostoli ad ministerium Euan-
 gelij, hoc est, ad docendum non ad rapienda im-
 peria mundi. Ideo & Paulus inquit. Euangelium
 est ministerium Spiritus, id est, in Euangelio of-
 feruntur bona spiritalia & æterna, non consti-
 tuimus noua imperia mundi. Et 2. Corinth. 10.
 inquit, Arma militiæ nostræ non sunt carnalia,
 sed potentia Deo ad demoliendas cogitationes.
 Item . Corinth. 5. Pro Christo legatione fungi-
 mur, commendantes nos tanquam Dei ministros
 in afflictionib. Item. Non dominamur fidei uestræ.

Cum igitur Apostoli tantum habeant man-
 datum

QVOD REG. CHRISTI SIT SPIRI.

datum docendi, impium est sentire quod doctores
 Euāgelij debeant armis cōstituerē noua quaedam
 imperia, sicut Iudaei & Anabaptistae somniant
 postremis temporibus Regnum Dei in terris tale
 constituendum esse, in quo sancti dominantur &
 armis deleant omnes impios, nec in Ecclesia hy-
 pocritas ullos futuros esse. Atq; hoc Iudaicū de-
 lirium saepe in Ecclesiam irrepsit. Fuerunt enim
 & olim fanatici spiritus Chiliasae & Pepusiani,
 qui tale regnum Anabaptisticum somniarunt.

Reliquum est ut testimonia colligamus, quae
 docent in Ecclesia usq; ad nouissimum diem pro-
 miscue futuros bonos & malos. Lucae 17. Sicut
 factum est in diebus Lot, sic erit qua die filius ho-
 minis reuelabitur. Item. In illa nocte erunt duo
 in lecto uno, unus assumetur et alter relinquetur
 & c. Matth. 13. de zizanijs. Sinite utraq; crescere
 usq; ad messem & c. Et paulo post. Messis consu-
 matio seculi est, Mittet filius hominis Angelos
 suos, & colligent de regno eius omnia scandala,
 & eos qui faciunt iniquitatem & c. Item. Sic erit
 in consumatione seculi. Exibunt Angeli & se-
 parabunt malos a iustis, & mittent eos in cami-
 num ignis & c. Haec sententiae testantur non fu-
 turam

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

turam esse separationem sanctorum ab hypocritis, nisi in nouissimo iudicio.

Præterea & hoc considerandum est. Pastores habent mandatum excommunicandi uerbo sine ui corporali reos manifestorum scelerum. Non est humani iudicij corda inspicere, & de illis iudicare, qui non habent manifesta delicta. Ideo Paulus dicit. Aduersus presbyterum non recipias accusationem nisi testibus adhibitis. Ergo qui non possunt conuinci testimonijs, non debent huic mano iudicio separari. Impossibile est igitur talem Ecclesiam constituere ante nouissimum diem, in qua nulli sunt hypocritæ, sed Pastores faciant suum officium, pure & fideliter doceant, & Ecclesie glorificationem cõmendent Christo, Interim in hac uita semper erunt Ecclesie admixti mali, & multi impij tenebunt imperia mundi, & crudeliter persequentur Ecclesiam usq; ad gloriosum Christi aduentum. Et tamen in his persecutionibus Christus suo consilio aliquas reliquias seruat, ne penitus deleatur Ecclesia, tale est regnum Christi in hac uita.

Constat & illud, etiamsi noua aliqua talis Ecclesia

Q VOD REG. CHRISTI SIT SPIRI.

Ecclesia futura esset, tamen doctores proprio cōsilio sine manifesto mandato Dei non debent arma capere ad talem Ecclesiam constituendam &c. Quanquam nec ullum nouum mandatum expectandum est. Non enim edet Christus mandatū contrarium Euangelio.

Quod uero Iudæi & Anabaptistæ citant Prophetas, qui cum de regno Christi loquuntur, sæpe figuris utuntur sumptis ab imperijs mundi. Ad hoc primum respondeo. Euangelium est interpretatio Prophetarum. Cum igitur Euangelium clare doceat Regnum Christi esse spirituale, afferre bona spiritualia & aterna, nec occupare dominationem in mundo, sed magis pati persecutionem, debemus & Prophetas intelligere iuxta Euangelium. Itaq; Apostoli in Actis sententias de regno promisso Dauidi clare transferunt ad hoc Regnum spirituale, subiectum persecutioni &c. Et Christus reprehendit ipse Apostolos, cum haberent Iudaicam persuasionem, ac putarent se occupaturos esse mundi imperia.

Secundo. Prophetæ ipsi quanquam uarijs utuntur figuris, tamen interim etiam discrete te-

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

stantur Regnum Christi fore spirituale. Daniel
clare dicit. Christus occidetur. Et Esaias. Ponet
animam suam pro peccato. Ergo non habebit do-
minationem corporalem in hac uita. Præterea
affirmant Regnum Christi esse æternum, nulla
autem corporalis politia est æterna in hac uita,
Ideo figuras corporalis politie, quas interdum
accommodant ad Regnum Christi æternum, nec-
esse est allegorice intelligi.

Atq; id Regnum æternum in hac uita, in
spiritu & fide inchoatur, & postea durat per
petuo post hanc uitam. Ideo Prophetæ interdum
ita loquuntur, ut non discernant tempora huius
uite & futuræ uite. Interdum uero discernunt
& palam uaticinantur, Ecclesiam in hac uita
passuram esse persecutiones, sicut docet Psal. 2.
Astiterunt Reges terræ, & Principes conuene-
runt in unum aduersus Dominum & aduersus
Christum eius. Et Psal. 115. Preciosa in conspec-
tu Domini mors sanctorum eius. Et Psal. 17. Pre-
ciosus sanguis eorum coram ipso. Et uenuste de-
scribit Esaias Ecclesiam in hac uita cap. 50. Da-
bit uobis Dominus panem arctum, et aquam exigua-
m, & nõ auferet ultra a te doctorem tuum &c.

Hic

Q VOD REG. CHRISTI SIT SPIRI.

Hic testatur Ecclesiam conseruandam esse, sed tamen inter afflictiones. Daniel aperte uaticinatur de persecutione ante nouissimū diem. Et docti in populo docebunt plurimos, & ruent in gladio, & postea statim sequitur. In tempore illo saluabitur populus tuus omnis qui scriptus est in libro, & multi de his qui dormiunt in terræ puluere euigilabunt, alij in uitam æternam, alij in obprobrium sempiternum. Hi loci & similes tenendi sunt, ut habeamus consolationem in cruce, et uere intelligere discamus Regnum spirituale, hoc est, quærere consolationes spirituales et exercere fidem, & satis perspicue refutant hi loci iudaicam & fanaticam persuasionem de corporeali dominatione sanctorum in hac uita.

De resurrectione mortuorum.

ARTICVLVS de uita æterna & resurrectione mortuorum est inter præcipuos articulos Euangelij. Ideo in nouo Testamento clarissime proponitur & sæpe inculcatur, & de eo extant conciones Christi manifestissime, Matth. 15. ubi Christus clare affirmat iustos habituros
u ij esse

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

esse perpetuam laticiam, impios uero perpetuam
 tristitiam & cruciatum sine fine. Et Ioan. cap. 5.
 item 6. Hæc est autem uoluntas Patris mei qui
 misit me, ut omnis qui uidet filium & credit in eum,
 habeat uitam æternam, & ego resuscitabo eum
 in nouissimo die. Et propugnat hunc articulum
 accerrime Paulus .1. Corinth. 15. Prodest autem
 habere in conspectu multa testimonia, ut timorem
 & fidem excitemus & confirmemus. Cum autem
 sententiæ noui Testamenti satis notæ sint, colligē-
 mus aliquot maxime illustria ueteris Testamenti
 loca. Sunt enim in Prophetis satis clara & per-
 spicua testimonia.

Esaias 36. Viuent mortui tui, interfecti mei
 resurgent. Expergiscimini & letamini qui ha-
 bitatis in puluere, Quia ros tuus erit uelut ros
 pratorum, & terra mortuos eijciet, uade popu-
 lus meus intra cubicula tua, claude ostia tua, ab-
 scondere modicum ad momentum, donec transeat
 indignatio mea. Ecce enim Dominus egredietur
 de loco suo, ut dissipet iniquitatem habitantium
 terram contra eos, & reuelabit terra sanguinem
 suum, & non operiet ultra interfectos suos. Hæc
 concio clarissime loquitur de resuscitandis mor-
 tuis,

DE RESVRRECTI. MORTVORVM.

tuis, de gaudijs sanctorum, de pœnis impiorum,
 & de presenti afflictione Ecclesie. Quare dili-
 genter consideranda est. Mortui tui, inquit, ui-
 uent, uocat sanctos mortuos Dei, ut significet
 Ecclesiam hic affligi propter Deum. Q. d. Filij
 tui & interfecti propter te, & qui tibi curæ sunt
 iterum uiuent. Qualis autem erit uita eterna?
 Letamini, inquit, hoc est, pij, perpetua leticia,
 perfecta cognitione Dei, & perfecta iusticia sine
 peccato & morte semper uirebunt & florebut,
 sicut prata reuirescunt rore. Deinde aspergit
 consolationem de afflictionibus. Sed aliquantisper
 oportet Ecclesiam affligi & mortem perpeti.
 Erunt inclusi uelut in cubiculo, scilicet. Quia
 seruabuntur in Ecclesia & uerbo usq; ad iudiciũ,
 postea concionatur de pœnis impiorum & repe-
 tit sententiam de resurrectione. Non operiet
 terra ultra interfectos suos &c.

Esaiás 66. Sicut cœli noui & terra noua
 dicit Dominus, sic stabit semen uestrum et nomen
 uestrum coram me, & erit mensis ex mense. Sab-
 batum ex sabbato, & ueniet omnis caro, ut ado-
 ret coram facie mea dicit Dominus. Et egredi-
 entur & uidebunt cadauera uirorum, qui præ-
 uaricati

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

uaricati sunt in me. Vermis eorum non morietur,
 & ignis eorum non extinguetur, & erunt usq;
 ad facietatem uisionis omni carni. Describit &
 hic locus utrumq;, pœnas æternas impiorum, &
 gaudia iustorum, & qualis sit uita æterna docet,
 cum ait, perpetuos menses & perpetuum sabbatū
 fore, hoc est, perpetuum festum diem, ut perpe-
 tuo adorent Dominum omnes sancti. Erit ergo
 uita æterna perpetua adoratio, Id est, Dei cogni-
 tio & iusticia sine peccato & sine morte.

Esaias 65. Ecce ego creo cœlos nouos &
 terram nouam, & non erunt in memoria priora,
 & non ascendent super cor, sed gaudebitis &
 exultabitis in sempiternum cum his quæ creo.
 Quia ecce ego creo Hierusalem, exultationem
 & populum eius gaudium, & exultabo in Hie-
 rusalem, & gaudebo in populo meo, & non au-
 dicitur in ea ultra uox fletus & uox clamoris.
 Non erit ibi amplius infans, qui non adolescat,
 aut senex qui nō perueniat ad maiorem ætatem.
 Nam puer centum annorum morietur, & pcc-
 ator centum annorū maledictus erit. Aliæ sen-
 tentiæ alijs planiores sunt. Sed tamen hæc quoq;
 testatur futuram renouationem totius creaturæ,
 & pios

DE RESURRECT. MORTVORVM

et pios habituros esse perpetua gaudia. Nō audietur in ea ultra uox fletus &c. Ergo erunt sine peccato & morte. Item infantes et senes perpetuo uiuent. Sed pueri centum annorum, & peccatores centum annorum, hoc est, illi qui perseuerauerunt in impietate dabunt pœnas. Et quia hi loci docent Ecclesiam futuram esse in afflictionibus ante resurrectionem, & primum glorificandam post resurrectionem, & post renouationem uniuersæ creaturæ, clare testantur Prophetæ Regnum Christi spirituale esse, nec esse potestiam mundi ante resurrectionem, qualem Iudei & Anabaptistæ fingunt.

Esaias 25. Et deuorabitur in monte hoc facies inuolutorum, qua omnes populi inuoluti sunt, & operimentū, quo omnes gentes coopertæ sunt, Et mors deuorabitur omnino, & absterget Dominus Deus omnem lachrymam ab omni facie, & obprobrium populi sui auferet de uniuersa terra. Docet et hic locus clare mortem abolendam esse, & populum Dei liberandum esse ab obprobrio et lachrymis, hoc est, a peccato, morte, & persecutionibus. Quod autem initio dicit, facies inuolutorum, etiam intelligit mortem, quia mortui solent

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

lebant inuolui pannis cum sepelirentur, hæc in-
uolucra tollentur, id est, mors tolletur.

Esaias 24. Et erit in die illa, uisitabit Do-
minus super miliciam cœli, & super reges terra,
& congregabuntur congregatione unius fascis
in lacum, & claudentur ibi in carcere, & post
multos dies uisitabuntur, & erubescet luna &
confundetur sol cum regnabit Dominus &c.

Esaias 35. Qui liberati fuerint & redem-
pti a Domino, uenient in Zion cū laude & lati-
tia sempiterna. Esa. 9. Christus uocatur Pater
æternitatis, hoc est, autor perpetuæ uitæ.

Danielis 12. Et multi de his qui dormiunt
in terra pulucre euigilabunt, Alij in uitam æter-
nam, alij in obprobrium, ut uideant semper.

Oscæ 13. De manu mortis liberabo eos, de
morte redimam eos. Ero mors tua o mors, morsus
tuus ero inferne &c.

Ezechiel 37. Ecce ego aperiam tumulos ue-
stris, & educam uos de sepulchris uestris popu-
lus meus &c. Huc pertinet & hæc sententia
Ezechie

DE RESURRECT. MORTVORVM.

Ezechielis 33. *Viuo ego. Nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur & uiuat. Pertinent ex Prophetis huc omnes sententiae, de aeterno regno Christi & sanctorum.*

Ex Psalmo 15. *Caro mea requiescet in spe. Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum uidere corruptionem. Cum enim Propheta de Christo loquitur, etiam membra Christi complectitur. Scit enim per Christum destrui Regnum peccati & mortis.*

Psalm. 31. *Edent pauperes et saturabuntur, & laudabunt Dominum qui requirunt eum. Vident corda eorum in seculum seculi.*

Psalm. 33. *Mors peccatorum pessima. Ergo etiam cum peccatores in hac uita non puniuntur, necesse est eos postea puniri.*

Et e contra Psalm. 115. *Preciosa in conspectu Domini mors sanctorum eius. Ergo sanctis bene erit post hanc uitam. Eodem pertinet locus. Multae tribulationes iustorum, sed ex his omnibus liberabit eos Dominus.*

Psalm.

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Psalm. 48. Conferuntur impij fortunati & pij afflicti. Hic docet in morte mutari utrorumq; conditionem, De impijs dicit, Velut oves in fouea ponuntur, & mors depascet eos, usq; in æternum non uidebunt lumen. E contra de pijs dicit, Veruntamen Deus redimet animam de manu inferni, cum acceperit me. Eodem pertinet collatio in Psalm. 4. Ipsi abundant frumento & uino. In pace in id ipsum dormiam & requiescam. Huc etiam pertinent omnes sententiæ de æterno regno Christi.

Iob 19. Scio quod redemptor meus uiuit & in nouissimo die de terra surrecturus sum, et rursus circundabor pelle mea, & in carne mea uidebo Deum, quem uisurus sum ego ipse & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Hic est insignis locus, qui testatur uere nos eadem corpora recepturos esse, sed renouata, sicut Paulus docet & c. Item docet qualis sit uita æterna, scilicet, noticia Dei & c.

Ex Moise argumentatur Christus. Ego sum Deus Abraham etc. Ergo, Abraham uiuit. Quia Deus non curat ea quæ nihil sunt.

Et ratiocinari similiter ex promissionibus et exemplis

DE RESURRECT. MORTVORVM.

exemplis firmissime possumus, in quibus hic articulus de aeterna uita quasi inuolutus est, ut Deus promisit se seruaturum esse Abraham & alios sanctos, Ego sum protector tuus &c. At sancti in hac uita sunt afflictissimi & uidentur deserti, cum tamen uere curæ sint Deo. Ergo restat alia uita, & ingens gloria, qua glorificabuntur post hanc uitam, in quam intuentes cogitant omnes iniurias, ærumnas, calamitates contemnendas esse, & nullo modo conferendas ad illud ingens præmium.

Item. In prima concione dicitur Genesis 4. Si benefeceris recipies, si male egeris, peccatum tuum quiescet donec reuelabitur. Ergo necesse est restare aliam uitã, in qua Abel recipiat præmium, sequitur & hoc, restare aliquod iudicium omnium peccatorum, atq; illorum etiam quæ in hac uita non sunt punita. Et huius uniuersalis iudicij exemplum est diluuium, Item, Sodomorum conflagratio & similes historiæ, quod Deus haud dubie puniturus sit omnium peccata.

Item prima promissio Gene. 3. uaticinatur de abolendo regno diaboli, hoc est, de abolendo peccato & morte. Ergo natura hominis renouabitur.

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

uabitur. Et Iacob uaticinatur de saluatore omnium gentium, quem intelligebant patres autorem fore non alicuius corporalis regni, sed iusticie et uite eterne, uidebant Ecclesiam in hac uita futuram in reliquijs peccati & afflictionibus, sicut uiderant interfici Abel, Et Abraham iussus est filium tanquam hostiam mactare, in hoc typo satis intellexit illud semen, quod promissum erat futuram esse hostiam.

Enoh et Elias uiui translati sunt ad Deum, ut Textus de Enoh clare dicit. Hæc facta certe sunt manifesta testimonia uite eterne. Nam si extinguerentur, non essent apud Deum, uersari enim apud Deum, est uiuere quadam diuina uita apud Deum. Hæc igitur exempla plus ualent quàm si promissio uerbis tantum sine exemplis proposita esset. Nec dubium est quin sancti patres copiose explicarint, cum promissiones tum hæc exempla. Testantur & angelorum colloquia cum Abraham & cæteris patribus, aliam esse uitam. Et significant Angeli nos socios esse illius eterne uite in qua sunt ipsi, quia nos curant & defendunt &c.

In Numeris 23, dicit Balaam. Moriatur anima

DE RESVRRECT. MORTVORVM.

anima mea morte iustorum, & fiant nouissima
mea horum similia. Et 24. Videbo eum sed non
modo, Intuebor eum sed non prope.

De afflictionibus seu de cruce toleranda.

CVM dictum sit Ecclesiam in hac uita sub-
iectam esse cruci & afflictionibus, uisum
est adijcere quedam de hoc loco. Prodest enim
Ecclesiam hac de re diligenter instituere, ut in
omni genere afflictionum habeamus in promptu
pias & utiles consolationes. Sunt autem quatuor
capita precipua huius consolationis.

Primum statuendum est certo, nos nõ affli-
gi casu, sed aliquo consilio ac permissiõe Dei. Hæc
enim prima in omnibus afflictionibus questio est
humane mentis. An bona & mala casu eueni-
ant, an uero Deo gubernante eueniant. Et in
communibus afflictionibus magna pars consolati-
onis est, posse statuere, quod aduersa non acci-
dant tibi casu. Scimus enim Deo obediendum
esse. Hic igitur certis testimonijs erigenda &
confirmanda mens est contra Epicureas opinio-
nes.

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

nes. Hierc. cap. 3. threnorum, inquit. Quis est iste qui dixit, ut fieret Domino non iubente, Ex ore altissimi nec bona nec mala egrediantur. Quid murmurat homo contra Deum. Huc pertinent omnes sententiæ de providentia. Matt. 10. Non cadet unius de passerulis istis super terram sine uoluntate Patris. Actuum 17. In ipso uiuimus, mouemur & sumus. Psalm. 99. Ipse fecit nos & non ipsi nos. Psalm. 93. Qui finxit oculum non uideret. Psalm. 32. Qui finxit sigillatim corda eorū, qui intelligit omnia opera eorū &c. Et Paulus cum ad Corinth. inquit. Cum iudicamur a Domino, corripimur, testatur afflictiones non accidere casu, sed Dei consilio ac uoluntate. Et in cantico Anne 1. Reg. 2. Dominus mortificat & uiuificat, deducit ad inferos & reducit.

Secundum caput consolationis. Non solum statuendum est, afflictiones Dei consilio accidere, sed etiam addendum est, quod Deus puniat, non ut perdat, sed ut uocet nos ad penitentiam, & exerceat fidem nostram. Ita afflictiones transformandæ sunt in signa misericordiæ, & bonæ uoluntatis Dei. Hæc consolatio præcipua est. Nam in summis dolorib. agnoscimus nos diuinitus puniri.

DE AFFLI. SEV DE CRUCE TOLE=

puniri, sed hoc ipsum auget acerbiter doloris,
 & adfert desperationem, nisi hanc consolatio-
 nem teneamus, quæ docet de uoluntate Dei, quod
 puniat non ut perdat, sed ut reuocet nos ad pœ-
 nitentiam, aut exerceat nos. Atq; ita interpre-
 tatur afflictiones Euangelium.

Sæpe igitur hanc consolationem scriptura
 inculcat. 1. Corinth. 11. Cum iudicamur a Do-
 mino corripimur, ne cum hoc mundo damnemur.
 Prouerb. 3. Quem diligit Dominus corripit.
 Hebræ. 12. Flagellat omnem filium quem recipit.
 Psalm. 118. Bonum mihi quod humiliasti me, ut
 discam iustificationes tuas. Apoca. 3. Ego quos
 diligo, castigo. Esaia. 28. Vexatio dat intelle-
 ctum. Item. Quem docebit scientiam? ab lacta-
 tos a lacte, auulsos ab uberibus. Esaia. 26. Do-
 mine in tribulatione uisitant te, Angustia in qua
 clamant est eis disciplina. Naum. 1. Bonus est
 Dominus & confortans in tribulationibus, &
 agnoscit sperantes in se. Hiere. 31. Castigasti me
 Domine, & cruditus sum quasi iuuenculus indo-
 mitus, postquam conuertisti me, egi pœnitenti-
 am etc. Item in Euangelio, Beati pauperes spiri-
 tu, Beati qui lugent & c. Luca 6. Væ uobis qui
 saturi estis. Item. Væ uobis qui nūc ridetis. Et in

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

summa, afflictiones sunt pars legis, quia sunt pœne addite legi.

Sicut igitur Euangelium docet legem datã esse ut humiliet nos, ut queramus Christum. Itã docet & pœnas additas esse, non ut perdant, sed ut reuocent nos ad pœnitentiam, ut seramus crucem. Pertinent igitur huc sententiæ ille uniuersales. Conclufit omnes sub peccatũ, ut omnium misceatur. Nam concludi sub peccatum, significat nos subiectos esse, non solum presentibus calamitatibus, sed condemnationi &c. Et tamen de hac summa afflictione docet Euangelium nos non perdi, sed admoneri, ut agnoscamus beneficium Christi etc. Eodem pertinet sententia. Nolo mortem peccatoris &c.

Præterea de Ecclesia plurimum extat testimoniorum, quod oporteat eam exerceri, ut crescant in sanctis timor & fides & ceteri fructus spiritus &c. 1. Pet. 1. Oportet contristari uarijs tentationibus, ut probatio fidei uestre auro purior fiat. 2. Corinth. 1. In nobis ipsis responsum mortis habuimus, ne consideremus nobis ipsis. 2. Corinth. 4. Etsi noster exterior homo corrumpitur, tamen interior renouatur quotiã die &c. Rom. 5. Tribulatio patientiam efficit, patientia

DE AFFLI. SEV DE CRUCE TOLE.

patientia probationem, probatio spem &c. Iacob
bi. Omne gaudium existimate cum in uarias
tentationes incideritis, scientes quod probatio fia
dei uestrae parit patientiam. Gene. 22. de Abra
ham. Nunc cognoui quod timeas Deum. Consti
tuendum est igitur de fine seu utilitate afflictio
num, quod sint signa bonae uoluntatis Dei, seu
quod Deus sinat nos affligi, non ut perdat nos, sed
ut reuocet ad poenitentiam, seu ut exerceat nos.
Haec consolatio munit afflictos contra desperati
onem, & ostendit quid boni insit in afflictionibus.

Tertium caput consolationis. Natura ho
minis praesertim cum uidetur indigna pati, aut
nimis duriter affligi, impatienter fert calamita
tem, fremit, indignatur, et irascitur iudicio Dei,
quod uidetur iniquum. Quia cum impij & Ty
ranni uiuant in maximis opibus, ac uoluptatibus
tranquilli, nos interim omnibus miserijs opprimi
mur. Aduersus hanc tentationem docendi sunt
homines, ne indulgeant huic indignationi aut do
lori, sed quod haec indignatio seu impatientia sit
peccatum, et quod Deus requirat obedientiam et,
uelit hoc modo praesertim Ecclesiam exerceri.

Huc pertinent sententiae de afflictionibus

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

proprijs Ecclesie, quæ hanc obedientiã & singula-
 larem cultũ requirunt. Hinc uero sumende sunt
 insignes consolationes. Prima, quod Deus hanc
 obedientiam Ecclesie præceperit. Deinde si afflic-
 ctiones sunt cultus Dei, non est sentiendum afflic-
 ctiones esse signa iræ, aut ideo affligi nos, quia
 reijciamur, sed ut fiamus membra similia imagi-
 nis Christi. Item, ut præstemus cultum Deo debi-
 tum. Tertio, Cum Ecclesia præcipue affligatur,
 certe afflictiones non sunt signa iræ, quia Deus
 maxime diligit & liberabit Ecclesiam, sicut &
 Christum resuscitauit.

Caussa autem cur Ecclesia præcipue affli-
 gatur hæc est, Regnum Christi erit noua & æ-
 terna iusticia ac uita. Herent autem in corpore
 nostro reliquie peccati, Ideo hoc corpus aboleri
 uult, ac subiecit afflictionibus ac morti, ut postea
 noua & spiritali natura uestiamur & glorifi-
 cemur, quæ sine peccato & sine morte sit, Et
 uult interim exerceri fidem hac occasione. Hoc
 docet Paulus Rom. 8. Corpus mortificatur pro-
 pter peccatũ scilicet præsens in carne. Et Rom.
 6. Vetus noster homo simul crucifixus est, ut des-
 truatur corpus peccati.

Humana

DE AFFLI. SEV DE CRUCE TOLE.

Humana ratio exercetur hoc argumento. Iustis debet bene esse. Ecclesia est iusta, igitur Ecclesia non debet affligi. Sed primum respondendum est ad minorem. Ecclesia est iusta impu- tatione, sed tamen adhuc habet peccatum in car- ne, ideo manent afflictiones & mors. Deinde ad maiorem respondendū est. Iustis debet bene esse, Hęc sententia est uox legis, quam interpretatur Euangelium, quod docet nos in hac uita propter peccatum hęcens in corpore subiectos esse affli- ctionibus, & tamen quia Ecclesia iusta est, libe- ratur ab his afflictionibus & suo tempore re- cipiet præmia.

Nunc igitur addemus aliquas sententias de Ecclesie afflictionibus. Primum exempla nobis proponere debemus, Christi & totius Ecclesie ab initio mundi, Abel, Abraham, Isaac, populi Israel in Aegypto, Prophetarum & Apostolorum &c. Hęc exempla nos admoneant & eri- gant, Si est Ecclesia, necesse est similem fieri cor- poris Christi. Quare necesse est existere perse- cutiones & Ecclesiam affligi. Ideo non franga- mur animis, cum uersari nos in magnis periculis & ærumnis cogitabimus, sed meminerimus hanc

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

esse propriam Ecclesie speciem. Intueamur in
Christum crucifixum, in Abel, in Prophetas, in
Apostolos interfectos &c.

Dicit igitur Paulus Rom. 8. Oportet nos
fieri similes imaginis filij Dei. Petrus. Iudicium
a domo Dei incipit. Item. Ne miremini in affli-
ctione uestra, quæ sit ad uos explorandos, sed
gaudete tanquam communicantes afflictionibus
Christi. Et Christus inquit. Qui uult me sequi,
tollat crucem suam &c. 2. Timo. 3. Omnes qui
pie uolunt uiuere in Christo, persecutionem pati-
entur. Et Paulus inquit, Apostolos haberi a mun-
do pro catharmatis, Id est, piaculis, hoc extre-
mum & atrocissimum est maledictorum omnium
quæ cogitari possunt. Psalm. 125. Qui seminant
in lachrymis in exultatione metent &c. Item
Psalm. 171. Castigans castigauit me Dominus &
morti non tradidit me. Hic de afflictione & de
liberatione cõcionatur. Et 115. Preciosa in con-
spectu Domini mors sanctorum eius.

Sed suauissima consolatio in illis sententijs
proponitur, quæ testantur afflictiones sacrificia
esse. Nam sacrificia significant quiddam Deo
proprie

DE AFFLI. SEV DE CRUCE TOLE.

Proprie dicatum, ut per id honore afficiatur, & quod Deo præcipue gratum est. Psalm. 50. Sa-
crificium Deo spiritus tribulatus, Cor contritum
& humiliatum Deus non despicies. Roma. 12.
Præbete corpora uestra uictimas & rationalem
cultum &c.

Ergo & requirit Deus hanc obedientiam,
& ualde approbat tanquam uerum & summum
cultum. Non igitur rejicit afflictos. Non est in-
dignandum, quasi nos deseruerit, sed bona colli-
genda sunt, quæ secum habent afflictiones, ut hæc
obedientiam æquo animo præstare possimus. Si-
cut Petrus inquit. Gaudete tanquam communi-
cantes afflictionibus Christi &c. Primum obedi-
entia ipsa bona est. Deus enim præcipit ut pati-
enter obediamus, iuxta illud Pauli, In tribulati-
one patientes. Item, Nolite murmurare &c.
Secundo, Finis bonus est, quod afflictiones exer-
cent nos aut reuocant ad pœnitentiam. Tertio,
Est et alius finis longe præstantior, quod afflictio-
nes fiunt cultus & sacrificia, nihil enim hono-
rificentius dici potest de ullo opere, quam quod
sit sacrificium. Fiunt autem sacrificia cum uo-
luntatem Dei intuemur, uidelicet, cum ideo per-
ferimus

LOCI COMMV. PHILI. MELANTH.

ferimus, ut Deo obediamus. Item. cum credimus eas propter Christum placere. Et loquimur de afflictionibus, non quas ipsi sponte accersimus, sed quæ accidunt præter nostram electionem aut uoluntatem, siue natura, siue hominum seuitia. Nam nature incommoda etiam sunt poene addite legi & fiunt uoluntate Dei. Ideo Petrus diserte dixit, patientes secundum uoluntatem Dei. Illa uero ethnica persuasio abijcienda est, quæ fingit afflictiones sponte accersitas sacrificia esse, et quidem sine fide, sicut sacerdotes Baal lacerabant cutem suam gladijs &c.

Cum igitur in tolerandis afflictionibus, non solum obedientia requiratur, sed etiam ita requiratur ne irascamur & indignemur, sed uolentes & equo animo obediamus Deo, aduersus hanc indignationem & impatientiam opponere debemus præcepta quæ recensui, & sententias quæ testantur uoluntatem Dei esse, ut præcipue Ecclesia exerceatur &c. Sunt & opponenda comoda a afflictionum de quibus dixi.

Sed addendum est quartum caput consolationis, quod maxime prodest nosse, ac præcipue leuat illam indignationem. Non solum illa superioriora

DE AFFLI. SEV DE CRUCE TOLE.

rora capita tenenda sunt, quod afflictiones non
accidant casu, quod non sint signa iræ, quod in-
dignatio sit peccatum, quod Deus requirat obe-
dientiam &c. Sed etiam addi oportet fidem &
inuocationem. Tenenda est igitur fides, quod
Deus nobis affuturus sit, & opem laturus, et pro
sua sapientia aliquando liberaturus, hac fide in-
uocandus est. Est enim & hic finis afflictionum,
uidelicet, ut habeamus occasionem exercendæ fidei
dei & inuocationis & liberatio seu confirmatio
testetur Deum adesse, & nos Deo curæ esse etc.

Ita noticia Dei per hanc occasionem fit illu-
strior & crescit in nobis, sicut docet insigne ex-
emplum Manasse 2. Paralip. 33. Qui postquam
afflictus est orauit Dominum, & Deus exaudiuit
orationem eius, & agnouit Manasse, quod Do-
minus Deus est. Et Psalm. 49. Eripiam te &
honorificabis me, Id est, magis me agnosces,
prædicabis &c. Psalm. 63. Videant pauperes
et lætetur, quia exaudiuit pauperes Dominus etc.
Exempla liberationis testantur Deum nobis ad-
esse. Et est suauissima sententia 2. Corinth 1. Vbi
Paulus iubet multos orare, ut rursus pro dato
beneficio multi agant gratias Deo, uidelicet, ut

x v misericor

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH

miseriordia & noticia Dei fiat illustrior.

Hic igitur duo nobis proponamus præcepta & promissiones, præcepta iubent petere & expectare auxilium, ut, *Inuoca me in die tribulationis &c.* Et Psalm. 4. *Sacrificate sacrificiū iusticie & sperate in Domino.* Item Christus, *Petite & accipietis &c.* Luca 18. *iubet semper orare, & 1. Thessa. ult. Semper orate.* Et Philippen. 4. *Ne sitis solliciti, sed in omni oratione & precatatione, cum gratiarum actione petitiones uestre notæ fiant apud Deum.* Et Psalm. 54. *Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enuetriet &c.* Huiusmodi præcepta excitare nos ad inuocationem debent, Deinde et promissiones consideremus, ut Ioan. 16. *Quicquid petieritis patrem in nomine meo dabit uobis.* Et Matth 7. *Sicut uos qui mali estis &c.* Et in Psalmis innumerabiles sunt promissiones. *Tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor. Inuoca me in die tribulationis & eripiam te, et tu honorificabis me.*

Atq; hæc sunt uera Christianorum exercitia, intelligere publica & priuata pericula, & fide animum erigere & petere a Deo, ut gubernet Ecclesiam, & liberet eam ab impietate ac scandalis,

DE AFFLI. SEV DE CRUCE TOLE.

scandalis, defendat rempub. det pacem, fruges, uictum, regat mores populi, ut Deus glorificetur &c. His exercitijs debebat fides crescere, quæ in ocio & uoluptatibus extinguitur. Cum enim animi non assuefiunt, ut a Deo bona petant, obrepit opinio quod casu ita ferantur omnia sine ope diuina, Ideo scriptura docet in secundis reb. homines fieri cæcos & impios, quia amittunt occasiones petendi auxiliũ a Deo, sicut dicit Moyses. Sedit populus manducans & bibens, & surrexit ad ludendum. Et Deut. 32. Incrassatus est & recalcitrauit. Et Osee. Ceperunt principes furere uino &c. Nunquam desunt pericula, sed homines ebrii presenti tranquillitate non intelligunt ea, Ideo consideranda sunt, ut fidem & inuocationem exerceamus &c.

Atq; hæc quatuor capita consolatõis quantum uim habeant usu discendum est. Nam scriptura non frustra tam diligenter has consolationes nobis inculcat, & uult nos ipsis uti, & testatur efficaces esse, Cumq; hos locos nobis proponimus uera patientia præstari potest. Nam ea demum est uera patientia, non solum obedire in afflictionibus, sed etiam indignationem infirmæ naturæ

LOCI COMMV. PHILIP. MEL ANTH.

natura uincere, aut certe repugnare.

Porro quàm pulchra uirtus hæc sit et quàm necessaria præsertim Christianis, diligenter considerare debemus. Quantam laudem mereatur humano iudicio æquabilitas animi in aduersis rebus, docent non solum libri Philosophorum, sed etiam publica bonorum uirorum iudicia. Docet enim homines ipsa ratio maxime conuenire naturæ moderationem dolorum, & non frangi animis aut permoueri, ut uel contra iusticiam faciamus, uel discedamus ab illa mediocritate, quæ decet in natura. Hinc sunt illæ fortium & magnorum uirorum uoces.

Quicquid erit superanda omnis fortuna
serendo est.

Et illud.

Fortiaq; aduersis opponite pectora rebus.
Et Aristoteles inquit in aduersis rebus uirtutem,
maxime lucre, sicut ille in Tragœdia inquit.
Tamen per ipsas lucret ærumnas decus. Et Cicero
ex Tragœdia dicit, fortunam ab animo magno
tanquam fluctus a saxo frangi oportere.

Sed multo pulchrior uirtus est Christiana
patientia, id intelligi potest si opposita uicia conserantur.

DE AFFLI. SEV DE CRUCE TOLE.

ferantur, Impatientia enim irascitur Deo, & primum obedientiam, acinde etiam fidem ex animis expellit. Nam iratus animus existimat se negligi a Deo, & imaginatur se frustra petere & expectare auxilium a Deo. Itaq; in magnis afflictionibus multi sunt prorsus blasphemii, & querunt consilia contra mandatum Dei, sicut Saul consuluit ueneficam. Talia peccata gignit impatientia contra primam tabulam. Deinde aduersus homines dolor iniuriæ gignit odium, incitat ad uindictam, qua ex re sæpe existunt non solum priuatae dissensiones, sed etiam seditiones & publici motus, sicut Coriolanū dolor iniuriæ perpulit ad bellum patriæ inferendum. Quanto honestius fecit Scipio, qui ingenti animo despexit latrantes tribunos, cessit etiam inuidiæ, & se contulit in rus, ne præsens magis inflammaret odium, Atqui facile poterat se armis defendere contra iniuriam, sed condonauit priuatas iniurias rei pub. Melior igitur ciuis fuit quàm postea Marius & alij multi, qui priuatas iniurias cum pernitiæ publica ulsi sunt. Athenis Thrasybulus recitata patria sanxit *ἔμμεσις*, hoc est, ut Res publica pacata esset constituit, ne uictores ciues reciperent sua bona, a uictis ciuibus. Magna hæc & salu-

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

& salutaris illi urbi moderatio fuit. At Marius
 rediens Romam interfecit omnes Principes di-
 uerse factiōis, tantum mali parit impotentia ani-
 mi. Item, Multi sibi ipsis mortem cōsciscunt. Sed
 cogitemus quantum in Ecclesia periculi sit, cum
 ingenia uehementia irritata doctoribus ulciscun-
 tur priuatum dolorem publice motis tragēdijs
 contra doctores. Ex talibus odijs sepe extiterunt
 hēreses. Necessaria est igitur patientia primum
 coram Deo, ut obedientiam et fidem retineamus.
 Deinde propter tranquillitatem Ecclesie & rei
 pub. postremo propter priuatam tranquillitatem,
 Ideo toties præcipit Spiritus sanctus de patien-
 tia, Ad Colossen. inquit Paulus. Pax Dei guberna-
 net corda uestra, pax Dei, id est, patientia quæ
 Deo statuit obediendum esse & expectat auxiliū
 a Deo, Ideoq; non tumultuatur, non molitur uin-
 dictam, nō mouet seditiōnes aut bella ciuilia, etc.
 Apud Esaiam. In silentio & spe erit fortitudo
 uestra, id est, Deus operi fert patientibus, qui ab
 ipso auxilium expectant, nec omissio Deo fremūt
 & mouent cœlum & terram, confugiunt ad
 prohibita auxilia, Idem docet Psalmus, Irascimini
 & nolite peccare. Assuefaciamus igitur ani-
 mos, & discamus tolerare aduersa, ut exercea-
 mus obedi-

DE AFFLI. SEV DE CRUCE TOLE.

mus obedientiam & fidem, maximeq; tum reprimamus animi motus, cū iniuria laceſſiti incendi-
 muus cupiditate uindictæ, Hæc uirtus neceſſaria
 eſt in Eccleſia & repub. priuatum dolorem con-
 donare tranquillitati publicæ, ne in Eccleſia di-
 ſcordie excitentur propter priuatas ſimilitates.
 Ita inſtituamus animos, ut ducāt ſatius eſſe omnia
 ſupplicia & omnes cruciatus perpeti, quàm pro-
 pter priuatam iniuriam perturbare publicam
 tranquillitatem. Sed hæc tota Philoſophia ignota
 eſt Principibus & doctoribus, qui priuatis affe-
 ctibus publicas diſcordias incendunt. Præclare
 Vlyſſes qui cum admoneretur, ne iret in urbem,
 ne ibi percuteretur inquit.

ὄυ ἄ τι πλὴν γέωρα δ' αἰμῶν, οὐδὲ βολάωρ. *no rind plogam
 mſant q ſany miz
 k to uany. 1087/5*

Sic aſſuefaciendi ſunt animi, ut perpeti pla-
 gas & diſſimulare iniurias poſſint. Et cogitan-
 dum illud.

Perfer et obdura, dolor hic tibi proderit olim.

De oratione.

ORATIONIS uocabulo uulgo utimur &
 pro inuocatione, & pro gratiarum acti-
 one. Sunt igitur duæ ſpecies cōſtituende,
 Inuocatio

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Inuocatio & gratiarum actio. Inuocatio est pe-
tere aliquid a Deo, Gratiarum actio est, pro be-
neficijs agere gratias Deo, agnoscere quod diui-
nitus contigerit auxilium & c. celebrare et præ-
dicare Deum autorem beneficij, Has species sæ-
pe coniungit scriptura ut Psalm. 49. Inuoca me
& honorificabis me & c. Item Philippen, 4. Nō
sitis solliciti, sed in omni precatione & petitione
cum gratiarum actione postulationes uestre in-
notescant apud Deum. Dicamus autem primum
de inuocatione seu precatione seu petitione. Præ-
cipuæ res quatuor in precatione requirendæ sunt,
præceptum, promissio, fides, & res petenda.

Primum intuenda sunt præcepta quæ iubent
inuocare Deum, discamus igitur initio, non solum
esse peccata cædem, surta, adulteria, sed etiam
peccatum esse non reddere Deo hunc cultum in-
uocationis, non petere, non expectare a Deo au-
xilium in periculis, non agere gratias pro bene-
ficijs & c. Opponamus igitur præceptum & in-
credulitati nostræ & indignitati, quia naturali-
ter dubitant homines utrum Deo curæ sint, utrum
a Deo exaudiantur. Ideo desperabundi omittunt
inuocationem, cum animus cogitat se nihil profi-
cere inuocando

DE ORATIONE.

cere inuocando, sicut ille apud Virg. inquit. Fa-
manq; fouemus inancem. Hæ tenebræ in animis et
hic stupor facit, ne confugiant homines ad Deum,
Idco opponi debet præceptum Dei & cogitandū.
Eccc necesse est obtemperare præcepto Dei,
Ipse iussit se inuocari, & non frustra iussit, haud
dubie audit obtemperantes, & non obtemperan-
tes puniet, non est præcepti autoritas detrectan-
da. Deinde præceptum etiam indignitati oppo-
nendum est. Animus non prorsus impius ita co-
gitat. Etsi existimo a Deo exaudiri aliquos, ta-
men meas preces non accipiet, sentio me indignū
esse qui exaudiar, ita deterret indignitas a pre-
cando. Sed opponendum est præceptum. Deus
requirit hunc cultum ab omnibus. Quæ esset a-
mentia in cæteris præceptis disputare, nos ideo
nolle abstinere a furtis, a cæde, quia non sumus
digni qui Deo obtemperemus. Si quis Paterfamili-
as imperet seruo legitimum opus, non recipiet
serui excusationem, si is dicat se non esse dignum
qui obtemperet. Diligenter igitur inculcanda est
animis præcepti autoritas, ut sciamus non esse
liberum nobis precari aut non precari, sed ne-
cessarium opus esse. Deinde cum obstrepit indi-
gnitas, cogitemus non esse detrectandam auto-
ritatem

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

ritatem mandati diuini propter nostram indigni-
tatem, parere debemus, non debemus cludere
mandatum disputatione nostræ dignitatis uel in-
dignitatis. Ita primum excitet nos ad precandū
auctoritas diuini mandati, Et ad hunc usum colli-
gamus nobis aliquot locos in quibus præcipitur
nobis ut precemur, Matt. 7. Petite et dabitur uo-
bis &c. et est addita uniuersalis. Omnis qui pe-
tit accipit. Lucæ 18. Oportet semper orare et nõ
defatigari. Matth. 26. Vigilate & orate, ne in-
tretis in tentationem. 1. Timo. 2. Adhortor ut fa-
ciatis deprecationes &c. 1. Thessa. 5. Semper
gaudete, incessanter orate, in omnibus gratias
agite, hæc est enim uoluntas Dei in Christo Iesu
erga uos. Psal. 49. Inuoca me in die tribulatio-
nis & eripiam te. Dixi de præcepto, pertinent
autem hæc sententiæ ad secundum præceptum de-
calogi. Estq; inuocatio opus secundi præcepti &
præcipuus cultus.

Secundo. Consideranda est promissio quæ
testatur exaudiri preces & efficaces esse. Est
autem sæpe repetita in scripturis, ut Ioannis. 16.
Amen amen dico uobis, Quicquid petieritis pa-
trẽ in nomine meo, dabit uobis. Lucæ 11. Quan-
to magis pater uester qui in cælis est, dabit spiri-
tum sanctum

DE ORATIONE.

tum sanctū petentibus se, Psal. 49. *Inuoca me et eripiam te &c.* Ingens bonitas est, quod & promissionibus & præceptis nos inuitat ad inuocandum. Si ad hanc liberalitatem conferamus corda nostra, comperimus ea plus quam ferrea esse, quod neq; præceptis obtemperent, neq; moucantur magnitudine promissionum, sed stupore quodam teneantur, nec conentur, nec ausint Deum inuocare. Praclare dixit Taulerus, Animū hominis nunquam tam auidum esse posse ad accipiendum, quin Deus multo auidior sit ad dandum. Est enim uerax & seruans promissionum suarū.

Tertium igitur addi oportet, scilicet, fidem, hæc fides primum tenere debet consolationem de iustificatione, statim enim in precatione obstrepiat nobis indignitas nostra, interpellat nos sententia, Peccatores Deus non exaudit. Ideo primum tenenda est consolatio de iustificatione. Si agimus pœnitentiam & credimus nobis ignosci, statuendum est certo nos placere Deo propter Christum, etiamsi hærent in nobis adhuc aliqui morbi. Ideo Christus inquit, *Quicquid petieritis in nomine meo. Q. d. non potestis afferre uestram dignitatem ad patrem, sed opus est uobis intercessore*

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Et pontifice. Ideo ad me confugite, et statuite uos certo placere, uos exaudiri propter intercessorem et pontificem Christum, cogitemus Christo factas esse promissiones, cumque haud dubie exaudiri. Hæc est uera et firma consolatio contra indignitatem nostram. Idque optime seruat Ecclesiastica in ueteribus precibus, in quibus semper addit per Christum Dominum nostrum.

Quare in omni preceatione primum asseramus hanc fidem, uidelicet de remissione peccatorum, seu de iustificatione, et credamus preces placere propter Christum. Deinde addenda est etiam fides, quæ expectet promissa. Tunc autem fides sine ulla conditione expectet promissum, et sentiat nobis id nominatim tribui, cum Deus uoluntatem suam expressit; et præcepit ut nominatim credamus nobis id dari quod pollicitus est, ut cum petimus remissionem peccatorum, liberationem ab impietate, a morte aeterna. Hic sine conditione fides specialis, et sine dubitatione sentiat nobis tribui hæc beneficia, quia Deus præcepit ut credamus hæc nobis contingere, sicut iure iurando affirmat. Viuo ego, nolo mortem peccatoris. Nec opus est hic disputare de prædestinatione, habemus

DE ORATIONE.

habemus enim mandatum, ut promissionibus credamus, nec nos de uoluntate Dei iudicare debemus contra promissiones, nec querere uoluntatem Dei extra uerbum uel sine uerbo. Dictum autem est supra promissiones esse uniuersales.

In corporalibus periculis ubi afflictio est obedientia quaedam sciendum est utrumq; & quod requirat Deus obedientiam, & tamen uelit opitulari. Itaq; generalem fidem semper asserere debemus, quam sic uoco, quæ credit nobis remitti peccata, & nostras preces propter Christum audiri, & placere Deo, nec esse irritas, sed uel liberationem ex presenti periculo, uel mitigationem, uel alia quædam bona impetrare. Atq; hæc fides generalis, manet certa, & reddit corda pacata.

Sed specialis fides quæ petit liberationem ex presenti periculo nominatim, paulo aliter se habet. Hæc enim in corporalibus periculis ita expectat liberationem, ut addat conditionem, Si Deo non displicet, si Deus iudicat cōducere. Ita simul coniungi debent in hoc casu, uoluntas parata ad obedientiam, & quædam expectatio liberationis, sed cum illa conditione. Ita David & reditum
 2 iij expectat,

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

expectat, et tamen animo est ad obedientiam parato. 2. Regum 15. Si inuenero gratiam in oculis Domini, reducet me. Sin autem dixerit mihi, non places, presto sum. Faciat quod bonum uideatur ipsi. Et leprosus. Si uis, potes me mundare. Et Christus inquit. Pater si possibile est, transeat a me calix iste, sed non quod ego uolo &c. Et Paulus inquit. Nescimus quid petamus, quemadmodum oportet. Hoc est, caro quidem oppressa magnitudine afflictionum petit liberationem, & reformidat obedientiam. Sed spiritus reuocat animum ad obedientiam, & quamuis petat & expectet liberationem, tamen non repugnat uoluntati Dei, sed uult liberari cum Deo placebit.

Sed sunt alia quedam exempla, quae singulares motus fidei habent, sicut Samaritanae aut Centuriones, qui non disputant, utrum uelit Christus, sed ingenti impetu petunt, & expectant. Tales sunt illi motus. Si dixeritis monti huic, proijciare in mare &c. Hos motus inquit Lutherus singulares esse, de quibus nihil possit praecipere in docendo. Satis est praecipere, quod fides debeat in genere statuere, sine conditione, quod Deo placeant nostrae preces propter Christum, & haud dubie

DE ORATIONE.

aliquid boni impetrent. Specialis autem fides quæ petit liberationem ex certo periculo nominatim, addat conditionem, si Deo placeat.

Necq; hæc conditio impediatur, quo minus nominatim petamus. Imo Deus uult in talibus occasionibus exerceri inuocationem & fidem. Hæc præcipua causa est, cur sancti affligantur, ut cū consolationem in periculis experiuntur, agnoscant præsentiam et bonitatem Dei. Uterq; affectus excitandus est, uoluntas obtemperandi, Nā hæc uoluntas est uera abnegatio sui. Est & fides erigenda, quæ expectet liberationem nominatim. Et si enim conditio addenda est, tamen non est indulgendum diffidentie. Sed sic fides, seu expectatio qualis esse in hoc genere potest, ut enim uoluntas obediendi nō pugnat cum fide, sic conditio illa non impedit inuocationem, seu petitionem & expectationem auxilij. Christus inquit ad Centurionem Sicut credidisti, fiat tibi. Et iubet Archisynagogum credere, filiam reuicturam esse &c. Hæc exempla nobis proposita sunt, ut nos quoq; magna cum fiducia petamus, ut in his exercitijs crescat fides. Manet interim tamen uoluntas obtemperandi, Ideo et conditionem addimus, si Deo

LOCŪ COMMV. PHILIP. MELANTH.

placeat, et neq; modū liberatiōis, neq; tempus Deo
 praescribere debemus, sed quēadmodū Pau. inquit,
 Deū facere supra quā petere aut intelligere pos-
 sumus, ita sciamus Deum gubernaturū esse euen-
 tus & negocia mirabili modo. Nam ideo etiam
 sic exercentur sancti, ut discant Deum uelle, ne
 pendeamus a nostris consilijs, sed ea tantum agā-
 mus quae uocatio postulat, & in his pendeamus ab
 auxilio Dei, sic reguntur sancti Abraham, Iacob,
 Moyses, David. Sic uult Deus nos de Ecclesia sen-
 tire, quod Deus eam mirabili consilio gubernet,
 Et David inquit, Mirificat Deus sanctum suum,
 id est, non humanis, sed mirabilibus consilijs libe-
 rat & seruat eum. Et 1. Corinth. 10. Faciet cū
 tentatione euentum.

Est & aliud fidei certamen in oratione cū
 differuntur ea quae petimus, non languescat fides
 quasi Deus nolit audire nostras preces, sed scia-
 mus hac mora exerceri fidem, sicut cum Abrahāe
 promissa esset posteritas, primum in extrema sen-
 ecta datur ei soboles. Ideo Paulus iubet nō cessa-
 re orando. Q. d. Etiam si non statim impetras,
 tamen non desinas petere. Idem docet egregia si-
 militudine Christus Luc. 18. de iudice & uidua.

Quarto,

DE ORATIONE.

Quarto, Requiritur in oratione res petenda. Nam oratio non debet esse inanis Βαπτισμῶν *multilogia* γία. Ideo enim cultus Dei est, quia ibi profitemur nos a Deo respici, Deum non esse ociosum, sed autorem esse & datorem bonorum. Quare aliquid a Deo peti oportet, aut pro munere aliquo gratiæ agendæ sunt. Sic enim uult agnosci Deus, quod tegat nos inter hæc pericula, Et in cantico dicitur, Esurientes implet bonis. Et Christus, inquit, Petite, querite, pulsate &c. Sciendum est autem quod scriptura iubet utraq; petere, spiritualia & corporalia beneficia, nec est imaginatio obijcienda imperitis, quasi corporalia indigna sint quæ petantur. Imò discamus hæc quoq; Dei beneficia esse, uult Deus in his petendis exerceri fidem & inuocationem.

Proponamus igitur nobis priuata pericula & priuatas necessitates spiritus & corporis, Petrus inquit, Diabolum circuire insidiantem nobis uelut leonem rugientem &c. Sunt autem insidiæ uarij generis, præcipue omnium animos infinitis occasionibus flectit ad malas & impias opinionones, inserit & ipse cogitationes perniciosas, detinet animos dementatos falsis persuasionibus.

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Deinde incitat ad flagicia, hereses, seditiones, eedes, libidines &c. & ex his conijcit in uarias calamitates. Hostem habemus & potentem & acerrimum, cum nos finus non solum imbecilles sed etiam mirum in modum ignaui & oscitantes. Iam considerentur infinitæ corporales hominum calamitates, infiniti casus, inopia, morbi, exilia, neces &c. Sed non solum priuatis periculis affici debemus, sed multo magis publicis, Idco scriptura præcipit orari pro Ecclesia, ut liberetur ab impietate, a scandalis, ut plures obediant Euangelio & saluentur. Item 1. Timo. 2. iubet peti ut regibus & rebus pub. Deus concedat pacem & foelicem ac piam administrationem, conseruationem discipline & bonorum morum. Item iubet peti uictum & cetera bona corporis, atq; hæc omnia complectitur dominica oratio.

Pater noster qui es in celis, Id est, Qui uere ades ubiq; , exaudis & respicis nos &c. Sanctificetur nomen tuum. Id est, Effice ut uere agnoscaris, ut uere doceantur, per que gloria tua uere patefiat, ut te recte inuocent & colant homines. Ita prima petitio orat de gloria Dei, hoc est, de doctrina & Ecclesie profectu. Non enim

DE ORATIONE.

men enim significat noticiam.

I Adueniat regnum tuum. Id est, Rege nos spiritu sancto, ut uerbo tuo credamus, Inchoa in nobis Regnum tuum, ut fiamus hæredes regni tui. Loquitur igitur secunda petitiõ de effectu Euan- gelij & de gubernatione nostri.

III Fiat uoluntas tua. Id est, Da ut omnes tibi obediant in terra, da ut pastores, reges, magi- stratus, doctores, subditi suum officium faciant, et omnes obediant tibi, ac uiuant in tali uitæ genere quod tibi placeat, sicut angeli in cælo obediunt et placent tibi. Ita hæ tres petitiones complectun- tur omnia spiritualia publica & priuata, quæ ad gloriam Dei & nostram salutem pertinent. De- inde sequitur petitiõ rerum corporalium.

III Da panem quotidianum. Id est, uictum, pacem, defensionem, successum in rebus gerendis, liberorum educationem, deniq; omnia uitæ com- moda.

V Dimitte nobis debita nostra. Hæc petitiõ docet semper in omni precatione fidem adhiben- dam esse, quæ credat remissionem & apprehen- dat Chri-

LOCI COMMV. PHILI. MELANTH.

dat Christum mediatorem & interpellatorem, ut sciamus nos accedere ad patrem per hunc pontificem & propter eum exaudiri. Estq; egregia confessio in hoc loco qua agnoscit Ecclesia se habere peccatum, est & consolatio. Quia .n. Christus iubet petere remissionem, haud dubie eam donabit. Et quidem additum est Sacramentum. Sicut nos remittimus. Non enim dicit propter nostram cōdonationem remitti, sed nostra cōdonatio est signum quo admoniti statuere debemus & nobis a Deo ignosci.

VI Ne nos inducas in tentationem, Id est, Ne sinas nos induci in tentationem, defende nos contra Diaboli insidias ne pertrahamur ad impietatem, ad peccata &c.

VII Libera nos a malo. Petitio generalis est, quæ petit liberationem ex omnibus peccatis & calamitatibus totius uitæ. Et in summa petit ut liberemur ex miserijs & erumnis presentis uitæ, ut donetur nobis uita & iusticia æterna.

Docet igitur Dominica precatio, quæ res spirituales & corporales petendæ sint priuatæ, publicæ,

DE ORATIONE.

publicæ, præsentis & futuræ. Cumq; hanc præ-
 cationem recitamus, ipsa magnitudo periculi
 & beneficiorum exuscitet nos, ut serio oremus, et
 semper includamus suis locis ea quæ in præsentia
 angunt animos. Hæc sunt exercitia Christiana
 utilia ad confirmandam fidem, hunc cultum Deus
 præcipue requirit. Itaq; Zacharias aptissime
 complexus est summam beneficiorum Christi &
 ueros cultus. Effundam super domum David spi-
 ritum gratiæ & precum. Spiritus gratiæ est,
 quo agnoscimus Deum placatum esse, & nos ui-
 cissim Deo placemus. Ita primû describitur gra-
 tia & iustificatio. Deinde ueri cultus describun-
 tur. Nam spiritus precum est quo iam reconcili-
 ati præstamus summum cultum, ueram inuocati-
 onem, gratiarum actionem, confessionem &c.
 Sicut autem hætenus de petitione diximus, ita
 meminimus et gratiarum actionem semper ad-
 dendam esse. Plurima enim ingentia beneficia
 etiam ignorantibus conferuntur, infinitis pericu-
 lis opprimeremur nisi diuinitus custodiremur.
 Ideo Paulus inquit, In omnibus gratias agite. Et
 ad Corinth. cum iubet multos pro se ipso orare,
 ut multi agant gratias pro ipso seruato, signifi-
 cat hunc cultum maxime exercendum esse.

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

De Magistratibus ciuilibus & dignitate rerumpoliticarum.

PLVRIMVM prodest in Ecclesia extare ueram & firmam doctrinam de Magistratib. et dignitate rerum ciuiliu. Sæpe n. exorti sunt fanatici spiritus, qui negarunt Christianis licere Magistratus gerere, exercere iudicia, tenere imperia, deniq; interdixerunt Christianis omnia officia ciuilis uitæ, rerum dominia, contractus, damnauerunt & leges politicas, quibus nunc respub. utitur. Et hæc delyramenta nõ solum pererunt seditiones, sed etiam obscurauerunt Euangelium, offuderunt enim caliginem animis, quasi Christiana iusticia ac uita sit externa ac noua quædam barbarica politia dissimilis, alijs politijs humaniter constitutis. Ita confuderunt discrimen uitæ spiritualis & politicæ.

Aduersus huiusmodi errores muniendi sunt animi, & uera doctrina de discrimine spiritualis & politicæ uitæ tenenda, & dignitas rerumpoliticarum illustranda est. Id prodest ad pietatem & ad publicam tranquillitatem, magna est enim consolatio pijs intelligere quod Deo placeat hæc
ciuilis

DE MAGIS. CIVI. ET DIGNI. RERVMPVB.

ciuilis uita, quod sit donum Dei, quod Deus præceperit ut suæ uocationi etiam in uita ciuili quisq; obtemperet, quod omnia officia uitæ ciuilis, regere respub. exercere iudicia, bella gerere, militare, Magistratibus obtemperare, coniugium, tenere proprium, laboribus & legitimis contractibus quærere & tueri rem familiarem, ornare artes utiles uitæ, recte docere iuuentutem, & similia sunt in pijs ueri cultus Dei. Magnum item uinculum pacis est, scire, quod Deus præceperit, ut præsentibus Magistratibus obtemperemus, ne eripiamus imperia præsentibus Magistratibus, quod Deus postulet, ut uitam ciuilem magno studio conseruemus & ornemus. Itaq; diligenter hominibus inculcandæ sunt laudes uitæ politicæ, & præsertim prima ætas magna cura & arte assuefacienda est, ut discat ualde reuerenter sentire de Magistratibus, legibus & omnibus rebus politicis, hæc reuerentia & respub. utilis est, & nutritrix est maximarum uirtutum.

Celsus, Iulianus & pleriq; alij criminantur Euangelium, quod cum prohibeat uindictam, dissipet respub. tollat iura belli, iudicia, poenas, cõfirmet latrocinia, concedat licentiam & impunitatem

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH

nitatem omnium scelerum, Et hac criminatione mirum in modum deformatunt Euangelium. Tenere igitur Christianos oportet, quid de dignitate ciuiliū rerum sentiendum sit, & ut liberent Euangelium hac iniustissima & uenientissima calumnia, & ut suas conscientias de officijs ciuilibus recte instituant. Monachi non uolunt uideri prorsus damnare ciuilem uitam, sed tamen obscurant eius dignitatem, cum fingunt Euangelicam perfectionem esse, non tenere proprium, non uersari in negocijs ciuilibus & c. His somnijs multorum conscientias perturbauerunt. Ideo contra huiusmodi errores munienda mens est aliquot regulis, quarum prima hæc est.

Euangelium docet de quadam spiritali & æterna iusticia in corde, nec abolet interim in uita corporali œconomiam aut politiam, sed docet & œconomiam et omnes politias ratione constitutas, bonas ordinationes Dei esse, & dona Dei necessaria in hac uita corporali, & precipit ut hæc dona Dei conseruemus & ornemus, & in his occasiōibus fidem & dilectionem exerceamus. Sicut igitur nihil pugnat cum Euangelio architectonica aut Musica, ita nihil pugnat politia eū Euangelio.

DE MAGIS. CIVI. ET DIGNI. RERVMP.

Euangelio. Sicut enim architectonica uersatur in fabricandis edificijs ad tegendum corpus. Ita politica architectatur discrimina possessionum, negotiorum corporalium, contractuum, poenarum, gradus personarum ad conseruationem societatis externa, quæ uita corporali necessaria est.

Secunda Regula est. Opera uite œconomica & politica, quæ quisq; pro sua uocatiõe facit, sunt bona opera & in pijs sunt ueri cultus Dei, sunt enim opera a Deo præcepta. Ideo Propheta sæpe conferunt hæc opera cum sacrificijs, ita ut alias longe anteferant opera politica sacrificijs, alias sacrificia humanarum traditionum prorsus damnent. Talis est collatio Esaiæ 1. De sacrificijs inquit. Quis requirit hæc de manib. uestris etc. Sed de politicis operibus, Querite iudiciũ, subuenite oppresso, defendite uiduam, & addit ingentia præmia. Si peccata uestra fuerint sicut coccinum, uelut nix dealbabuntur. Et Zachariæ 7. Iudicium uerum iudicate & c. Et apud Oseam Misericordiam uolo non sacrificium, De œconomicis officijs est egregia uox Pauli. Mulier saluatur per filiorum generationem, si manserit in fide & c. Hic tanto honore ornat officia coniu-

§

galia,

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

galia, ut dicat propter ea fideles saluari, coniungit enim fidem & opera uocationis, sicut constat utramq; iusticiam necessariam esse. Docet igitur Paulus hic opera uocationis, coniugij, iusticiam quandam & cultū Dei esse, cui Deus reddit præmia. Sic Petrus de obedientia erga Magistratus concionatur. Obedite omni humane ordinationi, Et addit, propter Dominum. Item. Hæc est uoluntas Dei. Placent igitur hæc officia Deo. Et Paulus inquit, Neesse est obedire, nō solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Docet ergo hanc obedientiam iudicari a Deo &c. Hi loci & similes satis perspicue testantur, omnia officia politica esse bona opera, & in pijs cultus Dei.

Hanc regulam tenere pij contra hypocritarum opiniones debent, qui mirantur & laudant monastica opera, & e regione uel damnant uel certe deformant politicam uitam, & perturbant conscientias eorum, qui in hac ciuili uita uersantur.

Ommino peculiaris quedam et digna Christiano sapientia est, intelligere dignitatem huius communis & ciuilis uitæ, & hæc officia longe anteferre monasticis operibus. Primum, Quia
habent

DE MAGIS. CIVI. ET DIGNI. RER. VMP.

habent mandatum Dei, et uocationem. Secundo, Quia sunt officia charitatis, sunt enim destinata ad cōmunem utilitatem hominum. Tertio, Quia sunt obnoxia periculis communibus & cruci, Ideo habent exercitia fidei. E contra monasticæ ceremoniæ non habent mandatum Dei aut uocationem, quare sunt inutiles cultus, iuxta illud. Frustra colunt me mandatis hominum &c. Deinde qui non docent, non iuuant alios, sed fruuntur suauissimo ocio. Postremo nullam sustinent partem communiū periculorum. Ideo longe anteferenda est hæc communis seu ciuilis uita monasticis ceremonijs. Hæc diligenter inculcanda sunt animis, ut suam quisq; uocationem discat intelligere, & sciat eam placere Deo, & propter gloriam Dei studeat eam ornare, nec quærat aut suspiciat alia opera, quæ uidentur magis speciosa, sicut alioqui homines naturaliter mirantur hypocrisum & peculiare ceremonias.

Tertia Regula, Christianis licet Magistratus & imperia tenere, iudicia exercere, pœnas constituere iuxta præsentis leges & mores, legitima bella gerere, militare, contrahere, emere, uendere, proprium tenere, accusare & respondere in

de re in iudicio, agere propriam uel alienam causam etc. Hæc ciuilia officia omnia fanatici spiritus interdiciunt Christianis. Primum, Quia non intelligunt Christianam iusticiam esse spiritualem, sed fingunt eam esse quandam nouam externam & barbaricam politiam. Deinde nõ norunt præsentem politiam ordinationem & opus Dei esse, sed iudicant esse quandam iniustam uim tantum ortam ab hominum ambitione & cupiditatibus, sicut et Manichæi quondam damnabant res politicas, quos longa disputatione præclare refellit Ireneus. Ita in una re fanatici spiritus dupliciter errant. Transformant iusticiam spiritualem in externam politiam. Deinde res politicas iudicant esse iniustam uim.

Quia autem supra ostendimus, quid sit Regnum Christi, seu quod iusticia Christiana sit spiritualis, dicemus hic tantum de posteriore loco. Est igitur fundamentum harum regularum quas tradidimus, quod Magistratus seu politia seu imperia sunt bona creatura Dei, & res non solum permixta a Deo, sed approbata uerbo Dei, & instituta a Deo, quæ & opere aliquo Dei ordinatae sunt, & a Deo conseruantur, sicut opere Dei ordinati sunt.

DE MAGIS. CIVI. ET DIGNI. RER VMP.

dinati sunt motus cœlestes & a Deo conseruan-
tur. Hæc est sententia Pauli Rom. 13. cum inquit.
Potestates quæ sunt a Deo ordinatæ sunt. Item,
Qui resistit potestati, Dei ordinatiõni resistit, Item,
Dei minister est. Idem sæpe alias docet scriptura.
Daniel clare inquit. Deus transfert regna &
constituit. Psalm. inquit, Ego dixi Dij estis, Id est,
gerentes officium ordinatum & mandatũ a Deo.
2. Paral. 26. Non hominis exercetis iudicium
sed Domini. Et sapientia apud Solomonem inquit,
Per me reges regnant. Et prouerb. 16. Libra &
pondus iudicia Domini sunt.

Hæ sententiæ omnes testantur Magistratus
& politicas ordinationes non sic a Deo esse, sicut
permitti mala dicuntur, sed docent positivè res
esse, quas Deus aliquo suo opere efficaciter
& instituit & conseruat et uerbo approbat. Sunt
igitur bonæ creaturæ Dei, sicut fruges, uinũ etc.
Et Deus non solum sic iudicandus est autor esse
imperatorum, quia est conditor humanæ rationis,
& dedit ei lumen quo discernit iusta & iniusta
& res politicas ordinat. Quanquam enim hæc
non est reprehendenda ratio, tamen addendum
est, quod Deus uere suo aliquo opere moueat &

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH

gubernet mentes Magistratum in ferendis iustis legibus & necessarijs rebus gerendis, & imperia conseruet in mundo. Nam humana ratio multo imbecillior est, quam ut posset conseruare res politicas contra tantam Diaboli potentiam, qui dissipare imperia conatur. Item, contra infinitas hominum cupiditates nisi retinerentur auxilio Dei. Ideo Daniel diserte ait. Constituit imperia, Id est, Facit ut consistant, ut durent, ut conseruentur &c. Et Psal. Nisi custodierit Dominus ciuitatem &c.

Hæc igitur est insignis & magna laus rerũ politicarum, quod uere sint opera & beneficia Dei, idq; & scripturæ quas recitauit testantur, et multa signa ostendunt. Constat enim homicidas etiam dum elabi conantur, tamen diuinitus retrahi ad supplicia, & rarissime effugere, sicut Ecclesiast. inquit cap. 8. Impius non potest euadere in bello &c. Tyranni quanquam potentia sua uidentur esse tuti, tamen diuinitus rapiuntur ad pœnam, adeo ut constet rarissimos fuisse, qui non dederint pœnas. Idem fit in alijs insignibus flagitijs. Deus enim in mundo ciuilem iusticiam conseruat, Ita ut regulariter puniat in hac uita
eos qui

DE MAGIS, CIVI. ET DIGNI. RERVMP.

eos qui civilem iusticiam uiolant, sicut regulari-
ter alias in hyeme, alias in aestate tempestates
efficit. Quamuis igitur in tempestatibus aliquid
extra regulam interdum secus facit & arcano
consilio differt pœnas & præmia, tamen Regula
noscenda est, quod Deus sit conseruator iusticie
civilis in mundo, ut semper timeant pœnas iniusti,
nec existiment se pœnam euasuros esse, etiamsi
uiderint unum atq; alterum euasisse, Quia Res
gula antefcrenda est raris exemplis.

In hanc sententiam grauiſſime respondet
Isocrates, his qui propter pauca exempla sperant
se impunitatem habituros esse suorum scelerum.
Etsi inquit, hæc non semper accidunt, tamen ple-
runq; hic solet exitus esse. Cum autem futurum
semper sit incertum, prudentis est spectare illud
potius quod sæpius conducit, Et cum intelligas iu-
sticiam Deo magis placere, stultissimum fuerit
existimare in deteriore fortuna iustos futuros
esse quàm iniustos.

Verba eius sunt hæc in oratione de pace. *et hoc et si non*
 καὶ ταῦτ' εἰ μὴ κατὰ πάντων οὕτως εἶθις αἰ *omnibus sic so*
 συμβαίνου, ἀλλὰ τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦτο *aut nonnunquam, et*
 γίγνεται *tamen et plerumque*
ad hunc finem

ἡμεῖς ποδῶν, ὁρῶντες ἐν αὐτῇ σαρκί, ἢ πῶς φέρουσαν τὴν ἀφ' ἑαυτῆς
ἡμεῖς ὄνομα ἑστέον

ἡμεῖς ἀντὶ τοῦτο ἡμεῖς
ἡμεῖς ἀντὶ τοῦτο ἡμεῖς

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.
ἀγγέλλεται τῶν τρέσωσιν. Χρὶς ἡ τοῦς εἰ φρο
νοῦντας, ἐπὶ δὲ ἡ μέλλουσι αἰσυνόισιν ἐν κα
θορῶντων, ὅτι πολλαίς ὠφελῶσιν τοῦτο φαί
νεσθαι προαίρουμένων. πάντων δὲ ἀλογώ
τατον πεπὸνθασιν ὅσοι κάλλιον μὲν πη
δευμα νομίζουσιν εἶναι καὶ θεοφιλέσων
τῆν δικαιοσύνην τῆς ἀδικίας, χεῖρον δὲ οἶ
ονται βιώσασθαι τοῦς τῶντων χρωμένων τῶν
τῆν πονηρίαν προαίρουμένων.

Tertio signum manifestum est, in imperijs
praesentiae Dei, quod nulla imperia constitui aut
teneri possunt sine heroicis uiris, quorum uirtus
& fortuna sine ulla dubitatione sunt admirabilia
opera Dei, idq; semper uiderunt sapientes uiri in
repub. sicut Plato 4. de legibus inquit. Quem
admodum boues non a bobus, nec caprae a capris
reguntur, sed a praestantiore natura, uidelicet, a no
bis. Sic natura humana infirmior est quam ut se
ipsam regere possit, quare Deus praefecit ciuita
tibus non homines, sed praestantius & diuinius
quoddam genus, heroes uidelicet, qui pacem, pu
dorem, libertatem, iusticiam conferuent. Et ad
dit, Verum est dictum ubi non Deus, sed mortalis
aliquis dominatur, ibi malorum & erummarum
nullum

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.
per uerbum, sicut testantur loci supra recitati.

Tertio idem probant caussa formalis & finalis. Paulus nominat caussam formalem cum inquit. Est ordinatio Dei, Item, est minister Dei. Nam latrocinium non est res ordinata, hoc est, non sequitur certam iusticie regulam, sed est confusio, & bonis maxime nocet. Præterea latrocinium non est ministerium Dei, quare Magistratus nõ est latrocinium, sed res bona Deo placens. Causa finalis est defensio honorum, ut boni in pace possint honeste & pie uiuere. Sic inquit Paul. 1. Timo. 2. Has igitur res efficere & tueri debent Magistratus. Primum ut sit pax bonis. Deinde non satis est pacem efficere, sed addende sunt duæ res, quæ sunt fines pacis seu propter quas expetenda est pax, uidelicet, disciplina ac pietas, Id est, Magistratus curare debent, ut pace bene utantur homines non ad luxum, libidines, & cætera uitia, sed regendi sunt mores legibus & disciplina. Item instituendi sunt homines ad pietatem & agnitionem Dei. Hi fines testantur Magistratum esse beneficium Dei. Nam latrocinium non est destinatum ad bonos fines. Dissipat honestos mores et religionem, non conseruat etc.
Postremo

DE MAGIS. CIVI. ET DIGNI. R. ERVMPVB.

Postremo idem docet & mandatum, quo iubemur orare pro Magistratib. uidelicet, ut cōseruentur imperia. Non est autem orandum pro latrocinijs ut cōseruentur etc. Hæ ratiōes omnes ualde ornant Magistratus & confirmant conscientias, ut intelligant Magistratum esse officium diuinitus ordinatū, & cuius administratio Christianis licita sit. Cum enim sit res bona, licet tenere sicut alias bonas Dei creaturas, cibum, potum &c. Aut sicut alias artes exercere licet, medicinam, architectonicam &c. Ideo & scriptura numerat reges inter pios in Ecclesia Christi. Psalm. 101. In conueniendo populos in unum & reges ut seruiant Domino. Et Psalm. 46. Principes populorum congregantur cum Deo Abraham. Et Ioan. inquit. Contenti estote stipendijs uestris. Approbat igitur officium ipsum. Præterea manifestū est Christianis licere uti lege. Est autem Magistratus pars legis quemadmodum inquit Paulus. Lex est bona legitime uententi &c. Item Euangelium approbat uitam corporalem. Simul igitur approbat politiam, sine qua impossibile est retineri uitam corporalem. Et exempla testantur sanctis licere Magistratus gerere, Centuriones in euangelio & in Actis fuerunt

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

erunt milites, Ioseph, Daniel, gesserunt imperia
inter Ethnicos.

Quod uero obijciuntur loci ex Euangelio
qui prohibent uindictam, sciendum est in omnibus
illis locis tantum prohiberi priuatam uindictam,
hoc est, eam que non exercetur a Magistratu
aut mandato Magistratus. Sed publica uindicta
non est prohibita. Paulus enim uocat eam mini-
sterium Dei, & pertinet ad hanc sententiam.
Mibi uindictam. Nam publica uindicta que le-
gitime exercetur a Magistratu, fit mandato Dei.
Itaq; Euangelium firmissime munit publicam tran-
quillitatem, cum & Magistratui precipit ut uin-
dictam exerceat, hoc est, ut legibus, pœnis, gla-
dio, bellis coerceat, depellat, puniat iniustos. Et
contra uero precipit priuatis, ne priuatim exer-
ceant uindictam, hoc est, ne arma capiant sine
imperio Magistratus, ne seditiones moueant &c.

Obijcitur & hoc quod sepe imperia rapi-
ant & teneant improbi, quod multum sit uiciorum
in imperijs, inde argumentantur fanatici spiritus,
imperia non esse ordinationes Dei. Sed respon-
dendum est, hoc modo. Discerni debent persone
ab ipsis

DE MAGIS. CIVI. ET DIGNI. RERVM PVB.

ab ipsis rebus seu ordinatione. Ordinatio, id est, conseruatio ciuilibus iusticiae, & politicus status est opus Dei, etiam si personae abutuntur ordinatione &c. Sed haec & pleraq; alia quae hic disputantur copiose tractaui in Romanis.

Quarta Regula. Euangelium non constituit nouam corporalem politiam, sed iubet nos praesentibus Magistratibus ac legibus obtemperare, iubet praesentes politias conseruare & ornare. Ita in genere docet, quod politiae sint res licitae & beneficia diuina. Iubet Magistratus diligenter suum officium facere, iubet subditos obedire & quidem propter conscientiam. Docet in genere quales debeant leges esse, uidelicet, ut habeant honorem bonis operibus, & prohibeant mala opera. Iam quae sint bona, quae sint mala opera iudicat ratio naturalis seu Lex naturae & Magistratus.

Intelligent igitur Euangelij doctores suum munus, ac doceant de iusticia spiritali, non uociferentur contra politicas ordinationes, non ferant nouas leges de rerum possessione, de tributis, de poenis delictorum, de contractibus &c. Sed doceant praesentem politiam, praesentes leges conseruandas

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

seruandas esse, quia Euangelium prohibet sediti-
ones. Et Paulus inquit. Omnis anima potestati
quæ præest, hoc est, præsentis potestati obediat.
Et cum ait Magistratum esse ordinationem diui-
nam, complectitur omnes partes politici status.
Ac sicut approbat præsentis Magistratus, Ita
præsentis leges, iudicia, pœnas, militiam, domi-
norum distinctionem approbat. Et quia iubet nõ
solum obedire sed etiam honorem habere Magi-
stratui, meminerimus assuefaciendos esse animos,
ut honorificentissime sentiant de omnibus rebus
politicis, hoc est, intelligant omnes partes politici
status, leges, iudicia contractus &c. esse benefi-
cia Dei, & studeant ornare eas & conseruare,
& orent Deum, ut has tantas res necessarias ad
uitam corporalem conseruet, fugiant & odcrint
ἐὐλοπυργαγμοσῶν, qua priuati obliti sue uo-
catiõis irrumpunt in publica negocia &c. Quæ-
dam ingenia non sunt natura idonea ad tranquil-
litatem uel propter curiositatem, uel quia sunt
natura turbulenta, tyrannica, sediciofa. Sed non
solum ab hominum ingenijs, uerum multo magis
a diabolo periculum est rebu pub. qui cum sit ho-
micida, sedicionibus ac cadibus delectatur &
studet efficere ἐκκαταστροφῆν. Ac præcipue ut
deformet

Salmon

DE MAGIS. CIVI. ET DIGNI. RERVM PVB.

deformet Euangelium, incitat imperitos ut prætextu religionis dissipent res politicas. Debemus autem & naturæ uicia corrigere, & intelligere ac cauere diaboli insidias. Hæc monere pij doctores debent, & ueris laudibus dignitatem rerũ ciuiliũ ornare, & propter publicam pacem, & propter Euangelij gloriam, & ut singulorum cõscientiæ intelligant Deo placere hoc ciuile genus uitæ. Insaniebat igitur Monetarius, cum uolebat restituere mosaicam politiam, cum negabat fures ultimo supplicio afficiendos esse, cum uolebat res iudicari ex legibus Mosi. Nam Euangelium non iubet gentes, recipere politiã Mosi, sed approbat præsentis Magistratus, Quare et leges corũ approbat, ac potestatem dat legum condendarum. Sunt igitur puniendi fures legibus præsentium Magistratum, Sunt res iudicandæ ex præsentibus legibus.

Quinta Regula, Euangelium adco seuerè præcipit de obedientia, ut doceat, peccatum esse mortale, nõ obedire mandatis Magistratũ. Idco Paulus inquit. Necessè est obedire, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Primum docet esse necessarium opus. Deinde ut hæc ne

hæc necessitas intelligatur de conscientia, nõ tantum de pœnis ciuilibus, addit, non tantum propter iram, id est, non tantum propter pœnam corporalem qua Magistratus afficit eos qui nõ obtemperant, sed propter conscientiam, hoc est, ita est necessaria obedientia, ut in his qui non obediunt, rea fiat cõscientia corã Deo. Sunt alij similes loci multi in scripturis, sed quia hæc uox Pauli maxime perspicua est, ideo non addam hic plura testimonia. Tantum aduonebo Christianos lectores, ut considerent, quam grauius munit doctrina Euangelica auctoritatem superiorum, cum tam seuerè de obedientia præcipit. Deinde studium obedientie maius in nobis esse debet, cum intelligimus haud dubie pœnas Deo daturus esse eos qui non obediunt, ut maxime putent se Magistratum iracundiam elusuros esse. Deinde Paulus non solum de externis officijs, seu obedientia externa concionatur, sed etiam de animi iudicio ac uoluntate. Id uero præceptum plenum est cum politicæ, tum Christianæ sapientiæ. Primum enim maxime expedit reipub. imbui animos honorificentissima opinione de imperijs, de legibus, de amore patriæ, hoc est, de obedientia, sicut sæpe docent & prophani scriptores. Sed horum sententias

DE MAGIST. CIVI. ET DIGNI. RER VMP.

tentias nunc omitto. Pauli dictum tantum consideremus. quod grauissimam continet doctrinam, Iubet enim Magistratus honore affici, Est autem honos, nō tantum externa significatio reuerentię, sed uerius animi iudicium & uoluntas, uidelicet, primum, agnoscere Magistratus a Deo ordinatos esse, & Deum per eos ingentia beneficia impartire hominibus. Postea etiam hęc beneficia intelligere, pacem, totam politicam societatem, leges coniugiorum, iudicia, contractus, disciplinam. Nihil .n. pulchrius, nihil melius habet hęc corporalis natura, quam politicū ordinem, & hos cœtus hominū iusticia, modestia & ceteris uirtutibus consociatos. Deinde propter Deum timere ac diligere Magistratus, & sentire, quod pro his beneficijs & Deo & magistratibus gratitudinem debeamus. Hoc animi iudicium est uerus honos, qui debetur magistratibus. Postremo addendus est & hic honos, precari, uidelicet, pro magistratibus petere, ut Deus pacem concedat rebus pub. & conseruet religionem & disciplinam, seruet bonos Principes, & gubernet eorum mentes ad gloriam Dei & salutem pub. Neq; enim inter tot diaboli insidias, in tanta hominū malicia, res pub. possent consistere, nisi diuina ope cōseruarentur.

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Diabolus enim est homicida, & conatur respub.
perturbare & dissipare, ideo iubet Paulus pre-
cari pro magistratibus ad Timotheum. Qui libri
Philosophorū, de his honoribus loquuntur? Nul-
le profecto literæ magis ornant Magistratus, quā
Christiana doctrina. Sed hæ tantæ res iacent ob-
rute ineptis opinionibus, quas Monachi in Eccle-
siam sparserunt. Quare admonendi sunt boni,
ut diligenter has laudes magistratuum & rerum
politicarum colligant, ut seipsos ad obedientiam
assuefaciant, & maiore studio precentur Deum
pro repub. & pro Principibus.

Preterea Paulus requirit cetera officia cor-
poralia, uidelicet tributa & uectigalia. Non n.
possunt defendi aut regi respub. sine magnis sum-
ptibus, sine presidys, sine prudentibus gubernato-
ribus. Quare cum sit opus stipendijs, & ciuium
laboribus, precipit Paulus, ut etiam debita officia
corporalia prestent, tributa, uidelicet, & militie
laborē. Et grauissime de poena docet, diuinitus
puniri eos, qui non obtemperant, quia peccatum
mortale sit, non obedire magistratibus. Sed cum
Magistratus precipiunt, ut subditi agant aliquid
cōtra mandata Dei, debent subditi potius obedire.

Deo

DE MAGIST. CIVI. ET DIGNI. RER VMP.

Deo quam hominibus, ut docet historia Danielis
tertio. Addam & sextam regulam.

Non est nostri instituti, complecti uniuersam doctrinam de reb. ciuilibus. Extant n. Philosophorū & Iurisconsultorum libri, qui, quamuis res est infinita, tamen multa collegerunt præcepta, utilia his, qui regunt respub. Ego pauca quedam hic attigi generalia, maxime necessaria omnium conscientijs. Et quoniam de obedientia ciuium dixi, adijciam unum præceptum de officio magistratuum. Non est infinita potestas Regū aut Principum, Primum enim nihil debent cōtra Ius diuinum & Ius naturæ mandare aut agere. Deinde peccant etiam, quando aliquid imperant contra leges sui regni, seu contra formam sui imperij, ut non licuit Achab, eripere uineam ciui Nabothis contra ipsius uoluntatem. Leges .n. Israeliticæ distinxerant dominia & concedebant libertatem & res proprias ciuibus. ita leges, quibus nos utimur discernunt libertatem & seruitutem, concedunt liberis proprietatem & dominia rerū priuatarum. Quare ciues proprie sunt domini rerum suarum, nec licet Principibus ex fortunis eorum rapere pro libidine quantum uolunt. Ideo

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Ioannes inquit, Contenti estote stipendijs uestris,
 neminem concutiatis, neq; calumniemini. Locus
 igitur de iure regni in historia Samuelis, non cō-
 cedit infinitam licentiam Principibus, sed de sti-
 pendijs loquitur, hoc est, concedit sumi ad usus
 publicos stipendia ex priuatorum fortunis. Sed
 nolo hæc persequi longius, Illud addendum est.
 Magistratum custodem esse, non solum secunde
 tabulæ, sed etiam primæ tabulæ, quod attinet ad
 externam disciplinam. Hoc est, Ad magistratum
 pertinet non solum cura tuendæ tranquillitatis
 ciuium, seu depellendi iniurias corporum et for-
 tunarum, sed etiam discipline in religione reti-
 nendæ. Etsi enim pœnæ corporales non efficiunt
 in animis pietatem, tamen Magistratus prohibere
 debet discipline causa, externas contumelias
 religionis, manifestam idolatriam, blasphemias,
 impia dogmata, periuria. Sicut uidemus in omni-
 bus rebus pub. mediocriter constitutis, seueris ex-
 emplis punitas esse uiolationes religionū & per-
 iuria. Et probat hanc sententiam ipse decalogus,
 Non uane usurpabis nomen Dei. Et David inquit,
 Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis
 terram, Seruite Domino & c. Prouerbiorum .75.
 Aufer impietatem de uultu Regis, et firmabitur
 iusticia

DE MAGIST. CIVI. ET DIGNI. RERVMP.

iusticia thronus eius. Et 1. Regū 2. Glorificantes me glorificabo, & contemnentes me, reddam cōtemptos. Et ne sumam ab Israelitico Rege exemplum, Nabogdonosor & Darius Medus apud Danielem proponunt edicta, in quibus uctant dici blasphemiam contra Deum populi Israel. Postremo Paulus inquit, Lex est posita impys, prophanis, hoc est, ut coherceat homines, ne facta impia ac sacrilega designent.

Cum autem Magistratus sit custos legis ac disciplinæ, profecto maxime hanc partem tueri debet, de externa reuerentia erga Deum, quod hæc pars maxime ad disciplinam pertinet, sicut constat omnium gentium legibus puniri periuris. Deinde hoc consideret sapiens Magistratus unum hunc principalem finem esse, quare ad societatem cōditi sunt homines, ut uidelicet, innotescat Deus ac glorificetur. Homo enim ideo conditus est, ut in eo illucescat Deus, & per eum patefiat. Necessaria igitur fuit societas, in qua alij docerent alios de Deo. Ad hanc Philosophiam præcipue condita est humana natura, ideo tot uincula sunt societat:is, procreatio, educatio, uitæ defensio habent opus societate. Ita necessitas ipsa coniun-

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

git & confociat homines, quam ob causam? ut
 sicut homo conditus est, ut in eo illucescat Deus,
 ita in societate doceantur alii de Deo. Ac pro-
 pterea, quia ad tantum opus, ad tantum finem
 destinata est societas, ideo legibus & ordine ita
 constituta est, nihil ut ea pulchrius cogitari pos-
 sit. Constat autem magistratum custodem esse huma-
 ne societatis. Debet igitur finem societatis pre-
 cipuum etiam tueri. Et si uere uolumus iudicare
 huius pulcherrimi operis inter homines antistes et
 ἄρχοντες esse debet, ut optima disciplina ho-
 mines ad religionem assuesciant, ut Deus glorifi-
 cetur. Hic finis precipue sapienti gubernatori
 reipub. propositus esse debet, Ita uere erunt bea-
 te respub. Deus enim uicissim defendet eas, omni-
 bus bonis cumulabit, sicut dixit, Glorificantes
 me glorificabo. Debent igitur Magistratus pro-
 hibere impios cultus & impiorum dogmatum pro-
 fessionem, debent punire hereticos, sed uiderint,
 ut recte iudicent, nec fiant ministri alienae crude-
 litatis aut impietatis. Pertinet autem cognitio do-
 ctine ad Ecclesiam, hoc est, ad pios & recte do-
 ctos. Estque Ecclesie membrum ipse etiam Magi-
 stratus, quem decet suis oculis maxime uidere.
 In hanc sententiam extant uetusti Canones de sy-
 nodis &

*Indorum ut restant
 non profectus*

DE MAGIST. CIVI. ET DIGNI. RER VMP.

nodis et de cognitione doctrinæ. Deus ornat Reges honore nominis sui. Ego dixi dii estis, uidelicet, ut sciant sui officii esse, ut res diuinas intelligant & conseruent in mundo religionem, iusticiam, pacem, disciplinam. Hæc cõmunia præcepta de rebus ciuilib. & magistratibus recensui, quorum cognitio omnib. piis necessaria est.

Iam ad alios artifices pertinet præcepta tradere, de singulis partibus gubernationis reipub. Euangelium amplificat dignitatem rerum ciuiliũ, ut reuerentiam alat erga Magistratus & totum ordinem politicum, et admoncat nos, ut Deo gratiam habeamus pro tantis beneficiis. Ad hæc in genere docet & Magistratus & subditos de suo officio, ut prohibeat & tyrannidem & scditiones. Iam cũ ornantur res politicæ, sciendum est ad eas pertinere leges, artes, literas et doctrinam, quare docendi sunt homines, ut de his quoq; honorifice sentiant, sciant esse dona Dei necessaria ad leges retinendas, ad conseruandum & enarrandum Euangelium, deniq; ad infinitas utilitates. De contractib. etiam sciendum est, sicut aliis politicis rebus, ita & contractib. uti licet. Non enim potest carere hæc uita contractibus. Et uideant

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

Euangelii doctores, ne approbatos cōtractus temere aut sediciose damnent. Tradidi autem alias hanc regulam, illas formas contractuum approbandas esse, quas approbant ipsæ leges ac Magistratus, hoc est, quas Iuris consultus sapiens & æquus approbat,

De politia Ecclesiastica.

SICVT autem laudavi politiam mundanam, & dixi assuefaciendos esse animos, ut de ea reuenter sentiant, camq; ament, & ornare ac conseruare omni officij genere studeant, ita & politiam Ecclesiasticam ex animo & summa pietate amare ac uenerari debemus. Duae autem sunt partes politie Ecclesiasticæ. Altera est ministerium diuinitus ordinatum, Altera est *utroq; Eia*, constituta Ecclesie autoritate. De ministerio diuinitus ordinato dixi supra. Ad id pertinet hæc, quod Ecclesia habet mandatum uocandi seu ordinandi ministros, qui publice doceant Euangelium, & administrent Sacramenta, qui annuntient remissionem peccatorum singulis aut multis. Item, quod Ecclesia habet iurisdictionem, ut a cōmunionem arceat eos, qui in manifestis flagitiis uer-

DE POLITICA ECCLESIASTICA.

eijs uersantur, Constat autem et ministerium pub.
 diuinitus ordinatum esse, ut Euangelium in ter-
 ris conseruetur, & per Euangelium nobis exhi-
 beri eterna bona, iusticiam, Spiritum sanctum
 & uitam eternam, sicut & Paulus inquit, Euan-
 geliū est potentia Dei ad salutem omni credenti.
 Et ut hoc ministerium conseruemus celestis uox
 imperat de Christo, Hic est filius meus dilectus,
 hunc audite. Quare omnes homines summa pic-
 tate uenerari hoc ministerium debent, & dare
 operam, ut conseruetur & ornetur. Psalmus in-
 quit, Aperite portas Principes uestras, & intro-
 ibit Rex gloriæ, Præcipit omnibus gentibus, atq;
 hominib. ut ministerium Euangelij admittant &
 conseruent, quod etsi maxima pars hominum le-
 uiter curat, uel etiam contemnit, tamen docendi
 sunt pij, Deum nullum officium magis requirere,
 quam huius ministerij conseruationem. Hoc mar-
 garitum est, quod uenditis omnibus reb. compa-
 rare nobis debemus.

Conseruanda est autem & altera pars, uic-
 belicet, ἐὺταξία necessaria Ecclesiæ ad disci-
 plinam & tranquillitatem, Quia cum ministe-
 rium diuinitus ordinatum, debeat esse publicū &
 Ad v externum,

LOCI COMMV. PHILIP. MELANTH.

externū, opus est aliquibus humanis ordinationib.
 Has, quia seruiunt ministerio diuinitus instituto,
 & prosunt ad disciplinam et tranquillitatem, etiā
 debemus amare & conseruare. Et quoniam per
 inda uos Ecclesia, ut alius foetum continet ac fo
 uet, sepe .n. hac similitudine Prophetæ utuntur,
 hæc ipsa pictura multis de rebus nos admonet.
 Alius uelut Ecclesia est, uenæ undiq; in alium
 deductæ sunt, quarum orificia, ut amplecti foetū
 possint, sunt uelut polypi cotylidones. Foetum
 autem pellicula circūdat, quæ Χόριον uocatur,
 quam amplectuntur cotylidones, ut retineri fo
 tus in utero possit, Et fibræ ex umbilico ortæ per
 chorion ad uenarum orificia tendunt, quæ attra
 hunt sanguinem ex uenis, quo foetus alitur. Ac
 primum quidem ex coagulato sanguine fit epas,
 & ex semine, uena caua in epate, deinde cor ex
 calidiore sanguine, & spiritus uitalis, & ex se
 mine arteriæ, deinde ex præstantissima seminis
 parte cerebrum, ac nerui, Ex sanguine, qui at
 trahitur caro.

Cum igitur uenæ alant foetum, imago sunt
 ministerij diuinitus ordinati. Nam Euangelio re
 generantur et alantur pii, Chorion significat po
 litiam

DE POLITICA ECCLESIASTICA.

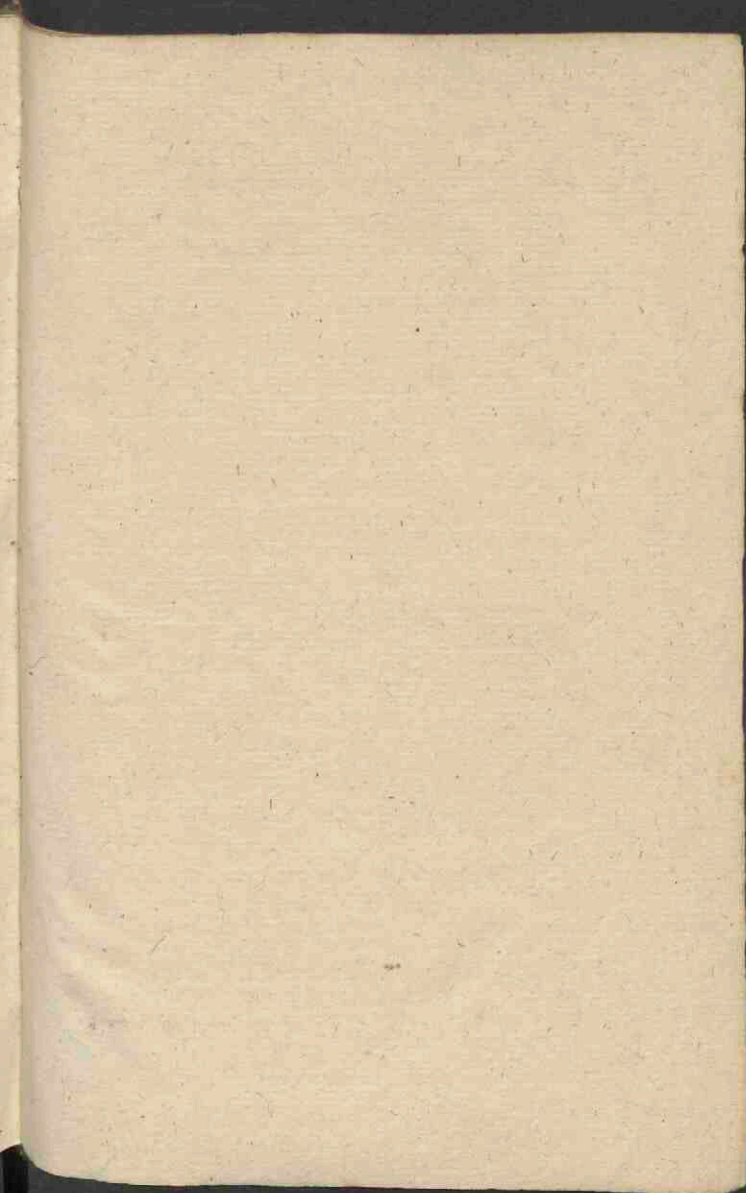
littam Ecclesiasticam, seu ἐνταξίαρ ab Ecclesiæ
 institutam. Etsi enim nascentes nihil sumimus ab
 hac pellicula, tamen hæc aluo & cotylidonibus
 alligat fœtum & retinet, ne eticiatur, Ac rupto
 chorio fœtus, neq; ali, neq; manere in aluo po-
 test. Ita ordinationes humane dierum, locorum,
 & similes, etsi non sunt hæc quidem pietas, tamen
 uincula sunt, quæ adiungunt nos ministris Euan-
 gelii, per has ordinationes, uelut cotulæ, ample-
 ctuntur nos doctores. Habet suum quisq; gre-
 gem, Tenemus certa loca, tempora audiendi E-
 uangelii, His uinculis ruptis dissipatur ac dila-
 ceratur Ecclesia, nec ali amplius potest, non enim
 attingunt alumni uenas, quibus nutriuntur, hoc
 est, nõ sunt certi, rite uocati doctores, nulla au-
 toritas est docentium, nulla auditorum disciplina,
 Nec regi nec coerceri homines possunt. Et pa-
 rit licentia infinita scandala, oriuntur Sectæ, fa-
 ctiones, quia a ueris uenis, hoc est, a ueris docto-
 ribus populus facile auelli se sinit, ut igitur saluus
 esse fœtus non potest, ante tempus, rupto chorio,
 Ita sciamus dissipatis ordinationibus Ecclesiasti-
 eis periclitari etiam Ecclesiam. Verissimum est
 enim, quod ait sapiens Poeta Sophocles, &ναρχία
 ας γαρ μείζον ὄνκ ὄσπ κειρόν. Et quo plus
 momenti

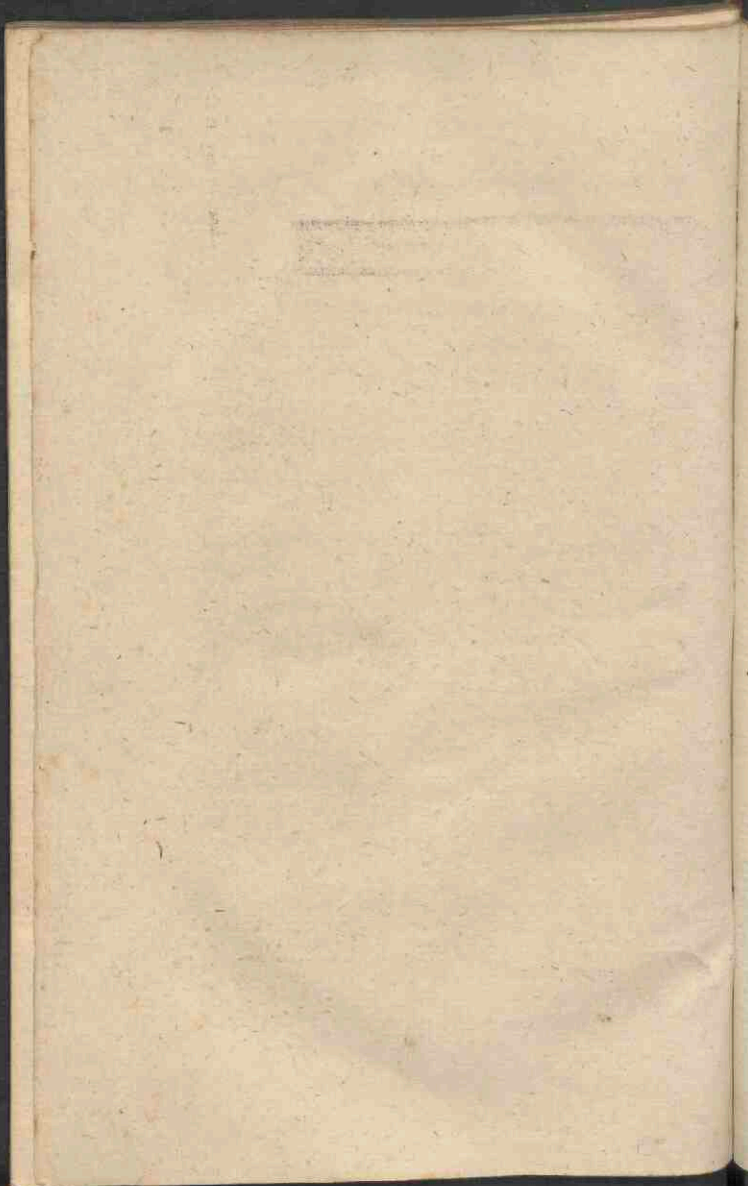
hæc sunt ex tempo-
 dia Anthogoræ
 nõ e' man b
 multo quia nobi
 nõ e' magis b

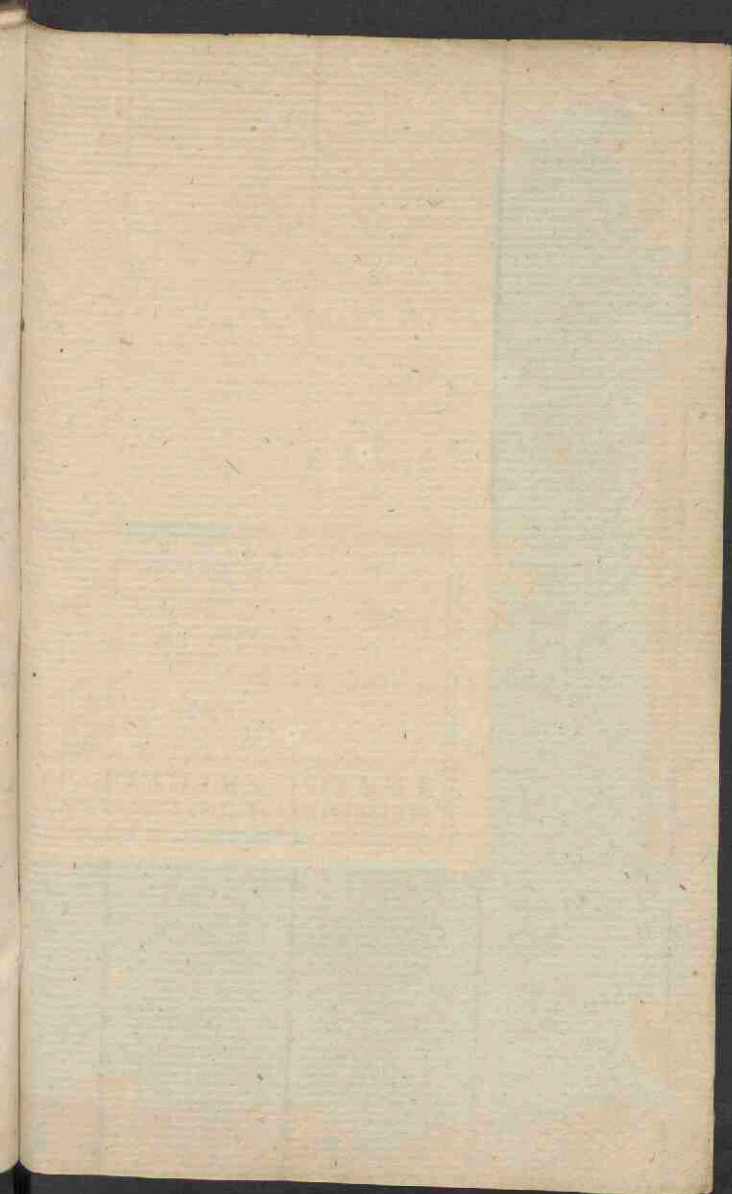
LOCI COMMV. PHILIP. MEL ANTH.

momenti est in his ordinationib. eo magis cauere Pontifices oportuit, ne iniustæ leges, aut impij cultus adderentur ueteribus & bonis ritibus. Nam iniustæ leges non sunt durabiles, & motæ labefactant reliquam politiam, sicut apostemata lacerant chorium, Emendatis igitur uicys, ritus utiles amemus & conseruemus, presertim cum Paulus preceperit, ut in Ecclesia omnia fiant ordine & decenter, Et pædagogia ipsa prodest, ut sepe dictum est.

Nam cum audimus et tractamus Euangelium, uocat Deus dociles animos, & est efficax per uerbum, Ita conueniunt & cetera, ut fibræ attrahunt nutrimentum, per chorium affixæ cotylidonibus, ita nos quoq; docemur, & primum epar generatur, hoc est, ceremoniarum doctrina & pædagogia traditur, Hæc enim rudimenta sunt, uelut lac & primum nutrimentum pietatis, Postea cerebrum & cor, hoc est, doctrina fidei et noua uita & spiritalis accedit. Neq; hæc debent esse ociosa, sed & doctrina & noua uita exerceri, crescere, & propagari debent, sicut ex corde propagantur arteriæ ac spiritus, ex cerebro nerui. Et hæc uestienda sunt
id est

Duitsch XVIe Eeuw

Gemerkt: W. L.

Ex-libris stamp of Hubert
van Buchell.

